

පුරුෂ ආලෝකය

ස්වභාව ධර්මයාගේ ධර්මස්වභාවය සහ සත්ත්ව ත්‍රිශාකාරිත්වය
පිළිබඳ තෙවෙනි ඇසකින් කෙරෙන විග්‍රහයක්

සබ්බදානං ධම්ම දානං පිනාති

(සියලුම දානයන් අතුරින් ධර්ම දානය උතුමිය.)

චරට්ඨ භික්ඛවේ චාරිකං ඛන්ධපන භිතාය ඛන්ධපන සුඛාය.

(මහජනතාවගේ හිත සුව පිණිස ධර්ම චාරිකා වල හැසිරෙන්න.)

“මව්පින් වදාල ධර්මය අවබෝධ කරගන්නා නුඹලා පිවිතයේ මූලික අවශ්‍යතා සතර වන විවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන හා ගිලාන ප්‍රත්‍ය සපුරා ගැනීම සඳහා මේ උසස් සේවාවේ නොයෙදිය යුතුය. ”

බුදු පියාණන්වහන්සේ

"බ්‍රාහ්මණය එසේම නිවනද ඇත. එය දර්ශනය කරන මාර්ගයද ඇත. ඒ සඳහා මාර්ගය කියා දෙන තවාගත මමද සිටිමි. එසේ වුවත් මා විසින් අවවාදනුයනා කරනු ලබන්නා වූ ශ්‍රාවකයන් අතරෙන් සමහරෙක් නිවන් පසක් කර ගනිති, සමහරෙක් නිවන් පසක් කර නොගනිති. මෙහිලා මම කුමක් කරමිද? තවාගතයන් වහන්සේ මාර්ගය කියා දෙන්නෙක් පමණි."

(ගණක මොග්ගල්ලාන සූත්‍ර දේශනාව ම.නි)

"ලෝකානුකම්පාවෙන් හා මානව දයාවෙන් යුතුව මේ සේවය කරන්නේ නුඔලාගෙන් විවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලානප්‍රත්‍යය යන මූලික අවශ්‍යතා සතර සපුරා ගැනීම සඳහා නොවේ. මා විසින් සතර සතිපට්ඨාන ආදී වූ ධර්මයන් දේශනා කලේද, ඒවා අවබෝධ කොට ගෙන ප්‍රායෝගික කරගෙන නුඔලා සියලු දෙනා සමඟියෙන් සමාදානයෙන්, සතුටින්, පාති ආගමි කුල වශයෙන් බෙදි වාද විවාද කරගන්නේ නැතිව එකම මිනිස් පවුලක් වශයෙන් පිවත් විමට පුහුණු විය යුතුය"

(කින්නි සූත්‍ර දේශනාව ම.නි 3)

බුදු පියාණන්වහන්සේ

නමස්කාරය!

ගෞතම බුදු පියාණන් වහන්සේටත්,
ලෝකයේ පහල වූ සියලුම බුදුරජාණන් වහන්සේලා හටත්,
සියලුම පසේ බුදුවරයන් වහන්සේලා හටත්,
සියලුම මහ රහතන් වහන්සේලා හටත්,
සියලුම රහතන් වහන්සේලාටත්,
ධර්මාවබෝධය පිණිස කෙරෙන්නා වූ මේ ව්‍යායාමය
නමස්කාරයක්ම වේවා!

පුණ්‍යානුමෝදනාව!

සසර පුරාද, මේ භවයේද,
ශ්‍රී සද්ධර්මය කියා දුන් සියලුම ගුරු දේවෝත්තමයන්
වහන්සේලා හට,
ධර්මාවබෝධය පිණිස කෙරෙන්නා වූ මේ ව්‍යායාමය,
පුජෝපහාරයක්ම වේවා!

ඔබ සැමට සම්මා සම්බුදු සරණයි!

ගුණ්ථයක් ලවීමේ අභිලාශයෙන් යුතුව මීට අවුරුදු 12 කට පමණ පෙර පහත දැක්වෙන මාතෘකාව යටතේ කරුණු සම්පිණ්ඩනය කොට යට දැක්වෙන රචනාව ලියන ලදී. නමුත් කාලයත් සමග එම උචමනාව යටපත්ව ගියේය. අවුරුදු 12 කට පසුව යළිත් එම උචමනාව ඉස්මතුව ආයේය. මේ ගුණ්ථය රචනා කිරීමේ අරමුණ වන්නේ අපට හැකි ප්‍රමාණයෙන් ලෝකයා වෙත සත්‍යයාවබෝධය ලබා දීමටයි.

"ස්වභාව ධර්මයාගේ ධර්ම ස්වභාවය හා සත්ත්ව ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳව තෙවැනි ඇසකින් කෙරෙන විග්‍රහයක්" යන සටහනින් එය යට දැක්වා ඇත. මේ කෙටි සටහන තුලට සමස්ථ ලෝකයන්, සත්වයාන්, පිළිබඳ ධර්මතා සම්පිණ්ඩනය කිරීමට යාමේදී ඉතා සංකීර්ණ වූත්, අපැහැදිලි වූත්, තත්වයක් මතුව එයි. මෙම කෙටි සටහන ඔබට මුලින් ඉදිරිපත් කරන්නේ සමස්ථ ගුණ්ථයේ සාරය මේ තුළ ගැබ්ව ඇති බැවිනි. මේ කෙටි සටහන කියවා සමස්ථ ගුණ්ථය පිළිබඳ අදහසක් ඇති කර ගැනීමට පහසු වනු ඇත.

තවද මෙම සටහනෙහි වාක්‍ය අතර එකිනෙකට අසම්බන්ධිත ස්වභාවයද, භාවිතා කොට ඇති වචන නිසාවෙන්ද මේ සටහන අපැහැදිලි සටහනක් විය හැකිය. මේ නිසා මෙම සටහන කියවා මේ ගුණ්ථය කෙරෙහි වැරදි අවබෝධයක් ඇති කර නොගන්නා ලෙස ඔබ සැමගෙන් කරුණාවෙන් ඉල්ලා සිටිමි.

මෙම කෙටි සටහනෙහිද, සමස්ථ ග්‍රන්ථයෙහිද, ඇති ධර්ම කරුණු කියවා කිසියම් කෙනෙකු අඹමල් රේණුවක හෝ අවිද්‍යාවෙන් මිදුනේ වේද, ඉන් හටගන්නේ මහත් පුණ්‍ය සම්භාරයකි. මා හට මේ ධර්මතාවයන් අවබෝධ කර ගන්නට සංසාර ගමනේදීද, මේ හවයේදීද, මග පෙන්වූ සියලු ගුරු දේවෝත්තමයන් වහන්සේලා හට එම පුණ්‍ය සම්භාරය අනුමෝදන් වේවා! මේ සම්බුද්ධ ශාසනය ආරක්ෂා කරන සියලුම දිව්‍ය, බ්‍රහ්ම උතුමන්ටත් මේ පින් අනුමෝදන් වේවා ! නිවැසි ඥාති හිත මිත්‍රාදීන්ටත්, මිතුරුකම් හා සතුරුකම් පාන සියලු දෙනාටත් මේ පුණ්‍ය සම්භාරය අනුමෝදන් වේවා ! එසේම මේ ග්‍රන්ථයෙහි අකුරු අමුණා දී මුද්‍රණය කර දෙන්නට මහත් වෙහෙසක් දැරූ ඒ සුපින්වත් මළුවන්ටද මේ පුණ්‍ය සම්භාරය අනුමෝදන් වේවා ! ඔබ සැම දෙනාටමත්, සියලු ලෝ වැසියන්ටත් නිවන් අවබෝධය පිණිසම මේ පින්කම උපනිශ්‍රය වේවා!

ඉන්ද්‍රජිත් රණසිංහ

2012.08.20

පෙරවදන

ක්‍රියා සංතතියක් වශයෙන්, එසේත් නැතිනම් ක්‍රියා පාලයක් වශයෙන් පවතින විශ්වයන් එහි කොටසක් වන සත්වයාගේ පැවැත්මත් පිළිබඳ යථා ස්වභාවයෙන් විග්‍රහයක් කර ඇත්නම් ඒ බුදු පියාණන් වහන්සේ පමණි. බුදුවරයන් වහන්සේ නමකට හැර මිනිසුට පහල වන කිසිදු කෙනෙකුට ස්වයං අවබෝධයෙන් මේ ධර්ම ස්වභාවය අවබෝධ කර ගැනීමට හෝ වෙනත් කෙනෙකුට අවබෝධ කර දීමටද නොහැකිය.

ලෝක සත්වයා විසින් මේ තාක් නිපදවා ඇති ඇදහිලිද, විශ්වාසයන්ද, සංකල්පයන්ද, දර්ශනයන්ද, විද්‍යාවන්ද, න්‍යායන් හා ප්‍රශ්නනයන්ද, බෞද්ධ දර්ශනය ඉදිරියේ නිෂ්ප්‍රභා වී යන්නේය. ලෝකයා විසින් නිපදවා ගත් සියලුම විද්‍යාවන්ද, විශ්වාසයන්ද, සොයාගැනීම් ආදී නිපදවා ගත් සියලු දැනුම් සම්භාරය දවසින් දවස වෙනස් වෙමින් යයි. නව සොයා ගැනීමකදී පෙර පැවති සියලු විශ්වාසයන් අසත්‍ය වූ තත්වයකට පත් වේ. එහෙත් බුදු පියාණන්වහන්සේ දේශනා කල සත්‍ය වූ මෙම ධර්මතාවය තව කල්ප සියයක් ගත වුවද කිසිදු අකුරකින් හෝ වෙනසකට පත් නොවනු ඇත. එසේ වන්නේ බෞද්ධ දර්ශනය යනු විශ්ව ධර්මතාවය නිසාවෙනි. බුදු පියාණන් වහන්සේ විසින් ස්වයං ඥාණයෙන් අවබෝධ කරගත් මේ ධර්මතාවය මිනිස් සමාජය වෙත ඉදිරිපත් කළේ මහත් වූ දයානු කම්පාවකිනි. ඒ වූ අවිච්ඡි, තිර, තිරිසන්, ප්‍රේත, අසුර ආදී තැන්වල උප්පත්තිය ලබමින් අනර්ථකාරී සංසාර ගමනක යෙදෙන සත්වයාට ඉන් මුදාගෙන විමුක්තිය උදා කර දීමේ උතුම් වූ අදහසිනි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් දේශනා කල මේ ධර්මතාවය ප්‍රත්‍යක්ෂ ලෙස අවබෝධ කරගතහොත්, එම පුද්ගලයා රහතන්වහන්සේ නමක් බවට පත්වනු ඇත. අන්අය සියලුදෙනාම කරන්නේ මේ දර්ශනය අනුමාන ඥාණයෙන් අවබෝධ කරගනිමින් ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥාණය බවට පත්කර ගැනීමට උත්සාහ දැරීමයි. අප විසින් මේ ග්‍රන්ථයෙන් බලාපොරොත්තු

වන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කළ විමුක්තියත්, විමුක්ති මාර්ගයත් ගැන ගැඹුරින් විග්‍රහයක යෙදීමට නොවේ. විමුක්තියත්, විමුක්ති මාර්ගයත් අවබෝධ කර ගැනීමට නම්, ලෝකයත් එහි වසන සත්වයාගේ පැවැත්ම පිළිබඳ ධර්මතාවය අවබෝධ කොට ගත යුතුය. දුක නැති කිරීමටත්, දුක නැති කිරීමේ මාර්ගය අවබෝධ කර ගැනීමට පෙර, දුකත් දුක ඇතිවීමට හේතුවත් අවබෝධ කොට ගත යුතු වේ. මෙහිදී අපගේ උත්සාහය වී ඇත්තේ ලෝකයත්, සත්වයාගේ ක්‍රියාකාරිත්වයත් පිළිබඳ බුද්ධ දේශනාව අප තේරුම් කර ගත් ආකාරයෙන් විග්‍රහ කිරීමටය. ඉන් අදහස් කෙරෙන්නේ ද්‍රව්‍යාත්මක ලෝකය (භාහිර ලෝකය) හා සජීවී සත්වයාගේ හට ගැනීම ඒවායේ සිදුවන ක්‍රියාකාරිත්වය ඒවා අන්‍යතාභාවයකට පත්වීම හා ඒවා නැති වෙමින් තවත් ස්වරූපයකට පරිවර්ථනය වන ආකාරය විග්‍රහ කිරීමටය. ඇතිවීම, පැවතීම, නැතිවීම හා නැවත හට ගන්නා ධර්මතාවය පෙන්වා දීමටය. මේ ධර්මතාවය ගැඹුරින් අවබෝධ කර ගැනීමකින් තොරව විමුක්ති මාර්ගයත්, විමුක්තියත් අවබෝධ කර ගැනීමට කිසිදු කෙනෙකුට නොහැක. මෙම ග්‍රන්ථයෙන් වැඩි අවධානයක් එම ධර්මතා විග්‍රහ කිරීමට වෙන්වේ. විමුක්ති මාර්ගය හා විමුක්තිය පිළිබඳව ගැඹුරින් සාකච්ඡා නොවනු ඇත. එසේ වන්නේ මාර්ගය හා ඵලය විග්‍රහ කිරීමට ඛණ්ඩ ගණනාවක පොත් පල කළ යුතු නිසාත්, එය අවබෝධ කර ගැනීමට නම්, ලෝකය හා සත්වයා පිළිබඳ ධර්මතාවය ප්‍රථමයෙන් අවබෝධ කර ගත යුතු නිසාත්ය. එසේ වුවත්, මාර්ගය හා ඵලය අවශ්‍ය තැන්වලදී පමණක් කෙටියෙන් කරුණු දැක්වීමක් සිදුවනු ඇත.

බෞද්ධ දර්ශනය ඇසුරෙන් අප ඉදිරිපත් කරන උපුටා ගැනීම් හා විග්‍රහ සියල්ලන්ම සිදුවන්නේ මේ දර්ශනය අප අවබෝධ කර ගත් ආකාරයෙන් ඔබට විග්‍රහ කිරීමටය. බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනාව නිවැරදිව තේරුම් ගත්තකු වේ නම්, ඒ රහතන් වහන්සේ කෙනෙකු පමණි. පාඨයකට අප ඉදිරිපත් කරන අදහස බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අදහස යැයි කීම, උත්වහන්සේට කරන අගෞරවයක්ය යන්න අපගේ අදහසයි. මේ නිසා අප මේ විග්‍රහය කරනු ලබන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේ විසින් අනුදැන

වදාළ දර්ශනය අප තේරුම් ගත් ආකාරයෙන් ඔබට ඉදිරිපත් කිරීමයි. බුදුහිමියන් ඇසුරේ වාසය කළ ධර්ම භාණ්ඩාගාරික තනතුර දැරූ ආනන්ද හිමියන්ගේ ප්‍රකාශයකට අපි අවධානය යොමු කරමු. මේ ජන්ත නම් නික්මුවට ධර්මය පැහැදිලි කිරීමේ දී උන්වහන්සේ විසින් කළාවු ප්‍රකාශයකි.

"ඇවැත් ජන්තයෙනි, කවිවායන ගොත්ත නික්මුවට බුදුන් වහන්සේ අනුශාසනා කරන අවස්ථාවේ මේ ධර්මතාවය මා විසින් අසන ලදී, ප්‍රතිග්‍රහණය කරන ලදී. මා විසින් ප්‍රතිග්‍රහණය කළ ආකාරයෙන් ඔබට දේශනා කරමි." (ජන්ත සුත්‍රය)

මේ බුදුහිමියන් සම්පයේ සිටි ධර්ම භාණ්ඩාගාරික තනතුර දැරූ ආනන්ද හිමියන්ගේ ප්‍රකාශයයි. මෙහිදී උන්වහන්සේ කෙතරම් නිවැරදි දැයි අප සියලු දෙනා හටම පැහැදිලි වනු ඇත. වර්තමානයේ සිදුවන්නේ බුදුහිමියන්ගේ දේශනාවල පාඨයන් හා වචන අන්අය විසින් අවබෝධ කර ගත් අයුරින් හා ප්‍රතිග්‍රහණය කළ අයුරින් ප්‍රකාශ කිරීමයි. මේ පාඨයෙන් දැක්වෙන්නේ බුදුහිමි ප්‍රකාශ කළ අදහසම යන්න ගැනීම එතරම් ප්‍රඥා ගොවර නොවන බව අපගේ අදහසයි. මේ නිසා බුදුහිමියන් විසින් දේශනා කළ ශ්‍රී සද්ධර්මය අප විසින් අවබෝධ කර ගත් ප්‍රමාණයෙන් ප්‍රතිග්‍රහණය කළ අයුරින් මෙම විග්‍රහය අප විසින් ඉදිරිපත් කරනු ඇත.

මේ බෞද්ධ දර්ශනය බැලූ බැල්මට පෙනෙන දර්ශනයක් නොවේ. එය මහත් ඕනෑකමකින් බැලුවහොත්, විදර්ශනා නුවණකින් බැලුවහොත්, පුත්‍රත්‍ය වන දර්ශනයකි. මේ දර්ශනය ලක්ෂ සංඛ්‍යාත පිරිසකින් එක් අයකුට හෝ කිහිප දෙනෙකුට පමණක් අවබෝධ වන දර්ශනයකි. එම නිසා මේ දර්ශනය සියලු දෙනාටම සත්‍ය නොවීමට ඉඩ ඇත. මේ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමට ඉන්ද්‍රිය ගෝචර පුත්‍රත්‍ය ඥාණය ඉක්මවා යන්නාවූ අතින්ද්‍රිය ඥාණයක් උපදවා ගත යුතුය. ප්‍රඥා ශක්තියෙන් අනුන විය යුතුය.

මේ ග්‍රන්ථය තුළින් පෙන්වා දෙන්නා වූ ධර්මතාවයක් සත්‍ය වේ නම්, ඒ සියලු ගෞරවය හිමිවන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේටත්, ශ්‍රී සද්ධර්මයටත්ය. මේ ග්‍රන්ථයේ ධර්මතාවයන්ට පටහැනි වූ චක්‍රද අකුරක් හෝ වේ නම්, ඒ අප තුළ තවමත් ශුද්ධ නොවූ විඤ්ඤාණමය තත්ත්වයන් තුළින් මතුව ආ අකුරකි, වචනයකි, අදහසකි. එහි සියලු වගකීම අප විසින් භාර ගනිමු. තවද අඹමල් රේණුවක හෝ ධර්මයට නොගැලපෙන තැනක් වේ නම්, ඒ ගැන බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් ද, ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් ද, සමාව ඇයැද සිටිමු.

අප විසින් ලියා පල කරන මේ ග්‍රන්ථයෙන් ඛලාපොරොත්තු වන එකම අරමුණ බෞද්ධ දර්ශනය ඇසුරින් ලෝකය හා සත්වයා පිළිබඳ යථා ස්වභාවය පැහැදිලි කර දීමයි. ඉන් පරිබාහිරව මේ තුළින් වර්තමානයක් ලෙස ඉස්මතු වීමටත්, පිරිසක් ඒකරාශී කරගෙන බලයක් ගොඩනගා ගැනීමටත්, වෙනයම් ආකාරයේ ලාමක වින්දනයක් ලැබීමටත්, වෙනත් අවශ්‍යතාවයක් සම්පූර්ණ කර ගැනීමටත් නොවේ. ලෝකය තුළ අවිද්‍යාව නිසා දුකට පත් වී ඇති කෙනෙකුවේද, ඔහු තුළ විද්‍යා ඇස දියුණු කර, සංසාර දුකින් එතෙර කිරීමට ගන්නා වූ පිවිතුරු වූද, පරම පවිත්‍රවූද, අභිලාශයකිනි.

ඉතින් ඔබලා සියලුදෙනාම බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ඉල්ලීම පරිදි ශ්‍රී සද්ධර්මය ඇසිය යුතුය. තමාගේ පිවිතය තුළින් එය ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට ගත යුතුය. ඔබලා සියලුදෙනා ජාති, කුලමල, ගෝත්‍ර, ඇති නැති වශයෙන් නොබෙදී එක මවකගේ දරු කැලක් මෙන් සමගියෙන්, සතුටෙන්, අවිනිංසාවෙන් යුතුව, පිවත් වීමට අදිටන් කොට ගත යුතුය. කුරා කුහුඹුවෙකුටත්, එරෙහි නොවීමට වගබලා ගත යුතුය. එක දරුවකු සිටින මවක් ඒ දරුවාට සෙනෙහස දක්වන අයුරින් ලෝකයා වෙතම දයානුකම්පාව දැක්විය යුතුය. මේ පිවිත කාලය තුළම සංසාර දුකින් එතෙර වීමට අදිටන් කොට ගත යුතුය. ඒ සඳහා අප්‍රමාදිව කටයුතු කළ යුතුය.

ඔබ සැමට සම්මා සම්බුදු සරණයි !

"කාලාමයිති තෙපි මේ අවබෝධයට පැමිණෙවු, ඇසු පමණින් නොගනිවි, පරම්පරාගත කථාවෙන් නොගනිවි, මෙය වනාහි මෙසේ යයි කී පමණින් නොගනිවි, අපගේ පිටකයට ධර්ම ශ්‍රත්තයන්ට සමාන යයි දන් පමණින් නොගනිවි, තර්කණය කොට නොපිළිගනිවි, ක්‍රමාණුකූලයයි නොගනිවි, ඇසට කනට පෙනෙන ඇසෙන ආකාර දැක නොපිළිගනිවි. අපගේ දෘෂ්ඨිය හා සමයයි නොගනිවි. යෝග්‍ය ස්වරූප දැක නොගනිවි. මේ ශ්‍රමණ තෙමේ අපගේ ගුරු යයි සලකා නොගනිවි. කාලාමයිති, යම් විටක මේ ධර්ම කුසල්ය, මේ ධර්ම නිවරදය, මේ ධර්ම හිත පිණිස සැප පිණිස පවති යයි තමාටම වැටහේද එවිට කාලාමයිති මේ ධර්ම වැළඳගෙන වාසය කරවි."

- කාලාම සූත්‍රය

"චුන්දයිති, මඩේ එරි සිටින මිනිසෙකුට තවත් මඩේ එරැන මිනිසෙකු ගොඩ ගන්නවාය යන්න ලෝකයේ විද්‍යමාන වන ධර්මතාවයක් නොවේ."

සල්ලෙඩ සූත්‍රය (ම.නි)

බුදු පියාණන්වහන්සේ

**ස්වභාව ධර්මයාගේ ධර්ම ස්වභාවය හා සත්ත්ව
ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ
තෙවැනි ඇසකින් කෙරෙන විග්‍රහයක්**

විශ්වය සොබා ධර්මය හා සත්ත්වයා එසේත් නැතිනම් සමස්ථය පිළිබඳ අදහස් ඇති කර ගැනීම ඉති අසිරු කටයුත්තකි. සමස්ථය ගැන අදහසක් ඇතිකර ගැනීමේදී සමස්ථය එකවර ගෙන පිරික්සා බැලීමෙන් එය කල නොහැකිය. සමස්ථය අනු කොටස්වලට බෙදා අනුකොටස් පරීක්ෂා කිරීමෙන්ද එය කල නොහැකිය. සමස්ථය ගැන අදහසක් ඇතිකර ගැනීමේදී සමස්ථයන් අනු කොටසුන් එකවර ගෙන අධ්‍යයනය කිරීමේදී තරමක් දුරට එය පහසු වේ.

විශ්වය හා එහි පද්ධතින් පදාර්ථයන් හා ඒවායේ ගුණ වන්නා වූ අනුව අතරත් එකිනෙකට සම්බන්ධිත ස්වභාවයක් පෙන්නුම් කරයි. එමෙන්ම ඒවායේ පැවැත්මේ අඛණ්ඩ ස්වභාවයද අධ්‍යනය කල යුත්තකි. එසේම මෙම සමස්ථයෙහි එකට එකක් අසම්බන්ධිතව ඒවායේ පවතින ස්වාධීන වූ පැවැත්මද වටහා ගැනීම, සමස්ථය පිළිබඳව හැදෑරීමේදී ඉතා වැදගත් වෙයි.

සමස්ථය එසේත් නැතිනම් විශ්වයේ පවතින පිටි අපිටි ද්‍රව්‍ය අද්‍රව්‍ය යන සෑම දෙයකම ඇති සමානතාව වටහාගැනීමට නොහැකිවීම මිත්‍යා දෘෂ්ඨියේ ලක්ෂණයක් වන අතර ඒවා අතර පවතින අසමානතාව වටහාගැනීමට නොහැකිවීමද මිත්‍යා දෘෂ්ඨියේ ලක්ෂණයකි. අසමානතාවයකින් යුතු සමානතාවය අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම වටහාගත යුත්තකි. දැනට ගොඩ නගා ඇති සමාජ විද්‍යාත්මක න්‍යායන් නිරපේක්ෂ හා සාපේක්ෂ සංකල්ප මත ගොඩ නගා ඇත. සෑම දෙයක්ම විග්‍රහ කරනු ලබන්නේ එකක් මත පදනම්ව ඊට වඩා හොඳ හා ඊට වඩා හරක

යනුවෙන්ය. මෙම න්‍යායන් තුළින් කිසිදු දෙයක සැබෑ ස්වභාවය විග්‍රහ කළ නොහැක.

මිනිසා සමාජයට එන්නේ තමා තුළ පවතින ඊක්තකය පුරවා ගැනීමටය. සංතර්පනය කර ගැනීමටයි. නමුත් එය මෙතෙක් සපුරා ගත්තෙකු නොමැත. සියල්ල අත්හැරීමක් සියල්ල අවබෝධ කර ගැනීමක් හැර කිසිදු කෙනෙකුට කිසිදු දෙයක නිෂ්ඨාවකට පැමිණිය නොහැකිය. මිනිසුන් හා දේවල් අර්ධ වූ දේවල්ය. පරිපූර්ණත්වය තුළ දෘෂ්‍යමානය හා ක්‍රියාවද අවමය.

මානව වර්ගයාට ඇති ප්‍රධානම ගැටළුව එන්නේ මිනිසාට ක්‍රියාකාරීත්වයට නොපිළිපත්ව සිටීමට නොහැකිවීමත් ක්‍රියාවට පිළිපත්ව එය පූර්ණ වශයෙන් සම්පූර්ණ කර ගැනීමට නොහැකිවීමත්ය. නිෂ්ඨාවකට පැමිණීමට නොහැකිවීමත්ය.

මානවයාගේ සිතිමේ සිට බොහෝ මානව ක්‍රියාවන් මිත්‍යාව කරන කොට කොට ගෙන ඇති වෙයි. එසේම සැම දෙයකම හා සැම තැනකම සිදුවිය යුත්ත තීරණය කරනු ලබන්නේ හේතුවල ධර්මතවය විසිණි.

මානව ක්‍රියාව වූ කලි ස්වාධීන වූ එම ක්‍රියාවම අරමුණු කරගත්තක් නොවේ. වෙනත් දෙයක් අරමුණුකොට කරන්නකි. සැම ක්‍රියාවක්ම වෙනත් යටි අරමුණක් ඇතිව කෙරෙන්නකි. සැම ක්‍රියාවක්ම තවත් මහා ක්‍රියාවක අන්තර් ක්‍රියාවකි.

මිනිසාගේ අරමුණු සාක්ෂාත් කරගැනීම පිණිස කරන්නා වූ ක්‍රියාව හා එහි සංකීර්ණතා සිතුවිලි පාලයට එපිටින් ඇත්තේ නිස් අවකාශයකි. අවසානයේදී මේ සියල්ලම දෘෂ්ඨිමය මායාවක් වෙයි.

බොහෝ මානව ක්‍රියාවන් අවිඤ්ඤානිකව කෙරෙන සවිඤ්ඤානික ක්‍රියා ලෙස දැක්විය හැකිය. තමගේ අවසාන අරමුණ කුමක්දැයි නොදැන එම අරමුණ සාක්ෂාත් කර ගැනීම පිණිස කරන්නා වූ දැනුවත් ක්‍රියාවලියක යෙදීම මිනිසාගේ ස්වභාවයයි. උදා :- ධනය හා ලිංගික තෘප්තිය අපේක්ෂාවෙන් මිනිසා මුළු මහත් මානව ක්‍රියාවලියම ගොඩ නගා ඇත.

මේ විශ්වයේ ඇති ලොකු කුඩා සෑම දෙයක්ම පද්ධතියක කොටස් වෙයි. උදා :- සෞරග්‍රහ මණ්ඩලය මංදාකිනියේ කොටසකි. පෘථිවිය එහි කොටසකි, ලංකාවද එහි කොටසකි. ඒ ආදී වශයෙනි. ජීවීන් කොටසකි, පියවි ඇසට පෙනෙන සත්ත්වයන් ඉන් කොටසකි, මනුෂ්‍යයා. එහි නොයෙක් ජාතීන් ඇත. අවසානයේ පවුලෙන් කොටසකි, මම. මගේ කොටසකි, මගේ අත. මගේ අතේ කොටසකි, ඇඟිල්ල. ඇඟිල්ලේ කොටසකි, එහි තුඩ. මේ ආකාරයට සෑම දෙයක්ම යම් පද්ධතියක අනු කොටසක් වේ.

සෑම තැනම දෘශ්‍යමානය ක්‍රියාවක් වේ. උදා :- ගර්ථය ඇතුළේ පවතින ක්‍රියාව, ක්‍රියාව ඇතිවීමට පද්ධතියක් සහ බලයක් අවශ්‍ය වේ. ඒ අනුව ගර්ථයේ පද්ධතියක් ඇත. එම පද්ධතිය ක්‍රියා කිරීමට බලයක් අවශ්‍ය කරයි. ආහාරයෙන් බලය ලබා ගනී. බලය ලබා ගෙන අනවශ්‍ය දෑ පිට කරයි. උදා :- වාහනයක ක්‍රියාකාරීත්වය දැක්විය හැකිය. ගස්, ගල් ගත කොළ සෑම දෙයකම යම් ක්‍රියාවලියක් පවතී. පෙනෙන සහ නෙපෙනෙන අයුරින් මෙම ක්‍රියාවලිය සිදු වේ. ක්‍රියාවලිය නැවතුන තැන එය තුරන් වී යයි. දෘශ්‍යමානයෙන් තුරන්ව යයි.

සාමාන්‍යයෙන් ගතහොත් මනුෂ්‍යයෙකුට කුඩා කාලයේ සාපේක්ෂව සතුට වැඩිය. මන්ද ඔහුට ජීවිතය හා සමාජය ගැන දැනුම අඩු වීමත් ලෞකික දේවල් ඇසුරු කිරීම අඩුවීමත් නිසාය. වයසට යන්නට යන්නට අතෘප්තිය වර්ධනය වන්නේ අවබෝධය වැඩිවීම නිසාය. එමෙන්ම ලෞකික දේ ඇසුරු කිරීම නිසාය. ලෞකික දේ තුල තමා ඇතැයි විශ්වාස කල තෘප්තිය ඒ තුල නැති වීම නිසා අතෘප්තිය වර්ධනය වෙයි. ලෞකික දේ පරිහරණය නොකර සිටින්නාක් ඒ තුල ඇති තෘප්තිය ගැන නියම දැනීමක් නැති නිසා ඒ ගැන සිතමින් බලාපොරොත්තුවෙන් සිටිය හැක. එය පරිහරණය කරන විට එම තත්වය වෙනස් වේ. ලෞකිකත්වය වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට ජීවිතය සංකීර්ණ වීමත් තෘප්තිය පහල ගොස් අතෘප්තිය ඉහළ යාමක් සිදුවේ.

මිනිසා පෙරටුකොටගත් සත්ත්වයා නිරන්තරයෙන්ම ආහාර හා ලිංගිකත්වය පිළිබඳව විත්තාරමිමනයකින් පසු වෙයි. මේ මූලික අවශ්‍යතා දෙක සංතර්පනය කරගත්තවුන්, මේ අවශ්‍යතා දෙක සමඟ සෘජුව හෝ වක්‍රව සම්බන්ධවන්නා වූ වෙනත් ආරම්භකයන් (බලය හා සමාජ ආධිපත්‍ය වැනි) පසු පස ලුහුබැඳීම ආරම්භ කරයි.

නොදියුණු හා ප්‍රාථමික තත්වයක පසුවන මිනිසා අකාලික වන්නා වූ කාලය හා විශ්වය ද, අනන්ත වන්නා වූ අවකාශයද, තම නොදියුණු හා ප්‍රාථමික විත්තනය හරහා තේරුම් ගැනීමටද, විග්‍රහ කිරීමටද යන්න දරයි. විශ්වය හා කාලයද, අවකාශයද, සිදුවන්නා වූ සිදුවීම්ද, කාල රාමුවකට ගත නොහැකිය. අවකාශයද ගණනය කිරීමකට හෝ විග්‍රහයකට ලක් කල නොහැක. සියලු විග්‍රහයන් මානව විත්තනයේ මිත්‍යා දෘෂ්ඨික සංකල්පයන් වේ.

පෘතග්ජන මිනිසා ඉන්ද්‍රිය ගෝචර පුත්‍රත්‍යඤ්ඤානසංසාරයට පමණක් සීමා වන්නෙකි. ඔහු බාහිර වාස්තවික ලෝකය තම ඉන්ද්‍රිය සංජානනයෙන් වටහා ගනී. එහෙත් ස්වභාව ධර්මයාගේ ධර්ම ස්වභාවය වටහා ගැනීමට ඉන්ද්‍රිය බද්ධ ඤානයෙන් ඔබ්බට ගොස් අතින්ද්‍රිය ඤානය දියුණු කළ යුතුය.

මානව චර්ගයා මුහුණ දී සිටින බලවත්ම බේදවාචකය තම අරමුණ කරා යන ගමන් මාර්ගයෙන් පිළි පැන වල්මත් වීමයි. මිනිසාගේ අරමුණ ප්‍රයත්නයෙන්ද, ප්‍රයත්නය ප්‍රතිලාභයෙන්ද, කැපී වෙන් වී ඇත. මිනිසාගේ අරමුණ නැතිනම් ගමන් මාර්ගය විය යුත්තේ පිවිතය හා ලෝකය පියවරෙන් පියවර අවබෝධ කර ගනිමින් එහි ඇති නිශ්චලතාවය තේරුම් ගෙන සියල්ලෙන්ම ඇත් වීමේ ක්‍රියාවලියයි. නමුත් මිනිසා සංසාරය පුරා කර ඇත්තේ තමන්ට හමුවන පරිහරණය කරන දෑ අවබෝධ කරගෙන ඉන් ඇත් වීම නොව ඒවායේ ඇති රසයට ලොල්ව එහි ඇලී ගැලී තමන්ගේ විනාශය තමන් විසින් කැඳවා ගැනීමයි.

මිනිසා පිළිබඳ සමස්ථ ගැටලුව ඇත්තේ ලෞකික ලෝකය නොව ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ විඤ්ඤාණමය ස්වභාවය තුලයි. විඤ්ඤාණමය ස්වභාවය මත යැපෙන පුද්ගලයාගේ සමාජගත වීම වැඩි අතර ලෞකික ක්‍රියාකාරිත්වයද වැඩිය. විඤ්ඤාණය නිරෝධ වෙමින් යන පුද්ගලයාගේ සමාජගත වීම අවම වන අතර ලෞකික ක්‍රියාකාරිත්වයද අවම වෙයි. යම් දිනෙක මානව චර්ගයා විසින් පවතින සමස්ථ ක්‍රියාවලියම අවබෝධ කර ගත හොත් සමස්ථ ක්‍රියාවලියම නිෂ්ඨාවට පත් වනු ඇත. පිවිතයට අයත් වූ ලෞකික ගරීරයට නිශ්චිත ආරම්භයක් හා අවසානයක් ඇති අතර එය හා සම්බන්ධිත විඤ්ඤාණමය ස්වභාවයට එබඳු නිශ්චිත ඉතිහාසයක් නොමැත. මනුෂ්‍යයාට පිවිතය ලෙස දැනෙන්නේ තමන්ගේ විඤ්ඤාණමය ස්වභාවයට යටත්ව තම මනසේ උපදින සිතුවිලි වෙනත් ලෞකික වස්තූන් හා ආධ්‍යාත්මයන් තුලට සම්ප්‍රේෂණය කිරීම හා ඒවා තුලින් නැවතත්

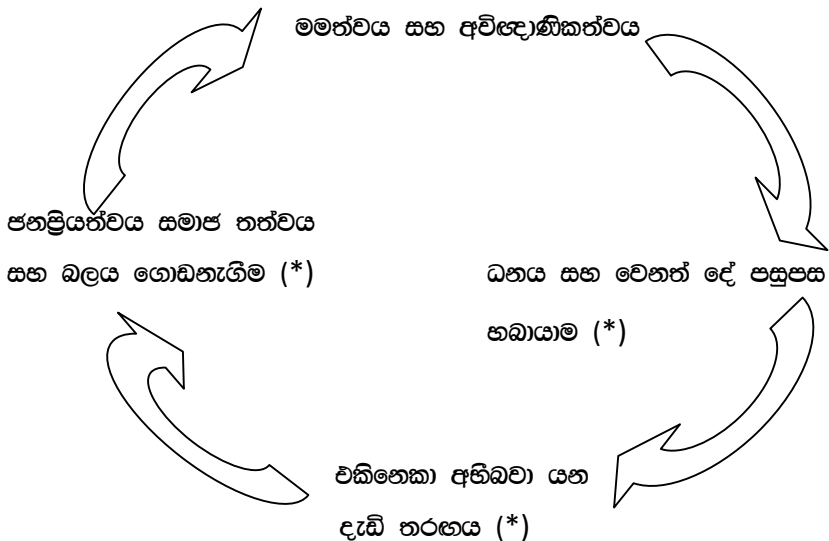
වේදිකයක් ධාරාවක් ගර්භය කරනා මනසට ප්‍රතිසම්ප්‍රේෂණය වීමේ ක්‍රියාවලියයි. එසේත් නැතිනම් පුද්ගලයාගේ ජීවිතය හා ලෝකය ගැන ඇති අවබෝධයට යටත්ව තමා අවට ඇති දෑ සමඟ ගනුදෙනු කිරීමයි, විඳීමයි. මේ අනුව ජීවිතය යනු වේදික ක්‍රියාවලියකි. මිනිසාගේ මනසේ යහ සහ අව වශයෙන් දියුණුවට හා විනාශයට බලපාන සිතුවිලි ධාරාවන් ඇති වන අතර යම් මනුෂ්‍යයකු විසින් තම මනසින් ගලා එන සිතුවිලි පාලනය කොට සිතුවිලි ගලා ඒම නැවැත්වුවහොත් ඔහු උසස්ම තත්වයට පත් වෙයි.

අපට සමාජය ලෙස දිස්වන වියමන එසේත් නැතිනම් සමාජ යාන්ත්‍රණය නිර්මාණය වී ඇත්තේ ප්‍රධාන වශයෙන්ම මිනිසාගේ මූලික අවශ්‍යතාවයන් දෙක දෙක ඉෂ්ඨකර ගැනීමට යාමේදීය. එනම් මිනිසා සමාජගතව තම අභාරමය හා ලිංගිකමය අවශ්‍යතාවන් සපුරා ගැනීමට යාමේදීය. මිනිසාගේ ආභාරමය අවශ්‍යතාවය නිසාවෙන් ධනය නම් සංකල්පය බිහි වෙයි. ශිෂ්ටාචාරයේ ප්‍රාථමික අවධියේ මිනිසා තම පරිභෝජනයට ගෙන ඉතිරි වන ආහාර වේල් සංඛ්‍යාව ගබඩා කර ගැනීමට මාධ්‍යයක් සොයා ගත් අතර එය ධනය ලෙස සංකල්පගතව විපරිණාමනය වෙමින් ඉදිරියට ගලා යයි. මේ අනුව ධනය යන සංකල්පයට අයත් සෑම දෙයකටම වටිනාකමක් ගලා එන්නේ අභාරවේල් සංඛ්‍යාවට අනුවයි. ධනයට අයත් සෑම දෙයකම ගබඩා කොට ඇත්තේ ආහාරවේල් සංඛ්‍යාවකි. මනුෂ්‍යයා තුළ පවතින ලිංගිකමය වෙනස නිසා හා ලිංගික උපයෝගිතාවය ලැබීමට සමාජගතවීම නිසා සමස්ථ සමාජ දේහයේ සැකිල්ල නිර්මාණය විය. මේ අනුව ලෝකයේ ඇති සෑම වස්තුවකටම වටිනාකම ගලා එන උල්පත් දෙක කුසගින්න සහ ලිංගිකත්වයයි. ලෝකයේ ඇත්තේ වටිනාකම් දෙකකි.

1. ආභාරමය උපයෝගිතා වටිනාකම

2. ලිංගික උපයෝගිතා වටිනාකම

සෑම වස්තුවකටම වටිනාකම ආරෝපණය කරන්නේ මේ උපයෝගීතා දෙක විසින් වන අතර සියල්ලම සෘජුවම හෝ වක්‍රව මේ අවශ්‍යතා දෙක සමඟ බැඳී ඇත. මෙය උදාහරණයකින් කියතොත් යම් පුද්ගලයෙකුට යම් ස්ථානයකට යාමට ඉන්ධන, ජලය, ටයර් අවශ්‍ය නොවෙතත් වාහනය ධාවනය කරවීමට ඒවා අවශ්‍ය වන්නාක් මෙනි. මෙය මෙසේ වක්‍රයකට ගත හැකිය.

(*) :- කුමක් සඳහාද?

ඉහළ ආහාරමය හා ලිංගිකමය උපයෝගීතාවය උදෙසාය.

වඩාත් උසස් මට්ටමින් තම ආහාරමය හා ලිංගිකමය උපයෝගීතාවය සංසිදුවා ගැනීමට යාමේදී සමාජයේ තරඟකාරීත්වය නිර්මාණය වෙයි. මෙහිදී පිරිමි පක්ෂය තුළ ඇති වන්නේ සංසන්දනාත්මක සහ

අභිභවනාත්මක තරඟයකි. ස්ත්‍රී පක්ෂය තුළ ද එසේමය. මෙහිදී පුරුෂ පක්ෂයේ ප්‍රයත්නය වන්නේ විරුද්ධ ලිංගිකයන් ආකර්ශනය කර ගැනීම වන අතර ස්ත්‍රී පාර්ශවයේද එසේම වේ. සැම මනුෂ්‍යයෙකුම අවිඥානිකව මේ ක්‍රියාවලිය තුළ සිර වී සිටියි.

මේ පැය තුළ දිස්වන සමාජ නිර්මිතයේ සැකිල්ල නිර්මාණය වීමට පුරුෂයා විසින් ස්ත්‍රීය චේතිනාසිකාව පරාජයට පත් කිරීමේ කටාන්දුව ද සම්බන්ධය. ස්ත්‍රීයට දරුවන් ලැබීමට ආසන්න සමයේ තම ආහාර ටික කොයා ගැනීමට අපහසු නිසා ඇයට පිරිමියෙකු විසින් ආහාර සපයා දීමෙන් ආර්ථික බලය පිරිමියා විසින් බැහැරගන්නා ලදී. මීට අමතරව පිරිමියාගේ අවයව වල පිහිටීමේ පවතින ප්‍රවන්ඩ සහ බලහත්කාරී ස්වභාවය නිසාත් පිරිමියාට ස්ත්‍රීය ගෘහය තුළ කොටුකර ඇයව චේතිනාසික වශයෙන් පරාජය කිරීමට හැකි විය.

මිනිසාගේ ජෛවීය ක්‍රියාවලිය එනම් ඉපදීම, ආහාර ගැනීම, බැහැරකිරීම, ලිංගිකත්වය, මහලු වීම, මිය යාම, ආදී ස්වභාවික ක්‍රියාවලිය හැරුණු විට අන් සියල්ලක්ම අයත් වන්නේ සංස්කෘතියටය. මිනිසාගේ එම ජෛවීය ක්‍රියාවලිය හික්මවීමට සහ පාලනය කිරීමට ගොඩ නඟා ඇති සංකල්පීය පද්ධතිය සංස්කෘතියයි. මෙහිදී ජෛවීය ක්‍රියාවලිය සැම සත්ත්වයෙකුටම පොදු වන අතර සංස්කෘතිය රටින් රටට, සමාජයෙන් සමාජයට, පුද්ගලයාගෙන් පුද්ගලයාට, සාපේක්ෂ වේ.

සංස්කෘතිය යනු මිනිසා ගැටුමකින් තොරව තම මූලික අවශ්‍යතා දෙක සංසිදුවා ගැනීමට ගොඩනගාගෙන ඇති සමාජ යාන්ත්‍රණයයි, නීති රීති පද්ධතියයි. නීතිය දඬුවමකට යටත් වන අතර රීති යනු සමාජ හර පද්ධතියයි. එය සමාජ අවඤ්ඤාව විසින් පාලනය කරයි. සංස්කෘතිය ගොඩ නඟන්නේ සමාජයේ බලය අල්ලාගෙන සිටින එය පාලනය කරන

කණ්ඩායම විසින් ඔවුන්ට වාසි වන ආකාරයටය. මනුෂ්‍යයාට දුක් සෝ සංකා ඇති වන්නේ සංස්කෘතියට යටත්ව තම මූලික අවශ්‍යතාවන් ඉෂ්ඨ කර ගැනීමට යාමේදීය. මිනිසාට මෙතැනදී සංස්කෘතිය විලංගුවක් වෙයි. කෙසේ වුවත් සංස්කෘතියට ස්වභාවික හැඩයක් හෝ පැවැත්මක් නැති අතර එය මනුෂ්‍යයා විසින් ගොඩනගන ලද සංකල්පීය සංස්ථාපිතයකි.

මිනිස් ජීවිතය ඉදිරියට ගලා යන්නේ එකිනෙකට ප්‍රතිපක්ෂ වූ සංකල්ප දෙකක අඩු වැඩි වීම්, සමාන වීම් මගිනි. ඒවා නම් කඩ-සුදු, උස්-මිටි, කැත-ලස්සන, ලොකු-පොඩි, සැප-දුක, සතුට-ශෝකය, ජයග්‍රහණ-පරාජ, ගැහැණු-පිරිමි, හොඳ නරක හා තවත් ඒවා වශයෙනි. මෙහි අව සංකල්පය විසින් සාධූ සම්මත සංකල්පයේ අගය අඩු වැඩි කරමින්, විටින් විට එක් වෙමින්, එකින් එක පරයා යමින් මිනිස් මනසේ වමන්කාරය හා සෝ වේදනාවන් ජනිත කරයි. මෙහිදී එක් සංකල්පයක ධාරිතාව විසින් අනික් සංකල්පයේ ධාරිතාව තිරණය කරයි. මිනිසාට මේ සංකල්ප දෙක සමබර කර ගැනීමෙන් තාවකාලික සැනසීමක් ලැබිය හැකි අතර තම මනස තුල එක් සංකල්පයක් නැති කිරීමෙන් අනික් සංකල්පයද ඉබේම අතුරුදහන්ව සදාකාලික සැනසීමට ළඟා විය හැක.

මිනිස් මනසේ ස්වභාවය ජීවිත කාලය පුරාම එක සා සමාන ස්වභාවයක් පෙන්වයි. ලෞකික දේවල් හා සිද්ධි මගින් කරන්නේ මනසේ ස්වභාවයට කාලික හැඩයක් දීමයි. යම් පුද්ගලයෙකුගේ මනස නිතරම සෝ සංකාවෙන් යුක්ත ස්වභාවයක් ගනී නම් ඔහුට බරපතල විපතක් නොවුවත් සුළු කාරණාවල දී පවා දැඩිව සෝක වීමේ තත්වයක් පෙන්වයි. මෙහි ප්‍රතිවිරුද්ධ පැත්තද එසේමය. මින් තේරුම් ගත යුතු වන්නේ සැප හා දුක ඇත්තේ ලෞකික දේ තුල නොව එය තම මනසේ ඇති ස්වභාවයක් බවයි. අනිවාර්යෙන්ම සතුට ශෝකයටද, සැප දුකටද, ජයග්‍රහණය පරාජයටද පාර කපන අතර එහි ප්‍රතිවිරුද්ධයද එසේමය. අවසාන වශයෙන් කිව යුත්තේ පුද්ගලයාගේ මනසේ ස්වභාවය වෙනස් කර ගත

යතු වන්නේ ලෝකය හා ජීවිතය පිළිබඳ පරිඥාප්තිය වැඩි කර ගැනීම තුළින් බවයි.

සියල්ල පවතින්නේ කාලය, අවකාශය, ගුණ හා පරිපූර්ණත්වය තුළය. ඕනෑම දෙයකට, සංකල්පයකට හැඩයක්, ශරීරයක් හෝ සම්මුතියක් ඇත. ඒවා 100% ක් හොඳ හෝ 100% ක් නරක නොවන අතර ඒ අතර ඇති ශ්‍රේණියකට ඇතුළත් වෙයි. එම ශ්‍රේණිය තීරණය කරන්නේ ඊට බලපාන සාපේක්ෂ දේ මඟිනි. ලෝකයේ පවතින සෑම දෙයකටම ඊට වඩා ඉහළින් පවතින හොඳ දෙයක්ද, ඊට පහළින් පවතින නරක දෙයක් ද ඇත. තවද කිසියම් ක්‍රියාවලියක් අංගසම්පූර්ණව අඩුපාඩු රහිතව නිමකල නොහැකිය. ලෝකයේ ඇත්තේ අධි වූ මිනිසුන් සහ අධි වූ දේවල්ය. ලෝකයේ සාමාන්‍ය නිර්මාණය වන්නේ බහුලත්වය හා ඵලදායී පැවැත්මෙන් වන අතර සුවිශේෂීය නිර්මාණය කරන්නේ දුර්ලභත්වය සහ කලාතුරකින් සිදුවන දේ මඟිනි.

ලෞකික වස්තු හා ක්‍රියාවලිය තුළ ගුණයක් නොමැති අතර ඒවාට ගුණයක් හා හැඩයක් තවරන්නේ මිනිස් මනසයි. ඒ ගැන තිබෙන පූර්ව ආකල්පය හරහා ඒ දෙස බැලීමේදී පෙනෙන්නේ ඒ තුළ පවතින ගුණය හෝ හැඩය නොව තමාගේ මනස තුළින් එයට ලබා දෙන හැඩය හා ගුණයයි. සෑම දෙයකම රූව ගුණ තීරණය කරන්නේ ඊට සෘජුව හෝ වක්‍රව බලපාන ළඟින් හෝ දුරින් ඇති වස්තූන් හා ඊට බලපාන සංකල්පය පද්ධතියයි. යම් දෙයක් ඉදිරිපත් කිරීමේදී ඒ දෙයෙහි ඇති වැදගත්කමට වඩා ඉදිරිපත් කරනු ලබන පුද්ගලයා සහ ඔහුගේ බලයද, ඉදිරිපත් කරන විලාශයද වැදගත් වෙයි. යම් සමාජ ක්‍රමයක රූව ගුණ ඊට කළින් තිබූ සමාජ ක්‍රමය විසින් තීරණය කරනු ලබන අතර පුද්ගලයාගේ රූව ගුණ ඔහුගේ කර්මයට ගැලපෙන ලෙස හමුවන පුද්ගලයන් හා පරිසරය විසින් තීරණය කරයි. මනුෂ්‍යයාට ඇති ප්‍රධානම අභියෝගය වන්නේ තමා ගේ ලෞකික පැවැත්ම සහ තමා කරන ක්‍රියාව

සමාජයට ඉදිරිපත් කර අනුමත කරවා ගැනීම සහ ඒ ඇසුරේ තම ලෞකික පැවැත්මට හා කරන ක්‍රියාවට තම මනස තුල මානසික පැවැත්ම ඇති කර ගැනීමයි.

මිනිස් මනසට ඕනෑම දෙයක රසය දැනෙන්නේ ඒ ගැන ඇති දුරාවබෝධය හා එය තමන්ට ඇතිත් පවතින තාක් පමණි. එය අත්පත් කරගෙන එය හරහා යෑමෙන් එහි පවතින රසය හිතව ගොස් ක්‍රමයෙන් වේදනාවක් බවට පරිවර්තනය වෙයි. ලෞකිකත්වය ශරීරයේ ඇති තුවාලයකට සමාන අතර එය මුලින්ම රසයක් ගෙන දෙමින් පසුව වේදනාවකට පරිවර්තනය කරයි. ලෞකිකත්වය ගැන අවසාන වශයෙන් කිව යුත්තේ ඒ තුළ පරම නිෂ්ඨාවක් නැති බව හා දෙයක් අත්කර ගැනීමෙන් සැනසීමක් ලැබිය නොහැකි බවත් එය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පමණක් සැනසීමක් ලැබිය හැකි බවත්ය.

සෑම දෙයකටම ආරම්භයක්, වර්ධනයක්, අවසානයක්, ආයුකාලයක්, ඇත. ඒවා ඉදිරියට පැවතීමේ සාධකය වන්නේ එය පැවැත්මට අවශ්‍ය අවම තත්වයක් නිර්මාණය වීම මතයි. එහි සාමාන්‍ය ක්‍රියාකාරිත්වයට පහළ සහ අධි ක්‍රියාකාරිත්වය එහි අවසානය ළඟා කරයි. සමබරතාවය තව දුරටත් එය පවත්වාගෙන යාමට හේතු වෙයි. උදාහරණ ලෙස ශරීරය ඇතුලතින් ඇතිකරන පිඩනය හා වායුගෝලයෙන් ඇති කරන පිඩනය සමබර වීම දැක්විය හැකිය. මින් එක පැත්තක් අසමබර වුවහොත් ලෞකික ශරීරය පවත්වා ගෙන යාමට නොහැකිය. ලෝකයේ සෑම දෙයකටම මෙය පොදුය. සමහර විට යම් දෙයක් ප්‍රතිවිරුද්ධ දේට ඔරොත්තු දීමට හැකි ගැසීමෙන්ද සමබරතාවය නිර්මාණය විය හැකිය. මේ ලෝකයේ පවතින සියල්ලම චලිතයේ පවතින දැය. ඒවා මොහොතින් මොහොත ඇති වෙමින් නැති වෙමින් පවතියි. සියල්ලම ඝෂණ භංගත්වයට ගොදුරු වන අතර මිනිස් ඇස හා මනස සම්මුතිය වශයෙන් පවතින දේ අවලෝකනය කර ගනී. එහෙත් පවතින සමස්ථයෙන් මිනිස් ඇසට හා මනසට අවලෝකනය

වන්නේ අංශුමාත්‍රයක් වන අතර මිනිස් මනස විසින් අවබෝධ කොට ගන්නේ ද එම අංශුමාත්‍රයෙන්ද අංශු මාත්‍රයකි. අවසානයේ සියල්ලම දෘෂ්ඨිමය මායාවක් වන්නේය.

මේ විශ්වයේ සහ එහි වසන ජීවියාගේ ස්වභාවය නම් නොපෙනෙන දෙයක ස්වභාවය සහ ගුණය එම නොපෙනෙන දෙයට සම්බන්ධ වූ පෙනෙන දෙයින් පෙන්නුම් කිරීමය. උදාහරණයකින් කියතොත් මනසේ ස්වභාවය පෙන්නුම් කරන්නේ පුද්ගලයාගේ ශරීරය හා ශරීරය මගින් ඉල්ලා සිටින දේ, පුද්ගලයා කරන ක්‍රියාව, ආදිය තුළිනි. සූර්යයා අපට නොපෙනෙතත් මුලු ලෝකයේම පැවැත්ම නිර්මාණය වන්නේත් එහි ඇති දේවල් වලට බලය ලැබෙන්නේත් සූර්යයා ගෙනි. මේ ස්වභාවය මුළු විශ්වයටත් එහි පවතින සියලු දේටම පොදුය.

ලෝකය හා එහි ඇති සියල්ල සාමාන්‍ය මිනිසා වටහා ගන්නේ ඒකමානි හා ද්විමානි ලෙසය. එනම් එහි හොඳ නරක වශයෙන් දෙපැත්තක් පමණි. ත්‍රිමාණ ලෙස හෝ බහුමානි ලෙස යමක් දෙස බැලීමට මනුෂ්‍යයාට නොහැකිය. යම් දෙයක් දෙස බැලීමේදී යම් කටයුත්තක යෙදීමේදී ඉන් තමාට අත් වන වාසිය පැත්තෙන් කටයුතු කිරීම මිනිසාගේ සාමාන්‍ය ස්වභාවයයි. සාමාන්‍ය මිනිසෙකුට කිසිම දෙයක් දෙස සාධාරණව බැලීමටත් කටයුතු කිරීමටත් නොහැක. ලෝකයේ පවතින සියලු දෘෂ්ඨිවාද හට ගන්නේ මිත්‍යාව කරණ කොටගෙනය. යම් විශ්වාසයක ඇදහිමක ලබ්ධියක එල්බ ගෙන සිටින්නාට යම් දෙයක පවතින ස්වභාවය නිවැරදි ලෙස ග්‍රහණය කර ගත නොහැකි අතර කිසිදු දෙයක් නිවැරදිව අවබෝධ කරගත නොහැකිය.

මිනිස් මනස, ලෞකික ශරීරය හා අනෙකුත් සෑම වස්තුවකම, සංකල්පයකම, පවතින ස්වභාවය නම් ඒවා වක්‍රීය ස්වභාවයක පැවතීමයි.

සෑම දෙයක්ම තවත් දෙයකට පරිවර්තනය වීමට, අන්තර්ගත වීමට, රූපාන්තරණය වීමට හැකි ගැසෙමින් පවතියි. උදාහරණ ලෙස ගත් විට

විඤ්ඤාණ ධාතුව (තිරෝධ නොවූ) → කළලය → ඉපදීම → තරුණ බව → මහලු බව → මරණය → නැවතත් මුල් අවස්ථාව වශයෙනි,

ලෝකයේ පවතින අන් දේවල්ද මෙසේමය. උදා :- ජල චක්‍රය. ඒවා සියල්ලම චක්‍රයේ එක්තරා කඩ ඉමක් පසු කරමින් සිටී.

මිනිස් සිතේ ඇතිවන සිතුවිලිද, සමාජ ව්‍යාපාර වල අරමුණු ද, මුලදී පිවිතුරු හා උදාර වන්නේය. එහෙත් එම සිතුවිලි හා අරමුණු ක්‍රියාවට නැංවීමේ දී එම ක්‍රියාවේ පවතින ප්‍රදර්ශනාත්මක භාවයට ක්‍රියාවේ රසයට ලොල්ව මුලින් පිවිතුරු වූ අරමුණු කිලිටි කර ගනී. සියලු උදාර වූ පරමාර්ථයන් ඉතා කෙටි කලකින්ම උදර පරමාර්ථ වන්නේය. සමාජ ව්‍යාපාර ආරම්භයේදී එහි වර්ධනයට දක්‍ෂයන්ගේ දක්‍ෂතා යොදා ගන්නා අතර පසුකාලීනව එම සමාජ ව්‍යාපාරය දුබලයින්ගේ ශිල්ප ප්‍රදර්ශනය කරන ව්‍යාපාරයක් බවට පත් කර ගනී.

පුද්ගල හා සමාජ පීඩනය, ගරා වැටීම ඇති වන්නේ පුද්ගලයා හා සමාජය බලාපොරොත්තු වන මට්ටමට ළඟා වීමට නොහැකි වීමෙන් හා තමන් දැනට සිටින තත්වයෙන් පසු පසට ඇද වැටීම තුලිනි. විත්තාභ්‍යන්තරයෙන් නැගෙන පීඩනයෙන් හා සමාජයෙන් ඵල්ලු වන පීඩනයෙන් මනුෂ්‍යයා නිතැතින්ම පෙලෙන අතර ඔහු හෝ ඇය කරන්නේ තමාට යටත් පහළින් සිටින මනුෂ්‍යයන්ට එම පීඩනය ඵල්ලු කරමින් ඔවුන්ගෙන් පළිගැනීමය. සමාජ ගැටුම් පුද්ගල ගැටුම් හටගන්නේ එක් අයෙකු විසින් හෝ පිරිසක් විසින් තවත් කෙනෙකු හෝ පිරිසක් පාලනය කරන්නට යෑමේදීය.

සන්නිවේදනය යනු අවබෝධය කරා යන ගමනේ ප්‍රවාහකයා වෙතත් මිනිසා අතර සන්නිවේදනය පවතින්නේ ඉතා අඩු මට්ටමකිනි. මනුෂ්‍යයෙකුගේ සිතේ ඇතිවන සිතුවිලි වචන වලට නැගීමට තරම් දියුණු භාෂාවක් නැති අතර, සාමාන්‍ය මිනිසෙකුට තවත් මිනිසෙකු අවබෝධ කර ගත නොහැක. සියල්ලම අවබෝධ කරගැනීම කරා යන ගමනේදී මනුෂ්‍යා විසින් අන් මනුෂ්‍යයන් හඳුනාගැනීම අත්‍යවශ්‍ය සාධකය වෙයි. මනුෂ්‍යයෙකුට තවත් මනුෂ්‍යයෙකුට කළ හැකි ලොකුම උපකාරය නම් ඒ මනුෂ්‍යයා නිවැරදිව අවබෝධ කර ගැනීම වන අතර ලොකුම හානිය නම් වැරදි ලෙස අවබෝධ කර ගැනීමයි. එය ඝාතනය කිරීමටත් වඩා බරපතලය. මනුෂ්‍යයා විසින් මනුෂ්‍යා අවබෝධ කොට ගෙන අන් සියල්ලන් අවබෝධකර ගත් කල්හි ප්‍රශ්න වලින් බොහොමයක් විසඳිය හැකිය. එවන් සමාජයක දී භාෂාවේ අවශ්‍යතාවය ද, ක්‍රියාවේ අවශ්‍යතාවය ද පහව යනු ඇත. ප්‍රශ්න විසඳා අවසන් කළ නොහැකි අතර ඒවා අවබෝධ කර ගැනීම පමණක් කල හැකිය. සෑම පෘතග්ජන මනුෂ්‍යයෙකු තුළම නිශ්කමක් ඊක්තයක් ඇති අතර, මිනිසා සමාජගත වන්නේ එම ඊක්තය පුරවා ගැනීමටය. එම නිශ්කම ඵලයට එන්නේ කුසගින්න, පිපාසය, අසරණකම, ප්‍රේමය, ලිංගිකත්වය ආදී වශයෙනි. මිනිසාට සමාජගත වී නිශ්කම පුරවා ගැනීමට නොහැකි අතර, දිනාගැනීමට ද දෙයක් නැත. කෙනෙකුට තවත් කෙනෙකු වෙනුවෙන් භෞතිකව කළ හැකි දෙයක් නොමැති අතර දීමට හෝ ලබා ගැනීමට දෙයක් නැත. මිනිසාට සමාජයේ දිනා ගැනීමට අයිතිවාසිකමක් නැති අතර, පැහැර ගැනීමට යමක් නැත. විමුක්තිය ඇත්තේ අන් යමක හෝ පුද්ගලයකු තුල නොව, තමාගේ මනස තුළය. එය වටහා ගත් පුද්ගලයාට සමාජගත වීමට අවශ්‍ය නැත. මනුෂ්‍යයාට සතුට, ශෝකය, බිය ආදී හැඟීම් දැනෙන්නේ මිත්‍යාව නිසාය. මනුෂ්‍යයන් ලෞකික දේවල් හා සිද්ධි ගැන ඇති අනවබෝධය නිසාය. ඒවා ගැන ඇති පුර්ව මිත්‍යාමය තත්ත්වයන් නිසාය. ඒවා ගැන අවබෝධය වැඩි පුද්ගලයාට සතුට, දුක, බිය, කළකිරීම ආදී හැඟීම් අවම වේ.

අවසානයේ දී සමස්ථයම කැටි කොට මෙසේ දැක්විය හැක. මනුෂ්‍යයා තමාගේ විමුක්තිය හෙවත් සැනසීම වෙනත් පුද්ගලයකු තුල හෝ වෙනත් ලෞකික යමක් තුල ඇතැයි විශ්වාස කිරීමෙන් මිත්‍යාව නොහොත්, අවිඥානකත්වය හට ගන්නේය. ඊක්තකය ඇති වන්නේය. අවිඥානකත්වයෙන් තෙරපනු ලැබූ ඊක්තකය නිසා මනාව ක්‍රියාව උපදින්නේය. අවිඥානකත්වයේ බරපතලකම වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට මානව ක්‍රියාවේ බරපතලකම ද, වැඩිවන අතර, සවිඥානකත්වය වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට මානව ක්‍රියාව අවමව ගොස් පූර්ණ සවිඥානකත්වය තුල මානව ක්‍රියාව තම කාබනික ප්‍රපංචය නඩත්තු කිරීම දක්වා ලඝු වන්නේය. මානව ක්‍රියාවේ අනිවාර්යෙන්ම ඊට ආවේනික රසයක් ගැබ්වන අතර, එම රසය ක්‍රියාව පිටමාන කරයි. සෑම මානව ක්‍රියාවක්ම අනුන් වෙනුවෙන් මරාගෙන මැරෙන ක්‍රියාව දක්වාම ක්‍රියාව කරන්නාගේ හුදු ආත්ම තෘප්තිය (වින්දනය) මත සිදු වේ. ඊට වැඩි (වින්දනයක්) ආත්ම තෘප්තියක් ලැබෙන ක්‍රියාවක් වේ නම්, ඒ ක්‍රියාව වෙත නැඹුරු වෙයි. අනුන්ගේ බලපෑමෙන් නොකෙරෙන ක්‍රියාවක් හැරෙන්නට පිටියාගේ සියළුම ක්‍රියාවන් වින්දනය මත පදනම්ව සිදු වෙයි. ක්‍රියාව කරන්නා එහි උපරිම ධාරිතාව ගැන කල්පනා කරනු මිස එහි අවබෝධය, අරමුණු හා ප්‍රතිඵලය ගැන කල්පනා නොකරයි. සෑම මනුෂ්‍යයෙකුම තමන් දැනට කරන ක්‍රියාව වැදගත් හා බුද්ධිමත් ක්‍රියාවක් ලෙස සලකන අතර, අනිත් මිනිසුන් කරන ක්‍රියා නොවැදගත් සහ මුග්ධ ක්‍රියා ලෙස සලකයි. සෑම මානව ක්‍රියාවක්ම යටි අරමුණක් ඇතිව සිදු කරයි. වෙනත් බලාපොරොත්තුවක් ඇතිව ක්‍රියාවට ප්‍රවිශ්ඨ වෙයි. එමෙන්ම සෑම ක්‍රියාවක්ම වෙනත් මහා ක්‍රියාවක අන්තර් ක්‍රියාවක් වන අතර, වෙනත් ක්‍රියාවකට පරිවර්ථනය වෙමින් පවතින ක්‍රියාවකි.

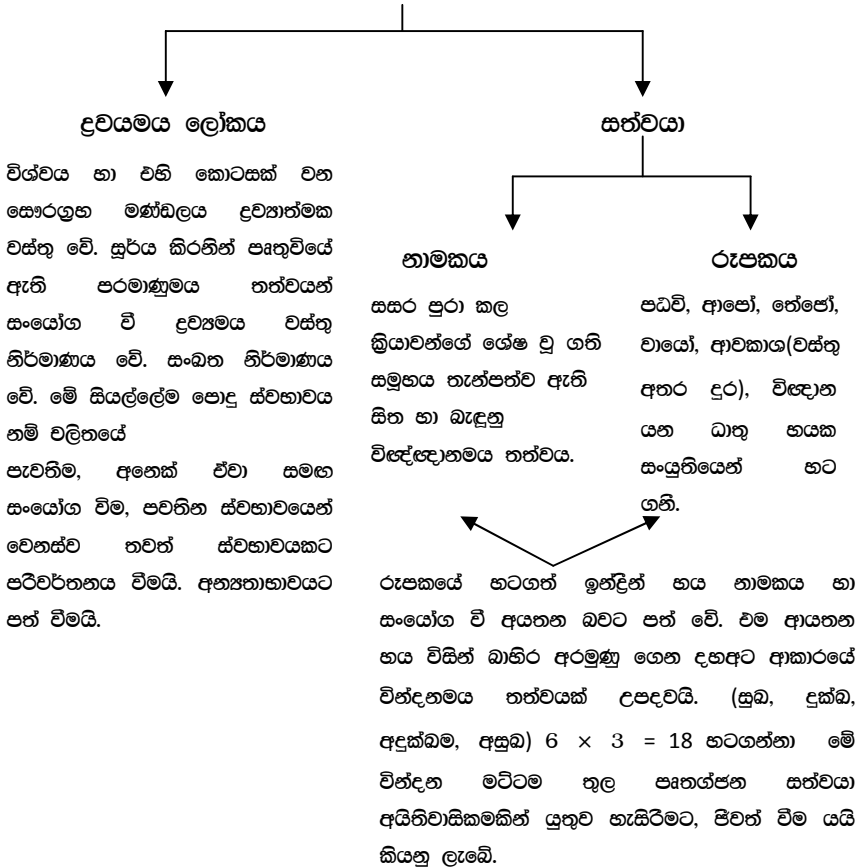
ක්‍රියාවේ නොයෙදෙන පුද්ගලයාට මානසික පීඩනය වැඩිය. ක්‍රියාවේ යෙදෙන්නාට ක්‍රියාවේ ඇති රසය හා ක්‍රියාවෙන් ඇතිවන සිත් පිඩාදියද සම බර විමෙන් කාලය ගෙවාදැමීම, ක්‍රියාවේ නොයෙදෙන්නාට වඩා පහසුය. මන්ද ක්‍රියාව විසින් මිනිසාගේ මනස ක්‍රියාව ඇසුරේ තබා ගනිමින් මතුපිටට ඇති යථාර්තය තුළ රඳවා ගැනීමයි. නමුත් ක්‍රියාවේ

නොයෙදෙන්නාට වඩා අධිකව ක්‍රියාවේ යෙදෙන්නාට මානසික පීඩනය වැඩිය. ඒ ලෞකික දෙවල් පරිහරණය වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට ඊට සමානුපාතිකව මානසික මට්ටම ද, පිරිහෙන බැවිනි. යම් ක්‍රියාවක් කරන්නාට ඒ ක්‍රියාව සාර්ථකව ඉටු කිරීම සඳහා එම ක්‍රියාව ගැන පුර්ණ අවබෝධයක් තිබීම බාධාවක් වේ. මන්ද ඕනෑම දෙයක පුර්ණ අවබෝධය ඇති විම, ඒ දෙයින් පුද්ගලයා ඇත් කර තැබීමට හේතුවන නිසාය. තමා කරන ක්‍රියාවේ විපාකය තමාට කලින් පෙනෙන නිසා ඉන් වැළකී සිටීමට තමා තමාට බල කරන නිසාය. තමා කරන ක්‍රියාව සර්ව සම්පූර්ණව තමාට ඉටු කිරීමට නොහැකි බව තමාට දැනෙන නිසාය. යම් ක්‍රියාවක් සාර්ථකව ඉටු කිරීමට ඒ ගැන පුර්ණ අවබෝධයක් නොතිබීමත්, අනුරාගිව ඊට එලඹීමත් ප්‍රමාණවත්ය.

ක්‍රියාව යනු චලිතයක් වන අතර, ලෝකය හා පිටියා පවතින්නේ අප පිටත් වන බව අපට දැනෙන්නේ ක්‍රියාව නිසාය. ක්‍රියාව පිටමාන වීමට බලයක් අවශ්‍ය අතර, බලය නොයෙදෙන තැන ක්‍රියාවක් ද නැත. ක්‍රියාවේ ආත්මය බලය වෙයි. ක්‍රියාව පිටුපස සිටිමින් ක්‍රියාව පිටමාන කරන්නේ බලය වන අතර, ක්‍රියාව යනු බලයේ ස්වරූප ගැන්වීමකි. ලෝකය ආරම්භයේ සිට අවසානය දක්වා සිදුවන සෑම ක්‍රියාවක්ම, බලය පාවිච්චි වීමක් වන අතර, අඩු බලය යටපත් කොට ගෙන වැඩි බලය ඉස්මතු වෙයි. වැඩි බලය අඩු බලය ගොදුරු කර ගන්නා අතර, ඊට වැඩි බලයක් හමුවේ එම බලය ද අකර්මන්‍ය වේ.

මිනිසාට විමුක්තිය වෙත ලඟා වීමට නම් කළ යුත්තේ, තම අරමුණු පිළිබඳව සිතිකටයුතු වීමයි. තම අරමුණු කරා ලඟා වීමේදී ක්‍රියාව පාලනය කර ගැනීමයි. ක්‍රියාවේ ඇති ප්‍රදර්ශනාත්මක භාවයට හා රසයට ලොල්ව වල්මත් නොවීමයි. තමන් දරන ප්‍රයත්නයේ ප්‍රතිලාභයන් තමන් වෙතම රඳවා ගැනීමයි. අරමුණු ප්‍රයත්නයට ද, ප්‍රයත්නය ප්‍රතිලාභයට ද ඒකාබද්ධ කොට විමුක්තිය කරා එළඹීමයි.

සමස්ථය

බෞද්ධ දර්ශනය හා එහි පසුබිම.

"තථාගතස්ස වෙදිතො හික්ඛවෙ ධම්ම විනයො විවටො විරොචති
නොපටිච්ඡන්තො."

(පටිච්ඡන්ත සූත්‍රය - අ.නි)

ශ්‍රාවකයින්, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් වදාළ ධර්මය හා විනය විවෘත වූයේ නම් බබලයි. වැසුනේ නම් නොම බබලයි.

මේ ග්‍රන්ථය තුළ සාකච්ඡා කෙරෙන්නේ පුද්ගලයෙකු ගේ උපතේ සිට මරණය දක්වා එදිනෙදා සිදුවන ක්‍රියාකාරකම් හා ද්‍රව්‍යමය ලෝකය තුළ සිදුවන විපර්යාසයන්ය. පුද්ගලයාගේ ජීවිතයට සෘජුවම බල නොපාන කිසිදු වචනයකදු, අකුරකුදු, මේ ග්‍රන්ථය තුළ නොමැත. මේ නිසා මෙය මහ හැර නොයා කියවා බලා තමාගේ ජීවිතයට සම්බන්ධ කොට ගත හැකි යමක් වේද, එය ගෙන තම ජීවිතයට ආලෝකය උදා කරගන්නා ලෙස ඔබ සැමට යෝජනා කොට සිටිමි.

ස්වභාව ධර්මය යනු ස්ව-භව යන අර්ථයයි. බිහිකර ගත් දේ සිදු වූ දේ යන අර්ථ මෙහිදී මතුව එයි. ධර්මය යනු ස්ව-භව විසින් බිහිකර ගත් දේ දැරීමයි. ස්වභාව ධර්මයට මේ ද්‍රව්‍යමය ලෝකයද, එහි වෙසෙන සත්වයාද, ඇතුළත්ය. මෙහිදී සත්වයා යනු ස්ව-අත්ව යන ස්වභාවයයි. එනම් ස්ව-භව පවත්වමින් අයිතිකරගත් යන අර්ථයයි. ඉපදුණු සිතින් තම අදහසින් ලෝකය ඇසුරු කරන්නා සත්ත්වයෙකි. සක්කාය දිට්ඨියෙන් යුතු වූ පුද්ගලයාට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධම්ම යන අරමුණු තම ශරීරයේ ඉපදියන් හා ගැටෙන විට තම අතීත ගති සමඟ මිශ්‍ර ව සිතක් උපදී. ඉපදුණු එම සිත මම වේ, මගේ වේ. ඉන් පසු අයිති වූ සිතට අනුව පුද්ගලයා හැසිරෙන්නට පටන් ගනී. හටගත් සිත අයිති කරගෙන

ලෝකයේ ඇති දේවල් වලට පක්ෂ වන්නටත්, විරුද්ධ වන්නටත් පටන් ගනී. මිනිසෙකු හෝ වෙනත් සතෙකු ප්‍රිය කෙනෙකු දුටු විට ඔහුට ලෙන්ගතු වීමත්, අප්‍රිය කෙනෙකු දුටු විට ඊට විරුද්ධ වීම සිදුවේ. හටගත් ස්ව-භව අයිති කරගෙන ඊට අනුව ස්ව-අත්ව හෙවත් සත්ත්ව ස්වභාවයට පත් වේ. මේ ලෙස නිර්මාණය වූ ස්වභාව ධර්මය හටගැනීම, පැවතීම, නැතිවීම යන ස්වභාවයන්ගෙන් යුක්ත වෙයි. ස්වභාව ධර්මයාගේ විද්‍යමාන වන ප්‍රකට වන ස්වභාවයක් ඇත්තේය. එය ස්වභාව ධර්මයාගේ ධර්ම ස්වභාවය නම් වනු ඇත.

මේ සත්ත්වයා තුළ දැකිය හැකි ධර්මතා කිහිපයක් වේ. ඒවා නම් කාමය, රාගය, ද්වේශය, මෝහය, ලෝභය, තණ්හාව, මානස, දිට්ඨි හා අවිද්‍යාවයි. කාමය යනු භාහිර වස්තූන්ට කාන්දුම් ගන්වියෙන් ඇලීමයි. රාගය යනු භාහිරයට මත් ගතියෙන් ඇලීමයි. ද්වේශය යනු දෙවැනි ආවේශයයි, තරඟවයි. මෝහය යනු මුවහ වීමයි. තමන්ගේ අදහසින් භාහිරය පෙනීමයි. ලෝභය යනු ලෝ - අබ්බ කිරීමයි. ලෝකය උරා බීමයි. තණ්හාව යනු සැප ඇති තැන් වලට හා වීමයි. මානස යනු මැනීමයි. හොඳ හරක වශයෙන් වෙන් කිරීමයි. දිට්ඨි යනු ලෝකය ඇසුරු කිරීමට ගොඩ නඟාගෙන ඇති අදහස් සමූහයයි. අවිද්‍යාව යනු චතුරාර්යය සත්‍යය, හේතු ඵල ධහම, ස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය, ආයතන ක්‍රියාවලිය ගැන නොදැනීමයි.

බෞද්ධ දර්ශනය ලෙස හැඳින්වෙන මේ විශ්ව ධර්මතාවය බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් දේශනා කරනු ලැබුවේ ලෝකයා පෘතග්ජන ස්වභාවයෙන් මුදවා ගන්නටය. පෘතග්ජන යනු පෝතුග්ජන යන අර්ථය දේ. පෝතුග්ජන යනු ලෝකයේ ඇති වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි දෙස බලා එහි මතුපිට පෙනෙන අර්ථයෙන් ඒවා වටහා ගැනීමයි. එය ප්‍රත්‍ය කරගෙන බහුල ලෙස සිත් ඉපදීමයි. ඕනෑම දෙයක මතුපිට ස්වභාවයත්, ඇතුළත ස්වභාවයත් වකිනෙකට වෙනස්ය. මතුපිට පෙනුම නොමඟ යවන සුළුය. මතුපිට පෙනුම දෙස බලා ඉන් මත් වී හැසිරෙන පුද්ගලයා පෝතුග්ජන හෙවත් පෘතග්ජනයාය. අදබාල පෘතග්ජන ලෙස හඳුන්වන්නේද මේ

ස්වභාවයමය. ලෝකයේ වසන පෘතග්ජන පුද්ගලයාට ලෝකයේ ඇති දේවල් වල යථා ස්වභාවය අවබෝධ කරගත නොහැකිය. ලෝකයේ ඇති දේවල් විධ බලා, පොත්ත ගලවා බලා එහි යථා ස්වභාවය වටහා ගන්නා පුද්ගලයා ආර්යය පුද්ගලයාය. පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකුට බෞද්ධ දර්ශනය වටහාදීම අන්ධයෙකුට ඇස්දීම හා සමානය.

මේ ස්වභාව ධර්මයාගේ ධර්ම ස්වභාවය පෘතග්ජන සත්වයා දකින්නේද, අවබෝධ කර ගන්නේද, එය පවතින ස්වභාවයෙන් නොව අවිදු, සහගත දෘෂ්ඨිමායාවකින්ය. ඒ දෙස බලන දෙඇස වැසි ඇත්තේ මුවා වී ඇත්තේ තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිදු, යන පටලයෙනි. ස්වභාව ධර්මයාගේ ධර්ම ස්වභාවය අවබෝධ කර ගැනීමට නම් තෙවැනි ඇසකින් ඒ දෙස බැලීමට අවශ්‍ය වෙයි. මේ උත්සාහය ඒ වෙනුවෙනි.

ලෝකය තුළ පවතින සියලුම ආගම් වලටද, දර්ශන වලටද, විද්‍යාවන්ටද, මහ හැර යා නොහැකි, අනිවාර්යෙන්ම පිළිතුරු දිය යුතු කාරණා කිහිපයක් වෙයි. ඒ ජීවි සත්වයා පිළිබඳ ගැටලුවත් භෞතික ද්‍රව්‍යමය ආකාරයෙන් පවතින්නා වූ ලෝකය පිළිබඳ ගැටලුවත්ය. මිනිසා පෙරටු කොටගත් සජීවි සත්වයා බිහි වන්නේ කෙසේද? පවතින්නේ කෙසේද? මිය යන්නේ කෙසේද? ඉන් පසුව කුමක් සිදු වේද, යන ගැටලු හා ද්‍රව්‍යමය ලෝකය යනු කුමක්ද? එය හටගන්නේ කෙසේද? පවතින්නේ කෙසේද? එය විනාශ වන්නේද? ඉන් පසු කුමක් සිදු වේද? යන ගැටලු සඳහා ලෝකයේ පවතින ආගම්, දර්ශන, හා විද්‍යාවන් නිශ්චිත හා පැහැදිලි පිළිතුරු සැපයිය යුතුය.

එමෙන්ම සත්වයා යම් කිසි ප්‍රශ්නයකට ගටලුවකට මුහුණ දී සිටින්නේ නම් ඒවා විසඳා දීමටද සමත් විය යුතුය. සත්වයා නිරන්තරව පෙළෙන්නා වූ දුක්ඛ ස්වභාවය පිළිබඳවත්, එම දුක්ඛ ස්වභාවයෙන් මිදි විමුක්තිය ලබා ගැනීම පිළිබඳවත්, එසේම එම විමුක්තිය සොයා යන මාර්ගය පිළිබඳවත් පැහැදිලිවූත්, ප්‍රත්‍යක්ෂ වූත්, විග්‍රහයක් ඉදිරිපත් කිරීමට මේ

ආගම්, දර්ශන හා විද්‍යාවන් සමත් විය යුතුය. බුදු පියාණන්වහන්සේ ලෝකයට පහල වන සමය වන විට මේ කිසිදු ප්‍රශ්නයකට, ගැටලුවකට පැහැදිලිවුත්, ප්‍රත්‍යක්ෂ වුත්, විසඳුමක් ඉදිරිපත් කිරීමට එවකට පැවති ආගම් වලටද, දර්ශන වලටද, විද්‍යාවන්ටද, නොහැකි වී තිබිණි. එහෙත් අද පවතින ආගම්, දර්ශන, විද්‍යාවන්ට වඩා දියුණු වුත්, ප්‍රඥා ගෝචර වුත් ආගම් දර්ශනයන් හා විද්‍යාවන් අවු 2500 කට පෙර ලෝකයේ පැවත ඇත. මේ ආගම්, දර්ශන, විද්‍යාවන්, තුළින් භෞතික ලෝකය පිළිබඳවත්, සජිවි සත්වයා පිළිබඳවත්, පිළිගත හැකි මට්ටමේ විග්‍රහයක් පැහැදිලි කිරීමක් කර තිබුණි. මේ ආගම්, දර්ශන හා විද්‍යාවන් තුළ තිබූ දර්වලතාවය වූයේ සත්වයාගේ විමුක්තිය හා විමුක්ති මාර්ගය පිළිබඳව නිශ්චිත වුත්, පැහැදිලි වුත්, ප්‍රත්‍යක්ෂ වුත්, වැඩපිළිවෙලක් ඉදිරිපත් කර නොතිබීමයි.

එකල පැවති සියලු ආගම්ද, දර්ශනද, විද්‍යාවන්ද, පැහැදිලි අන්ත දෙකක් තුළ පදනම්ව පැවතිනි. ඒ සාක්ෂ්‍යවෘද්ධය හා උච්ඡේදවෘද්ධයයි. සාක්ෂ්‍යවෘද්ධය යනු යම් දෙයක්, සංකල්පයක්, නිවැරදි යැයි පිළිගෙන එය ඇසුරු කිරීමට යොමුවීමයි. උච්ඡේදවෘද්ධය යනු යම් දෙයක්, සංකල්පයක්, වැරදි ලෙස පිළිගැනීම හා ඒවා බැහැර කිරීමට පෙළඹීමයි. එම කාලය තුළ ජීවත් වූ මිනිසා පැවති ආගම් වලින් මේ අන්ත දෙක තුළ අතරම කර මංමුලා තත්වයකට පත්කර තිබුණි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ ලෝකයට පහල වන්නේ මෙවන් තත්වයක් තුළය. උන්වහන්සේ මේ සියලු ප්‍රශ්න වලට පිළිතුරුද, මිනිසා සෙවූ විමුක්තියද, ඒ සඳහා ගමන් කල යුතු මාර්ගයද, ඉතා පැහැදිලි ලෙසම පෙන්වා දුන් සේක. බුදු පියාණන්වහන්සේ තම දර්ශනය තුළින් දුක පිළිබඳවත්, දුක හට ගැනීමේ හේතුව පිළිබඳවත්, දුක නැති කිරීම පිළිබඳවත්, දුක නැති කිරීමේ මාර්ගය පිළිබඳවත්, ඉතා පැහැදිලි වුත්, විද්‍යාත්මක වුත් දර්ශනයක් ඉදිරිපත් කල සේක. එසේම සියල්ලම හේතුවල ධර්මතාවයක් මත සිදුවන බවත් පෙන්වා දුන් සේක. උන්වහන්සේගේ එම දර්ශනය බෞද්ධ දර්ශනය ලෙස හැඳින්වේ. එතෙක් පැවති ආගම් වලින්ද,

දර්ශනයන්ගෙන්ද, බෞද්ධ දර්ශනය වෙනස් වන්නේ මිනිසා වෙතට තම විමුක්තියත්, විමුක්ති මාර්ගයත් පිළිබඳ පැහැදිලි ලෙස ප්‍රකාශ කොට පෙන්වා දී ඇති නිසාය.

බුදු පියාණන්වහන්සේ ඉදිරිපත් කල මෙම දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් ලෝකයේ පිටත් වෙන ඕනෑම කෙනෙකුට තම ලෞකික ජීවිතය තුළ මතුවන ඕනෑම ප්‍රශ්නයක්, ගැටලුවක් විසඳා ගෙන ලෞකික ජීවිතය සැපවත් කර ගැනීමටද, මේ දර්ශනය ගැඹුරින් අවබෝධ කරගෙන තම විමුක්තිය වූ නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට හැකියාව ඇත. අන් ආගම් වලින්ද, දර්ශනයන්ගෙන්ද, විද්‍යාවන්ගෙන්ද, බෞද්ධ දර්ශනය වෙනස් වන්නේ මේ නිසාය.

දැන් අප විසින් පැහැදිලි කරගත යුත්තේ, අවබෝධ කොට ගත යුත්තේ බෞද්ධ දර්ශනය යනු කුමක්ද යන්න පිළිබඳවයි. බෞද්ධ දර්ශනය යනු මේ විශ්වය තුළ පවත්නා ධර්මතාවයයි. විශ්වය තුළ ඇත්තා වූ ද්‍රව්‍ය, අද්‍රව්‍ය, ජිවි, අජිවි, පෙනෙන, නොපෙනෙන ආදී වශයෙන් ඇත්තා වූ ස්වභාව ධර්මය තුළ පවත්නා ධර්මස්වභාවය පිළිබඳ පැහැදිලි කිරීමයි. සිතෙහි මෙන්ම ජිවි, අජිවි වස්තූන්හි හටගැනීම, පැවතීම හා නැතිවීම පිළිබඳ විග්‍රහ කිරීමයි. චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳව විග්‍රහ කිරීමයි. හේතුවිල ධර්මතාවය පිළිබඳ විග්‍රහ කිරීමයි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ මේ සියල්ලම කාගෙන්වත් අසා විස්තර කලා නොවේ. උන්වහන්සේ එය තමන්ගේම ස්වයං ඥානයෙන් අවබෝධ කරගෙන ලෝකයා වෙත ඉදිරිපත් කළහ. මේ විශ්ව ධර්මතාවය උන්වහන්සේ පෞද්ගලිකව නිර්මාණය කල දෙයක්ද නොව පවතින ධර්මතාවය පැහැදිලි කලා පමණි. බුදු පියාණන්වහන්සේ අනන්ත වූ සසරක, අනන්ත වූ භවයන් වල උපදිමින්, අනන්ත වූ දුක් විඳිමින්, අප්‍රමාණ වූ පරිත්‍යාගයන් කැපකිරීම් කරමින්, මේ සත්‍ය සොයා ගෙන ලෝකයා වෙත ඉදිරිපත් කළේ ලෝකයා වෙත වූ මහත් දයානුකම්පාවකිනි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් ලෝක සත්වයා දුකින් මුදවාගනු පිණිස කැපකල හැකි සියල්ලම කැපකල සේක. ඒ අවිච්ඡි, තිර, තිරිසන්, ප්‍රේත, අසුර ආදී තැන්වල උපත ලබමින්, අප්‍රමාණ වූ දුක් විඳිමින්, මැරෙමින් නැවත නැවත උපදිමින්, තෙරක් නොපෙනෙන මේ සංසාර ගමනින්, ලෝක සත්වයා ගලවා ගැනීමේ ශ්‍රේෂ්ඨ වූ අභිලාශයකිනි. උන්වහන්සේ තම දර්ශනයෙන් මූලිකත්වය දී ඇත්තේ දුකින් ගැලවීමටත්, දුකින් ගැලවෙන මාර්ගය පැහැදිලි කිරීමටත්ය.

බෞද්ධ දර්ශනය තර්කය මත පදනම් වන දර්ශනයක් නොවේ. තර්ක ඉඳිරිපත් කරමින් ලෝකය වෙත බලහත්කාරයෙන් පටවන දර්ශනයක්ද නොවේ. මේ දර්ශනය අතක්කාවචර ධනමකි. මේ දර්ශනය බැඳු බැල්මට අවබෝධ නොවේ. මේ දර්ශනය තමන්ගේ පිචිතයට ගලපා බැලීමෙන්, විශේෂ පරික්ෂණයකින් බැඳුවහොත්, විශේෂ ලෙස දර්ශනය කර බැඳුවහොත් (විදර්ශනා කිරීමෙන්) පමණක් අවබෝධ වන දර්ශනයකි.

එමෙන්ම මේ දර්ශනය නිදහස් චින්තනයකි. බුදු පියාණන්වහන්සේ කාලාම සූත්‍රයෙන් දේශනා කල පරිදි මේ ධර්මය පරම්පරාවෙන් උරුම වූ නිසාවත්, උගත් බුද්ධිමත් දේශකයන්, නික්මුණ ප්‍රකාශ කල නිසාවත්, වෙන කිසිවකු හෝ ප්‍රකාශ කල නිසාවත්, එක වරම පිළිනොගන්නා ලෙසත්, ලෝකයා වෙත අවවාද කොට ඇත. මින් කියවෙන සෑම කරුණක්ම තමාගේ පිචිතය තුළට බහා ගලපා බලා එය සත්‍යයක් වේ නම් පමණක් පිළිගන්නා ලෙස උන්වහන්සේ වදාරා ඇත. බෞද්ධ දර්ශනය අන් සෑම ආගමකින්ම, දර්ශනයකින්ම, වෙනස් වන්නේ මේ නිදහස් චින්තනය නිසාය.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් උන්වහන්සේ අවබෝධ කරගත් මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය දේශනා කරන ලද්දේ ශුද්ධ මාගධි භාෂාවෙනි. බුදු පියාණන්වහන්සේගේ පරිනිර්වාණයෙන් පසු මේ ධර්මය නික්මුණ වහන්සේලා විසින් කට පාඩමින් පවත්වාගෙන එන ලදි. දිගින් දිගටම කටපාඩමින් පවත්වාගෙන යාම ප්‍රායෝගික නොවන බව වටහාගත් නික්මුණ වහන්සේලා මේ දර්ශනය ග්‍රන්ථාරැඬ කිරීම සඳහා සුදානම් කළහ. ශුද්ධ

මාගේ භාෂාව, ව්‍යාකරණ සහිත ලිඛිත භාෂාවක් නොවූ නිසා ව්‍යාකරණ සහිත ලිඛිත භාෂාවක් වූ පාලි භාෂාවෙන් මේ ධර්මය ගුණ්ථාරූඪ කිරීමට හික්මුණු වහන්සේලා විසින් කටයුතු සම්පාදනය කළහ. පාලි භාෂාවෙන් ගුණ්ථාරූඪ කරනු ලැබූ මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය ඉන් පසුව භාෂා කිහිපයකටම පරිවර්තනය කෙරිණි. අතීතය ගාමිහිරි වූත්, ගැඹුරු වූත්, මේ දර්ශනය වෙනත් භාෂාවන්ට පරිවර්තනය කරන්නට යෑම නිසා එහි හරය විකෘති වී ගියේය. මුල, මැද, අග යහපත් ව තිබූ මේ දර්ශනයට වෙනත් අර්ථකථනයන් දෙමින් එහි හරය විනාශ වී යාමක් මේ පරිවර්තන ක්‍රියාදාමය හරහා සිදුවිය. එය සිදුවූයේ ධර්මය පිළිබඳ ගැඹුරු අවබෝධයක් නැති පිරිස් විසින් මෙය පරිවර්තනය කරන්නට යෑම නිසාය. මෙය දක්ෂ ගලප වෛද්‍යවරයකු විසින් කලයුතු සියුම් ගලප කර්මයක්, මිනි එම්බාම් කරන්නෙකු විසින් කලාට සමාන ක්‍රියාදාමයක් විය. බුදු පියාණන්වහන්සේගේ ඉල්ලීම වූයේද මේ ධර්මය විවිධ භාෂාවන්ට පරිවර්තනය නොකරන ලෙසටය. ලෝකය වෙතින් එම ඉල්ලීම කර තිබුණේ එසේ කිරීමෙන් මේ දර්ශනය විකෘති වී යන බව උන්වහන්සේ කල් තබාම දැන සිටි බැවිනි.

මේ ශ්‍රේෂ්ඨ වූ දර්ශනයට අතිමහත් වූ හානියක් කරන්නේ ක්‍රි.ව 5 වැනි සියවසේදී ලංකාවට පැමිණි, ත්‍රිවේදයෙහි පාරාප්‍රාප්ත වූ බුද්ධගෝෂ නම් වූ බමුණු පඬිවරයාය. මොහුගේ මූලික අරමුණ වී ඇත්තේ, බෞද්ධ දර්ශනය විනාශ කිරීමයි. බෞද්ධ දර්ශනය තුළට හින්දු මතවාද, ඔබ්බවා, බුදු දහම හින්දු දහම සමඟ එකඟතාවයකට ගෙන ඒමයි. ත්‍රිවේදයෙහි පාරාප්‍රාප්ත වූ බුද්ධගෝෂ නම් මෙම බමුණු පඬිවරයා සුවිශේෂී වූ හැකියාවන්ගෙන් යුක්ත වූ අතිදක්ෂ පුද්ගලයෙකි. මෙහු ලංකාවට පැමිණ ලංකාවේ විසූ හික්මුණු වහන්සේලා මුලා කොට බෞද්ධ දර්ශනය අඩංගු ගුණ්ත පරිවර්තනය කිරීමටත්, බෞද්ධ දර්ශනය ඇසුරින් ගුණ්ථ ලිවීමටත් අවසර ගත්තේය. ඉන් පසුව විශුද්ධි මග්ගය, සමස්ත පාසාදිකාව ආදී වශයෙන් ඔහු විසින් පොත් රාශියක් රචනා කරන ලදී. මේ සියලු ගුණ්ථ වල නිර්මල බුදු දහම විකෘති කර බ්‍රාහ්මණ අදහස් මේ තුළට ඇතුලත් කර ඇත. ඉන් පසුව ඔහුගේ අභිලාශය වූයේ නිර්මල සද්ධර්මය අඩංගු හෙළ

පොත් පත් සියල්ලම විනාශ කිරීමයි. කුමන්ත්‍රණකාරී ලෙස එතෙක් පැවති හෙල බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ගිනිතබා විනාශ කොට ඔහු විසින් රචනා කරන ලද ධර්ම ග්‍රන්ථ හෙළ ජනතාවට දායාද කරන ලදී. තමා ලංකාවට පැමිණි අරමුණු ඉහලින් ඉටුකරගත් මෙම බමුණු පඬිවරයා නැවතත් ඉන්දියාව බලා ගොස් ඇත.

ඉන් පසුව හෙළ ජනතාව බුදු දහම ලෙස ඉගෙන ගන්නනටත්, භාවිතා කරන්නනටත්, හුරු වූයේ බුද්ධගෝෂ විසින් විකෘති කරන ලද ධර්මයයි. මේ නිසා මේ රට තුළ මාර්ගචල ලිහිණුන්, රහතන් වහන්සේලාත්, නිහ වන්නට විය. මේ නිර්මල දර්ශනය අවබෝධ කරගැනීමෙන්, භාවිතා කිරීමෙන්, නිවන් පසක් කොට ගැනීමට තිබූ ඉඩකඩ බුද්ධගෝෂ හිමි විසින් වලකා හැර නිවන් පසක් කොට ගැනීම අනාගතයේ පහළ වන මෛත්‍රී බුදුරජාණන්වහන්සේගේ ශාසනය පහල වනතෙක් කල් දමන්නට ජනතාවට උගන්වන ලදී. මේ උතුම් ගාමිහිර දර්ශනය ආගමක් බවට පත්කොට ආර්ථික ප්‍රතිපත්තිය තුළට සීමාකොට තබන ලදී.

වර්තමානය වන විට විශ්ව විද්‍යාල වලද, පාසල් වලද, දහමි පාසල් වලද, අනෙකුත් ආගමික මධ්‍යස්ථාන වලද, උගන්වනු ලබන්නේ බුද්ධගෝෂ විසින් සංශෝධනය කරන ලද බුදු දහමයි. මෙසේ සංශෝධනය කරනු ලැබූ ආගම්වාදී සංකල්පය කරපින්නා ගෙන කිසිදු කෙනෙකුට මාර්ගචලයකට පැමිණීමටවත්, නිවන සාක්ශාත් කරගැනීමටවත් නොහැකි වනු ඇත.

මිලභට අප අවධානය යොමු කල යුත්තේ මේ ගාමිහිර වූ දර්ශනය ලෝක සත්වයාට අවබෝධ කරගත හැකිද යන්න පිළිබඳවයි. මෙහිදී වැටහී යන පුදුම සහගත තත්වය නම් ලෝක සත්වයාගෙන් ස්වල්ප දෙනෙකුට පමණක් මේ දර්ශනය අවබෝධ වීමයි. බුදු පියාණන්වහන්සේ මේ ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා සංඛ්‍යා ඉලක්කම් වලින් ගැනිය නොහැකි තරම් (*) කල්ප ගණනක් සසරෙහි ඉපිද, තම ඇස්, ඉස්, මස්, ලේ, පමණක් නොව පිටිතයද දන් දෙමින්, මේ ධර්මය සොයා ඇත. (මෙය

තේරුම් ගැනීමට බෝධිසත්ව චරිත කථා කියවා බලන්න.) බුදුන් වහන්සේලා ලක්ෂ ගණනක් යටතේ අභියත විවරණයෙන් බුදු බව පතාගෙන කුසල් වඩමින් පැමිණ නියත විවරණ ලැබ බුදුන් වහන්සේලා විසිගණනක් යටතේද, බුදු බව පතාගෙන කුසල් වඩමින් පැමිණි බව බෝසත් චරිතය අධ්‍යනය කිරීමෙන් අවබෝධ කරගත හැකිය.

(*) - කල්පයක් යනු යොදුන් හතරක් දිග, යොදුන් හතරක් පළල, යොදුන් හතරක් උස, භාජනයකට පිරවිය හැකි උපරිම ආකාරයෙන් අබ ඇට පුරවා අවු. සියයකට ඉන් එක් අබ ඇටයක් ඉවත් කරයි. මෙසේ සැම අවුරුදු සියයකට වරක්ම එක් අබ ඇටය බැගින් ඉවත් කරන අතර භාජනයෙහි අබ ඇට අවසන් වෙතත් කල්පය අවසන් නොවැනැයි, යන්න බුද්ධ දේශනාවයි.

එක් අවස්ථාවක බෝධි සත්වයන් වහන්සේ නිරාභාරව සිටි කොටි දෙනකට සිය කැමැත්තෙන්ම ආහාර පිණිස බිලි වී ඇත. සංඛ්‍යා වලින් ගැනිය නොහැකි තරම් අවස්ථා ගණනක් තම ඇස්, ඉස්, මස්, ලේ, පමනක් නොව පීචිතයද දන් දෙමින් මේ සත්‍ය සොයා ඇත. එසේ අනන්ත අප්‍රමාණ කැප කිරීම්, පරිත්‍යාග කරමින් සොයාගත් මේ සත්‍ය වූ ධර්මතාවය සොයා ගත්තේ අප වෙනුවෙනි. උන්වහන්සේට මේ කැපකිරීම් නොකොට මුල් අවස්ථාවේම එකල පහළ වී සිටි බුදුන් වහන්සේ කෙනෙක් යටතේ නිවන් අවබෝධ කරගත හැකිව තිබිණි. එහෙත් උන්වහන්සේ එය පසෙක තබා අප වෙනුවෙන් ඒ සියල්ල ඉවසමින් බුද්ධත්වය අවබෝධ කර ගැනීම දක්වා පැමිණ ඇත. අප වෙනුවෙන් එබඳු කැපකිරීමක් කල උන්වහන්සේට කල හැකි එකම ගෞරවය නම් උන්වහන්සේ විසින් පෙන්වා දුන් මේ ධර්මය අවබෝධ කරගෙන නිවන් අවබෝධයට පැමිණීමයි.

මෙහිදී මතුවන තත්වය නම් පෘතග්ජන ලෝකයා වෙත මේ දර්ශනය අවබෝධ කර දෙන්නේ කෙසේද යන ගැටලුවයි. බෝසතානන් වහන්සේ බුද්ධත්වය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පසු මේ දර්ශනය ලෝකයාට අවබෝධ කර දෙන්නේ කෙසේද, යන තත්වයට මුහුණ පෑ බව

පොත්පත්වල සඳහන් වේ. ඉන්පසු සමත්පති මහා බුන්මයානන් වහන්සේ පැමිණ ධර්ම දේශනා කරන ලෙස ආරාධනා කළ බවද කියවේ. මෙයින් අදහස් වන්නේ මේ දර්ශනයේ ඇති ගැඹුරු හා ගාමිහිරිභාවයයි. පෘතග්ජන මිනිසාට පහසුවෙන් අවබෝධ කර ගත නොහැකි බවයි.

පෘතග්ජන ලෝකයාගේ ස්වභාවය සෑම විටම පුද්ගල, සිද්ධි, වස්තු ඇසුරු කරමින්, තම ඉන්ද්‍රියයන් පිනවමින් ජීවත් වීමයි. මේ ක්‍රියාවලිය තුළ තමන් දුකට පත්වන බවත්, සසර දික් වන බවත්, පෘතග්ජන පුද්ගලයාට නොවැටහේ. ඒ අයට මේ දර්ශනය කියා දීමට යාමද, අවබෝධ කර දීමට යාමද, අත්ධයාට කිරී ගැන කියාදීමට සමාන ක්‍රියාවකි. ලෝකයේ සිටින පුද්ගලයන් ආර්යය, අනාර්යය යනුවෙන් කොටස් දෙකකට බෙදිය හැකිය. මෙහිදී අනාර්යය යනු ඉහතින් හැඳින් වූ පෘතග්ජන පුද්ගලයන්ය. ඔවුන් වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගලයන් ඇසුරු කරමින් ඒවායින් වින්දනයක් ලබමින්, පන්චේන්ද්‍රියන් පිනවමින්, ලෝකය අයිති කර ගන්නට උත්සාහ දරන කොටසයි. මොවුන් තම ඉන්ද්‍රියන්ට බාහිර අරමුණු ස්පර්ශ වීමෙන් හට ගන්නා සිත විදර්ශනා නොකර, උපදින සිතින් බාහිරයම ඇසුරු කිරීමට යොමු වී සිටිති. වින්දනයේම ඇලී, ගැලී සිටිති. මොවුන් වින්දනය සොයමින් පහන් දැල්ලට ළං වන පලභැටියාට සමානය. මොවුන් තමන් දුක් විඳින බවත්, තවත් කල්ප කෝටි ගණනකින් තම සසර දික්ගස්සා ගන්නා බවත් නොදනිති.

ලෝකයේ වෙසෙන අනෙක් පුද්ගල කොටස නම් ආර්යය පිරිසයි. මේ පිරිස තම ඉන්ද්‍රියන්ට බාහිර වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි ගැටීමෙන් උපදින සිත සිතක් ලෙස විදර්ශනා කරමින් වස්තූන් සිද්ධීන් ඇසුරු නොකොට තමාගේ සිත විදර්ශනා කරමින් පසුවෙයි. මෙවුන් බාහිරයට යටත් නොවන පුද්ගලයින්ය. පන්චේන්ද්‍රියන් පිනවීමට ඇලී, ගැලී සිටින අය නොවෙති. සිව්පසය පමණක් ගනිමින්, සරල ජීවිතයක් ගත කරමින්, නිවන් මාර්ගයේ ගමන් කරන්නෝ වෙති. මේ දර්ශනය අවබෝධ කොට ගන්නේත්, අවබෝධ කරගෙන ඇත්තේත් ඔවුන් විසිනි.

එසේම මිනිසුන් ලෙස උපත ලබා සිටින අය කොටස් හතරකට බෙදිය හැකි බව ධර්මයේ පෙන්වා දී ඇත.

01. උග්ගධ්වන්ද්වංස,
02. විපච්චන්ද්වංස,
03. නෛයිය,
04. පදපරම,

උග්ගධ්වන්ද්වංස පුද්ගලයා යන එක ධර්ම දේශනයකින් අසා ඉක්මනින්ම නිවන් අවබෝධයට පත්වන උතුමන්ය. භාතිය දාරුවීරියතුමා, සංතති අමාත්‍යවරයා හා උග්ගසේන යන උතුමන් මේ වර්ගයන්ට උදාහරණයි.

විපච්චන්ද්වංස යනු අවබෝධතා ශක්තියෙන් උසස්, ඥාණ ශක්තියෙන් උසස් වූ පුද්ගලයන්ය. මේ අයට ඉක්මනින්ම ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමටත්, මාර්ග ඵල ලැබීමටත් සමත් පිරිසයි. සසරේ කුසල් වඩමින් ඥාණ ශක්තිය දියුණු කළ අයයි.

නෛයිය යනු මේ ධර්මය අසා, උත්සාහයෙන් වෙහෙසක් ගෙන, ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමට උත්සාහ දරන පිරිසයි. ඔවුන්ට මේ ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමට කාලයක් ගත වනු ඇත.

අනෙක් කොටස නම් පදපරම කොටසයි. ඔවුන්ට මේ ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමට අපහසුය. ඔවුන්ගෙන් කොටසක් නියත මිත්‍යා දෘෂ්ඨිකයන් වෙති. භාතිරය මත යැපෙන, භාතිරයම අදහන ලෝකයේ වින්දනය කොයමින් ධර්ම මාර්ගයේ යන්නන් භාසනයට ලක් කරමින්, සතුරුකම් කරමින්, අපභාස නිග්‍රහ කරමින්, සිටින අයයි. මොවුහු නිවන් මගෙහි යන අයට අපභාස සතුරුකම් කරමින්, කල්ප පන්සියයක් නිවන් මග අනුරා ගත්තෝ වෙති. අවිච්චි මහා තිරයටම පාර කපා ගත්තෝද වෙති.

බුදු ධනමේ ඉගැන්වෙන්නේ සෝතාපන්න විමටය. සමස්ථ පෘතග්ජන ලෝකයාම ගමන් කරන්නේ ඕගාපන්න මාර්ගයේය. ඕගාපන්න යනු පහළට ගලා යන ප්‍රවාහයයි. සැඩ පහරයි. සැඩ පහර උඩහට ගලන්නේ නැත. එය වේගවත් ලෙස පහළට ගලයි. එය සංසාර මාවතයි. සංසාර ඕගයයි. මෙය නතර වන්නේ අවිච්ඡි සතර අපා වලිනි. තිටිසත් යෝනිවල උප්පත්තිය ලබමිනි.

බෞද්ධ දර්ශනයේ උගන්වන්නේ ඕගයට අසු වී සසරට වැටෙන්නට නොව, උඩුගමී බලා පිනා නිවන දකින්නටය. මේ මාර්ගය අසිරු වන්නේ ඒ නිසාය. නිවන් දැකීමට සියල්ලෝම ප්‍රිය වෙති. නමුත් ඒ වෙනුවෙන් කැපකිරීම් කිරීමට කැමති නැත. උත්සාහ කරන්නේ රැවුලත් කැඳත් දෙකම බේරා ගැනීමටය. සැප සොයන ගමන් සැප විඳින ගමන් නිවන් දැකීමටය. එය කිසි දිනෙක ඉටුකර ගත නොහැකි දෙයකි. එය තමා විසින්ම තමා රවටා ගන්නා වූ වැඩ පිළිවෙලකි.

බෞද්ධ දර්ශනයේ මූලික පදනම අවබෝධ කරගත නොහැකි, ඒ සත්‍යය කියා අවබෝධ කරගත නොහැකි ඔහු සෝතාපන්න මාර්ගයේ හෝ ඵලයේ සිටින්නෙකි. ආර්යය මාර්ගයට පැමිණ සිටින්නෙකි. මේ දර්ශනය භාවිතා කරන ප්‍රමාණයට පුද්ගලයාට ඇති ප්‍රශ්නද, දුකද පහව යයි.

ආර්යය මාර්ගයේ ගමන් කරන විට ආර්යය, අනාර්යය ගැටුමකට මුල පිරිය හැකිය. එය තම නිවැසි ඥාතින් හා භාගිරි සමාජය සමඟයි. පෘතග්ජන ලෝකයාගේ ස්වභාවය රැස්කිරීමයි. සැපය සොයා ලෝකය දෙසට හඹා යෑමයි. ආර්යය පුද්ගලයා මේ හඹායෑමේ ක්‍රියාවලියෙන් ඉවත්වන විට ළඟම ඥාතින් සහ සමාජය එයට විරුද්ධ වේ. ලෝකය ගොඩනගන ධනාත්මක චින්තන වැඩපිළිවෙලත් ඉවත්වන විට සමස්ථ සමාජයම ඊට එරෙහි වේ. එය ලෝක ස්වභාවයයි.

පළමුවෙන්ම දෙමාපියන් සහෝදර සහෝදරියන් ළඟම ඥාතින්ගෙන් චෝදනා අවලාදු තර්ජන ගර්ජන වලට ලක්වීමට සිදුවේ. සමාජයේ

අපහාස උපහාස වෝදනා වලට ලක්වීමට සිදුවේ. ආනාර්යය ලෝකයාට පෙනෙන්නේ ආර්යය පුද්ගලයාට වැරදි ඇති බවයි. විකෘති තත්වයකට පත් වී ඇති බවයි. නමුත් සත්‍යය තත්වය නම් එහි ප්‍රති විරුද්ධ පැත්තයි. නමුත් එය ඔවුන් විසින් පිළිනොගනී.

සිදුහත් කුමාරයා බුදු වනවාට මාළිගාව තුළින්ම ඇති වූ විරෝධය සලකා බලන්න. බුදු වීමට ආසන්න සමයේ පස්වග මහණුන් අතහැර ගිය ආකාරය විමසා බලන්න. ආර්යය මාර්ගයේ ගමන් කරනවාට පෘතග්ජන ලෝකයා කැමති නැත. එයට සහයෝගය දීමට කැමති නැත. ලෝකයා උත්සාහ දරන්නේ සසරට ඇඳ බැඳ තබා ගැනීමටයි.

මේ ශ්‍රේෂ්ඨ වූත්, ගාමිහිරි වූත් දර්ශනය අවබෝධ කරගත් පුද්ගලයාට සිතෙන්නේ මෙය සැම දෙනාටම කියා දී අවබෝධ කර දීමටයි. එය උසස් සිතකි. චුළුමනාවකි. නමුත් කෙලෙස් වලින් පිඩිතව සිටින ලෝකයා මෙය පිළිගන්නට සූදානම් නැත. මෙය පෘතග්ජන සමාජයට ප්‍රකාශ කිරීමට යාම සමාජය තුළ මහත් කැලඹීමක් ඇති වීමට හේතු වේ. තමා නොදන්නා, තමා අකමැති දෙයක් කියනවාට පෘතග්ජනභාවය ඉඩ නොදේ. එවිට ඔවුන් කරන්නේ ධර්මය කියන පුද්ගලයාට අපහාස උපහාස තර්ජන ගර්ජන හා පළිගැනීම් වලට ලක් කිරීමයි. මෙය ලෝක ස්වභාවයයි. ශාන්තිවාදී තාපසතුමා රජුගේ බිසවුන්ට ධර්මය දේශනා කර තිසා ඉන් කිපුනු රජතුමා තාපසතුමාගේ ශරීර අවයව සිඳ වද දි මරණයට පත් කළේය. සියලු ආගම් ශාස්තෘන්ට මුහුණ දෙන්නට සිදුවූ සිදුවීම් සලකා බලා මේ තත්වය අවබෝධ කර ගන්න. එක් පුද්ගලයෙකු මාර්ග වල ලබා තිබනට පත්වන විට තවත් පිරිසක් අවිච්ඡි අසා වලට ඇඳ වැටේ. ඒ මේ ආර්යය පුද්ගලයින්ට හා ධර්මයට එරෙහි විම නිසාය. දේවදත්ත, විංචමානවිකාව, මාගන්ධියා බැමිණිය, සුප්‍රබුද්ධ ආදීන් බුදු පියාණන්වහන්සේට විරුද්ධ වූයේ උන්වහන්සේ කවුද යන්න අවබෝධ කරගෙන නොසිටි නිසාය. එසේම ලෝකයා ආර්යය මාර්ගයේ ගමන් කරන පුද්ගලයාට හිංසා කරන්නේද ඔවුන්ගේ නොදන්නාකම නිසාය. අවිද්‍යාව නිසාය. අංගුලිමාල තෙරණුවන්ට මිනිසුන් ගල් මුල් වලින් පහර දුන්

අවස්ථාවේදී, බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් පෙන්වා දුන්නේ ඔබ අතීතයේදී අන් අයගේ ඇතිලි කැපුවේත්, දැන් අන් අය විසින් ඔබට පහර දෙන්නේත් නොදන්නාකම නිසා බවයි. ගින්නදරට පිටිවෙන බව දැනගෙන අත දැමුවත්, නොදැනගෙන අත දැමුවත් පිටිවීම සිදුවේ. එසේම තමා දැන කලද, නොදැන කලද දඬුවම ස්ථිරය.

ආර්යය ධර්මයට විරුද්ධ වීම යනු බුදුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ සමස්ථ ආර්යය සංසරත්තයටම විරුද්ධ වීමකි. එය ආනන්තරිය පාපකර්මයකි. ආර්යන්ෂෝපවාදයට හසු වීමකි. මින් සිදුවන්නේ කල්ප පන්තියකින් පමණ නිවන් මඟ වැසි යාමයි. මේ මඟුල් සක්වලින් ඇතට විසි වී ගොස් දුගතියට ඇද වැටීමයි.

සමස්ථ ලෝකයටම මේ ධර්මතාවය අවබෝධ කර දීමට නොහැකිය. එසේ හැකියාවක් ඇත්නම් බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් සියලුම මිනිසුන්ට මේ ධර්මතාවය අවබෝධ කර දී නිවනට පත් කරනු ඇත. බුදු පියාණන්වහන්සේගේ ගිහි කාලයේ ඥාතින් වූ සුප්‍රබුද්ධ රජතුමාටත් දේවදත්තටත් මේ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමට නොහැකි විය. වැඩ සිටි ආරාමය අසළ සිටි ඌරු ගාතාකාගාරයක් පවත්වාගෙන ගිය පුද්ගලයාටවත් මේ ධර්මය කියා දෙන්නට උත්සාහ දරා නැත. අංගුලිමාල හට මිනිසුන් මැරීමට ප්‍රථම සත්‍යාවබෝධය පෙන්වා දීමට උත්සාහ කළේද නැත. උත්සාහ කලාට සාර්ථක වන්නේද නැත. ඒ මන්ද යත් ඔවුන් තුළ මේ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමට තරම් කුසල ශක්තියක් ඥාණ ශක්තියක් මෝරා නැති බැවිණි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් දේශනා කල සූත්‍ර බොහොමයක මුලින් යෙදී ඇත්තේ "එවං මේ සුතං ඒකං සමයං භගවා" යනුවෙනි. මෙහිදී සමයං යන පදයේ අර්ථය සමය වීම යන්නයි. සමය වීම යනු මේ ධර්මය කීමට සුදුසු අවස්ථාව එළඹ ඇති බවයි. මෙම ධර්මය අසන පිරිසගේ කුසල ශක්තිය ඥාණ ශක්තිය මෝරා ඇති බවයි, අවබෝධතා ඥාණය මතු ව ඇති බවයි. සමය වූ අවස්ථාවේදී ධර්මය දේශනා කෙරේ. සමය වූ

තත්වයෙන් තොරව ධර්මය දේශනා කිරීම කලය මුනින් අතට හරවා ජලය වත් කිරීමක් බඳුය. සමය නොවූ අවස්ථා වල ධර්මය දේශනා කිරීම බුදු පියාණන්වහන්සේගේ හෝ ආර්යය සංඝරත්නයේ ක්‍රම වේදය නොවේ.

සත්‍යය වශයෙන්ම සිදුවන දෙය නම් අවබෝධතා ඥාණය ඇති අයට ධර්මය දේශනා කිරීමයි. ධර්ම දේශකයින් හා ධර්ම පිපාසයෙන් ඇති අය හමු වීමයි. මෙය "යෝග වීම" වශයෙන් හැඳින්වේ. යෝගවීම තුළ සිදුවන්නේ ධර්මය අවශ්‍ය අය විසින් ආර්යය උතුමන්ගෙන් ධර්මය අසා ගැනීමයි. තමන්ට අවශ්‍ය ධර්මය ඇද ගැනීමයි. එසේ නැතුව ආර්යය උතුමන්වහන්සේලා සැමටම ධර්මය කියමින් යන්නේ යැයි කීම යථාර්ථයෙන් ඇත් වූ ප්‍රකාශයකි. බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් භාතිය දාරුවිරිය තුමාට, සන්නති අමාත්‍යවරයාට, උග්ගසේන කරණම් ශිල්පියාට, චුල්ල පන්නක ස්වාමීන්වහන්සේට ධර්ම දේශනා කල ආකාරය එකිනෙකට වෙනස්ය. සිදුවී ඇත්තේ ඒ ඒ පුද්ගලයන් විසින් තමාට ගැලපෙන ධර්මය අසා ගැනීමයි. ධර්ම දේශනා කිරීමේදී ඇතිවන ස්වභාවය නම් එයයි.

සාමාන්‍ය පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකුට බෞද්ධ දර්ශනය එකවරම තේරුම් ගෙන එකවරම නිවන් අවබෝධ කර ගත නොහැක. ඒ සඳහා කල්ප ගණනාවක් තිස්සේ කුසල් වඩමින් අප්‍රමාණ වූ කැපකිරීම්, පරිත්‍යාගයන් කරමින් නිවන් ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ මගෙහිම ආ යුතුය. පින් කරමින් කුසල් වඩමින් ඒ වෙනුවෙන් පිවිත කැප කරමින්, ඥාණ ගක්තිය දියුණු කල යුතුය. අවබෝධතා ඥාණය දියුණු කල යුතුය. එසේ නැතිව කිසිම උගතෙකුටත්, බුද්ධිමතෙකුටත්, බලවතෙකුටත් මේ දර්ශනය වටහා ගත නොහැක.

ලෝකය තුළ වාසය කරන මිනිසුන්ට යන්ත්‍ර සූත්‍ර නිෂ්පාදනය කිරීමට බුද්ධිය තිබිය හැකිය. විවිධ සොයාගැනීම් කල හැකිය. මිනිසාගේ පිවිතය සරල කර ගැනීම සඳහා විවිධ මෙවලම් තනාගත හැකිය. ග්‍රහලෝක වලට යාමටද, තාක්‍ෂණය දියුණු කල හැකිය. නමුත් මේ සැම සොයා ගැනීමකින්ම සිදු වී ඇත්තේ ලෝක සත්වයාගේ දුක දියුණු කිරීම පමණි.

ලෝකයේ මෙනතරම් බුද්ධිමතුන් සිටියද, බලවතුන් සිටියද, මේ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමේ කුසල ශක්තියත්, අවබෝධතා ඥානයත් නැතිනම් මේ දර්ශනය කිසිදු කෙනෙකුට අවබෝධ කර ගත නොහැකිය. බෞද්ධ දර්ශනය නම් වූ විශ්ව ධර්මතාවය අවබෝධ කර ගැනීමටත්, සසරින් ගැලවී නිවන් පසක් කොට ගත හැක්කේත්, ලෝක සත්වයාගෙන් ඉතා ස්වල්ප දෙනෙකුට පමණි.

"මම" කියා පුද්ගලයෙක් ඇතැයි විශ්වාස කරමින් තම ඉන්ද්‍රියන් මගින් ලෝකය සංජානනය කිරීමට හුරු වී සිටින පුද්ගලයාට මේ දර්ශනය ග්‍රහණය කරගත නොහැක. තම ඉන්ද්‍රියන් මගින් වර්ණ, ගබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ හා මනෝ ධර්මතාවයන් ඇසුරු කරමින්, මේවා තුළින් වින්දනයක් ලබමින් උපදින සිතට යටත්ව ඉන් මත් වී ලෝකය තුළ අයිතිවාසිකමකින් හැසිරෙන පෘතග්ජන පුද්ගලයාට මේ දර්ශනය, ධර්මතාවය වටහා ගැනීමට අපහසුය.

මේ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමට නම්, ද්‍රව්‍යමය ලෝකය හා සත්වයා නිර්මාණය වන ආකාරයත්, එම සත්වයාගේ සයේන්ද්‍රියන් ලෝකය ඉඳිරියේ (චක්කු, පුද්ගල, සිද්ධි, දේපල) ආයතන බවට පත් වී හටගන්නා වින්දනයක් තුළ මත් වී අතරමංව, ලෝකය තුළ අයිතියකින් යුතුව හැසිරෙන ආකාරය, තම ජීවිතය තුළින් ගැඹුරින් අවබෝධ කර ගත යුතුය. මේ ක්‍රියාවලියත්, මේ ධර්මතාවයත් තමා තුළින් පරිඥෙයියව අවබෝධ කරගත යුතුය. එසේ වීමට නම් පුද්ගලයා ඉන්ද්‍රිය ගෝචර ප්‍රත්‍යක්ෂඥාණය (ඉන්ද්‍රිය බද්ධ ඥාණය) ඉක්මවා යා යුතුය. ඉන්ද්‍රිය සංජාණනයෙන් ලබන දැණුම, ඥාණය ඉක්මවා ගොස් අතිඤ්ඤාණය උපදවාගත යුතුය. එසේ නොකරන කිසිදු කෙනෙකුට මේ දර්ශනය, මේ ධර්මතාවය වටහා ගැනීමට තබා අහලකටවත් පැමිණිය නොහැකිය.

තවද බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමට ලෝකය සම්මුති හා පරමාර්ථ වශයෙන් පවතින බව වටහා ගත යුතුය. සතර මහා ධාතුන්ගේ

ක්‍රියාකාරීත්වයේ හටගන්නා වූ ද්‍රව්‍යමය ලෝකයත්, පධ්වි, අපෝ, තේජෝ, වායෝ, අවකාශ, විඥාණ යන ධාතු කොටස් හයක සංයුතියෙන් හටගන්නා වූ සජීවී සත්වයාත් පරමාර්ථ ලෙස අවබෝධ කරගත යුතුය. ද්‍රව්‍යමය ලෝකයත්, සත්වයා තුළත් සිදුවන මේ ක්‍රියාවලියට නමක්, හැඩයක්, අගයක්, වටිනාකමක්, සම්මුතියක් ඇති කරගෙන ඒ තුළ මවා ගන්නා ලෝකය, සම්මුති ලෝකයක් බව තේරුම් ගත යුතුය. ලෝකය තුළ ඇත්තේ සම්මුතියක් මිස එහි හරයක් නොමැති බව තම ජීවිත දර්ශනය තුළින් වටහා ගත යුතුය.

මේ ධර්මතා හඳුනා නොගෙන කිසිදු කෙනෙකුට බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කරගත නොහැක. යම් පුද්ගලයෙකු මේ ධර්මතාවය අවබෝධ කරගෙන දුකින් තොරව ලෝකය තුළ වෙසෙයිද, ඔහු බුද්ධ භූමියට ඇතුළු වුවකු වෙයි. මාර්ගය හෝ ඵලය තුළ වෙසෙන්නෙකු වෙයි. එබන්දෙකු වේ නම් ඔහු ලොව බලවත්ම පුද්ගලයා ලෙස ගැනෙන චක්‍රවර්ති රජුටත් වඩා උසස් කෙනෙකු බව බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් පෙන්වා දී ඇත.

ඊළඟ ප්‍රශ්නය වන්නේ ලෝකය තුළ බුදු දහම පවතීද යන ප්‍රශ්නයයි. බෞද්ධ දර්ශනය පුද්ගලයෙකු තුළ වත්, රටක් තුළවත්, ආගමික මධ්‍යස්ථාන තුළවත්, ප්‍රතිමා තුළවත් නොමැත. බෞද්ධ දර්ශනය පවතින්නේ බුදු පියාණන්වහන්සේ දේශනා කළ මේ ධර්මතාවය අවබෝධ කරගත් පුද්ගලයන්ගේ අවබෝධතා ඥාණ ශක්තිය තුළයි. එම නිසා බුදු දහම විනාශ කරන්නේය කියා ආගමික කණ්ඩායම් අතර හෝ පුද්ගලයින් අතර හෝ කළ කෝලාහල කිරීමට අවශ්‍යතාවයක් නැත.

ආගමික මධ්‍යස්ථානත්, ප්‍රතිමාත්, අනෙකුත් සිහිවටනත්, බුද්ධ ධර්මයේ, සංකේතමය වස්තු පමණි. ඒවා විනාශ කළාට බෞද්ධ දර්ශනයට අඛණ්ඩ රේඛාවක හෝ විනාශයක් කළ නොහැකිය. මන්ද බෞද්ධ දර්ශනය යනු අවබෝධතා ශක්තියෙන් ග්‍රහණය කළ යුතු ඥාණ දර්ශනයක් වීම නිසාය. දැන් සිදුවෙමින් යන්නේ බුද්ධ ශාසනය ලෝකයෙන් අතුරුදහන් වීම

නොව, මේ දර්ශනය නොතේරෙන අදඛාල පෘතග්ජනයිත්ගෙන් ලෝකය පිරි යාමය. ලෝකය තුළ සිටින නියත මිත්ත දෘෂ්ඨිකයන්ගේ ප්‍රමාණය වැඩිවීමයි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ පිවමානව වැඩ සිටි කාලය තුළදීත් මේ දර්ශනය පැවතියේ ලෝක සත්වයාගෙන් සිමිත පිරිසක් අතය. ඒ පිරිස වනුයේ රහතන් වහන්සේලා හා මර්ගච්ඡා ලාභි උතුමන්ය. ඕනෑම කෙනෙකුට මේ දර්ශනය කියවා කටපාඩම් කරගෙන තවත් පිරිසකට ඉගැන්විය හැකිය, දේශනා පැවැත්විය හැකිය, විභාග සමත් විය හැකිය, පොත් ලිවිය හැකිය. එහෙත් ඔහු තම පිටිතය තුළින් මේ දර්ශනය ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට අවබෝධ කොට නොගතහොත්, ඔහු තවදුරටත් නිස් පෘතග්ජනයෙක් පමණි. යමක් ගැටුනු විට හඬ නඟනා නිස් බෙලෙක්කයක් පමණි.

එසේම ත්‍රිපිටකය කටපාඩම් නොවුවත්, අන් අයට කියා දීමට නොහැකි වුවත්, මේ දර්ශනය තමන්ගේ පිටිතය තුළින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට අවබෝධ කරගෙන ඇත්නම් ඔහු මාර්ගයේ ගමන් කරන්නෙක් හෝ මාර්ගච්ඡා ලාභියෙකු වෙයි. බුදු සසුන පවතින්නේ ඔවුන් අතය. මේ නිසා අප තේරුම් ගත යුත්තේ බුදු සසුන ලෝකය තුළවත්, භාහිර යමක් තුළවත් නොමැති බවය. අද ලෝකය තුළ පවතින්නේ බෞද්ධ දර්ශනය නිසා ඇති වූ ආමිසය මුල් කොටගත් බෞද්ධ ආගමත්, මේ දෙකම නිසා බිහි වූ සංස්කෘතියත්ය. මෙහිදී දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීම නිවන් මග වැඩීමට හේතු වන අතර, ආගම හා සංස්කෘතිය තුළ යැපීම, සසර ගමන දිග්ගස්සන වැඩපිළිවෙලකි. ආගම යනු පුද පූජා පවත්වමින්, යදිමින්, දානමාන දෙමින්. පිරිත් සවිජායනා කරමින්, බෝධි පූජා පවත්වමින් කරගෙන යන්නා වූ නොයෙක් වත්පළිවෙත් සමූහයයි. සංස්කෘතිය යනු මිනිසා ඵදිනෙදා පිටිතයේ කරන්නා වූ කටයුතු වලදී බෞද්ධ යයි සම්මත ආකල්ප වලට අනුව එම කටයුතු හැඩගස්වා ගෙන පවත්වාගෙන යාමයි. පෙරහැර පැවත්වීම, තොරණ් බැඳීම, දන්සැල් දීම, බැති ගි ගායනා කිරීම උදාහරණ ලෙස දැක්විය හැකිය.

අද වන විට ලෝකය තුළ ඇති වී තිබෙන තත්වය නම් බුදු පියාණන්වහන්සේ පහල වන විට ලෝකයේ තිබූ ඇදහිලි, පුද පූජා හා විශ්වාස සියල්ලම බුදු සසුනට මුළු වී ප්‍රතිමා ඉදිරියෙන් තබාගෙන, ඉදිරියට කරගෙන යාමයි. බෞද්ධ දර්ශනයේ හරය වූ නිවන් මාර්ගය වෙනුවට සසර දිශ්ශස්සන වැඩපිළිවෙලක් කරගෙන යාමයි. වර්තමානය වන විට බෞද්ධ දර්ශනය අතුරුදහන් වී ආගම හා සංස්කෘතිය ඉස්මතු වීමට බලපෑ තවත් හේතු රාශියක් පවතී.

ඉතිහාසය පුරාම ජනප්‍රිය හා අධිපතිවාදී මතවාදය වන්නේත්, බහුතර පිළිගැනීම වන්නේත් අධර්මය හා අධර්මය මත පදනම් වූ ලෝක වැඩපිළිවෙලයි. බලය අල්ලාගෙන සිටින බමුණුකුලයේ අවශ්‍යතාවය මත ඇති කරගත් සමාජ යාන්ත්‍රණයයි. සත්‍යය හා සත්‍යාවබෝධය පවතින්නේ සුළු පිරිසක් අතය. නමුත් සත්‍යාවබෝධය ඇති කරගත් පිරිසගේ දිස්තිමත් භාවය මත, ක්‍රියාකාරීත්වය මත එය සමාජයේ ජනප්‍රිය වන්නටත්, මුල් බැස ගන්නටත් පටන් ගනී. තවත් කාලයක් ගත වන විට සත්‍යාවබෝධය හා නිවැරදි බව මත ඇති වූ සමාජ ධාරාව ව්‍යාප්ත වී ප්‍රසාරණය වී එය සමාජයේ ජනප්‍රිය මතවාදය බවට පත්වීම සිදුවේ. එවිට ඒ තුළ තිබූ සත්‍යය, නිවැරදි බව, සාධාරණත්වය ඒ තුළින් අතුරුදහන් වී යයි. එවිට එය සමාජයේ ජනප්‍රිය හා අධිපතිවාදී මතය බවට පත්වේ. බහුතර මතය බවට පත්වේ. බුද්ධශාසනයට සිදු වී ඇති තත්වය ඉහත විග්‍රහය තුළින් විමසා බලන්න. මීට අමතරව දේශපාලන පක්ෂ, ආණ්ඩු, සමාජ සංවිධාන, අනෙකුත් විවිධ සමාජ න්‍යායන්ට සිදුවී ඇති දෙය විමසා බලන්න.

බුද්ධ ශාසනයට සිදුවී ඇත්තේද මේ තත්වයමය. දර්ශනය තුළ තිබූ සත්‍යයද, සත්‍යාවබෝධයද, නිවැරදි හා සාධාරණත්වයද ඒ තුළින් අතුරුදහන් කර ඇත. ඒ වෙනුවට අධිපතිවාදී සාම්ප්‍රදායික වැඩපිළිවෙලක් ඒ තුළ ක්‍රියාත්මක වේ. බහුතර හා ජනප්‍රිය මතවාදය මෙය තුළ ක්‍රියාත්මක වේ.

වර්තමාන තත්වය අනුව ප්‍රාතිකාර්යය පැමිණි තොරව මේ සත්‍යය දර්ශනය ප්‍රකාශ කිරීමට නොහැකිය. සත්‍යය පෙන්වා දුන්නද එය කිසිවෙකුත් පිළිනොගනී. බුදු පියාණන්වහන්සේ වැඩම කොට ධර්මය දේශනා කළද එය පිළිනොගන්නා තත්වයකට බෞද්ධ සමාජය පත්ව ඇත. සත්‍යය ධර්මය ප්‍රකාශ කරන විට අන්‍ය ආගම්, අන්‍ය දර්ශන වලින්ට වඩා වැඩි විරෝධයක් එල්ල වන්නේ බෞද්ධ යයි සම්මත සමාජයෙන්ය. මේ සත්‍යය ධර්මතාවය මතු කළ හැක්කේ වේතෝ විමුක්තිය සම්පූර්ණ කළ සිව්පිළිසිඹියාපත් අරහතුන් වහන්සේලාටය.

බුදු පියාණන්වහන්සේගේ ශාසනය තුළ මුලින්ම ශ්‍රාවකයන් බවට පත් වූ විශාල පිරිසක් අරහත් තත්වයට පත් වූ අතර අන් අය මාර්ග ඵල අවබෝධ කරගත් අය වූහ. ඉන් පසුව ක්‍රමක් ක්‍රමයෙන් මේ දර්ශනය ජනප්‍රිය වී විශාල වශයෙන් ශාසනයට ඇතුළු වන පිරිස වැඩිවන්නට විය. ඒ වැඩිවන පිරිස සියලු දෙනාම මාර්ගඵල ලැබීන් නොවූ අතර, වෙනත් අරමුණු හා ලාභ ප්‍රයෝජන බලාපොරොත්තුවෙන් ශාසනයට ඇතුළු වූ පිරිස එන්න එන්නම වැඩිවන්නට විය. සමහරු ලාභ ප්‍රයෝජන, පුද සත්කාර, සැලකිලි, ගරු නම්බු, පතාගෙන ශාසනයට ඇතුළු විය. තවත් සමහර බමුණු කොටස් බුද්ධ ශාසනය විනාශ කිරීමේ අරමුණින් සසුනට ඇතුළු විය. සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසුව මේ තත්වය උත්සන්න විය. මෙසේ අන් අරමුණු අපේක්ෂාවෙන්, ලාභ සත්කාර අපේක්ෂාවෙන් ශාසනයට ඇතුළු වූ හිඤ්ඤා තම තමන්ට අවශ්‍ය පරිදි දර්ශනයද, ආගමික වත් පිළිවෙත්, ආදි සියල්ලම වෙනස් කරගන්නා ලදී.

බෞද්ධ දර්ශනය තුළින් බුදුන්වහන්සේ නිවන් පසක් කොට ගැනීමට පෙන්වා දුන් මාවත වසා දමා ලෝකික වැඩපිළිවෙලක් ඊට ආදේශ කොට සත්වයා සංසාරයට ඇදී දමන මාවත විවෘත කර එය පවත්වාගෙන යයි. වර්තමානය වන විට ඇති වී ඇති ශෝචනීය තත්වය නම් බුදුන්වහන්සේගේ නාමය හා ශාසනය යොදාගෙන ඊට මුවා වී උන්වහන්සේ අනුමත නොකළ වැඩපිළිවෙල ලෝකය තුළ ක්‍රියාත්මක කිරීමයි. යළිත් බුදුන්වහන්සේ ලෝකයට පැමිණ ධර්මය දේශනා කළද එය

පිළිනොගන්නා තත්වයකට අද මේ දර්ශනය විකෘති කර ඇත. නිවන සොයාගැනීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්ථාව අහුරා දමා ඇත. ලෝක සත්වයාද විකෘති වී ඇත.

මේ උතුම් බුද්ධ දේශනාව පෘතග්ජන සත්වයාට අවශ්‍ය වන්නේ කුමක් සඳහාද, යන්න ඊළඟට විමසිය යුතුය. ලෝකයේ පීඩත්වන සැම සත්වයෙකුම ඊක්තකයකින් පෙළෙමින් සිටි අඩුපාඩුවකින් යමක් සොයන මට්ටමක් ඇත. අසහනයකින් කලකිරීමකින් යුතුව වාසය කරයි. රාග, ද්වේශ, මෝහ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යාවෙන්, පිඩිතව මහත් දුකින් අසහනයකින් පෙළෙමින් සිටිති. මේ ලෝකය තුළ දුකින් පිඩිතව වාසය නොකරන්නෙක් වේ නම් ඒ අරභතූන් වහන්සේ කෙනෙකු පමණි.

ලෝකයේ වසන අත් සියලුම සත්වයින් ලෝකය තුළින් යම් දෙයක් සොයමින්, ඒවා ඇසුරු කරමින්, තමා තුළ පවතින දුක, අසහනය නිවා ගැනීමේ අනාර්යය දුක්ඛ තිරෝධයකට උත්සාහ දරති. ඒ යම් වස්තුවක් දැකීමෙන් හටගන්නා දුක නිවා ගැනීමට එම වස්තුව අත්පත් කරගෙන, එම වස්තුව පරිහරණය කිරීමට උත්සාහ දැරීමයි. එය දුක නිවීමේ අනාර්යය ක්‍රියාමාර්ගයයි. නමුත් මේ කිසිදු කෙනෙකුට හානිට පුද්ගලයන්, වස්තුවක්, සිද්ධියක්, ඇසුරු කිරීමෙන් දුකින් ගැලවීමට නොහැකි වනු ඇත. ලෝකය ආරම්භ වූ දා සිට අවසන් වනතෙක්ම, මේ ආකාරයෙන් දුක නිවා ගැනීමට මිනිසු සිටින කිසිදු කෙනෙකුට නොහැකි වනු ඇත. හානිය ඇසුරු කිරීමෙන් සිදු වන්නේ පුද්ගලයා තව තවත් දුකට වැටී සසරෙහි අනාවයෙකු බවට පත් වීමයි. මෙය හිසේ ඇති තුවාලයකට කකුලට බෙහෙත් බැඳීමට සමානය.

මේ සංසාර දුකින් ගැලවීමට මහත් ඇත්තම් ඒ බුදු පියාණන්වහන්සේ දේශනා කළ දුකින් ගැලවීමේ මාර්ගයයි. ඒ චතුරාර්ය සත්‍යය දර්ශනය කර ගැනීමත් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය තමාගේ පිවිතය තුළට බහා ගලපා පරිඤ්ඤා කොට අවබෝධ කර ගැනීමත්ය. එසේ නොමැතිව ලෝකයේ වසන අධිරාජ්‍ය නායකයෙකුට, රාජ්‍ය නායකයෙකුට, වෙනයම්

පාලකයෙකුට, විද්‍යාඥයෙකුට, ආචාර්ය මහාචාර්ය වරයෙකුට, වෛද්‍යවරයෙකුට, වෙනයම් උගතෙකුට, බලවතෙකුට, ලෝකයේ වසන එකදු සත්වයෙක් හෝ දුකින් නිදහස් කිරීමට නොහැකිය. එය එසේ වන්නේ මිනිසා තුළ හටගන්නා සැප දුක යනු තමා මවාගත් ලෝකයක් තුළ තමාගේම සිතේ ඇතිවන මයාකාරී සිතුවිලි ධාරාවක් විමයි, වේදනාවක් විමයි. එම වේදනාව අසහනය තමාගේ සිත තුළින් ඉවත්කර ගැනීම තමා විසින් කර ගත යුතු අතර භාහිර කිසිම පුද්ගලයෙකුට එය කල නොහැකිය. කල හැකි එකම දෙයනම් දුකින් ගැලවීමේ මාර්ගය කියා දීම පමණි. බුදු පියාණන්වහන්සේ අවධාරණය කළේද මේ කරුණයි. "තතාගතවරයාණන් වහන්සේ මාර්ගය කියා දෙන්නෙක් පමණි" යන්නයි.

භෞතික ලෝකය තුළ වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි අයිති කරගෙන දුක නිවිය නොහැක. නිවනට පත්විය නොහැක. නිති රිති දමා පුද්ගලයා භාහිරව සංවර කොට නිවන ලබාදිය නොහැකිය. එසේ කල හැකි නම් සිදුහත් කුමාරයා බුදු වන්නට යන්නට අවශ්‍ය වන්නේ නැත. රජකමට පත් වී මිනිසුන්ට ඉල්ලන දේවල් ලබා දී නිති රිති පනවා මිනිසුන් පාලනය කර නිවනට පත්කරනු ඇත. ඒසේ කල හැකි නම් බුද්ධත්වයට පත්වීමෙන් පසුව බලයක් පාවිච්චි කර හෝ නිති රිති දමා සියලු දෙනාම නිවනට පත්කරනු ඇත. නිවන යනු බලහත්කාරයෙන් දීමට වත්, ගැනීමටවත් හැකිදෙයක් නොවේ. ආලෝකය වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට අඳුර අඩු වේ. විද්‍යා ඇස පහළ වන තරමට අවිද්‍යාව දුරු වේ. ඥාණය වැඩිවන විට මෝහය දුරු වේ. නිවන ඇතිවන විට ගින්න නිවී යයි. දුක ඇතිවන්නේ ප්‍රශ්න නිසාය. ප්‍රශ්න ඇති වන්නේ චුළුමනාව නිසාය. චුළුමනාව ඇති වන්නේ පිටිතයන් ලෝකයන් මායාවක් බව නොදැන සැප සොයන නිසාය.

ලෝකයේ වෙසෙන කිසිම බලවත්තෙයෙකුට, ධනවත්තෙයෙකුට හෝ වෙනයම් කෙනෙකුට තවත් කෙනෙකු දුකින් නිදහස් කල නොහැකිය. මේ මිනිසිට එවන් කෙනෙකු සිටී නම් ඉදිරිපත් වන ලෙසද ඉල්ලා සිටිමි. එම දර්ශනයද ලෝකයට ඉදිරිපත් කරන ලෙසද ඉල්ලා සිටිමි. එසේ සිටී නම් අපගේ සියලු වත්කම් ඔහු වෙත පවරා දී ඔහුගේ දෙපා මුල ඔහු සරණ

යැමට සුදානමින් සිටිමි. යම් කිසි කෙනෙකුට තවත් පුද්ගලයෙකුට කල හැකි උපකාරය නම් ආහාර පාන, ඇඳුම් පැලඳුම්, නිවාස, බෙහෙත් හේත්, හා රැකවරණය ලබාදීම පමණි. මේවා ලබාදීමෙන් දුකින් නිදහස් කල නොහැකි අතර තාවකාලික වින්දනයක් පමණක් ලබා දිය හැකිය. මේ සියල්ලම මායාකාරී වූ රැවටීමක් පමණක් වනු ඇත.

"චුන්දයිනි, මඩේ ඵරි සිටින මිනිසෙකුට තවත් මඩේ ඵරුන මිනිසෙකු ගොඩ ගන්නවාය යන්න ලෝකයේ විද්‍යමාන වන ධර්මතාවයක් නොවේ."

සල්ලෙඩ සුත්‍රය (ම.නි)

ලෝකයේ වෙසෙන සත්වයාට සංසාර දුකින් ගැලවීගත හැකි එකම මාර්ගය නම්, බුදු පියාණන්වහන්සේ ලෝකය වෙත ඉදිරිපත් කල මාර්ගය පමණි. මේ දර්ශනය තමා තුළින් පරිඤ්ඤාය කොට ගෙන දස සංයෝජන බිඳ දමමින් මාර්ග ඵල වලට පැමිණ මේ සසරින් නික්මිය යුතුය. සංසාර ව්‍යාධියට ඇති එකම ඔසුව නම් බෞද්ධ දර්ශනය පමණි. ලෝකයේ සිටින නායකයෙකුට, බලවත්තයෙකුට, මිනිසුන් වෙනුවෙන් කිරීමට දෙයක් නොමැත්තේ බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් ඒ සියල්ල පෙන්වා දී, ප්‍රායෝගිකව ඔප්පුකර දී ඇති නිසාය. දුකින් එතෙර වී අන් අයද දුකින් එතෙර කර පෙන්වා ඇති නිසාය. එසේම දර්ශනිකයෙකුට, උගතෙකුට හෝ බුද්ධිමතෙකුටද අලුතින් සොයා ගැනීමට හෝ ඉදිරිපත් කිරීමටද දෙයක් නැත. බුදු පියාණන්වහන්සේ මීට වසර 2600 කට පෙර විශ්වයන් එහි වසන සත්වයා පිළිබඳවත් සර්ව සම්පූර්ණ විග්‍රහයක් කර ඇත.

බුදු ධනම අන්තයකට බරව අන්තවාදීව විග්‍රහ වන දර්ශනයක් නොවේ. එය ආත්මවාදී හෝ අනාත්මවාදී යන අන්ත දෙකටම නොවැටෙන දර්ශනයකි. මේ දර්ශනයේ මූලික පදනම හේතු ඵල ධර්මතාවය පෙන්වා දීමයි. හේතුව නිසා ඵලය බිහිවන බව මින් පෙන්වා දේ. ක්‍රියා ජාලයක් නිසා සියල්ලම දෘෂ්‍යමාන වන බවත් ඒ දෘෂ්‍යමානය තුළ පවතින දේද

බිහිව, පැවත, නැතිව යන බවත් පෙන්වා දේ. සියල්ල අනන්‍යතාවයට පත්වන බව පැහැදිලි කර දේ.

බෞද්ධ දර්ශනයෙන් පෙන්වා දෙන්නේ සත්‍යය වශයෙන්ම නැති දෙයක් නැති විදියට දකින්නටය. ඒ සඳහා ඥාණය උපදවා ගැනීමටය. මෙහිදී සම්මුතිය සම්මුතිය ලෙසටත්, පරම සත්‍යය පරමාර්ථය ලෙසටත් අවබෝධ කරගන්නට උගන්වයි. ප්‍රකෘතිය ප්‍රකෘතිය ලෙසටත් විකෘතිය විකෘතිය ලෙසටත් වටහා ගන්නට උගන්වයි.

සමහර දේශකයන් වහන්සේලා ධර්මය දේශනා කරන්නේ ජනප්‍රිය වීමටය. තවත් සමහරු මිනිසුන් හිතැස්වීමටත්, සමාජයට දෝෂාරෝපණය කිරීමටත් ධර්මය දේශනා කෙරේ. මේ ශ්‍රේෂ්ඨ වූත්, ගාමිහිරි වූත් ධර්මය දේශනා කරන ලද්දේ ලෝකය හෝ රටක් ජාතියක් ගොඩනගන්නට වත් මිනිසා හට ලෞකික ජයග්‍රහණ අත්පත් කර දෙන්නටවත් නොවේ. රට ගොඩ නගන්නටත්, ලෞකික පිවිත්‍ය සැපවත් කරන්නටත් උපදෙස් දීමට ඒ සඳහා ක්‍රියා කිරීමට ඕනෑම පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකුට හැකියාව ඇත. ඒ සඳහා සාරාංශයක් කල්ප ලක්ෂයක් පෙරැමි පුරා බුදු වන්නට අවශ්‍යතාවයක්ද නැත. බුදු පියාණන්වහන්සේගේ දර්ශනයේ එකම අරමුණ මිනිසා සංසාර දුකින් එතෙර කරවීමයි.

මේ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීම කල යුත්තේ දුක යනු කුමක්ද යන්න අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පසුවයි. මේ දර්ශනය ගෞරවණීය ලෙසත්, පූජණීය ලෙසත්, පිරිසිදු හා පැහැදිලි ලෙසත් අවබෝධ කර ගත යුතුය. එසේ නොමැතිව තමාගේ දන්නා කම, උගත්කම පෙන්වීමට, ජනප්‍රිය වීමට හෝ වෙනත් අවශ්‍යතාවයක් සඳහා මේ දර්ශනය පාවිච්චි නොකල යුතුය. වැරදි දේවල් සඳහා මේ දර්ශනය පාවිච්චි කිරීම සර්පයෙකුගේ වලිගයෙන් අල්ලා ගැනීමට සමානය. මේ විශ්ව ධර්මතාවය සමඟ සෙල්ලම් කිරීමට යාම ඒ තරම් හොඳ දෙයක් නොවේ.

බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමට නම් තම ස්වාධීන චින්තනය, ඥාණ දර්ශනය උසස් කරගත යුතුව ඇත. ධර්මයේ මූලික පදනම අවබෝධ කරගත් පුද්ගලයාට වැරදි ධර්මයක් ප්‍රකාශ කළ නොහැකිය. සත්‍යය කුමක්ද, අසත්‍යය කුමක්ද යන්න ප්‍රත්‍යක්ෂ ලෙස වටහා ගෙන ඇත. ඔහු රුවටීමට කිසිදු කෙනෙකුට නොහැකිය. ධර්මාවබෝධයේදී අනවශ්‍ය පරිදි ආගමිවාදි ප්‍රවණතාවයකට යට නොවිය යුතුය. නිවැරදි දර්ශනය තුළ තම ස්වියත්වය ගොඩ නඟාගත යුතුය. ධර්ම දේශකයන් විසින් පුද්ගලයන්ගේ ස්වාධීනත්වයට හානි කිරීමත්, අනවශ්‍ය ලෙස බිය ගැන්වීමත් නිසා නිවැරදි දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමට ඇති ඉඩ කඩ අඩු වේ.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් හා ආර්යය දේශකයන් වහන්සේලා විසින් දේශනා කරන ධර්මය අසන පුද්ගලයාට එම ධර්මය තමන්ගේම විය යුතුය. එය තමා විසින් දැන ගෙන දැක ගත යුතුය. පිරිසිදු අවබෝධ කරගත යුතුය. එසේ චුළුකොත් පමණක් ධර්මාවබෝධයට පැමිණීමට හැකි වේ. ධර්ම දේශකයන් විසින් ප්‍රකාශ කරන ඒවා අන්ධානුකරණයෙන් පිළිගැනීමත්, ඇදහීමත් නිසා මංමුලා වූ තත්වයක් ඇති වේ.

සත්ත්වයාගේ ස්වභාවය ලෝකය හා ඇලීමයි. ගැටීමයි. ඇලීමට, ගැටීමට හේතුව තම සිත තුළ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය පැවතීමයි. මේ තත්වය අවබෝධ කරගත් පුද්ගලයා "මනං උස්සති ති මනුස්ස" තත්වයට පත්වේ. එවිට තමා තුළ ඇති සත්ත්ව ස්වභාවය පහව යයි. සත්ත්වයන්ට ඇත්තේ භාතිරය හා ගැටෙන විට උපදින ඉඡ්ඡිය සංජානනයෙන් හටගන්නා ඥාණය පමණි. එය ඥාණයකට වඩා අඤ්ඤාණකමකි. මේ සමස්ථ ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කරගත් පුද්ගලයා ස්ව-අත්ව හෙවත් සත්ත්ව තත්වයෙන් මිදේ. ඔහුට හටගන්නේ ඉඡ්ඡිය බද්ධ ඥාණය ඉක්මවා යන්නා වූ අභිඡ්ඡිය ඥාණයකි. ඔහුට සමස්ථ ක්‍රියාවලියත් පෙනෙන නොපෙනෙන ධර්මතාත්, සත්ත්ව ක්‍රියාවලියත් පිළිබඳව තවදුරටත් රහස් නැත. අනෙක් අයගේ සිත් පවා දැනෙන්නට පටන් ගනී. සත්ත්වයාගේ සිටින උපදින සිතින් අදහසින් භාතිරය දෙස බැලීමත් ඒ හා ගනුදෙනු කිරීමත්ය. මෙවිට සිදුවන්නේ

තමාගේ අදහස තමාටම ඇසුරු වීම පමණි. පෘතග්ජනයාගේ ස්වභාවය සිත තුළ ලෝකය පිළිබඳ අදහස් හා දෘෂ්ඨිවාද පුරවාගෙන සිටීමය. මේ නිසා ඔහුට විශ්ව ස්වභාවයද, පවතින යථාර්ථය නොපෙනේ, නොදැනේ, නොතේරේ. නමුත් ආර්යය පුද්ගලයාට ලෝකය හා සත්ත්වයා පිළිබඳ රහස්‍ය නොමැත.

මේ දර්ශනය හැදෑරීමෙන්, භාවිතා කිරීමෙන්, ලෝකයේ වෙසෙන ඕනෑම කෙනෙකුට ඇති සියලුම ලෞකික ප්‍රශ්න විසඳා ගැනීමටත්, විශ්වය පිළිබඳව සත්වයා පිළිබඳව රහස් අවබෝධ කරගැනීමටත් උතුම්ම සැපය වූ නිවන් සැපය අවබෝධ කරගැනීමටත් හැකිවනු ඇත.

බුදු ධහම අවබෝධ කර ගැනීම යනු ත්‍රිපිටකය කටපාඩම් කිරීමෙන් ගාථා සජ්ජායනය කිරීම වත්, මුල්ලකට වී සිල් රෙදි පෙරවාගෙන කථා නොකර සිටීම වත් නොවේ. බුද්ධ දේශනාව අවබෝධ කරගැනීම යනු චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීමයි. ආයතන ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කර ගැනීමයි. සේතු ඵල ධර්මතාවය අවබෝධ කර ගැනීමයි. භටගැනීම, පැවතීම, නැතිවීම අවබෝධ කර ගැනීමයි. අවිද්‍යාවෙන් නිදහස් වීමයි.

පුද්ගලයාට දුකින් නිදහස් වීමට නම් ද්‍රව්‍යමය වශයෙන් පවතින ලෝකයත්, සපිටි සත්වයා පිළිබඳවත්, පූර්ණ අවබෝධයකට පැමිණිය යුතුය. මෙහිදී අප මුලින්ම පුද්ගලයා ලෙස ගැනෙන "මම" යන සපිටි රූපය නිර්මාණය වන ආකාරය විමසා බලමු. මුලින්ම බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් මේ පුද්ගල ධර්මතාවය නිර්මාණය වන ආකාරය ගැන කල විග්‍රහයට අවධානය යොමු කරමු. මෙම විග්‍රහය මිහිපිට සිටින කිසිදු උගතෙකුට පණ්ඩිතයෙකුට ප්‍රතිකෂේප කල නොහැකි විග්‍රහයකි.

"අයං ඛො පන තික්ඛවේ මයා, ධම්මෝ දේසිතෝ"

01)- ඉමාප ධාතුයෝ

02)- ඉමානි ප ඵස්සායතනානි

03)- ඉමෙ අට්ඨාරස මනොපච්චරා

04)- ඉමානි චත්තාරි අනරිය සච්චානි

(තිර්ථායන සූත්‍රය අංගුත්තර නිකාය)

ශ්‍රාවකයින් මා විසින් වදාරන ලද ධර්මය මෙයයි.

01)- මම කියා සිතා සිටින ලෞකික හෙවත් අනාර්යය සපිට් මේ මිනිසා පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, අවකාශ හා විඤ්ඤාණ යන ධාතු හයේ සංයුතියකි. (රූපකය)

02)- ඔහුගේ නාමකය ප්‍රඥා ගෝචරව දකින්නේ නම් චක්ඛායතනය, සෝතායතනය, ඝාණායතනය, ජිව්භායතනය, කයාතනය, මනායතනය යන ආයතන හයේ සංයුතියකි.

03)- අරමුණු ස්පර්ශ වන විට ඒ ආයතන හය තුළ උපදින සිතුවිලි ධාරා දෙක නුවණ මෙහෙයවා බලන්නේ නම් දුක-සැප-අදුක්ඛම අසුඛ වශයෙන් දහඅට ආකාර සිතුවිලි හැසිරීමකි. ($6 \times 3 = 18$) (ඉදිරි මනෝමය විවරණයකි.)

04)- ඵලෙස අරමුණු ස්පර්ශ වන විට චේතනය වන (මනෝසං චේතනය) සිතුවිලි ධාරා තුළ පටිසංවේදනය නම් වූ දුක උපදී. දුක ඇති වීමට හේතුව හා එහි නිරෝධය සඳහා ත්‍රිවිධ කර්ම මාර්ගය (ක්‍රියාමාර්ගය) ක්‍රියාත්මක වේ. එය නම් කායකර්ම, වචිකර්ම හා මනෝකර්මයි.

දැන් අපි සපීවී සත්වයාගේ රූපකය නිර්මාණය වූ ආකාරය බලමු. ලෝකයේ ඇති සියලු රූප තැනෙන්නේ සතර මහා ධාතු සංයෝග විමෙන් බව අපි දනිමු. මෙහිදී පඨවි ධාතුව යනු තද ගතියයි. ආපෝ ධාතුව යනු වැහිරෙන ස්වභාවය, ද්‍රව ස්වභාවයයි. තේජෝ ධාතුව යනු උණුසුම් ගතියෙන් යුත් ස්වභාවයයි. වායෝ ධාතුව යනු චලනය වන සැහැල්ලු ස්වභාවයයි. සපීවී රූපකය නිර්මාණය වීමේදී අවකාශ ධාතුවද අවශ්‍ය වේ. අවකාශ ධාතුව යනු වස්තු අතර පවතින දුරයි, අවකාශමය ස්වභාවයයි. රූපයක් නිර්මාණය වීමේදී අන් රූප වලින් වෙන්ව ස්වාධීන රූපයක් ලෙස නිර්මාණය වීමට අවකාශ ධාතුව අවශ්‍ය වේ.

එසේම සපීවී රූපකය නිර්මාණය වීමට විඤ්ඤාණ ධාතුවද අවශ්‍ය වේ. (විඤ්ඤාණය පිළිබඳව පසුව විස්තර කෙරේ) අනෙකුත් ධාතු කොටස් එකතු කරගෙන මේ රූපකය නිර්මාණය කරගන්නේ, තනාගන්නේ මේ විඤ්ඤාණ ධාතුව විසිනි. විඤ්ඤාණයට රූපකයකින් තොරව පැවතිය නොහැකි නිසා විඤ්ඤාණය රූපකය තනාගෙන රූපකය හරහා තම ආකාරය ලබා ගැනීම සිදුකරයි.

බෞද්ධ දර්ශනය තුළ නාමකය විස්තර වන්නේ "වේදනා, සංඤ්ඤා, චේතනා, පස්ස, මහසිකාර යන පද වලින්ය". වේදනා යනු දැනීමය විඳිමයි. සංඤ්ඤාව යනු හඳුනාගැනීමයි. චේතනා යනු මේ වේදනා සංඤ්ඤා වලින් පසු උපදින විත්ත, වෛතසික ධර්මයන්ය. එස්ස යනු ඇසුරයි. මහසිකාරය යනු ඉහත ක්‍රියාවලිය තුළින් ඇති වූ, බිහි වූ මනෝමය තත්වය තුළ වාසය කිරීමයි.

මෙහිදී පුද්ගලයා සතරට වැටුනු මොහොතේ පටන් කල සියලු ක්‍රියාකාරකම් වල ඉතිරි වූ ගති, හුරු, පුරුදු සියල්ලම මේ නාම රූප නිර්මාණය වීමේදී මූලික වේ. මෙහිදී පුද්ගලයාට සිදුවන්නේ තමාගේ අතීත පුරුදු ගති සහ ඇබ්බැහිවීම් තවදුරටත් පවත්වාගෙන යාමයි. තමා භාහිර ලෝකය ඇසුරු කරන්නේ අතීත හුරු පුරුදු ගති සහ ඇබ්බැහිවීම් හරහාය. මෙහිදී නාමරූප කියන කොටස් දෙක වෙන් වෙන් වශයෙන්

ගෙන විග්‍රහ කළ නොහැකිය. නාමයකින් තොරව රූපයක්ද, රූපයකින් තොරව නාමයක්ද නෙපවති.

මෙසේ නිර්මාණය වූ සජීවී පුද්ගලයා තුළ ඉන්ද්‍රියන් හයක් ඇත. ඒවා නම් ඇස-රූප, කන-ශබ්ද, දිව-රස, නාසය-භඳ, සුවඳ, ගර්භය-ස්පර්ශ, මනස-ධම්ම වශයෙනි. අනාර්යය පෘතග්ජන පුද්ගලයා නාතිටින් ගන්නා රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ ආදි අරමුණු හමුවේ තමාගේ අතිත හුරු පුරුදු, ගති, ඇබ්බැහිවීම් හා අරමුණු තුළින් ඒවා වින්දනය කිරීමටත්, ඒවා හරහා තම විඤ්ඤාණයට අභාර ලබා දීමටත් හුරුපුරුදු වී ඇත. මෙහිදී පුද්ගලයා සතු ඉන්ද්‍රියන්, වින්දනය නිෂ්පාදනය කරන ආයතන බවට පත්වේ. තවදුරටත් ඒවා ඉන්ද්‍රියන් ලෙස ක්‍රියා නොකරයි. එම ඉන්ද්‍රියන් ආයතන බවට පත්වේ. එම ආයතන නම්,

- 01)- වක්ඛායතනය
- 02)- සෝත්තායතනය
- 03)- ඝාණායතනය
- 04)- පිච්ඡායතනය
- 05)- කායාතනය
- 06)- මනායතනය වශයෙනි.

මේ සිද්ධිය උදාහරණයක් ගෙන පැහැදිලි කළහොත් ඇස යන ඉන්ද්‍රියයට සම්මුති වශයෙන් හඳුන්වන අඹ රූපය ගැටුන හොත්, එම අඹ ගෙඩිය හඳුනා ගන්නේ කලින් අඹ දැක ඒවා රස විඳ ඇති පුරුද්දෙනි. අඹ ගෙඩිය ඇස යන ඉන්ද්‍රියයට රූපයක් පමණි. අඹ ගෙඩියක් යයි හඳුනා ගත්තේ ඇස යන ඉන්ද්‍රිය විසින් නොවේ. අතිත අඹ දැක ඒවා පරිභරණය කර හුරු පුරුදු අතිත හුරුව විසිනි. අතිත හුරුවෙන් එම වස්තුව අඹ ගෙඩියක් ලෙස හඳුනාගන්නේ, ඇසුරු කරන්නේ මේ වක්ඛායතනය විසිනි. ඇස හා වක්ඛායතනය අතර ඇති වෙනස එයයි.

තවත් උදාහරණයක් ගෙන විග්‍රහ කලහොත් කන ඉන්ද්‍රිය- අතිත හුරුව සෝතායතනය ලෙස දැක්විය හැකිය. කන යන ඉන්ද්‍රියට ඇසෙන සම්මුති අර්ථයෙන් ගන්නා කාක්කකුගේ හඬක් ගනිමු, මෙහිදී කනට ඇසෙන්නේ සතකු තුළ ධාතු ගැටීමකින් හටගන්නා ශබ්දයකි. එය කාක්කකුගේ නාදය ලෙස හඳුනන්නේ අතිත හුරුවයි, නාමයයි, එවිට කන නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සෝතායතනය බවට පත්වේ. අනෙකුත් ආයතන නිර්මාණය වන්නේද මේ ආකාරයෙන්මය. අතිත හුරුව තැන්පත්ව ඇත්තේ විඤ්ඤානය තුළයි. මෙහිදී සිදුවන්නේ විඤ්ඤාන ක්‍රියාකාරිත්වය ඉස්මතු වීමයි.

නාසය නම් ඉන්ද්‍රිය - අතිත හුරුව - කාණායතනය
 දිව නම් ඉන්ද්‍රිය - අතිත හුරුව - පිච්භායතනය
 ශරීරය නම් ඉන්ද්‍රිය - අතිත හුරුව - කායාතනය
 මනස - අතිත හුරුව - අතිත මතකයන් - මනායතනය

ඉන්ද්‍රියන් භාහිරය ඇසුරු කරන ආයතන බවට පත්වන්නේ මේ ආකාරයටය.

ඉන්පසුව මෙම ආයතන හයට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, හා ධර්ම යන ඒවා සමඟ අරමුණු ස්පර්ශ වන විට සැප, දුක, අදුක්ඛම අසුඛ ලෙස වින්දන මට්ටම් හට ගැනීමක් සිදුවනු ඇත. (එය දහඅට ආකාරයක් ගනු ඇත). මේ ක්‍රියාකාරිත්වය තුළින් උපදින මනෝසංවේතනය තුළ පටිසංවේදනය නම් වූ දුක්ඛ තත්වයට පත්වීමක් සිදු වේ. ඉන් පසු පුද්ගලයා තුළ ඇතිවන අසහනය, දාහය නිවාගැනීමට කාමය සංතර්පනය කර ගැනීම උදෙසා ඒ වස්තුව දෙසටම නැමී ගනී. වස්තුවට යටත්ව පසුපස ඉහු බැඳීමට, ඇසුරු කිරීමට උත්සාහ දරයි. ඒ තුළින් හටගත් පටිසංවේදනය නම් වූ දුක නිවාගැනීමට අනාර්යය ක්‍රමය භාවිතා කරයි. මේ අවස්ථාවේදී ක්‍රියාව නම් වූ කර්මය සම්පූර්ණ වෙයි. ශරීරයෙන් කාය ක්‍රියාද, මුවින් වචනද, මතසින් මනෝමය ක්‍රියාවන්ද ඇතිවෙයි. මේ තත්වය කාය කර්ම, මනෝ කර්ම හා වචි කර්ම ලෙස හැඳින්වෙයි.

සමස්ථය ගැන අවබෝධයක් ඇතිකර ගැනීමට නම් සජීවී සත්වයාගෙන් බැහැරව පවතින ද්‍රව්‍යමය හා අද්‍රව්‍යම ලෝකය පිළිබඳ අවබෝධයක් ඇතිකර ගත යුතුය. අපගේ පන්වේන්ද්‍රියන්ට සංජානනය කළ හැකි ද්‍රව්‍යමය ලෝකයද, පන්වේන්ද්‍රියන්ට සංජානනය කළ නොහැකි වූ අද්‍රව්‍යමය ලෝකයද නිර්මාණය වී ඇත්තේ සතර මහා ධාතුන්ගෙනි. ඒවා නම් පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන ස්වභාවයන්ය. මේ විග්‍රහය ඉදිරියට යන්නේ නම්, සියල්ල නිර්මාණය වී ඇත්තේ ශුද්ධාෂ්ඨක වලිනි. ශුද්ධාෂ්ඨක යනු පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕපාවයි. මෙහිදී පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ මූලික ස්වභාවයන් වන අතර, එම සතර මහා ධාතුන් තුළින් විද්‍යමාන වන ස්වභාවයන් වන්නේ වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕපාවයි.

ද්‍රව්‍යමය, අද්‍රව්‍යමය ලෝකය නිර්මාණය වන මේ සතර මහා ධාතුන් අවකාශය තුළ භූත වශයෙන්, මහා භූත වශයෙන් හෝ ධාතු වශයෙන් සකස් වෙයි.

උදා:- මහපොළව, කඳු පර්වත, ගස්වැල්, මුහුදු හා සජීවී සත්වයා වශයෙනි.

මෙහිදී ද්‍රව්‍යමය ආකාරයට සකස් වී ඇති වස්තු නිර්මාණය වී ඇත්තේ සතර මහා ධාතු සනිභවනය වී ගොරෝසු වූ තත්වයන්ගෙනි. අපගේ ඉන්ද්‍රියන්ට සංජානනය කළ නොහැකි වූ දේවතාවන්, ප්‍රේත, භූත, අමනුස්ස ආදී කොටස් නිර්මාණය වී ඇත්තේ සනිභවනය නොවූ ධාතු කොටස් බවට පත් නොවූ සියුම් වූ ආකාරයෙන් පවතින්නා වූ සතර මහා ධාතුන් ගෙනි. සරල හා සම්මුති ලෙස විස්තර කළහොත්, සූර්යා ලෝකයත් පොලවෙහි ඇති පරමාණු ස්වභාවයත් සංයෝග විමෙන් සත්වයා ඇතුළු ඇළ දොළ, ගංගා මුහුදු, කඳු පර්වත, ගස්වැල් ආදියද, වාතයද නිර්මාණය වී ඇත. මෙහිදී මේ තත්වය සංකල්ප ගතව දළ වශයෙන් විස්තර කළහොත්, මෙවන් විස්තරයක් කළ හැකිය.

විශ්වයන් එහි ඇති සියල්ලක්ම පවතින තත්වයන් එම තත්වයෙන් වෙනස් වූ අන්ය තත්වයකට (අන්යතාත්වයකට) පත්වෙමින් පවතියි. ද්වය වශයෙන් පවතින්නා වූ දෙයක් තවත් කලයකදී සියුම් ශක්ති විශේෂයක් ලෙස ද්වයමය නොවන තත්වයකට පත්විය හැකිය. එසේම කාලයකදී එම සියුම් ශක්ති විශේෂය ද්වයමය වස්තුවක් බවට පත්විය හැකිය. කල්ප විනාශයකදී සියල්ල නැති වී ගොස් සියුම් ශක්ති විශේෂයක් බවට පරිවර්තනය වී නැවතත් අවුරුදු කෝටි ගණනක් ගතවන විට ද්විලි අංශු නිර්මාණය වී නැවතත් ලෝකය හට ගත හැකිය.

සජිවි සත්වයා බිහි වන ආකාරය විමසා බැලීමෙන්ද මේ ධර්මතාවය වටහා ගත හැකිය. පුද්ගලයා මිය යන විට සිරුර අජිවි තත්වයට පත් වී ප්‍රතිසංධි විඤ්ඤාණය ගර්ථයෙන් බැහැරව යයි. එවිට එය ද්වයමය නොවන තත්වයකි. එම ප්‍රතිසංධි විඤ්ඤාණය මව් කුසකට ඇතුළුව භාහිර දේ ආධාරයෙන් ද්වයමය වස්තුවක්, රූපකයක් තනාගනී.

මේ අනුව විශ්ව ක්‍රියාවලියේම ස්වභාවය ද්වය ශක්තිය බවටත්, ශක්තිය ද්වය බවටත් පත්වන ක්‍රියාවලිය ලෙස දළ වශයෙන් අවබෝධ කරගත හැකිය. දැන් අපි සජිවි සත්වයා හා ද්වය අද්වය වශයෙන් පවත්නා ලෝකයත් සමස්ථය වශයෙන් ගෙන සත්වයාගේ ක්‍රියාකාරිත්වයත්, සමස්ථයේ ක්‍රියාකාරිත්වයත් සිදුවන ආකාරය පිරික්සා බලමු.

සමස්ථය ගැන හැදෑරීමේදී සමස්ථය එකවර ගෙන අවබෝධ කර ගැනීමටද අපහසුය. සමස්ථය අනු කොටස් වලට කඩා ඒවා වෙන වෙනම අධ්‍යයනය කිරීමෙන්ද සමස්ථය අවබෝධ කර ගැනීමට නොහැකිය. සමස්ථය පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට නම් සමස්ථය හා අනු කොටස් එකට ගෙන හැදෑරීමෙන් මේ පිළිබඳව අවබෝධයක් ඇතිකර ගැනීමට හැකි වේ. උදාහරණයක් ලෙස වාතනයක් ගැන අවබෝධ කර ගැනීමේදී වාතනයේ ක්‍රියාකාරිත්වයන් එහි අනු කොටස් වල ක්‍රියාකාරිත්වයන් එකවර අධ්‍යයනය කල යුතුය. වාතනයේ එක් කොටසක් ගෙන අධ්‍යයනය කිරීමෙන්, වාතනය ගැන අවබෝධ කර ගත නොහැක.

එසේම වාහනය ගමන් කරන අයුරු දැක අනු කොටස් වල ක්‍රියාකාරිත්වයද අවබෝධ කර ගත නොහැකිය. අනු කොටස් වල ක්‍රියාකාරිත්වය හා සමස්ථ වාහනයේ ක්‍රියාකාරිත්වය හේතුවල ධර්මයක් ලෙස ගෙන, එකිනෙකට සම්බන්ධව අධ්‍යනය කිරීමෙන් පමණක් සමස්ථය අවබෝධ කර ගත හැකිය.

එසේම සමස්ථ බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමේදීද, මේ ක්‍රමයටම යා යුතුය. චතුරාර්ය සත්‍යයන්, පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයන් එකිනෙකට කඩා වෙන්කොට එහි ධර්මතා හඳුනාගෙන ඉන්පසුව සමස්ථ ධර්මතාවයම හඳුනා ගැනීමට උත්සාහ කල යුතුය. බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමේදී වචන වලට වඩා හේතුවල ධර්මතාවය මත ඇතිවෙන ක්‍රියාකාරිත්වය හඳුනාගත යුතුය.

සත්වයා සහිත ද්‍රව්‍යමය අද්‍රව්‍යමය වශයෙන් පවතින්නා වූ මේ විශ්වයම පවතිනුයේ ක්‍රියා සංතතියක් වශයෙනි. මිනිසුන් සිටින කිසිදු ජීවියෙකුට ද්‍රව්‍යයකට මේ ක්‍රියා ජාලයට සම්බන්ධ නොවී සිටීමට නොහැකිය. බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් කුඩා ඒකකයක් ලෙස පෙන්වා දුන් රූප කලාපය තුළද, විදුහැඳියින් පෙන්වා දෙන පරමාණුව තුළද මේ වලන ක්‍රියාකාරිත්වය සිදු වේ. කුඩාම ඒකක ගොනු වීමෙන් නිර්මාණය වන සත්වයා තුළද ද්‍රව්‍යමය වශයෙන් නිර්මාණය වී ඇති සමස්ථ ලෝකය තුළද මේ වලනය හා ක්‍රියාකාරිත්වය නිරන්තරයෙන්ම සිදු වෙමින් පවතියි. සමස්ථයම ක්‍රියා ජාලයක් පමණකි. ලෝකය යනු ක්‍රියා සමූහයක ක්‍රියා ජාලයක පැවැත්මකි. දර්ශනය විමකි, විද්‍යමාන විමකි.

සජීවී සත්වයා ගතහොත් ඔහුගේ ශරීරයම ක්‍රියා ජාලයකි. ශරීරයේ පවතින මොළයද, හෘදය වස්තුවද, පෙනහළුද, ආමාශයද, වකුගඩු ඇතුළු සියලුම අවයව සෑම මොහොතකම ක්‍රියාකාරිත්වයක පවතී. කිසිදු අවයවයකට අක්‍රියව පැවතිය නොහැක. ඒ ඒ අවයව වල ක්‍රියාකාරිත්වය සම්බන්ධ වීමෙන් සමස්ථ ක්‍රියාකාරිත්වය ඇති වෙයි. (වාහනයක සිදුවන ක්‍රියාකාරිත්වය අධ්‍යනය කර බලන්න) හානිර වශයෙන් ගතහොත්

ශරීරයට ආහාර ගැනීමක් සිදුවෙයි. එම ආහාර පිරණය කර ශක්තිය නිපදවා ගෙන අපද්‍රව්‍ය බැහැර කරයි. නිපදවාගත් ශක්තිය පුද්ගලයා කරන කියන දේ සඳහා වැයකරයි. මේ තුළ ශක්තිය පරිවර්තනය කිරීමේ ක්‍රියාවලියක්ද සිදු වේ. මේ අනුව ශරීරය පද්ධතියක් ලෙසද, යන්ත්‍රයක් ලෙසද, ක්‍රියා පාලයක් ලෙසද, ශක්තිය පරිවර්තනය කරන්නා වූ චක්‍රවත්‍රයක් ලෙසද, ක්‍රියාත්මක වේ. මේ ක්‍රියාකාරීත්වය නොමැති වුවහොත් තවදුරටත් ඔහු සජීවී ප්‍රාණියකු නොවනු ඇත. ශරීරය තුළ මේ ප්‍රධාන ක්‍රියාවලිය නැවතුන හොත් ඔහු මරණයට පත් වුවා සේ සලකයි.

ඉන්පසු විඤ්ඤාණය විසින් ලෝකයෙන්, සතර මහා ධාතූන් ණයට ගෙන සාදාගත් මේ ශරීරයේ ඇති සතර මහා ධාතු කොටස් නැවත පරිසරයේ සතර මහා ධාතූන්ට එකතු වීම සිදු වේ. ශරීරය ක්‍රමයෙන් ලිහෙමින් එහි ඇති එහි පවතින පධ්වි ධාතූන් පරිසරයේ පධ්වි ධාතූන්ටත්, ආපෝ ධාතුව පරිසරයේ ආපෝ ධාතුවටත්, තේජෝ ධාතුව තේජෝ ධාතූන්ටත්, වායෝ ධාතුව වායෝ ධාතූන්ටත් එකතු වීම සිදු වේ. මෙයද අඛණ්ඩ ක්‍රියාවලියකි.

ඉන්පසුව පෘතග්ජන පුද්ගලයා ලෝකය හා ගැටීමේදී සිදුවන ක්‍රියාවලිය විමසා බලමු, ඇස → රූපය හා ගැටීමෙන් අතිතයේ එම රූප වින්දනය කලා වූ, ඇසුරු කලා වූ ගති මතුව එයි. ඉන්පසුව එම රූපය ඇසුරු කරන්නේ එම ඉහත ගති සමූහය තුළිනි. එවිට ඉන්ද්‍රියන් හා එක්ව සිත තුළ වින්දන මට්ටමක් නිර්මාණය වේ. මේ වින්දනය පුද්ගලයා තුළ ඇති වන විට ස්වකය පිළිබඳ දිට්ඨිය වූ සක්කාය දිට්ඨිය ඇති වේ. මමත්වයක් නිර්මාණය වේ. ඉන්ද්‍රියන් සහිත පුද්ගලයන් සිටින බවට මායාකාරී දෘෂ්ඨියක් ඇති වේ. ඉන් පසු එම පුද්ගලයා ලෝකය පිළිබඳව අයිතිවාසිකම් ඇති කර ගැනීමට උත්සාහ දරයි. මෙය ක්‍රියා පාලයක් පමණි. මේ ක්‍රියා පාලය සත්වයා තුළ සිදුවන විට පුද්ගලභාවයක් උපදියි. ස්වභාවය අයිතිකරගත් සත්වයා බිහි වීම මේ ක්‍රියා පාලය තුළින් සිදු වේ.

ද්‍රව්‍යමය ලෝකය තුළ සිදුවන්නේද මෙවැනිම ක්‍රියා පාලයකි. සූර්යාගේද, මහපොළව, ගස්වැල්, ජලය, වාතය ඇතුළු සියලුම දේ තුළ මෙම චලනය

වන ක්‍රියාකාරිත්වය නිරන්තරයෙන්ම සිදු වේ. පරමාණු අනු පදාර්ථ යන මේ සියල්ල තුළද මේ අඛණ්ඩ ක්‍රියාකාරිත්වය පවතී. මේවා එකින් එක සංයෝග වෙමින්ද, පරිවර්තනය වෙමින්ද පවතී.

උදා :-පරමාණුවක ක්‍රියාකාරිත්වය, සූර්යාගේ දහන ක්‍රියාවලිය, ගස්වැල් වල ක්‍රියාකාරිත්වය, අධ්‍යයනය කර මේ ගැන අවබෝධ කර ගන්න.

මේ ධර්මතාවය තවදුරටත් විමසා බලන විට ලෝකය තුළ හටගන්නා සියලු ජීවී, අජීවී, ද්‍රව්‍ය යන යන සියලුම දේට පොදු ධර්මතාවයක් වෙයි. ඒ උත්පාද වීම, පැවතීම හා නැති වී යාමයි. මෙය උත්පාද, විනි, සංග ලෙස ධර්මයේ හඳුන්වා දී ඇත. උදය වය ධර්මය ලෙස නැඟිත්වෙන්ද මෙයමයි. එය යම් දෙයක් උදාවීම හා වැය වී යාමයි. ලොව බිහි වන සෑම සංඛ්‍යයකටම පොදු ධර්මතාවය මෙයයි. පුද්ගලයාගේ ශරීරය තුළද, සිත තුළද, ද්‍රව්‍යමය ලෝකය තුළද, මේ ධර්මතාවය පවතී. ශරීරය බිහි වී පැවත, විනාශ වී යයි. සිත තුළද බිහි වන සංගති තිරෝධ නොකල් නම්, මේ ධර්මතාවයටම ගෙදරු වෙයි. ඇති වූ සිත ජරා, ව්‍යාධි, මරණ තත්වයට පත් වෙයි. ගස් වැල් ආදී ද්‍රව්‍යමය වස්තූන්ටද, මෙය ගලපා බලන්න. බිහි වූ සෑම සංඛ්‍යයකම මේ ධර්මතාවය පවතියි.

මේ ධර්මතාවය තවදුරටත් ධර්මයේ මෙසේ විස්තර කොට ඇත.

- (1)- උත්පාද අවස්ථාව
- (2)- අත්ථංගම අවස්ථාව
- (3)- අස්සාද අවස්ථාව
- (4)- ආදිනව අවස්ථාව
- (5)- නිස්සරණ අවස්ථාව වශයෙනි.

මෙහිදී උත්පාද අවස්ථාව යනු, උදයංගම වන සමුදය වන අවස්ථාවය. මලක් හා සත්වයෙකු ගතහොත් පොහොට්ටුව ඇති අවස්ථාවය, දරුවා කුස තුළ වැඩී බිහි වන අවස්ථාවයි.

අත්ථංගම අවස්ථාව යනු වැඩෙන අවස්ථාවයි. මලක නම් පොතොට්ටුව වැඩෙන අවස්ථාවයි. මිනිසෙකු නම් හැඳි වැඩෙන ළමා කාලයයි.

අස්සාද අවස්ථාව යනු ඒවායේ කුටුම්භික වන අවස්ථාවයි. මලක් නම් පෙනි විකසිතව ආශ්වාදයක් විඳින සුවඳ පතුරුවන අවස්ථාවයි. මිනිසකුගේ නම් තරුණ වියයි. ආශ්වාදය ලබන වින්දනය ලබන අවස්ථාවයි.

ආදිනව අවස්ථාව යනු සෘණ පැත්තට ගමන් කරන අවස්ථාවයි. මලක් නම් පෙනි හැකිලෙන කාලයයි. මිනිසකුගේ නම් මැඳවිය පසු කරමින් ලෙඩ රෝග බහුල වී ශරීරය දුබල වන අවස්ථාවයි.

තිස්සරණ අවස්ථාව නම් ගමනක අවසානයයි. උත්පාද වූ පැවති දෙය, විනාශ වී යන අවස්ථාවයි. මලක නම් පෙනි පරවි හැලි යන අවස්ථාවයි. මිනිසකුගේ නම් මරණයට පත්වන අවස්ථාවයි. ශරීරය බිඳී යන අවස්ථාවයි.

බුදු දහමෙහි දැක්වෙන අවිදු මූල පටිච්ච සමුප්පාද ක්‍රියාවලිය මෙසේ සිදු වේ. මේ ධර්මතාවය සැම සිතකටමද, සැම සංඛතයකටම, සැම සංඛාරයකටම පොදුය. නිර්මාණය වූ සැම දෙයක්ම විපරිනාමයට පත්වෙමින් සිටියි. තම වක්‍රයේ එක්තරා අවස්ථාවක් පසු කරමින් තවත් තත්වයකට පරිවර්තනය වීමට, අන්තර්ගත වීමට හැඩගැසෙමින් පවතියි.

මේ ලෝකයේ එක් දෙයක් මත පදනම්ව බිහි වන දෙවල් නැත. තනිව නෙපවති. සැම සංඛතයක්ම බිහිවන්නේ අන් දේ ඇසුරු කරමිනි. ඒවා සමඟ සංයෝග වීමෙනි. උදාහරණයක් ලෙස ගතහොත් පුද්ගලයා බිහි වන්නේ ප්‍රතිසංධි විඤ්ඤාණය මව් ගැබකට පැමිණීම තුළිනි. ප්‍රතිසංධි විඤ්ඤාණයට තනිව බිහි විය නොහැකි අතර පියාගේ හා මවගේ ධාතු කොටස් එකතු විය යුතුය. ඉන්පසුව මවගේ ශරීරයෙන් පෝෂණය ලබා

ගනී. මෙලොවට බිහි වුවායින් පසුව පරිසරයෙන් ආහාර ලබා ගනිමින් තම පැවැත්ම සාධනය කර ගනී. භාහිර පරිසරය සංකේතවත් කරමින් පොල් ගසක් ගනිමු. පොල් පැලය සැදෙන්නේ පොල් බීජයකිනි, මෙම පොල් බීජය පැලයක් බවට පත් වීමට වාතය, ජලය, සුර්යාලෝකය හා පොළවේ පධ්වි රසය අවශ්‍යය. ඉන්පසු පැලය ගසක් වී පරිසරය පදනම් කොට ගෙන පවතියි.

එසේම ලොව බිහිවන සංඛත නිරන්තරයෙන් විපරිණාමයට පත්වෙමින් පවතියි, අන්‍යත්‍යාභාවයට පත්වෙමින් පවතියි. උදාහරණයක් ලෙස ගතහොත් හයිඩ්‍රජන් අනු හා ඔක්සිජන් අනු සංයෝගයෙන් සැදෙන ජලය, ජලය වශයෙන්ද, අයිස් වූ ඝන තත්වයටද, පත් විය හැකිය. එය රත් කළහොත් වාෂ්ප තත්වයටද පත්විය හැකිය. එසේම එය ගොඩ බිමේද, වළාකුළු ලෙසද, වායුගෝලයේද, පැවතිය හැකිය. සජීවී උදාහරණයක් ගතහොත් ළදරුවා, ළමයා, තරුණයා, මැදිවියේ පුද්ගලයා, මහල්ලා ආදී වශයෙන් වෙනස් වන අයුරු බලන්න. මේ සැම දෙයකම පොදු ලක්ෂණය ලෙස විපරිණාමයට පත්වීම හා අන්‍යත්‍යාභාවයට පත්වීම හඳුනා ගත හැකිය. එසේම මේ සැම අවස්ථාවකටම හැඩයක් හා ගුණයක් ඇත. උදාහරණයක් ලෙස ජලය අයිස් වශයෙන් පවතින අවස්ථාවේ හැඩයක් හා ගුණයක් ඇත. වළාකුළු වශයෙන් පවතින අවස්ථාවේද එසේමය. ජලය වශයෙන් පවතින අවස්ථාවේද හැඩයක් හා ගුණයක් ඇත. එසේම පුද්ගලයා ළදරු, ළමා, තරුණ, මහලු අවස්ථාවලදී ඒ ඒ අවස්ථාවට අනුව හැඩයක් ගුණයක් සකස් වෙයි. නිර්මාණය වූ සංඛත වල ස්වභාවය නම් එම සංඛතයෙන් තව සංඛතයක් නිර්මාණය වීමයි. නිර්මාණය වූ එම සංඛතයෙන් තව සංඛතයක් බිහි වීමයි.

උදාහරණයක් ලෙස දියර කිරි නිර්මාණය වූ ආකාරය බලමු. දියර කිරි යනු එම ඵලදෙනගේ ලේ වලින් සැදෙන දෙයකි. ලේ වල සිදුවන පරිවර්තනයකි. ඵලදෙනකගේ ලේ නිෂ්පාදනය වන්නේ ගන්නා ආහාරයෙනි. ආහාර යනු තණකොළයි. තණකොළ නිෂ්පාදනය වන්නේ කෙසේද? තණකොළ යනු එම බීජය හිරු එළිය, වාතය, ජලය පොළවේ පධ්වි

රසය එකතු කරගෙන සැදෙන දෙයකි. එසේම හිරු එළියද, වාතයද, ජලයද, පට්ඨ රසයද, නිර්මාණය වන්නේ විවිධ සංයෝගයන් එක් වීමෙනි. අවසානයේ සියල්ලම වෙන් කරගෙන, වෙන් කරගෙන ගියහොත් අවසානයේ ඇත්තේ ශුන්‍යතාවයකි.

එසේම දියර කිරි වලින් තැනෙන දේ බලමු. ඉන් මුදවපු කිරි සෑදිය හැකිය. චිස් වැනි දෙයක් සෑදිය හැකිය. ගිතෙල් වෙඬරු මෝරු ආදි පස්ගෝ රස තැනිය හැකිය. මේ සෑම සංඛ්‍යාතයකම පොදු ධර්මතාවයයි. මෙහි විශේෂ ලක්ෂණය වන්නේ සෑම අවස්ථාවකම හැඩය හා ගුණය එකින් එකට වෙනස් වීමයි. අපි තවත් උදාහරණයක් ගෙන බලමු. විද්‍යුතය නිර්මාණය වන ආකාරය විමසා බලමු. විද්‍යුතය නිර්මාණය කෙරෙන්නේ ජලය පයිප්පයක් තුළින් ගෙනවිත් ටර්බයිනයක පෙති මතට හලා එය කැරකැවීමෙනි. එය කැරකැවීමෙන් උපදින බලය ඩයිනමෝවක් තුළදී විද්‍යුතය බවට පෙරලෙයි. ඉන්පසුව විදුලි රූහැන් ට්‍රාන්ස්ෆෝමර් හරහා නිවසට ගෙන එයි. නිවසේදී බල්බයක් දැල් වූ විට ආලෝකය ලැබේ. ෆැන් ක්‍රියාත්මක කළ විට සුළං හමයි. රූපවාහිනිය ක්‍රියාත්මක කළ විට රූප, ශබ්ද, නිකුත් වේ. ගුවන් විදුලිය ක්‍රියාත්මක කළ විට ශබ්දය නිකුත් වේ. වෙනත් ආකාරයක යන්ත්‍රයක් ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඊට අනුරූප තත්වයක් ඇති වේ. ගිතකරණයකදී හා වායු සම්කරණයක ක්‍රියාකාරීත්වය තවත් ආකාරයක් ගනී.

මෙහිදී අප තේරුම් ගත යුත්තේ කිහිපයක් එකතු වීමෙන් සංයෝග වීමෙන් තවත් අළුත් දෙයක් තැනෙන බවයි. විදුලිය යනු ජලයද නොවේ, ඩයිනමෝවද නොවේ, මේවා එකතු වී ඇති කරගත් ඵලයකි. එසේම එම විදුලිය ඒ ඒ යන්ත්‍රයට දුන්විට අපට ලබාදෙන දෙය පිළිබඳ විමසා බලන්න. මේ ලෝකය තුළ නිර්මාණය වී ඇති සියලුම සංඛ්‍යාතයන්ගේ පොදු ධර්මතාවය මෙයයි.

මෙය පුද්ගලයාගේ සිත තුළ ඇතිවන ක්‍රියාකාරීත්වයට ගලපා බලමු. පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකු කඩයට බඩු ගැනීමට ගිය අවස්ථාවක විකිණීමට

ඇති අඹ ගෙඩියක් ඇස ගැටුනු අවස්ථාවක් ගනිමු. එම අඹ වර්ගය තමාගේ මහගෙදර ඕනෑ තරම් ඇති බවට සිති වේ. ඉන්පසු මහගෙදර තමාට නොදි සහෝදරයාට දීම ගැන දෙමව්පියන් ගැන ද්වේශයක් සිත තුළ ජනිත වේ. මහගෙදර සිටින සහෝදරයා වෙනස් වූයේ විවාහ විමෙන් පසු බව සිති වේ. ඉන් පසු සහෝදරයා විවාහ වූ බිරිඳ ගැන ද්වේශයක් උපදි. ඔවුන් බලවත් වී ඇත්තේ සහෝදරයාගේ බිරිඳගේ සහෝදරයෙක් ආණ්ඩු පක්ෂයට සම්බන්ධ බලවත් පුද්ගලයෙකු නිසා බව සිතියන් වේ. ඉන්පසු ආණ්ඩු පක්ෂය ගැන විරුද්ධ සිතක් ඇති වේ. ඉන්පසු ආණ්ඩු පක්ෂය පරාජය කිරීමට සිත තුළ සැලසුම් සකස් කරයි. ඉන්පසුව විපක්ෂයට පක්ෂ බවක් තමා තුළ ඇති වේ. විපක්ෂ දේශපාලඥයෙකුට උදව් කිරීමට සැලසුම් සකස් කරයි. මේ ආදී ආකාරයට අවසන් නොවන ආකාරයට චිත්ත පරම්පරාවක් තමා තුළ ජනිත වේ. මෙය ආරණ්‍යගත වීමයි. (මනෝමය විවරණයකි.)

උපදින සෑම සිතක්ම නැති වී ඊට සම්බන්ධ තවත් සිතක් උපදවයි. තමාට දර්ශනය වූයේ අඹ ගෙඩියක් පමණි. අවසානයේ නතර වනුයේ ඊට කිසිසේත් සම්බන්ධ නොවන වෙනස් කාරණා වලින්ය. (මෙය පෘතග්ජන පුද්ගලයකු තුළ ඇතිවෙන ස්වභාවයකි, මනෝමය විවරණයකි.)

ජලය උපයෝගී කරගෙන නිපද වූ විදුලියෙන්, නිටරය සම්බන්ධ කරගෙන වතුර උණු කරන අවස්ථාවක් නිරීක්ෂණය කරන්න. සිත තුළ ඇතිවන තත්වය ඉහත උදාහරණයට සම්බන්ධ කොට බලන්න. ද්‍රව්‍යමය ලෝකයේ පහල වන සෑම සංඛ්‍යාතයකටම, පුද්ගලයා තුළ පහළ වන සෑම සිතකටම පොදු ධර්මතාවය මෙයයි.

මෙහිදී අප අවබෝධ කරගත යුතු වන්නේ, මේ ද්‍රව්‍යමය වශයෙන් නිර්මාණය වන සංඛ්‍යාත හා පුද්ගලයා තුළ හටගන්නා සිතද, එකට එකක් සම්බන්ධිතව හා අසම්බන්ධිතව පවතින බවයි. ජලය හා ගුවන් විදුලියෙන් නිකුත් වන ශබ්දය බලන්න. අඹ ගැන පහල වූ සිත හා අවසානයේ පහළ වන සිත් පිරික්සා බලන්න. මෙහිදී අප තේරුම් ගත යුත්තේ සෑම

දෙයකම පවතින එකට එකක් සම්බන්ධ වන ස්වභාවයයි. එමෙන්ම මේ සෑම දෙයක්ම එකිනෙකට අසම්බන්ධිත තත්වයක්ද, පෙන්නුම් කරන බව හොඳින් විමසා බලන්න.

මේ ධර්මතාවයන් පහළ වන ආකාරය ධර්මයේ පෙන්වා දී ඇත. අනාර්ය තත්වය තුළ ජාත, භූත, කත, සංඛත, වශයෙන් මේ ධර්මතා සකස් වේ. අර්යය තත්වය තුළ අජාත, අභූත, අකත, අසංඛත ආදී ධර්මතා ඇති වේ.

මෙහිදී ජාත යනු ජනිත වීමයි. අනාර්ය මාර්ගය තුළ මේ ජාත වීම උපත සිදුවෙයි.

භූත යනු සකස් වීමයි. අනාර්ය මාර්ගය තුළ නිරන්තර සිදුවන ක්‍රියාවලිය නම් සකස් වීම ඇතිවෙන ක්‍රියාවලියයි.

කත යනු ක්‍රියාවයි, කර්මයයි. අනාර්ය මාර්ගයේ අනිවාර්යෙන්ම ඇතිවන තත්වයයි.

මේ අනාර්ය මාර්ගය තුළ ඇතිවන ප්‍රතිඵලය සංඛත නිර්මාණය වීමයි.

ආර්යය මාර්ගයේ ඇත්තේ අජාත තත්වයයි. අලුතින් බිහිවීමක් නැති තත්වයයි. අභූත යනු සකස් වීමක් නොවන බවය. අකත යනු කර්ම ක්‍රියා රැස් නොකරන බවයි. අසංකත යනු තවදුරටත් සංඛත නිර්මාණයක් නොවන බවයි.

මෙහිදී නිවන අසංඛත ධර්මතාවයකි, නිවන හේතුඵල දහමක් ද නොවේ.

ඇඟිල්ල දිගු කර සඳ පෙන් වූ විට පෘතග්ජන ස්වභාවය නම් ඇඟිල්ල දෙස බැලීමයි.....

සංසාර ගමන යනු කුමක්ද?

"අනේක ජාති සංසාරං සංදා විස්සං අභිබ්බිසං
ගහකාරකං ගවේසංතෝ දුක්ඛා ජාති පුනප්පුතං
ගහකාරක දිට්ඨොසි පුනගේ හං නකා හසි
සබ්බා තේ ඵාසුකා හග්ගා ගහ කුටං විසංඛිතං
විසංකාර ගතං චිත්තං තණ්හානං ඛය මජ්ඣගාති"

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් බෞද්ධ දර්ශනය ලෝකයට විවර කර දී අවුරුදු 2600 ක් ගතවන විට එම ශ්‍රේෂ්ඨ වූ දර්ශනය විවිධ වෙනස් කිරීම් වලට විකෘතිතාවයන්ට ලක් වී හමාරය. එය ලෞකික වුවමනාවන් මත ආගමක් බවට පත් කරගෙන ඉන්දු නොනැවති සංස්කෘතියක් බවට පත් කරගෙන ඇත. මේ බෞද්ධ දර්ශනය මිනිසුන්ගේ ඵදිනෙදා වුවමනාකම් පිරිමහන, ලෞකික පිවිතය සැපවත් කරන මාධ්‍යයක් බවට පත් කරගෙන ඇත. දර්ශනය තුළ විවර කළ විමුක්ති මාර්ගය වසා දමා සසර දිගු කරන වැඩපිළිවෙලක් නිර්මාණය කර දී ඇත.

බෞද්ධ දර්ශනයේ මූලික අරමුණ වූ "නිවන" මිනිසා විසින් අමතක කර දමා ඇත. එය මෙෙත්‍රි බුද්ධ ශාසනය තෙක් කල් දමා ඇත. මිනිසුන් මේ දර්ශනය තම තමන්ගේ පිවිත වල ඇති පව් සෝදා ගැනීමේ මාධ්‍යයක් බවට පත් කරගෙන ඇත. බෞද්ධ දර්ශනය තුළ සිදුකළ වෙනස්කම් හා අර්ථ විකෘති කිරීම් නිසා විමුක්තිය සොයන අයටද මේ ධර්මය අවබෝධ කරගැනීමට නොහැකි වී ඇත. නමුත් ඒ අයගේ වාසනාවට පහළ වූ හිඤ්ඤා වහන්සේලා කිහිප නමක් හා ධර්ම දේශකයන් කිහිපදෙනෙකු විසින් මේ නිර්මල සද්ධර්මය මතු කර දී ඇත.

මේ පරිච්ඡේදයෙන් අප විසින් උත්සාහ ගනු ලබන්නේ බෞද්ධ දර්ශනයේ විකෘති කළ මූලික කරුණු කිහිපයක වැරදි අවබෝධ කර ගැනීමටත්, නිවැරදි දර්ශනය මතුකර ගැනීමට උත්සාහ දැරීමත්ය. නිවැරදි

දර්ශනයත්, නිවන් මාර්ගයත් සොයන අප සියලු දෙනාට මේ උත්සාහයෙන් යම් හෝ ආලෝකයක් ලැබෙනු ඇතැයි විශ්වාස කරමි.

සංසාරය යනු කුමක්ද කියා තේරුම් ගැනීමේදී මේ සංසාරය යන වචනය නිර්මාණය වූ ආකාරය තේරුම් ගත යුතුය. මෙය නිර්මාණය වන්නේ සං+සාර වශයෙනි. මෙහිදී සං යනු රුස් කිරීමයි. රාග, ද්වේශ, මෝහ ගතිවලින් යුතුව සසර පැවැත්මට උපකාරීවන ගති රුස් කිරීමයි. සංගති එකතු කිරීමයි. සාර යනු මේ රාග, ද්වේශ, මෝහ ගතිවලින් යුක්තව ලෝකය ප්‍රියයි, මධුරයි, හොඳයි, සාරයි කියමින් ඒවා ඇසුරු කරමින් මේ ක්‍රියාවලිය දිගටම පවත්වාගෙන යාමයි.

මේ සංසාර ගමන මුළුමනින්ම රුඳු පවතින්නේ අවිද්‍යාව මතය. අවිද්‍යාව යනු චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ නොදැනීමයි. ස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ නොදැනීමයි. ආයතන ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ නොදැනීමයි. සේතු ඵල ධර්මතාවය පිළිබඳ නොදැනීමයි. සසර දිගින් දිගටම පවතින්නේ සංඛාර කරන නිසාය. සංඛාර නිසා නැවත හට ගැනීම ඇතිවෙයි. සංඛාර සිදුවන්නේද අවිද්‍යාව නිසාය.

"අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා"

"විද්‍යා පච්චයා විසංඛාරා"

මේ පාඨය තුළින් අපට පෙනී යන්නේද, මේ සමස්ථ ක්‍රියාවලිය අවිද්‍යාව මත පදනම්ව සිදුවන බවයි. අවිද්‍යාව යනු නොදැනීමයි. ඇතිවන ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ අවබෝධයක් නොමැති වීමයි. මේ අනර්ථකාරී ක්‍රියාවලිය හඳුනාගැනීමටත් එය නැවැත්වීමටත් ඥාණයක්, අවබෝධයක්, හැකියාවක් නොමැති වීමයි. මේ සංසාර ක්‍රියාවලිය අඛණ්ඩ ක්‍රියාවලියකි. පුද්ගලයා සසර ගමනේදී එකතු කරගත් සංගති පවතී. සක්කාය දිට්ඨියෙන් යුතු වූ පුද්ගලයා රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ ආදියෙන් ඛාතිරය හා සම්බන්ධ වේ.

පුද්ගලයා බාහිරය ඇසුරු කරන්නේම තමා අභිතයේ එකතු කරගත් සංගති වලිනි. මේ සංගති නම් බාහිරයේ ඇති රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ඇසුරු කරගෙන සැපයක්, සුවයක් විඳිමේ ආභාවයි. පුද්ගලයා බාහිර අරමුණු සැප ලෙසත්, ප්‍රිය ලෙසත්, මධුර ලෙසත් සිතාගෙන ඒවා නිරන්තරව ඇසුරු කිරීමට උත්සාහ දරයි. මේ ක්‍රියාවලිය තුළ තව තවත් මේ සංගති රැස් වීම සිදු වේ. මේ ගති රැස් කිරීම, ඒවා විත්ත සන්නානයෙහි තැන්පත් වීම සංසාර ක්‍රියාවලියයි. මේ ක්‍රියාදාමය තුළින් මේ සංසාර ක්‍රියාවලිය අඛණ්ඩව පැවතගෙන යයි.

මෙය වෙනත් උදාහරණයක් මගින් පැහැදිලි කරන්නේ නම්, වාහනයක් පනගැන්වීමට එම වාහනයේ බැටරිය අවශ්‍ය වේ. බැටරියෙන් වාහනය පනගන්වා දුන් පසු වාහනය ගමන් කරයි. වාහනය ක්‍රියාත්මක වන විට එම ක්‍රියාවලියේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස බැටරිය නැවත ආරෝපනය වීමක් (චාර්ජ්) සිදුවෙයි. ඉන්පසු නැවතත් බැටරිය වාහනය පනගැන්වීම සිදු කරදෙයි. මෙය අනෙක්තර ලෙස සිදුවන අඛණ්ඩ ක්‍රියාවලියකි.

පුද්ගලයා තුළ සිදු වන්නේද මෙවැනිම ක්‍රියාවලියකි. පුද්ගලයාගේ විත්ත සන්නානයෙහි අභිතයේ රැස්කල සංගති පවතී. එම සංගති නිසා පුද්ගලයා බාහිරයේ ඇති රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ ආදිය සමඟ ප්‍රියතාවයක්, අප්‍රියතාවයක් ඇතිකර ගනී. ඇලීමක් ගැටීමක් ඇතිකර ගනී. මේ ක්‍රියාවලියෙන් සිදුවන ප්‍රතිඵලය නම් පුද්ගලයාගේ විත්ත සන්නානය තුළ නැවතත් රාග, ද්වේශ, මෝහ ගති රැස්වන්නට, එකතුවන්නට පටන් ගනී. මෙලෙස මේ අනෙක්තර ක්‍රියාවලිය හා බැඳුණු නොනවතින අඛණ්ඩ ක්‍රියාවලියක් සිදුවෙමින් යයි. මෙය සංසාර ක්‍රියාවලිය ලෙස හඳුන්වා දිය හැකිය.

මේ සංසාර ක්‍රියාවලියට පෘතග්පන පුද්ගලයා බැඳෙන්නේ බාහිරය තුළ සැපය, සතුට, සැනසීම, විමුක්තිය ඇතැයි යන අවිදු, සහගත මෝහ මට්ටම නිසාය. ලෝකය තුළ පුද්ගලයාට සැපය, සතුට, සැනසීම ලබාදිය හැකි පුද්ගලයෙක් නොමැත. සිද්ධියක් හෝ වස්තුවක්ද නොමැත. භාහිරය

තුළින් සැපය පැතිම පිපාසයට මුහුදු ජලය බිමට සමානය. මුහුදු ජලය බොනවිට පිපාසය තව තවත් වැඩි වෙයි. මේ ක්‍රියාවලිය අවසන් වන්නේ මහත් වූ බේදුවාවකයකිනි. එසේම බාහිරයෙන් සැප සෙවීම තමා තුළ ඇති ගඩයක් කැසීමට සමානය. මුලදි එය කසන විට වින්දනයක් දැනෙතත් ටික වේලාවකින් එය ලේ ගලන වේදනාව දනවන තුවාලයක් බවට පත්වනු ඇත.

ඒ හා සමාන ලෙසම පුද්ගලයා බාහිරයෙන් සැප සෙවීමද අනර්ථකාරී වන්නා වූ ක්‍රියාවකි. පලභැටියා පහන් දැල්ලට පැන සැපය, සුවය සොයන ක්‍රියාවට සමාන ක්‍රියාවකි. බාහිර පුද්ගල-වස්තු-සිද්ධි තුළ ඇත්තේ මායාකාරී වින්දනයකි. ඒවා ඇසුරු කරන මුල් අවස්ථාව තුළ ඉතාමත් සීමිත මෙහෙතකට පමණක් යම් පිනායාමක්, වින්දන මට්ටමක් පුද්ගලයා තුළ ඇති විය හැකිය. නමුත් අවසානයේ එම ඇසුර දුකක්, වේදනාවක්, අසහනයක් උරුම කර දෙනු ඇත. උදාහරණයක් ලෙස යම් පුද්ගලයෙකු වාහනයක් දැක එයට ප්‍රිය වෙයි. ඉන්පසුව ඔහු තමා සතු ධනය සියල්ලම එකතු කරගෙන ලෝකයටද, ණය වී එම වාහනය ගත්තේ යයි සිතන්න. එය මිලදි ගන්නා මොහොතේ එයට නැත නිවසට යන වෙලාවේ යම් සුවයක්, සතුටක් පුද්ගලයා තුළ පවතියි. නමුත් නිවසට ගොස් එය නවතා තැබීමට ස්ථාන සකස් කළ යුතුය. සොරුන්ගෙන් ආරක්ෂා කළ යුතුය. මෙය නඩත්තු කිරීමට අධිකව මුදල් වියදම් කළ යුතුය. මේ වාහනය නිසා තවත් අනෙක විධ ගැටළු වලට මුහුණ දීමට සිදුවෙයි. දැන් එම වාහනය නිසා ඇති වූ සුවය පහව ගොස් ඒ වෙනුවට විසඳිය නොහැකි ප්‍රශ්න, ගැටළු, කරදර රාශියක් පැන නැඟ ඇත. මේ තත්වය පිවිසියේ අනෙකුත් අවස්ථාවන්ටද ගලපා බලන්න.

භාහිර අරමුණු ගැටෙන විට සුවයක් මිනිස් දැනීම නිසා පුද්ගලයා දිගින් දිගටම එම අරමුණු ලඟා කර ගැනීමට උත්සාහ කරයි, ප්‍රාර්ථනා කරයි. ඒ වෙනුවෙන් කළ හැකි සියලු දේවල්ම කරයි. පුද්ගලයා භාහිරය තුළින් වින්දනය ලබන්නේය යන තත්වයද මායාකාරී තත්වයකි. මෙහිදි සත්‍ය වශයෙන්ම සිදුවන්නේ එම භාහිර වස්තුව ඇසුරු කරන විට තමාගේ

විත්ත සත්තානයේ ඇති සංගති ඇසුරුව ඒ තුළ වින්දනයක්, රත්වීමක් මත්වීමක් ඇතිවීම පමණි. එම වස්තුව ආධාර කරගෙන, ප්‍රත්‍ය කොටගෙන තමා අතිතයේ රැස් කළ ගති ඇසුරු කිරීම පමණි. තමාම රැස්කළ ගති තමාම ඇසුරු කිරීම පමණි.

පුද්ගලයා ඇසුරු කරන එම වස්තුව ප්‍රිය, සුව දෙන වස්තුවක් නම් ලෝකයේ සියලු දෙනාටම එය ප්‍රිය, සුව වස්තුවක් විය යුතුය. ප්‍රිය රසය දෙන ආහාරයක් නම් ලෝකයේ සියලු දෙනාටම ප්‍රිය ජනක ආහාරයක් විය යුතුය. නමුත් එය සියලු දෙනාටම ප්‍රිය ආහාරයක් නොවනු ඇත. එසේම එම ප්‍රිය රසය දෙන ආහාරය ඊට ප්‍රිය කරන පුද්ගලයෙක් ආහාරයට ගන්නා විට ඔහුගේ සිත බියකින් කම්පනයකින් පවති නම් ගන්නා ආහාරයේ රසය ඔහුට නොදැනෙන තත්වයක් ඇති වේ.

මෙහිදී පුද්ගලයා රුවටෙන් තමාට මේ සුවය, සතුට ලබා දෙන්නේ බාහිර වස්තුව බවයි. මෙය අවිද්‍යාව, මෝහය ක්‍රියාත්මක වීම තුළ පුද්ගලයා තුළ ඇතිවෙන සිතිවිල්ලකි. මේ ආකාරයට මොහොතක සුවදෙන මේ මායාකාරී සැපයට රුවටීමෙන් පුද්ගලයා කල්ප ලක්ෂ ගණනකින් සංසාරය දික්කර ගනී. පුද්ගලයා භාහිරයේ ඇති වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගලයන් ඇසුරු වන විට සුවය, සතුට දැනෙන ඒ සීමිත මොහොත ඔහුගේ විත්ත සත්තානය තුළ තැන්පත් වේ. ඉන් පසු පුද්ගලයා එම සුවය, සැපය ලෝකය පිරමින් සොයන්නට පටන් ගනී.

මේ සුවය, සැපය, සතුට සොයන තාක් කල් එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පුද්ගලයා නැවත නැවත උපදියි. සංසාරය තුළ ගමන් කරයි. පුද්ගලයා නැවත නැවත උපදිමින් සසරෙහි ගමන් කරන්නේ මේ යමක් සොයන ක්‍රියාවලිය නිසාය. නොසිදුනු ආශාවන් තිබෙන නිසාය. උවමනාවකින් පෙළෙන නිසාය. ටික්තකයක් ඇති නිසාය. ඌණතාවයක් ඇති නිසාය. මේ හේතු කොටගෙන පුද්ගලයා මැරෙමින් ඉපෙදෙමින් සංසාරය තුළ ගමන් කරයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා කරන්නා වූ සෑම ක්‍රියාවක්ම පැවැත්වීමකි. පවත්වන්නා වූ මේ ක්‍රියාවලිය තුළ පව සම්පූර්ණ වේ. යම් ක්‍රියාවලියක් පවත්වන්නේ නම් එය පවක් වේ. පුද්ගලයාගේ ජීවන ක්‍රියාවලිය පවත්වාගෙන යනු ලබන ක්‍රියාවලියකි. එහි සෑම ක්‍රියා කොටසක්ම කරන්නේ පවත්වාගෙන යනු ලැබීමේ අභිලාශයෙන් යුතුවයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා සෑම ක්‍රියාවක්ම කරන්නේ විශාල අපේක්ෂාවන්, බලාපොරොත්තු ඇතිවයි. පුද්ගලයා ඉගෙන ගන්නේ රුකියාවක් කිරීමේ බලාපොරොත්තුවෙනි. රුකියාවක් කරන්නේ තම අවශ්‍යතා ඉෂ්ඨ කරගැනීමේ පරමාර්ථයෙනි. ජීවත්වන්නේ භාහිරය ඇසුරු කරමින් චින්දනය ලැබීමේ අපේක්ෂාවෙනි. අද ආහාර සපයා ගෙන කුස පුරවාගත් පසු හෙටද ඉදිරියටද ආහාර ගැනීමට අවශ්‍ය බව විඤ්ඤාණය දකී. ඒ නිසා අනාගතයට ආහාර රැස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය සැලසුම් කර එය පවත්වාගෙන යාම සිදුකරනු ලබයි. මේ තත්වය ජීවිතයේ සෑම ක්‍රියාවලියකටම ගලපා බලන්න.

මේ අනුව අපට පැහැදිලි වන්නේ පුද්ගලයා සෑම දෙයක්ම සිදුකරන්නේ පවත්වාගෙන යාමේ අභිලාශය මත පදනම්ව බවයි. මෙම පවත්වාගෙන යාමේ ක්‍රියාවලිය සංසාර ක්‍රියාවලියයි. එය අඛණ්ඩ ක්‍රියාවලියකි. අරහතුන් වහන්සේලා මෙම පවත්වන ක්‍රියාවලිය තුළ නැත. පවත්වන ක්‍රියාවලියෙන් වෙන් වී ඇත. උන්වහන්සේලා ජීවිතය පැවැත්මට අවශ්‍ය සිව්පස ක්‍රියාවලිය ඉතා අවම මට්ටමින් සපුරාගැනීම කරති. එයද පින්වතුන්ගෙන් ලැබෙන දානයකිනි. එතැන ඇත්තේ සැලසුම් සහගත පවත්වාගෙන යන ක්‍රියාවලියක් නොවේ. සිමිත ලෙස සිව්පසය ලබාගෙනද ජීවත්වන්නේ ලෝකයාට ධර්මය කියා දීමේ දයානුකම්පාවෙන් යුතුවය. අරහතුන් වහන්සේලා නැවත නැවත උපදවන පවත්වන ක්‍රියාවලිය අතහැර දැමූ සංසාර ගමන අවසන් කර දැමූ උතුමන් වහන්සේලා වෙති. උන්වහන්සේලාගේ අරමුණ ශරීරයෙන්ද නිදහස්ව පිරි-නිවනට පත් වීමයි.

මේ සංසාර ක්‍රියාවලිය අභිභයංකර එකකි. ප්‍රේත-යක්ෂ-නිර-තිරිසන්-අපාවල උප්පත්තිය සකස් කරන වැඩපිළිවෙලකි. මිනිසුන් වශයෙන් ඉපිද, මේ

පිළිබඳ කිසිදු දෙයක් නොදැන මුළු ජීවිත කාලයම අවිච්ඡිත - නිර - නිරිසන් අපාවල ඉපදීම සඳහා හේතු සකස් කර ගනිති. ධනයෙන්-බලයෙන්- නිලයෙන්-කුලයෙන්-උගත්කමින් ආදී විවිධ මත වලින් මත් වී මංමංකාරයෙන් යුතුව හැසිරෙති. සමාජය බියට පත් කරති. සමාජය පීඩාවට පත් කරති. මොවුන්ට මේවායේ විපාක පිළිබඳව විස්තර කලහොත් ළය පැළි මිය යනු ඇත.

පුද්ගලයා ගත කරන සෑම මොහොතකම කර්ම රැස් කරන බව ඔහු නොදනී. පුද්ගලයා භාහිරයේ ඇති රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන ඒවාට ප්‍රිය ඇලීමත් හා අප්‍රිය ගැටීමත් සිදු වේ. ඒ තුළ පුද්ගලයා තුළ පටිසංවේදනය නම් දුක්ඛ තත්වය ඇති වේ. ඉන්පසු පුද්ගලයා තුළ ක්‍රියාව උපදි. තමා තුළ දුක ඉපදීමට හේතු වූ වස්තුව දෙසට අනාර්ය පුද්ගලයා නැමී ගනී. පුද්ගලයා තුළ කාය කර්ම - වචි කර්ම - මනෝ කර්ම නම් ක්‍රියාවලිය සිදු වේ. මේ ක්‍රියාවලිය හරහා පුද්ගලයා කර්ම රැස් කරමින් සිටී.

මේ ක්‍රියාවලිය තුළ පුද්ගලයාගේ සසර ක්‍රියාවලිය කල්ප ගණනකින් දිගු වන බවත් ඒ තුළ කිව නොහැකි වූ දුක්ඛ දායක තත්වයන්ට මුහුණ දීමට සිදුවන බවත් පුද්ගලයා නොදනී. ඒ තත්වය තේරුම් ගැනීමට තරම් ශක්තියක් පෘතග්ජන පුද්ගලයාට නොමැත. තේරුම් ගැනීමේ අවශ්‍යතාවයක්ද නැත. ඒ පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ පවතින උගත්කම නිසාය, පුළුවන්කාරකම නිසාය, අභිමානය නිසාය. මේ කර්ම රැස් කිරීමේ අඛණ්ඩ ක්‍රියාවලිය විසින් පුද්ගලයා සසර ගමන් මග තුළ පහත්ම තැන්වලට ඇඳ දමන බව අපට වටහා ගැනීමට හැකිවිය යුතුය.

මේ අතිහසංකර සංසාර ගමන ගැන අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා බෝධි සත්වයන්ගේ කථා විමසා බලන්න. සියතින් බුද්ධත්වය ප්‍රාර්ථනා කල මෙහෙයේ සිට බුදුන් වහන්සේලා ලක්ෂ ගණනක් යටතේ අතියත විවරණයේ ආ ගමන් මග ගැන විමසා බලන්න. ඉන් පසුව නියත විවරනය ලබා දුන් බුදුන්වහන්සේලා විසිගනනක් යටතේ ආ ගමන් මග

විමසා බලන්න. මිනිසන් බව ලැබ ඇත් අයගේ තාඛන පිඩන වලට ලක් වූ ඇයුරු විමසා බලන්න. මරනයට පත් කල ආකාරය විමසා බලන්න. සත්ව ආත්ම වල ඉපිද ඇත් අයගේ හිංසාවන්ට ලක් වූ ආකාරය විමසා බලන්න. බෝධි සත්ව වර්ගය හොඳින් විමසා බැලුවහොත් මේ සංසාර ගමනේ හයංකාරත්වය හොඳින් අවබෝධ කරගැනීමට හැකිවනු ඇත.

මේ සංසාර චක්‍රය තුළ කරන්නා වූ ක්‍රියාකාරකම් වල ස්වභාවය අනුව පුද්ගලයා උප්පත්තිය ලබන ස්ථාන පිළිබඳ බුදු දහම තුළ විස්තර කොට ඇත. ඒ මේ විශ්වය තුළ ඇති තල 31 ක් පිළිබඳවයි.

මෙහිදී කාම ලෝක 11 ක්ද,
රූප ලෝක 16 ක්ද,
අරූප ලෝක 04 ක්ද,

විස්තර කොට ඇත.

අරූප ලෝක 04

- 01)- තේව සංඤ්ඤා නාසංඤ්ඤායතන දේවා - ආයුකාලය මහා කල්ප 84,000 යි.
- 02)- ආකිඤ්චකඤ්ඤායතන දේව - ආයුකාලය මහා කල්ප 60,000 යි.
- 03)- විඤ්ඤානඤ්ඤායතන දේව - ආයුකාලය මහා කල්ප 40,000 යි.
- 04)- ආකාසානඤ්ඤායතන දේව - ආයුකාලය මහා කල්ප 20,000 යි.

රූප ලෝක 16

- 01)- අකතිටා බ්‍රහ්ම - ආයුකාලය බ්‍රහ්මලොව මහාකල්ප 16,000 යි.
- 02)- සුදස්සි බ්‍රහ්ම - ආයුකාලය බ්‍රහ්මලොව මහාකල්ප 8,000 යි.
- 03)- සුදස්සා බ්‍රහ්ම - ආයුකාලය බ්‍රහ්මලොව මහාකල්ප 4,000 යි.
- 04)- අතප්පා බ්‍රහ්ම - ආයුකාලය බ්‍රහ්මලොව මහාකල්ප 2,000 යි.

- 05)- අවිහ බුන්ම - ආයුකාලය බඹලොව මහාකල්ප 1,000 යි.
- 06)- අසඤ්ඤ සත්ත බුන්ම - ආයුකාලය බඹලොව මහාකල්ප 500 යි.
- 07)- වේහස්ථිල බුන්ම - ආයුකාලය බඹලොව මහාකල්ප 503 යි.
- 08)- සුභකින්නහ බුන්ම - ආයුකාලය බඹලොව මහාකල්ප 64 යි.
- 09)- අප්පමාන සුභ බුන්ම - ආයුකාලය මහාකල්ප 32 යි.
- 10)- පරිත්ත සුභ බුන්ම - ආයුකාලය මහාකල්ප 16 යි.
- 11)- ආහස්සර බුන්ම - ආයුකාලය මහාකල්ප 8 යි.
- 12)- අප්පමාණ බුන්ම - ආයුකාලය මහාකල්ප 4 යි.
- 13)- පරිත්තාහ බුන්ම - ආයුකාලය මහාකල්ප 2 යි.
- 14)- මහා බුන්ම - ආයුකාලය මහාකල්ප 1 යි.
- 15)- බුන්ම පුරෝහිත බුන්ම - ආයුකාලය අසංඛ්‍ය කල්ප 1/2 යි.
- 16)- බුන්ම පාරිසප්ප බුන්ම - ආයුකාලය අසංඛේය කල්ප 1/2 යි.

කාම ලෝක 11

- 01)- පරනිමිමිත වසවත්ති දේව - ආයුකාලය පෘතුවි වර්ෂ 92,160,000 යි.
- 02)- නිමිමානරති දේව - ආයුකාලය පෘතුවි වර්ෂ 23,040,000 යි.
- 03)- තුසිත දේව - ආයුකාලය පෘතුවි වර්ෂ 5,760,000 යි.
- 04)- යාම දේව - ආයුකාලය පෘතුවි වර්ෂ 1,440,000 යි.
- 05)- තාවතිංස දේව - ආයුකාලය පෘතුවි වර්ෂ 360,000 යි.
- 06)- චාතුර්මහාරාජික දේව - ආයුකාලය පෘතුවි වර්ෂ 90,000 යි.
- 07)- මනුස්ස ලෝක - ආයුකාලය පෘතුවි වර්ෂ 120 යි.
- 08)- නිරවපාන යෝනි - කර්ම ශක්තින් අනුව ආයුෂ වෙනස් වේ.
- 09)- ප්‍රේත ලෝක - ආයුෂ නිශ්චිතව කිව නොහැක.
- 10)- අසුර නිරය - මිනිස්, තිරිසන්, ප්‍රේත ලෝක වලට වඩා ආයුෂ වැඩිය.
- 11)- නිරය - කෙටි ආයුෂකි. නැවත ච්ඡිම ජන්මය ලබයි.

මේ දිගු සංසාර ගමන පිළිබඳවත්, එම ගමනේදී සත්වයා උපත ලබන තැන් පිළිබඳවත් ඉහත තොරතුරු වලින් අපට අවබෝධ කරගත හැකිය. ලෝකයේ වෙසෙන සෑම සත්වයෙක්ම ඉහත දැක් වූ තල 31 ක තුළ

අනේක වාරයක් උපත ලබා ඇත. මේ අනුව අප මේ සංසාර ගමන තුළ කොතරම් කාලයක් රස්තියාදු ගසා ඇත්දැයි සිතාගත හැකිය. තව කොතරම් කාලයක් මේ තැන්වල උපත ලබන්නට වේදැයි කිසිවකුත් නොදනී.

සංසාර ගමන තුළ පුද්ගලයා දිගින් දිගටම ගමන් කරන්නේ රුස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය නිසාය. සත්වයා ඉහත කී තැන් වල නැවත නැවත උපදින්නේ තමා රුස් කල ගති නිසාය. සත්වයාට මේ සංසාර ගමන අවසන් කිරීමට නම් කල යුත්තේ මේ ගති රුස් කිරීම අවසන් කිරීමයි. රුස්කල ගති චිත්ත සංභානය තුළින් ඉවත්කර දැමීමයි. ගති නොමැති කල පුද්ගලයාගේ සසර ගමනද අවසන්ය.

සත්වයා ඉහත කී තලවල උපත ලබන්නේ තමන් රුස් කල ගති ස්වභාවය අනුවය. මිනිස් කයක් සහිතව ප්‍රේතයෙකු සේ හැසිරෙන අය ප්‍රේතයන් ලෙස උපත ලබයි. යක්ෂ ගති ඇත්තෝ යක්ෂයන්ව උපදිති. බලු ගති ඇත්තෝ බල්ලන්ව උපදිති. විෂ ගති ඇත්තෝ විෂකූරු සතුන්ව උපදිති. දේව ගති ඇත්තෝ දේව ලෝකවල පහළ වෙති. මේ සසර ක්‍රියාවලියේ ස්වභාවයයි. මේ ස්වභාවය තේරුම් ගැනීම සඳහා ප්‍රේත, යක්ෂ ලෝකවල තිර, තිරිසන් අපාවල උපත ලැබූ අයගේ කථා හා ඵ්වායේ උපත ලැබීමට හේතු වූ කාරණා පිළිබඳ සොයා දැනගන්න. එවිට මේ සසර ගමන පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබාගත හැකිය.

මේ තත්වය තව දුරටත් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා බුදු දහමට සම්බන්ධ වර්ත කිහිපයක් ගෙන විමසා බැලිය හැකිය.

අශෝක රජතුමා යනු ඉන්දියාවේ රජකල ප්‍රබල පාලකයෙකි. ඔහුගේ යුද්ධ හේතුවෙන් මිනිසුන් ලක්ෂ ගණනක් මිය ගියහ. පසුව ඔහු බුදු දහම වැළඳගෙන ඉන්දියාව තුළ පමණක් නොව ලෝකය පුරාද බුද්ධ ධර්මය ප්‍රචාරය කළේය. වෙහෙර විහාර අසූ හතර දහසක් තැනූ බවද කියවේ.

ඒ සියල්ලම සිදු කිරීමෙන් පසු ඔහු මියගොස් පිඹුරෙකුට උපන් බව කියවේ.

මෙසේ විමට හේතුව කුමක්ද? එතුමා රැස්කල ගති අනුව ලබා දුන් ඊළඟ භවය එයයි. එතුමා කල පින් වලට වඩා තම විත්ත සන්තානය තුළ එක් රැස් කරගෙන තිබෙන ගති බලවත් බව මින් පෙනී යයි. අගෝක රජතුමාගේ ක්‍රියාකලාපය වූයේ රටවල් හා ප්‍රදේශ ආක්‍රමණය කිරීමයි, ගිල ගැනීමයි. එතුමා මිය යන විට එම හුරුව ඉතිරි වී තිබිණි. එම ගිල ගැනීමේ හුරුවට නිමි ශරීරය වන පිඹුරු ශරීරය එතුමාට ලැබිණි. මේ අනුව වටහාගත යුත්තේ කරන පින් වලට වඩා තමන්ගේ ගති, හුරු, පුරුදු හා ස්වභාවයෙන් ඊළඟ භවය සඳහා හේතු වන බවයි.

තොදෙයිය බුන්මණයාට සිදු වූ දෙය විමසා බලන්න. ඔහු පීචත්ච සිටි කාලයේ ඔහු තම ධනය ආරක්‍ෂා කර ගැනීම සඳහා මිත්සුන්ට ගොරවමින් පීඩාවට පත් කරමින් බල්ලකු ලෙස හැසිරුණේය. අවසානයේ ඔහු මිය ගොස් බල්ලෙකුට තම සිටු මැදුරේම ඉපදීමට සිදු විය.

අටුවාවේ ඇති කථාවක සඳහන් පරිදි, තම දේපල වලට ආශාවෙන් සිටි පුද්ගලයෙකු මියගොස් ඌරකුට එම ප්‍රදේශය ආසන්නයේ උප්පත්තිය ලැබීය. ඔහුගේ බිරිඳ මිය ගොස් ගැරඬියකට උපන්නාය. දියණිය මිය ගොස් ගෙම්බෙකුට උපන්නාය. ඉන් පසුව ගැරඬියා විසින් ගෙම්බා ගිල දැමීය. ඌරා විසින් ගැරඬියාව ගිල දැමීය. ඉන්පසු මෙම ඌරාගේ ඉහත ආත්මයේ පුතා විසින් ඌරා මස් පිණිස මරා දමනු ලැබීය. මේ සියලු සිද්ධීන් පෙන්වා දෙනු ලැබුවේ එම පවුලේම පුතකුට සිට පසුව අරහත් තත්වයට පත් උතුමෙකු විසිනි.

බුදු සසුනට මහත් සේවයක් කල කොසොල් රජතුමාගේ බිරිඳ වූ කෝසල මල්ලිකා බිසවට සිදු වූ දෙය පිළිබඳව විමසා බලන්න. මේ අනුව අප විසින් අවබෝධ කරගත යුතු කාරණය නම් කොතරම් පින් කලද සුගතියක්, නිවනක් බලාපොරොත්තු විය නොහැකි බවයි. කල යුතු එකම

දෙය නම් තමා තුළ පවතින්නා වූ රාග, ද්වේශ, ලෝභ, මෝහ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන තත්වයන් තම චිත්ත සන්නානයෙන් ඉවත් කර දැමීමයි. සසර පවත්වන සංගති මුලින් උපුටා දැමීමයි.

නැතිනම් සිදුවන්නේ තමාගේ චිත්ත සන්නානයේ තැන්පත් වී ඇති රාග, ද්වේශ, මෝහ තත්වයන්ට අනුව ඊළඟ භවය සකස් වීම පමණි. තමා තුළ පවතින ස්වභාවයට, ගතියට අනුව ඊළඟ ශරීරය ලැබෙනු ඇත. එය අවිච්ඡි මහා නිරය තුළ පිවිටෙන ශරීරයක්ද, ප්‍රේත ශරීරයක්ද, විෂකුරු සත්වයෙක්ද, තිරිසන් සත්වයෙක්ද නැතිනම් දේව හෝ බ්‍රහ්ම තත්වයක්ද යන්න තීරණය වන්නේ තමාගේම චිත්ත සන්නානයෙහි රැස් කරගෙන ඇති ගති තත්වයන් අනුවයි.

මේ සියලු කරුණු කාරණා විමසා බලා අප විසින් තේරුම් ගත යුතුව ඇත්තේ මේ සංසාර ගමන අති භයංකර වූත් නිරප්තක වූත් ගමනක් බවයි. මේ සසර තුළ එක මොහොතක් හෝ සිටීමට සුදුසු නැත. මේ සංසාර ගමනින් ඉවත් වීමට නම් පුද්ගලයා විසින් කල යුත්තේ ගති රැස්කිරීම නවතාලීමයි. අතිතයේ රැස්කල ගති තම චිත්ත සන්නානය තුළින් ඉවත් කර දැමීමයි. එසේ නොමැතිව අනාගතයේ සැප බලාපොරොත්තුවෙන් දන් දෙමින්, පින් කරමින් සසර තුළ ගමන් කිරීමෙන් මේ නිවන ළඟාකර ගැනීමට නොහැකි වනු ඇත.

දන් දි පින් කර ඒ පින් බලයෙන් රජෙකු හෝ මහා සිටුවරයෙකුව ඉපදුනාය සිතමු. ඉන්පසුව සිදු වන්නේ මිනිසුන්ට දඬුවම් කිරීමට, මිනිසුන්ව හිංසනයට ලක් කිරීමටයි. ලෝකයට දුක ඉපදවීමටයි. එය නැවතත් සතර අපාගත වීමට හේතු වනු ඇත.

දන් පින් කර දිව්‍ය සැප බලාපොරොත්තු වීමද සසරෙහි අතරමං වීමකි. එම දිව්‍ය ආයුෂද අවසන් වීමෙන් පසු නැවත සංසාර ගමන මුල සිටම නැවත පටන් ගන්නට සිදුවනු ඇත. නිවන යනු කුමක්දැයි අවබෝධ කරගෙන ඒ සඳහා කල යුතු වැඩ කොටස අප්‍රමාදිව කිරීම සියලු

දෙනාගේම යහපතට හේතුවනු ඇත. නැතිනම් මේ සියලු දෙනාම සංසාර ගමනෙහි පරාජයට පත් වූ පවිකාරයන්ගේ ගොඩට වැටෙනු ඇත.

ඥාණ ගත්තියක් සහිත මිනිසුන්ව ඉපිද, ශ්‍රී සද්ධර්මයද පිළිමානව පවතිද්දී "නිවන" සෙවීම තවදුරටත් කල් දමන්නේ නම් එය මහා පවිකාරකමකි, රස්තියාදුකාරකමකි, අමනෝඥ්ඥ කමකි, කාලකණ්ණි කමකි.

ජේර ඇටයකින් ජේර ගසක් සැදේ. එම ගසේ එල වලින් ජේර වත්තක් සැදිය හැකිය. පුද්ගලයා කරන්නා වූ ක්‍රියාවකින් ක්‍රියා අනන්තයක් ඇතිවිය හැකිය. එක කර්මයකින් කර්ම අනන්තයක් නිර්මාණය විය හැකිය.

රැස්කිරීමටත්, වින්දනයටත් ප්‍රියවන පුද්ගලයාට සංසාර ගමන ඉතා දිගුය. එය එසේ වන්නේ භාහිර රූපයෙන් මත්ව වින්දනය සොයන නිසාය. ඒවා සමග ඇලීමට ගැටීමට යන නිසාය. ඒ රූපය සමග පුද්ගලයා ගමනක් යන නිසාය. බුදුන් වහන්සේ භාතිය දාරාවේරියට දුන් උපදේශය මෙයයි. “දාරාවේරිය දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සති. විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං භවිස්සති” (උදාන පාලි)

දාරාවේරිය දැකීම දැකීම් මාත්‍රයට, ඇසීම ඇසීම් මාත්‍රයට, දැනීම දැනීම් මාත්‍රයට, මතක්වීම මතක්වීම් මාත්‍රයට සීමාවීමට පුහුණු වන්න.

සක්කාය දිට්ඨිය යනු කුමක්ද?

"පඤ්ඤාවත්තානං අයං ධම්මො නායං ධම්මො දුප්පඤ්ඤාණං"

බුදු ධහම ප්‍රඤ්ඤාවත්තයින් සඳහා මිස අඤ්ඤාණයින් සඳහා නොවේ.

විඤ්ඤාණය විසින් පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕෂාල නැමති ශුද්ධාෂ්ඨක කොටස් එකතු කරගෙන තැනෙන රූප, වේදනා, සංඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලිය තුළ තමාගේ භෞතික ශරීරය මමය - මගේය - කියා දෘෂ්ඨියකට බැස ගැනීම සක්කාය දිට්ඨියයි. මෙය ස්ව-කය පිළිබඳව මැවෙන්නා වූ දෘෂ්ඨිමය මායාවයි. විඤ්ඤාණයට තනිව පැවතිය නොහැකි නිසා පරිසරයේ කොටස් එකතු කරගෙන සාදාගන්නා වූ ස්ව-කය නම් ශරීර කුඩුව භාවකාලික ශරීර කුඩුවකි. මේ ශරීර කුඩුව තුළ රූප, වේදනා, සංඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලිය නිරන්තරයෙන්ම සිදුවෙමින් පවතී.

පුද්ගලයාගේ ශරීරයේ පවතින ඉන්ද්‍රියන් ආයතන බවට පත් වී භාහිර අරමුණු ඇසුරු කරගෙන සිදුවන ක්‍රියාවලිය තුළ යම් වින්දනමය තත්වයක් උපදි. මෙම වින්දන මට්ටම හටගන්නේ ශරීරය තුළ හටගත් ආයතන හා විඤ්ඤාණමය ක්‍රියාකාරිත්වය නිසාය. හටගන්නා වූ මෙම ක්‍රියාකාරිත්වය තුළ, දැනීම තුළ, වින්දනය තුළ, පුද්ගලභාවයක් පහළ වේ. නිර්මාණය වී ඇති මේ ශරීර කුඩුව තුළ "මම" කියා කෙනෙකු සිටී. මම ජීවත් වෙයි යන අදහස පුද්ගලයා තුළ පැල පදියම් වෙයි.

ස්ව-කය ඇසුරු කොට උපදින සක්කාය දිට්ඨිය විසි ආකාරයක් ගන්නා බව ධර්මයේ විස්තර වේ. රූපය මමයි, රූපයෙන් තොර මමෙක් නැත, මගෙන් තොර රූපයක් නැත. රූපය මගේ ආත්මයයි. යන ආකාරයෙන් රූප, වේදනා, සංඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ක්‍රියාවලිය තුළ ඉහත

කි සතර ආකාර වූ මනෝමය ධර්මතාවය උපදි $4 \times 5 = 20$. මේ ආකාරයෙන් සක්කාය දිට්ඨිය විසි ආකාරයක් ගන්නා බව විස්තර වේ.

මේ ආකාරයට සක්කාය දිට්ඨිය ගොඩ නැගුනු පසු ඒ තුළ මමත්වය, මංඤ්ඤතාවය, මමායනය, තම්මතාවය යන තත්වයන්ද උපදි. මෙහිදී පුද්ගලයා සෝවාන් ඵලයට පත්වීමත් සමඟ සක්කාය දිට්ඨිය ඉවත් වේ. නමුත් අස්මිමානය, මමත්වය, මංඤ්ඤතාවය වැනි තත්වයන් පුද්ගලයා තුළින් ඉවත් නොවී පවතී. මෙම තත්වයන් පුද්ගලයා තුළින් ඉවත් වන්නේ අරහත් තත්වයට පත්වීමෙන් අනතුරුවයි.

සක්කාය දිට්ඨිය පුද්ගලයා තුළින් ඉවත් වන තුරුම මේ දිට්ඨියෙන් ඵල්ලු, ඉන් මුලා වී කටයුතු කිරීම පෘතග්ජන ලෝකයාගේ සාමාන්‍ය ස්වභාවයයි. පුද්ගලයා මම කියා කෙනෙකු සිටී. මේ මගේ ශරීරයයි. මෙයට ආහාර පාන, ඇඳුම් පැලඳුම් දෙමින් මෙය පිනවිය යුතුය යන දිට්ඨියෙහි පුද්ගලයා දැඩිව ඵල්බ ගෙන ඇත. මේ ශරීරය පිනවීම සඳහා ධනය දේපළ තව තවත් රැස්කල යුතුය යන අදහසත්, අනාගතය තුළද එසේ කල යුතුය යන අදහසත් පුද්ගලයා තුළ පහළ වන්නේ මේ සක්කාය දිට්ඨිය නිසාය.

මේ ධර්මතාවය තේරුම් ගෙන පංච උපාධාතස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් මේ සක්කාය දිට්ඨියෙන් මිදිය හැකිය. විඤ්ඤානය විසින් ශුද්ධාෂ්ඨක එකතු කරගෙන තනාගත් ස්වකීය කය ඔහුගේ මරණයෙන් පසුව නැවත ශුද්ධාෂ්ඨක කොටස් බවට පත් වී නැවත පරිසරයට එකතු වේ. ඉන් පසුව ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය විසින් තම කර්ම බීජ වලට අනුරූපව නැවතත් බාහිර කොටස් එකතු කරගෙන එහි පැවැත්ම සඳහා ස්ව-කයක් තනා ගනී.

මේ අනුව අප අවබෝධ කරගත යුතුව ඇත්තේ භාහිර පරිසරයේ කොටස් එකතු කර සාදාගන්නා වූ මේ ශරීර කුඩුව තාවකාලික සංඛ්‍යයක් පමණක් වන බවයි. භාහිර ආහාර ගෙන පවත්වාගෙන යන මේ ශරීරය

උත්පාද, තිව්, හංග යන ධර්මතාවයන්ට අනුකූල වන බවයි. හටගෙන වර්ධනය වී නැවත කැඩී, බිඳී යන බවයි. මේ තත්වය තේරුම් ගැනීම සක්කාය දිට්ඨියෙන් මිඳීමට හේතුවනු ඇත.

මේ ස්ව-කය කොතරම් හැඩ ගැන්වීමට, පිහවීමට උත්සාහ කලත් එය කල නොහැකි දෙයකි. සුවඳ පැතින් නඟවා සේද, රත්රන් වලින් තැනූ සළු පිළි පැළඳූ වුවත්, කයෙහි පවතින ස්වභාවය වෙනස් කල නොහැකිය. කයෙහි සිදුවන ක්‍රියාවලිය නම් ආහාර ගෙන මල මුත්‍ර නිෂ්පාදනය කිරීමේ ක්‍රියාවලියයි. මේ කයෙහි හටගන්නා ලෙඩ රෝග නිසා මේ කය නැති වී යයි.

ධර්මය තුළ පෙන්වා දෙන පරිදි මේ කය සැඳි ඇත්තේ කුහස කොටස් තිස් දෙකකින් බවයි. කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම, මස්, නහර, ඇට, ඇට මිදුලු, වකුගඩු, හදවත, අක්මාව, ඇලදිව, පෙනහළු, පිත්, සෙම, සැරව, දහඩිය, කඳුලු, සොටු, මුත්‍රා ආදී වශයෙනි. මේ ආකාරයෙන් නිර්මාණය වූ තම ගරිරයට අධික ලෙස ඇලී සිට මියයා හොත් එම ගරිරයේම පණුවෙක්ව උපදින බව පෙන්වා දී තිබේ.

සක්කාය දිට්ඨිය පහල වූ විට පුද්ගලයා අතින් පවී සිදුවීම වැඩිය. ලෝකය තුළ පවතින ධර්මතාවයක් නම් අනෙකා නසා ඒ මත තම පැවැත්ම ස්ථිර කර ගැනීමේ තත්වයයි. එකෙකු විසින් අනෙකා ගොදුරු කර ගැනීමේ ස්වභාවයයි. මේ අනුව තම කය පවත්වාගෙන යාම සඳහා පුද්ගලයා අත් අයට එරෙහිවීම, බොරුකීම, අත් අයට හිංසා කිරීම, ඔවුන්ගේ දේවල් උදුරා ගැනීම, අත් අය රුවටීම, අත් අය විනාශ කිරීම ආදී දස අකුසල් පැත්තට යොමු වේ. මේ තත්වය තේරුම් ගැනීම ස්ව-කය පිළිබඳ දිට්ඨියෙන් නිදහස් වීම සඳහා උපකාරී වේ.

අති හයංකර වූ සසර ගමන පවත්වාගෙන යන සක්කාය දිට්ඨියෙන් පුද්ගලයා මිඳීමට නම් කල යුත්තේ තමා අතිතයේ රුස්කල ගති වලින් නිදහස් වීමයි. තව තවත් ගති රුස් කිරීමෙන් වැළකීමයි. සමස්ථ

ක්‍රියාවලියේම අන්ර්ථකාරී ස්වභාවය පිළිබඳ ගැඹුරින් අවබෝධ කර ගැනීමයි. තමාගේ ක්‍රියාව කර්මය බවට පත්කර නොගැනීමයි. ප්‍රිය, අප්‍රිය භාවයෙන් නිදහස් වීමයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකුට මේ ආර්යය ක්‍රියාවලිය සම්පූර්ණ කර ගැනීමට නොහැකි වුවහොත් ඔහුට සසරෙහි තව තවත් කුඩු තහමින් සක්කාය දිට්ඨිය පෝෂණය කරමින් කල්ප බිලියන ගණනක් සංසාරය තුළ රස්තියාදු ගැසීමට සිදුවනු ඇත.

චතුරාර්ය සත්‍යය යනු කුමක්ද?

"යං කිංකදවි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධ ධම්මජති."

චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීම කොතරම් වටිනාත්ම දැයි ධර්මයෙහි උපමාවකින් දක්වා ඇත්තේ මෙසේය. පුද්ගලයෙකුට දිනකට කස පහර 300 ක් බැගින් අවුරුදු 100 ක් තිස්සේ ලබා දී එම කාලයෙන් පසු චතුරාර්ය සත්‍යය කියා දෙන්නේ නම් එයට කැමති වන ලෙස ධර්මයෙහි පෙන්වා දී තිබේ.

චතුරාර්ය සත්‍යය යනු බෞද්ධ දර්ශනයේ පදනමයි. බුදු දහමින් තොර චතුරාර්ය සත්‍යයක්ද, චතුරාර්ය සත්‍යයෙන් තොර බුදු දහමක්ද නොමැත. චතුරාර්ය සත්‍යය යනු නිවන් මාර්ගයයි. මේ ධර්මතාවය කොටස් හතරකට බෙදා දක්වා ඇත.

- 01)- දුක්ඛ ආර්යය සත්‍යය,
- 02)- දුක්ඛ සමුදය ආර්යය සත්‍යය,
- 03)- දුක්ඛ නිරෝධ ආර්යය සත්‍යය,
- 04)- දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනි පටිපදා ආර්යය සත්‍යය,

වගයෙහි.

චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය යනු ආර්යය පර්යේශන ක්‍රියාවලියයි. බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් ධර්ම වක්ක පවත්වන සූත්‍ර දේශනාවේ දුක යනු කුමක්ද යන්න මෙසේ හඳුන්වා දී ඇත.

"ඉදං ඛො පන භික්ඛවෙ, දුකඛං අරියසච්චං - පාතිපි දුකඛා, පරාපි දුකඛා, ව්‍යාධිපි දුකෙඛා, මරණමපි දුකඛං අප්පියෙහි සමපයොගො දුකෙඛා,

පියෙහි විපපයෝගෝ දුකෙකා යමපිවජං නලහති තමපි දුකඛං සංඛිතෙතන පක්ඛ්වපාදනඛයකා දුකඛා"

- ධම්ම චක්ක පචත්තන සූත්‍රය

මෙහි සරල අදහස කෙටියෙන් දැක් වුවහොත් ඉපදීම දුකකි. ජරාවට පත්වීම දුකකි. ව්‍යාධියට පත්වීම දුකකි. මරණයට පත්වීම දුකකි. අප්‍රිය දේවල් ඇතිවීම දුකකි. ප්‍රිය දේවල් නැතිවීම දුකකි. බලාපොරොත්තු වන දෙය නොලැබීම දුකකි. මුළු පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලියම දුකකි යන්නයි.

මෙහිදී පළමුව දුක්ඛ ආර්යය සත්‍යය යනු කුමක් දැයි පළමුව තේරුම් ගත යුතුය. මෙහිදී පෘතග්ජන පුද්ගලයා දුක ලෙස වටහාගෙන ඇත්තේ අනතුරකට භාජනය වීම, අසනිප වීම, තමා සතු දෙයක් නැතිවීම, තමා බලාපොරොත්තු වන දෙයක් නොලැබීම, බලාපොරොත්තු වන මට්ටමට ලඟාවීමට නොහැකි වීම හෝ මරණයට පත් වීම යනාදියයි. මෙය දුක්ඛ සත්‍යය වැරදි ලෙස තේරුම් ගැනීමකි. ඉහත කී තත්වයන්ට මුහුණ දුන් විට ඇතිවෙන දුක, දුක නම් තත්වයේ එක්තරා පැත්තක් පමණි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ සියල්ලම නිර්මාණය වී ඇත්තේ දුක මත පදනම්ව බවයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා දුකින් තොරව ජීවත්වන එකදු මොහොතක් නොමැත. ජීවිතයේ සැප කියා යමක් නොමැති අතර පුද්ගලයා සැප කියා රැවටෙන්නේ දුක දැනීමේ අඩු අවස්ථාවටයි. උදාහරණයක් ගෙන පැහැදිලි කරන්නේ නම් අප යම් ඉරියව්වක සිටින විට එය ගරීරයට පිඬාවක් වෙයි. එවිට අපි ඒ ඉරියව්ව වෙනස් කරන්නේ සැපයක් බලාපොරොත්තු වෙති. එම අවස්ථා ඉරියව්ව තුළ ඇත්තේ සැපක් නොව දුක අඩුකමකි. ක්‍රමානුකූලව මොහොතින් මෙහොත අලුත් ඉරියව්ව දුකක් බවට පත් වෙමින් අවසානයේ එය දරාගත නොහැකි දුකක් බවට පත් වේ. සැපය පතා කල ක්‍රියාව අවසානයේ දුකක් බවට පත්වන්නේ එසේය. මේ උදාහරණය සැම දෙයකටම ගලපා බලන්න.

ධර්මය තුළ පෘතග්ජන සත්ත්වයා විඳින දුක උපමා කර ඇත්තේ මෙසේය. පිට සම ඉවත් කළ හරකෙකුට ආලෝකය තුළ සිටින විට එහි සිටින සතුන් කොටයි. අඳුරේ සිටින විට එහි සිටින සතුන්ගෙන් හිරිහැර පැමිණෙයි. ජලයට බැස්ස විට මාලුන්ගෙන් හිරිහැර පැමිණෙයි. කොහි සිටියද ගැලවීමක් නැත.

පුද්ගලයා තුළ ක්ෂණිකව පහළ වන දුක හා සංසාර දුක යනු දෙකකි. පුද්ගලයෙකුට කුසගින්න හෝ පිපාසය නිසා දුකක් ඇතිවිය හැකිය. ආහාර හා ජලය දීමෙන් එය සංසිඳවිය හැකිය. නිවසක් නැතිවීමෙන්, රැකියාවක් නැතිවීමෙන් දුකක් ඇතිවිය හැකිය. නමුත් රැකියාවක් ලබා දීමෙන් හා නිවසක් තනා දීමෙන් එම දුකද නැතිකළ හැකිය. විවාහ නොවීම දුකක් වන අයකුට විවාහයක් කර දිය හැකිය. නමුත් ඒ සියල්ලම තවත් මහා ප්‍රශ්න වැලක, දුකක ආරම්භයක් පමණි.

සංසාර දුක යනු කිසි දිනක අනාර්යය මාර්ගයේ ගමන් කොට සංසිඳවිය නොහැකි දුකකි. මේ මුළු පෘථිවියම පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකුට ඔප්පුවකින් ලියා දුන්නේද මේ සංසාර දුකින් නිදහස් විය නොහැකිය. ලෝකයේ පවතින ඉහළම තනතුර හෝ වස්තුව ලබා දුන්නද සංසාර දුක නැතිකළ නොහැකිය.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා සැම මොහොතක්ම ගත කරන්නේ නිස්කමකිනි, අසහනයකිනි, පීඩාවකිනි, කලකිරීමකිනි, අතෘප්තිකර ස්වභාවයකිනි, දුකකිනි. මේ අනුව තේරුම් ගත යුත්තේ දුක යනු පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ සැම මොහොතකම පවත්නා ධර්මතාවයක් බවයි. දුකින් තොරව වාසය කරන්නේ නම් ඒ අරහතුන් වහන්සේලා පමණකි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා සැම මොහොතකම දුකකින් පසු වේ. ඔහු තුළ ක්‍රියාව බිහිවන්නේ මේ දුකින් ගැලවීමට යාමේදීය. මෙහිදී පුද්ගලයා කරන්නේ තමාට දුක දුන් වස්තුව ලබාගෙන දුකින් මිදීමට උත්සාහ

කිරීමයි. මෙහිදී පුද්ගලයාට සිදුවන්නේ තමා සිටියාටත් වඩා තව දුකකට පත්වීමයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාට දුක උරුම වන්නේ ඔහු ලෝකය තුළින් සැප සොයන නිසාය. පුද්ගලයා බාහිරය තුළින් සැප සොයන විට ඇතිවන ඵලය නම් දුකයි. ඔහු බාහිරය තුළින් සැප නොසොයයි නම් ඔහුට ඇතිවන දුකක් නැත. පෘතග්ජන පුද්ගලයා යම් දෙයකට ප්‍රිය වීම වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට දුක වැඩි වේ. මන්ද එය නොලැබෙන නිසාය. ලැබුණත් එය පවත්වාගෙන යාමට බැරී ධර්මතාවයක් ලෝකයේ පවතින නිසාය. එසේම අප්‍රිය භාවය, විරුද්ධ භාවය වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට දුක වැඩි වේ. මේ අනුව අවබෝධ වන කාරණය නම් දුකට මූලික හේතුව තමා තුළ පවතින ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය බවයි.

මේ අනුව පැහැදිලි වන්නේ දුක නිර්මාණය කරගෙන ඇත්තේ පෘතග්ජන පුද්ගලයා විසින්ම බවයි. පුද්ගලයා තමා හා අවට ලෝකය අයිතිකරගෙන, ග්‍රහණය කරගෙන ඉන්නා ප්‍රමාණය මත අඩු වැඩි වශයෙන් දුක හටගන්නා බවයි. මනසින් ග්‍රහණය කරගෙන සිටින්නා වූ බාහිරය වෙනස් වන විට ඊට අනුරූපව දුක ඇතිවන බවයි.

එකම සිද්ධිය දෙදෙනෙකුට දෙයාකාරව දුක ඇති කරයි. යම් සිද්ධියක් කෙනෙකුට සියදිවි නසා ගැනීමට හේතුවක් වන අතර අනෙකාට එය ගනන් නොගන්නා තත්වයේ දුකකි. මෙය තිරණය වන්නේ ඒ පුද්ගලයා ඒවා අයිති කරගෙන සිටින ප්‍රමාණය හා එයට දුන් අගය මතය. මේ අනුව අපට වැටහී යන්නේ මුළු පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලියම දුකක් බවයි.

මේ අනුව සරලව වටහා ගත යුත්තේ චුළුමනාව නිසා ප්‍රශ්න හටගන්නා බවත්, ප්‍රශ්න නිසා දුක හටගන්නා බවත්ය. දුක යනු බාහිර ලෝකයේ පවතින දෙයක් නොව පෘතග්ජන පුද්ගලයා තම මනස තුළ මවාගන්නා මායාකාරී තත්වයක් බවත්ය.

දුක්ඛ ආර්යය සත්‍යය හඳුනාගත් අපි දුක්ඛ සමුදය ආර්යය සත්‍යය යනු කුමක්දැයි හඳුනාගතිමු. මෙහිදී අප මුලින්ම සමුදය යනු කුමක්දැයි හඳුනාගත යුතුය. සමුදය යනු සං+උදා විමය. සිත තුළ රාග, ද්වේශ, මෝහ ගති මතුව දුක උපදවීමයි.

"ඉදං ඛොපන භික්ඛවෙ දුක්ඛසමුදයං අරියසවචං යායං තණ්හා පොනොභවිකා නඤ්චරාග සහගතා, තත්ත තත්තභිනඤ්චි. සෙය්‍යථිදං කාමතණ්හා, භවතණ්හා, විභවතණ්හා"

- ධම්මස් පැවතුම් සූත්‍රය.

මෙහි සරල අදහස උදා වූ දුක පැතිරී තව තවත් උත්සන්න මට්ටමකට පැමිණී පුද්ගලයා ඒ තුළ ඉතා අසරණයකු බවට පත්කරන බවයි. කාම තණ්හා යනු ඒ දෙසට නැමී ගැනීමයි. භව තණ්හා යනු එය හපනය කරමින් භවයකට පත්වීමයි. විභව තණ්හා යනු වෙන්වීමට අකමැත්තෙන් ඒ තුළ රැඳීමට ඇති කැමැත්තයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා අතිතයේ රැස්කරගත් සංගති සමුදායක් ඇත. එම සංගති හේතුවෙන් පුද්ගලයාගේ චිත්ත සන්තානය තුළ ප්‍රිය, අප්‍රිය භාවයක් පවත්වාගෙන යයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ දුක උත්පාද වන්නේ මේ තත්වය තුළයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා තම ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය තුළ නිත්‍ය සංඤ්ඤාවක වාසය කරයි. නිත්‍ය සංඤ්ඤාව යනු තම ප්‍රිය කරන දේවල් සියල්ලම තමාට ප්‍රාර්ථනා කරන පරිදි ලැබීමේ බලාපොරොත්තුවයි. අප්‍රිය කරන දේවල් තමාට දර්ශනය නොවීමට ඇති කැමැත්තයි. උදාහරණයක් ලෙස තමාගේ දරුවා විභාගය පාස් විය යුතුමය කියන නිත්‍ය සංඤ්ඤාව, තමා ගමනක් යනවිට වර්ෂාව නොවැසිය යුතුය කියන නිත්‍ය සංඤ්ඤාව, අසුභ දේවල් මුණ නොගැසිය යුතුය යන සංඤ්ඤාව, මේවා නිත්‍ය සංඤ්ඤාය. මේ නිත්‍ය සංඤ්ඤාව එසේත් නැතිනම් බලාපොරොත්තුව ඉටු නොවුන හොත් පුද්ගලයා දුකට පත් වේ.

එසේම අප තේරුම් ගත යුත්තේ පුද්ගලයා තුළ පවතින අමුණාවය, විරුද්ධතාවය, දුක තීව්‍ර කරන බවයි. උදාහරණයක් ලෙස පුද්ගලයෙකු අවිවේ සිටීමට අකමැති නම් අවිව ඉඳිරියේ ඔහු තුළ දැඩි විරුද්ධත්වයක් ඇති වේ. එවිට ඔහුට පීඩාව ඇති වන්නේ අවිව නිසා නොව ඔහු තුළ ඊට තිබෙන විරුද්ධතම නිසාය. අවිවට විරුද්ධ නැති පුද්ගලයෙකුට කොතරම් වේලාවක් අවිවේ සිටියත් එය පීඩාවක් නොවනු ඇත.

මේ අනුව අපට අවබෝධ වන තත්වය නම් මේ දුක්ඛ සමුදය සිදුවන්නේ පුද්ගලයාගේ චිත්ත සන්තානය තුළ බවයි. එයට හේතු වන්නේ ඔහු තුළ පවතින්නා වූ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය බවයි. මේ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය සම්පූර්ණයෙන්ම චිත්ත සන්තානය තුළින් ඉවත් කළහොත් අරහත් තත්වයට පත් වේ. අරහතුන් වහන්සේලාගේ ගුණය දක්වා ඇත්තේ මෙසේය.

"යථිඤ්ඛිලො පඨවිං සිතො සියා වතුබ්බිති වාතෙති අසමප කමපියො - තට්ථපමං සප්පුරිසං වදාමි යො අරියසවචාති අවෙචච පසසති - ඉදමපි සංඝෙ රතනං පණිතං"

මහ පොළොවේ යට සිට ඉහළට සිට වූ ගල් කණුවක් සතර දෙසින් හමා වන්නා වූ සුළඟට නොසෙල් වෙන්නේද, රහතන් වහන්සේගේ ගුණයද එසේමය.

දුක්ඛ තිරෝධ ආර්යය සත්‍යය හඳුන්වා ඇත්තේ දුක නැති කිරීම යනුවෙනි. මෙහිදී තිරෝධ යන වචනය පැහැදිලි කරගත යුතුය. තිරෝධ වීම යනු නිර් + උදාවීමයි. දුක උදා නොවීමයි. රෝධ තිරෝධ වීමයි. රෝධ යනු නැවත නැවත සිදුවීමයි. තිරෝධ යනු නැවතත් හට නොගැනීමයි.

පුද්ගලයා මේ තිරෝධය සිදු කරගන්නේ නම් එය කරගත යුත්තේ ඛාතිර ලෝකය තුළ කරන ක්‍රියාදාමයකින් නොවේ. දුක හටගන්නේ පුද්ගලයාගේ

විත්ත සංභානය තුළයි. ඒ රාග, ද්වේශ, මෝහ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා සහගත තත්වය නිසාය. ඒ තුළින් ඇතිවෙන මුය අමුය භාවය නිසාය. දුක නිරෝද කිරීමට නම් කල යුත්තේ අවිද්‍යා සහගත තත්වය නිසා ඇතිවෙන රාග, ද්වේශ, මෝහ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, මට්ටම් වලින් මිදීමයි.

එවිට දුක්ඛ නිරෝධය ඉබේම සිදුවනු ඇත. එසේ නොමැතිව වෙනත් ක්‍රමයකින් දුක්ඛ නිරෝධය සිදු කිරීමට නොහැක. දුක යනු සේතුවක් නොව අවිද්‍යාව නිසා හටගත් තත්වයක සේතු වලයකි. එම සේතු නැති කිරීමෙන් පමණක් දුක්ඛ නිරෝධය සිදුකල හැකිය.

"සේතුං පටිච්ච සම්භූතං - සේතු භංගා නිරුප්පදති"

සේතුවකින් හටගත් යමක් වේ නම් එය එම සේතුව නැති වීමෙන් අවසන් වේ.

සේතුව නිසා ඇතිවන වලය සමඟ ගැටී පලක් නැත. කල යුත්තේ සේතු අස්කර දැමීම පමණි.

"යො තසසායෙව තණ්හාය - අසෙසව්චාග නිරොධො, වාගො පටිනිසසගෙගා මුතති අනාලයො"

දුක්ඛ නිරෝධයේදී කල යුතු වන්නේ තණ්හාවෙන් මිදීමයි. රාග විරාග කිරීමයි. අයිතියෙන් නිදහස් වීමයි. ඇලීමෙන් නිදහස් වීමයි.

දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා ආර්යය සත්‍යය ලෙස දක්වා ඇත්තේ දුක නැති කිරීමේ මාර්ගයයි. දුක උදාවීමට සේතුවක් ඇත්නම් දුක නැතිකිරීම සඳහාද මාර්ගයක් තිබිය යුතුය.

"ඉදංඛො පන භික්ඛවෙ, දුක්ඛ තිරොධගාමීනි පටිපද අරියසච්චං - අයමෙව අරියො අට්ඨඨිගිකො මගෙගා - සෙය්‍යච්චං සමමා දිට්ඨි, සමමා සංකපෙසා, සමමාචාචා, සමමා කමමනෙතා, සමමා ආපීවො, සමමා වායාමො, සමමා සති, සමමා සමාධි"

දුක්ඛ තිරොධ කිරීමට අට ආකාරයක් ගන්නා වූ මාර්ගයක් ඇත. එය ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ ඇති ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය නිසා දුක්ඛ හටගන්නා බව අපි අවබෝධ කොට ගෙන ඇත. මේ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය නිසා කාම සුකල්ලිකානුයෝගයත්, අත්ථි කිලමතානුයෝගයත් හට ගනී. මේ අත්ත දෙක නිසා පුද්ගලයා තුළ දුක්ඛ හට ගනී. මේ දුක්ඛ නිදහස් වීමට නම් මජ්ඣිමා පටිපදාව අනුගමනය කළ යුතුය. පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ අත්ත දෙක නිසා මත්වීමක් හටගෙන ඇත. එම මත් ගතියෙන් මිදීම මජ්ඣිමා පටිපදාවයි. මජ්ඣිමා යනු මත් ගතියෙන් මිදීමයි. පුද්ගලයා තුළ පවතින මත් ගතියෙන් මිදීම දුක්ඛ මිදීමේ මාර්ගයයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය ඇතිවීමට හේතුව පුද්ගලයා නිරන්තරවම ලෝකය තුළින් වින්දනය සෙවීමයි. මේ වින්දන ක්‍රියාවලිය උපදින්නේත්, පවතින්නේත් පුද්ගලයාගේ අවිද්‍යා සහගත මෝහ මට්ටම නිසාය. මේ අනුව චතුරාර්ය සත්‍ය දර්ශනය තුළ හැසිරෙන අනාර්ය පුද්ගලයන්ද, ආර්යය පුද්ගලයන්ද දැකිය හැකිය.

අනාර්ය පුද්ගලයා තුළ භාහිර රූපයක් දැකීමෙන් දුක්ඛ හටගනී. ඉන්පසුව ඔහුට වැටහෙන්නේ දුක්ඛ ඇතිවීමට හේතුව රූපය දැකීම බවයි. ඔහු දුක්ඛ නැති කිරීමේ මාර්ගය ලෙස එම වස්තුව අයිති කරගැනීම බව වටහා ගනී. ඉන්පසු දුක්ඛ නැති කිරීමේ මාර්ගය ලෙස ඔහු එම වස්තුව ලබා ගැනීමේ, අයිතිකර ගැනීමේ ක්‍රියා මාර්ගයට අවතීර්ණ වෙයි. අයිති කරගෙන වින්දනය කිරීමට උත්සාහ දරයි. මෙය පව සම්පූර්ණ වන සසර පවත්වන ක්‍රියාවලියයි.

ආර්යය පුද්ගලයා චතුරාර්ය සත්‍යය දර්ශනය තුළ හැසිරෙන්නේ මෙසේය. ඔහු බාහිර රූපය නිසා දුක හටගන්නා බව දකී. ඔහු දුක ඇතිවීමට හේතුව විදර්ශනා කර බලයි. ඔහු මේ දුක නැතිකර ගැනීමට අවශ්‍ය බව ඥාණයෙන් අවබෝධ කරගනී. ඉන්පසුව මේ දුක නැතිකර ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට ප්‍රවිශ්ඨ වේ. ඒ මේ රූපයට ඔහු තුළ ඇති ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය තම සිත තුළින් ඉවත් කර ගැනීම තුළිනි. ප්‍රිය අප්‍රිය භාවයෙන් තොරව, වින්දනය අපේක්ෂාවකින් තොරව ඔහු තම අවශ්‍යතාවය ඉටුකර ගැනීමට රූපය ඇසුරු කරයි.

උදාහරණයක් ලෙස කුසගින්නට ආහාර ගන්නා විට රසය - ගුණය - සුවඳ - වර්ණය - වටිනාකම් ගැන නොසොයා අවශ්‍ය චුළුමනාව ප්‍රිය අප්‍රිය භාවයකින් තොරව ඉටුකර ගනී. එය සසර ගමනින් නිදහස් වන ආර්යය මාර්ගයයි. ඇඳුම් පැලඳුම්, නිවාස, බෙහෙත් හේත් යන සිවිපසය ගැනීම සරල අල්පේවිජ මට්ටමකින් සපුරා ගනී. ඒවා අල්ලා ගෙන අයිති කරගෙන වින්දනය කරන්නට යන්නේ නැත.

හේතුවල ධහම යනු කුමක්ද?

"යෝපට්ඨවසමුප්පාදයංපස්සති සෝධම්මංපස්සති

යෝධම්මංපස්සති සෝමංපස්සති"

යමෙක් පට්ඨව සමුප්පාද ධර්මය අවබෝධ කර ගනිද, තේරුම් ගනිද ඔහු ධර්මය දකී. ඔහු තමන් පිළිබඳ අවබෝධ කරගනී. ඔහු බුදු පියාණන්වහන්සේද දකී.

හේතුවල ධහම යනු පට්ඨව සමුප්පාද ධර්මයයි. මෙහිදී මෙම ධර්මතාවය තේරුම් ගැනීම සඳහා මෙම වචනය සඳි ඇති අකාරය විමසා බලමු.

පට්+ඉච්ච - සං+උත්පාද - ධර්මය. මෙහිදී පට් යනු බැඳීමයි. ඉච්ච යනු කැමැත්තයි. කැමැත්තෙන් බැඳීමෙන් සං-උත්පාද වන බව, සමුදය වන බව මෙහි අදහසයි. අවිද්‍යාව නිසා නැවත නැවත හටගන්නා බව, සමුප්පන්න වන බව මින් හැඟවේ. මේ උතුම් වූ පට්ඨව සමුප්පාද ධර්මයෙන් තොර බුදු ධහමක් හෝ නිවන් මාර්ගයක් නැත.

ඉමස්මිං සති ඉදං භෝති - මෙය ඇති කල්හි මෙය ඇතිවේ.

ඉමස්සුප්පාදාය ඉදං උප්පජ්ජති - මෙය හට ගැනීමෙන් මෙය හටගනී.

ඉමස්මිං අසති ඉදං න භොති - මෙය නැති කල්හි මෙය නොවේ.

ඉමස්ස නිරෝධා ඉදං නිරුප්පධති - මෙය නැවැත්මෙන් මෙය නවතී.

"හේතුං පට්ඨව සම්භූතං හේතු භංගා නිරුප්පධති."

හේතුවකින් හටගත් යමක් වේ නම් එය එම හේතුව නැති වීමෙන් අවසන් වේ. යන්න මෙහි අදහසයි. මේ අනුව අප තේරුම් ගත යුතු වන්නේ විශ්වයේ ඇති සියල්ලම හේතුන්ගේ ඵලයන් සමූහයක් බවයි. හේතුන්ගෙන් ඵල හට ගන්නා බවත්, එම ඵලය නැවත හේතුවක් වන බවත්, ඉන්ද

එලයන් හට ගන්නා බවත් තේරුම් ගත යුතුය. මේ අඛණ්ඩ ක්‍රියාවලිය හේතු එල ධර්මතාවයයි.

පේර ඇටයකින් පේර ගසක් ඇති විය හැකිය. එම පේර ගසේ හට ගන්නා ගෙඩි සමූහයෙන් තවත් පේර වත්තක් ඇති විය හැකිය. පට්ඨිව සමුප්පාද ධර්මය සමස්ථ විශ්වය තුළම ක්‍රියාත්මක වේ. එය ගස් වැල් සහිත භෞතික ලෝකය තුළද, මිනිසාගේ සිතෙහිද නිරන්තරව ක්‍රියාත්මක වන ධර්මතාවයකි. මෙම ධර්මතාවය තුළ ක්‍රියාත්මක වන නියාම ධර්ම පහක් ඇත. ඒ උතු නියාමය, බීජ නියාමය, කම්ම නියාමය, ධම්ම නියාමය, චිත්ත නියාමය වශයෙනි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් ලෝකයාගේ නිවන් අවබෝධය පිණිස දේශනා කළ මේ පට්ඨිව සමුප්පාද ධර්මයෙන් නූතන ලෝකයා හඳුනාගෙන ඇත්තේ ඉතා ස්වල්පයක් පමණි. ඒ අවිද්‍යා මූල පට්ඨිව සමුප්පාදය නම් කොටස පමණි. කුමන හෝ හේතුවක් නිසා නිවන් මග පෙන්වා දෙන කුසල මූල පට්ඨිව සමුප්පාද ධර්මය වැසිගොස් ඇත.

මේ අවිද්‍යා මූල පට්ඨිව සමුප්පාදය අනුලෝමව හා ප්‍රතිලෝමව වශයෙන් මෙනෙහි කර අවබෝධ කරගත හැකිය. එය අනුලෝමව මෙනෙහි කරන්නේ නම් මෙසේය.

අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාර - සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණ - විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූප - නාමරූප පච්චයා සලායතන - සලායතන පච්චයා ඵස්ස - ඵස්ස පච්චයා වේදනා - වේදනා පච්චයා තණ්හා - තණ්හා පච්චයා උපාදාන - උපාදාන පච්චයා භව - භව පච්චයා ජාති, ජරා ව්‍යාධි, මරණ වශයෙනි.

මෙම ධර්මතාවය ප්‍රතිලෝම ලෙස මෙනෙහි කරද අවබෝධ කරගත හැකිය. ජාති පච්චයා මරණං - භව පච්චයා ජාති - උපාදාන පච්චයා භව - තණ්හා පච්චයා උපාදානං - වේදනා පච්චයා තණ්හා - ඵස්ස පච්චයා වේදනා - සලායතන පච්චයා ඵස්සො - නාමරූප පච්චයා

සලායතන - විඤ්ඤාණ පටිච්ඡා නාමරූපං - සංඛාර පටිච්ඡා විඤ්ඤාණං
- අවිද්‍යා පටිච්ඡා සංඛාරා

කුසල මූලයෙන් හටගන්නා තත්වයකදී පටිච්ච සමුප්පාදය ක්‍රියාත්මක වන්නේ මෙසේය.

සංඛාර - විඤ්ඤාණ - නාමරූප - සලායතන - ස්පර්ශ - වේදනා - පසාදෝ - අධිමොක්කෝ - භව වශයෙනි. මෙහිදී පසාදෝ යනු ධර්මය භාවිතා කිරීම නිසා උපදින නිරාමිස සුඛයයි. ප්‍රීතියයි. අධිමොක්කෝ යනු සිත මෝක්‍ෂයට නිවනට පත්වීමයි.

මේ කුසල මූල පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය තේරුම් ගැනීම සඳහා අවිද්‍යා මූල පටිච්ච සමුප්පාදය මැනවින් අවබෝධ කරගෙන තිබිය යුතුමය.

අවිද්‍යා මූල සංඛාරයකින් සමුදය (සං උදාවීම) බිහිවන නිසා නිරතුරුව මේ සංසාර චක්‍රය ක්‍රියාත්මක වේ. නමුත් කුසල මූල සංඛාරයකින් සිදුවන්නේ රාග, ද්වේශ, මෝහ ගති ඉවත් වීමයි. විත්ත සන්නාහය පිරිසිදු වීමයි. මෙහිදී විඤ්ඤාණයද, නාමරූපද, ස්පර්ශයද ක්‍රියාත්මක වන්නේ අවිද්‍යා සහගත තත්වයකින් නොවේ. දැන් වේදනාව නිරාමිස නෙක්ඛම්ම වේදනාවකි. එය විත්ත ප්‍රසාදය සඳහාත්, අධිමොක්ක තත්වය සඳහාත් උපකාරී වෙයි. මෙහිදී කුසල මූල පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයේදී උපාදානය සිදුනොවන නිසා භව උදුරා දමා සිත පිරිසිදු වෙයි. නික්ලේශි විත්ත මට්ටමක් හට ගනී.

අවිද්‍යා මූල පටිච්ච සමුප්පාද විග්‍රහයේදී ජාති, ජරා, මරණං, ශෝක පරිදේව, දුක්ඛ දෝමනස්ස, උපායාස යන තත්වයවයන්ට පත්වේ. කුසල මූල පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයේදී "ජාති, ජරා, මරණං ඒවමේතේ සං ධම්මානං සමුදය හෝති" ලෙස නිවන විග්‍රහ කර ඇත. එය අජර, අමර තත්වයට පත්වීමයි. ජරාවට පත් නොවන මරණයට පත් නොවන නිවන අවබෝධ කර ගැනීමයි.

සිත, චිත්තය, මනස, විඤ්ඤාණය යනු කුමක්ද?

"මනො පුබ්බංගමා ධම්මා මනෝ සෙට්ඨා මනෝමයා මනසා වේ පද්ධිථෙන
භාසතිවා කරෝතිවා තතෝ නං දුක්ඛමන්වේති වක්කංව වහතෝ පදං"

- ධම්ම පදය

සිත සිතුවිලි වලට පෙරටු වේ. සිත සිතිවිලි වලට ශ්‍රේෂ්ඨ වේ.
සිතිවිලි සිතින්ම උපදී. යමෙක් කිලිටි සිතින් යමක් කරයි නම්
හෝ කියයි නම් එම හේතුවෙන් ගොනාගේ පය පසු පස යන
කරන්ත රෝදය මෙන් දුක ඔහු පසු පස ලුහු බඳී.

සිත යනු සිංහල භාෂාව තුළ සාදාගන්නා ලද වචනයකි. ධර්ම විග්‍රහය
තුළ පාලි භාෂාවෙන් මෙය විග්‍රහ කොට ඇත්තේ "කතමෝ - චිත්ත -
මනෝ - මනසං - හදයන් - පංඛරං - මනින්ද්‍රියං - මනායතනං -
විඤ්ඤාණ - විඤ්ඤාණස්කන්ධෝ" වශයෙනි. මේ සියලු වචනයන්ට සිංහල
භාෂාව තුළ සිත යන පොදු වචනය භාවිතා කරයි.

මේ සියලු නම් වලින් පොදුවේ හඳුන්වන සිත නිසා දැනීමේ ක්‍රියාවලිය හට
ගනී. සත්ත්වයාට තමා පිවත්වන බව දැනෙන්නේත්, විඳින්නේත් මේ සිත
නිසාය. පිචිතය නම් වූ වේදයිත ක්‍රියාවලියට මූලික වන්නේ සිතයි.

මෙහිදී "චිත්ත" යන තත්වය පිරිසිදු තත්වයකි. ඒ තුළ රාග, ද්වේශ,
මෝහ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන තත්වයන්, කෙලෙස් තත්වයන්
දැකිය නොහැක. මේ පිරිසිදු චිත්ත තත්වය තුළ වස්තු, දේපළ අයිති
කරගෙන සැප විඳීමේ චේතනාවක් නැත. මේ තත්වය ඇතිවන්නේ ඇස
රූපය හා ගැටෙන අවස්ථාවේ ඇතිවන චිත්ත ස්වභාවයයි. ඇස රූපය

හා ගැටී අතිත හුරුවෙන් එය හඳුනාගෙන සංඥාදායක වූ පසු මේ පිරිසිදු චිත්ත ඔට්ටම අහෝසි වී යයි. කෙලෙස් බරිත වෙයි. ඉන්පසුව ඇතිව තිබෙන්නේ එම රූප අයිති කරගෙන ඒවායේ සැපයක්, වින්දනයක් ලැබීමේ, සෙවීමේ විඤ්ඤාන ඔට්ටමයි.

මනස යනු මිම්මයි. මානයයි, මැන බැලීමයි. උෂ්ණත්වය මනින මානය උෂ්ණත්ව මානයයි. අඩිය, ලිටරය, මීටරය ආදිය තවත් මානය. මේ සියල්ලෙන්ම කෙරෙන්නේ මැන බැලීමයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ මේ මනස, මනින්ද්‍රිය, මනායතනය ක්‍රියාත්මක වේ. මේ මනස නැමති කොටස ක්‍රියාත්මක වන්නේ "සිත" යන කොටස ඇසුරු කරමින්ම පමණක් නොවේ. එය මොළය යන කොටසද සම්බන්ධ වෙමින් මනස පවතී.

මේ මනස නැමති කොටසින් කෙරෙන්නේ මැන බැලීමයි. මේ මැන බැලීම නිසා ලෝකයේ ඇති වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි එකිනෙකින් වෙන්කොට හඳුනාගත හැකිය. තම මානයට අනුව ඒවායේ පවතින උස, මිටිකම, ගුණ අගුණ, වටිනාකම, නොවටිනාකම මැන බලයි.

විශ්වයේ ඇති සියල්ලම නිර්මාණය වී ඇත්තේ සතර මහා ධාතු වලිනි. සජීවී සත්වයෙකු ගත්තද, අජීවී ද්‍රව්‍යයක් ගත්තද එය එසේය. නමුත් මේ සතර මහා ධාතු සකස් වී ඇත්තේ ධාතු නානාත්වයක් ලෙසිනි. එකම ආකාරයේ පවතින ධාතු කොටස් සතිහවනය වී ධාතුවල වෙනස් හැඩ මතුකර ඇත. නානාත්වයක් පෙන්වා ඇත. මේ තත්වය තුළ මනස විසින් මේ වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගල යන තත්වයන් එකිනෙකින් වෙන්කොට හඳුනාගනී. මෙසේ වෙන්කොට හඳුනාගන්නවාත් සමඟම මේවාට නාමයක්, වටිනාකමක්, උස් පහත් බවක්, හොඳ නරක බවක් ආරෝපණය වේ. මේ වටිනාකම ඇත්තේ භෞතික වස්තුව තුළ නොව තමාගේ මනස තුළයි. තමා ඒ වස්තුවට ඇති ඇලීම හා එම වස්තුව උපයෝගී කරගෙන තමා ලබන වින්දනයට සාපේක්ෂව මෙම වටිනාකම ඇතිකර ගනී.

මෙම මානය මැනීම නිසා පුද්ගලයා තුළ තීරණතරව දුක හටගනී. පීඩාව හටගනී. සක්කාය දිට්ඨියෙන් යුතු පුද්ගලයාට ලෝකයේ ඇති තමා මුය කරන දේවල් නැතිවීම දුකකි. පීඩාවකි. එසේම අමුය කරන දේවල් තිබීමද දුකකි. අනුන්ට තිබෙන වස්තු දේපළ තමාට නැති බව දුකකි. අනුන්ට තිබෙන පිළිගැනීම, උගත්කම, වටිනාකම තමාට නැතිවීම දුකකි. මේ ඇති නැති බව මැන පෙන්වන්නේ මනසයි. සැම පුද්ගලයෙකුටම තමාට පහළින් ඇති අයද, ඉහළින් ඇති අයද සිටියි. මෙහිදී පුද්ගලයා සැම දෙයක්ම සිදු කරන්නේ තමාට ඉහළින් ඇති අය හා සමාන වීමට හෝ ඔවුන් පරදවා ඉහළට යාමටයි. ලෝකයේ සිටින ධනවත්ම බලවත්ම, උගත්ම පුද්ගලයාටත් තව තව උපයා ගැනීමටත්, එකතුකර ගැනීමටත් දේවල් ඇත.

මේ අනුව පුද්ගලයා උපතේ සිට මරණය දක්වා සැම අවස්ථාවකම මේ මැනීමේ ක්‍රියාවලිය පවත්වාගෙන යන බව පෙනී යයි. පුද්ගලයා පීඩාවට පත්වන්නේ මේ මැනීමේ ක්‍රියාවලිය නිසාය. පුද්ගලයා තුළ ක්‍රියාත්මක වන මනස මැනීමේ ක්‍රියාවලිය පුද්ගලයාගේ සංසාර ගමන පවත්වාගෙන යයි. නමුත් පුද්ගලයාට මේ සසර ගමන නවතා නිර්වාණය ලඟාකර ගැනීමටද හේතු වන්නේද මනසයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා මනස පාවිච්චි කරන්නේ තමාට ලාබ ලැබීමටය, වාසියකටය. නමුත් නුවණැති පුද්ගලයාට මේ මනස නිවැරදි ලෙස පාවිච්චි කොට හොඳ නරක මැන බලා, දුගතිය සුගතිය මැන බලා, සසර නිවන මැන බලා, සසරින් ගැලවීම සඳහා මනස මෙහෙය විය හැකිය.

විඤ්ඤාණය යනු වී + ඥාණයයි. ඥාණයෙන් වෙන්වීමයි. විඤ්ඤාණය තුළ හැසිරෙන පුද්ගලයාට ඥාණයක් නොමැත. ඔහු විඤ්ඤාණයට යටත් ගැති පුද්ගලයෙකි.

"මායුපමංව විඤ්ඤාණං" විඤ්ඤාණය මායාවක් ලෙස හඳුන්වා දී ඇත.

මේ විඤ්ඤාණයේ ස්වභාවය භාහිරය තුළින් සැප සෙවීමයි. වින්දනය සෙවීමයි. මේ විඤ්ඤාණය යනු විත්ත ස්වභාවයේ පැතිරී ගිය අවස්ථාවකි. පිරිසිදු සිතේ කෙලෙස් මිශ්‍රව හටගත් තවත් අවස්ථාවකි. සිතේ විකාශනයට පත් වූ හැඩයකි. මේ විඤ්ඤාණයේ ස්වභාවය නැති දෙයක් ඇති විදියට පෙන්වීමයි. උදාහරණයක් ලෙස කාන්තාරයේ අවිච්ඡාදනවිට ජලය තිබෙන්නා සේ පෙන්වයි. ඵලෙසෙම පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ ඇති විඤ්ඤාණය බාහිර වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි තුළ සුවය සැපය ඇතැයි මවා පෙන්වයි. ඒවාට අලවා තබයි. ලෝකයට යටත් කර ඉන් නැටවෙන පුද්ගලයෙකු බවට පත් කරයි. කල්ප ලක්ෂ ගණනකින් සංසාර ගමන දිගු කරයි. අවිච්ඡාදනවිට අපාචලට ඇද දැමීමට සුදුසුකම් සකස් කරයි.

භාහිර රූප, ගබ්බ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම (මනෝ සිතුවිලි) තම ආයතන හයින් අරමුණු කර ගැනීමෙන් මේ සය ආකාරයේ විඤ්ඤාණ තත්වයන් හට ගනී. එය වක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, ඝාණ විඤ්ඤාණ, පිටිතා විඤ්ඤාණ, පොට්ඨබ්බ විඤ්ඤාණ, මනෝ විඤ්ඤාණ වශයෙනි.

එසේම හටගන්නා මේ විඤ්ඤාණ ප්‍රවෘත්ති විඤ්ඤාණය - කර්ම විඤ්ඤාණය - පටිසංධි විඤ්ඤාණය ලෙස විග්‍රහ කර ඇත. අතීතයෙහි රුස්කල කර්ම විපාක දීමක් ලෙස කර්ම විඤ්ඤාණය හටගනී. යම් සිදුවීමක් දැකීම ඇසීම නිසා ඇතිවන, මතුවන ආශාවන්, බලාපොරොත්තුන් ප්‍රවෘත්ති විඤ්ඤාණයයි. පටිසංධි විඤ්ඤාණ යනු වෙනත් හේතුවක් ප්‍රත්‍යක්ෂකොට උපදින විඤ්ඤාණ ස්වභාවයන්ය.

මේ විඤ්ඤාණ ස්වභාවය අතීත විඤ්ඤාණය, වර්තමාන විඤ්ඤාණය, අනාගත විඤ්ඤාණය ලෙස කොටස් වලට බෙදා දැක්වේ. අතීත සිදුවීම් මතකයන් සිහිපත් වෙමින් හටගන්නා විඤ්ඤාණය අතීත විඤ්ඤාණයයි. වර්තමාන විඤ්ඤාණය යනු බාහිර අරමුණු ගෙන මේ මොහොත තුළ

වින්දනය සෙවීමයි. අනාගත විඤ්ඤාණය යනු අනාගතය ගැන සිතා ඒ තුළ වින්දනයක්, බලාපොරොත්තුවක් ඇතිකර ගැනීමයි.

විඤ්ඤාණයට තනිවම පැවතිය නොහැක. විඤ්ඤාණය කරන්නේ භාහිරින් ශුද්ධාත්මක කොටස් එකතු කරගෙන භෞතික ශරීරයක් නිර්මාණය කර ගැනීමයි. ඉන්පසු විඤ්ඤාණය ශරීරය හරහා තම ආහාර ගැනීම සිදුකරයි. පුද්ගලයාගේ භෞතික බිහිවීමෙන් පසු විඤ්ඤාණය ක්‍රියාත්මක වන්නට පටන් ගනී. එතැන් සිට මරණය දක්වාම සිදුවන්නේ විඤ්ඤාණයට ආහාර සෙවීමේ, ගැනීමේ ක්‍රියාවලියයි. විඤ්ඤාණයට බල බිල දීමේ ක්‍රියාවලියයි.

පුද්ගලයාට ජීවිතය පවත්වාගෙන යාම සඳහා ආහාර අවශ්‍ය වේ. ඇඳුම් පැළඳුම් අවශ්‍ය වේ. බෙහෙත් හේත් අවශ්‍ය වේ. නිවාස අවශ්‍ය වේ, පුද්ගල ඇසුර, සමාජ ඇසුර අවශ්‍ය වේ. ආහාර අවශ්‍ය වන්නේ ශරීරය පවත්වාගෙන යාමේ ක්‍රියාවලියටයි. නමුත් ආහාර වර්ගය තෝරන්නේ විඤ්ඤාණයයි. එහි රසය, ගුණය, හැඩය, වර්ණය, සුවඳ, තෝරන්නේ විඤ්ඤාණයයි. මේ අනුව තේරුම් ගත යුතු වන්නේ සියලුම ක්‍රියා විඤ්ඤාණය මූලික වී සිදුවන බවයි.

ගන්නා ආහාරය තිරණය කර තිබෙන්නේ ශරීරයට ගැලපෙන ඔරොත්තු දෙන ආකාරයට නොව විඤ්ඤාණයේ කැමැත්තට බවයි. මේ විඤ්ඤාණයේ මෝහ සහගත ක්‍රියාවලිය නිසා මිනිසුන් ආහාර විෂ වීමෙන් මිය යති. විඤ්ඤාණයේ රස සෙවීම නිසා, රස තෘෂ්ණාව නිසා ශරීරයට ලෙඩ රෝග වැළඳෙන ආහාර දිගින් දිගටම ගෙන විවිධ ආකාරයේ රෝගාබාධ නිර්මාණය කරගෙන පුද්ගලයා අකාලයේ මිය යති.

ශරීරය උෂ්ණයෙන් සිතලෙන් හා සත්වයන්ගෙන් ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහාත්, නිරාවන වසා ගැනීම සඳහාත්, පුද්ගලයා ඇඳුම් පැළඳුම් පාවිච්චි කරයි. මෙහිදීද මෙය තෝරන්නේ ශරීරයට ගැලපෙන පරිදි නොව විඤ්ඤාණයේ කැමැත්තට අනුවයි. විඤ්ඤාණයේ කැමතිකමට

අනුව ඇදුම් පැළඳුම් තේරීමට ගොස් තම ආර්ථිකයට, තම චරිතයට, තමාගේ ජීවිතයට ඇතිවිය හැකි හානිය විග්‍රහ කර බලන්න.

මේ ආකාරයටම පුද්ගලයා නිවාස, බෙහෙත් හේත් හා සමාජය ඇසුරු කරන අවස්ථාවලදීද සිදුවන්නේ විඤ්ඥාණයේ කැමැත්ත ඉස්මතු වීමයි. මේ විඤ්ඥාණයේ විකෘති වූ ආගාවන්ට, මෝහ සහගත අදහස් වලට යට වීමෙන් පුද්ගලයා තමාට කරගන්නා විනාශය තම තමන්ගේ ජීවිත අත්දැකීම් ඇසුරින් විග්‍රහ කරගෙන බලන්න.

විඤ්ඥාණයේ මේ ක්‍රියාකාරීත්වය පැහැදිලි කිරීමට තවත් උදාහරනයක් ගත හැකිය. පුද්ගලයන් තමා අභිමුඛ සිදුවන සිදුවීම් වලට ප්‍රතිචාර දක්වන්නේ තමා විසින් මවාගෙන ඇති මෝහ සහගත විඤ්ඥාණයෙන්ය. ධනයෙන්, බලයෙන්, උගත්කමින්, මානයෙන් ආදී මෝහ සහගත මවාගත් මට්ටමක සිට අන් අයට විරුද්ධ වීමට බරපතල සිද්ධි වලට මැදිහත් වීමට අනුන්ට හානි කිරීමට යති. මේ විඤ්ඥාණයේ අදුර දර්ශී මෝහ සහගත ක්ෂණික ප්‍රතිචාරයන්ය.

මෙහි ප්‍රතිඵල ලෙස ඇතිවෙන ගැටුම් වලින් තමාගේ ජීවිතය නැතිවිය හැකිය. බරපතල තුවාල ලැබිය හැකිය. නැතිනම් ජීවිතාන්තය දක්වා සිර දඬුවම් ලැබිය හැකිය. නැතිනම් සදාකාලික මරණ බියකින් ජීවත්වීමට සිදුවිය හැකිය. මේ විඤ්ඥාණයේ අදුර දර්ශී මෝහ සහගත ක්‍රියාවලියේ ප්‍රතිඵලයි. මේ ආකාරයට විඤ්ඥාණ ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් ලැබෙන ඵල විපාක ගැන ජීවිත ගැන ජීවිත අවබෝධයෙන් විමසා බලන්න.

කෙනෙකුට විරුද්ධ වීමට, පහර දීමට, විනාශ කර දැමීමට ඇතිවන විඤ්ඥාණමය තත්වය එම ක්‍රියාව අවසන් වූ පසු පහව යයි. ඉන්පසුව හටගන්නේ එම ක්‍රියාව කලාට විරුද්ධ වූ තැවෙන විඤ්ඥාණ තත්වයකි. එම ක්‍රියාවට ලැබෙන්නා වූ දඬුවමට බිය වන්නා වූ, අසරණ තත්වයට පත් වන්නා වූ විඤ්ඥාණමය තත්වයකි.

විඤ්ඤාණය සැම විටම බාහිරයේ ඇති පුද්ගල, වස්තු, සිද්ධි ආහාර ප්‍රත්‍ය කොට ගෙන යැපෙයි. තම ශරීරයේ ඉපදීයන් මාර්ගයෙන් රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම (සිතුවිලි) යන ආහාර මත මේ විඤ්ඤාණය පවතියි. ඉන් පිහිටා පෝෂණය ලබමින් පසුවෙයි. මනෝ ලෝක තනාගෙන ඒවා තුළ හැසිරෙමින් වින්දනයකට, මුලාවකට පත් වෙයි. සමාජ ව්‍යවහාරයේ මනෝ ගැසීම යයි කියන්නේ මේ තත්වයයි. ලෝකය තුළ ජීවත් වන සැම ජීවියෙකුම, ප්‍රාණියෙකුම ජීවත් වන්නේත්, ක්‍රියාකාරී වන්නේත් මේ වින්දන ශක්තිය තුළිනි. විඤ්ඤාණය තුළ නොහැසිරෙන කෙනෙකු වේද, ඒ අරහතුන් වහන්සේ කෙනෙකු පමණි.

පුද්ගලයාගේ ජීවිතය පවතින්නේ විඤ්ඤාණ ශක්තිය මත බව අපි වටහාගෙන ඇත. මේ විඤ්ඤාණය නොමැතිව කිසිදු සත්වයෙකුට ජීවත්විය නොහැකිය. විඤ්ඤාණය තුළ තැන්පත්ව ඇත්තේ අතිත අත්දැකීම් වල මතකයන්ය, දැනීම් සමුදායන්ය. පුද්ගලයෙකුට තම ජීවිතය පවත්වාගෙන යාමේදී එය ආරක්ෂිතව පවත්වාගෙන යාමට විඤ්ඤාණය උපකාරී වෙයි.

උදාහරණයක් මගින් පැහැදිලි කරන්නේ නම් පුද්ගලයා ආහාර ගන්නා විට ශරීරයට විෂ වන ආහාර නොගන්නේ මේ විඤ්ඤාණ දැනීම නිසාය. ගින්දරට අත නොදමන්නේ ඉන් හානිවන බව විඤ්ඤාණය අතිත දැනීමෙන් දන්නා නිසාය. තමාගේ ජීවිතයට හානිවන තැන්වලට නොයන්නේ විඤ්ඤාණයේ දැනීම නිසාය. ජීවිතයට හානිවන ක්‍රියාවන් නොකරන්නේ විඤ්ඤාණයේ දැනීම නිසාය.

මේ අනුව අප පැහැදිලිව අවබෝධ කරගත යුත්තේ විඤ්ඤාණය ජීවිතයට හානියක් නොවී අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමටද, උදව් වන බවයි. විඤ්ඤාණය පුද්ගලයා දුකට විපතකට පත්වනවාට කැමති නැත. ඒ නිසා විඤ්ඤාණය ජීවිතය ආරක්ෂා කරගැනීමට කටයුතු කරයි. නමුත් ඉහත විග්‍රහයන්ට අනුව විඤ්ඤාණයේ මෝහ සහගත විකෘති ආශාවන් ඉටුකිරීමට යාමේදී පුද්ගලයා සසරට වැටෙනු ඇත. විපත් වලට මුහුණ

දිමට සිදු වේ. අවිවි, තිර, තිරිසන්, ප්‍රේත, අසුර අපාවල උප්පත්තිය ලැබීමට මේ විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාකාරිත්වයම හේතු වේ. මේ අනුව විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාකාරිත්වය දෙපැත්තකට සිදුවන බව පෙනී යයි. පෘගන්ජන පුද්ගලයා විසින් කල යුත්තේ මේ විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ මනා අවබෝධයක් ලබාගෙන මේ විඤ්ඤාණ ක්‍රියාකාරිත්වය නිවන් මාර්ගයට උපයෝගී කර ගැනීමයි. අවිද්‍යා මූලයෙන් හටගන්නා විඤ්ඤාණය සසර ගමනටත්, කුසල මූලයෙන් හටගන්නා විඤ්ඤාණය නිවනටත් හේතු වේ.

මනස - චිත්තය - විඤ්ඤාණය ලෙසින් හඳුන්වනු ලැබූ පුද්ගලයාගේ මේ මනෝමය ස්වභාවය "සිත" යන පොදු ව්‍යවහාර පදයෙන් මෙතැන් සිට හඳුන්වනු ඇත. මෙතැන් සිට මේ සිතේ හටගැනීම, පැවතීම, නැතිවීම යන ක්‍රියාවලිය ගැන ධර්මය තුළ සඳහන් ආකාරයට කෙටියෙන් විස්තර කෙරෙනු ඇත. බෞද්ධ දර්ශනය තුළ මූලිකත්වය දී ඇත්තේ පුද්ගලයාගේ සිත පිළිබඳ විග්‍රහ කිරීමටය. මේ සමස්ථ ක්‍රියාවලිය චිත්ත - චෛතසික - රූප - නිබ්බාන ලෙස විග්‍රහ කොට ඇත.

සිත හටගැනීම, පැවතීම හා නැතිවීම යන අවස්ථා තුනකින් යුතු වෙයි. මේ සිත හටගැනීම කරුණු කාරණා රාශියක් එක් වීමෙන්, උදව් වීමෙන් සිදුවෙයි. මූලික වශයෙන්ම සිතක් හටගැනීමට අතිත කර්මය බලපායි. පුද්ගලයා තුළ පවතින්නා වූ අවිද්‍යාව බලපායි. පුද්ගලයා තුළ පවතින තණ්හාව සිතක් හටගැනීමට බලපායි. එසේම සිත හටගැනීමේදී බාහිරයෙන් ගන්නා ආහාර ප්‍රත්‍ය බලපානු ලබයි. මේ සමහර එම පුද්ගලයාගේ සිතේ පවතින්නා වූ ස්වභාවය හා එහි පවතින්නා වූ ගති හැඩතල මේ සිත් ඉපදවීමට හේතුවෙයි. එසේම පැවතිගෙන යන්නා වූ සිත් පරම්පරාව ඉදිරි සිත් බිහි වීමට පදනම සකසයි.

මේ බිහිවන සිත උත්පාද, තිථි, භංග යන අවස්ථා වලට යටත්ය. සිතකට චිත්තක්‍ෂණ 17 ක් ඇතැයි සඳහන් වේ. මෙම චිත්තක්‍ෂණ වේගයෙන් ඉතා වේගයෙන් ඇතිව නැතිව යයි. එය තප්පරයකට කෝටි ගනනක් විය

හැකිය. මේ ආකාරයට සකස් වන සිත ධර්ම එක් වී සකස් වන්නා වූ ස්වභාවයක විකාශනයක් බව පැහැදිලිය. සැම සිතකම ධර්මතාවයන් හතක් ඇති බව පැහැදිලි කරයි. එය සබ්බ චිත්ත, සාධාරණ ධර්ම වශයෙන් නම් කර ඇත. එම ලක්ෂණ හත මේ ආකාරයට ඇතිවනු ඇත. එස්ස - වේදනා - සංඤ්ඤා - චේතනා - ඒකග්ගතා - පිටිතේන්ද්‍රිය මනසිකාරය නම් වේ.

එස්ස යනු බාහිර අරමුණක් ඇසුරු වීමයි. ස්පර්ශ වීමයි. මේ ස්පර්ශය නිසා රත්වීමේ සහගත මට්ටමක්, පිලිස්සීමක් සිත තුළ ඇති වේ. එය වේදනාවයි. එය තුන් ආකාරයක් ගනී. සුඛ - දුක්ඛ - අදුක්ඛම අසුඛ වශයෙනි. මේ රත්වීමේ ප්‍රමාණය මත එම භාහිර නිමිත්ත හඳුනන තත්වයක් සිත තුළ පහළ වේ. එය සංඤ්ඤාවයි. සංඤ්ඤාව ඉපදීමත් සමඟම එයට අතිත පුරු ගති මිශ්‍ර වීමෙන් චේතනාව හටගනී. චේතනාව වන්නේ ඉන් වින්දනයක් ලැබීමෙන් එය අයිතියකින් පැවැත්වීමත්ය. ඉන්පසුව ඒකග්ගතා යන තත්වය සිත තුළ ජනිත වේ. ඒකග්ගතාවය යනු මතු වූ චෛතසික ධර්මයන්ට එකඟවීමයි. ඇති වූ තත්වයට එකඟ වෙමින් පවත්වාගෙන යාමට ඒකග්ගතාවයක් ඇතිවෙයි. ඉන්පසුව පිටිතේන්ද්‍රිය යන මට්ටම හටගනී. මෙහිදී සිත තුළ ඇති වූ තත්වය පිටිත-ඉන්ද්‍රිය බවට පත්වෙයි. පිටිතය පවත්වාගෙන යන හසුරුවන තත්වය මේ ඇති වූ තත්වය බවට පත් වෙයි. ඉන්පසුව මනසිකාරය යන තත්වය සිත තුළ හටගනී. මනසිකාරය යනු පහළ වූ තත්වය නැවත නැවත මතුවෙමින් පිටිතය තුළ පවතිමින් තිබීමයි.

මෙහිදී මොළය සහ හදවත දෙකම සම්බන්ධව මේ ක්‍රියාකාරීත්වය පවතියි. මනස, මැනීම මොළය ඇසුරු කරගෙන සිදුවන අතර ඇතිවන චිත්ත ස්වභාවයන් දැරීම සිදුවන්නේ හදවත ඇසුරු කරගෙනයි. මේ ආකාරයට ඇතිව, පැවත, නැතිව යන්නා වූ සිතේ ස්වභාවයන් අනුව කොටස් වලට බෙදා දැක්වා ඇත. ඒවා නම්,

කාමාවචර සිත් - රූපාවචර සිත් - අරූපාවචර සිත් වශයෙනි.
කුසල් සිත් - අකුසල් සිත් - විපාක සිත් - ක්‍රියා සිත් වශයෙනි.

සුඛ සිත් - දුක්ඛ සිත් - සෝමනස්ස සිත් - දෝමනස්ස සිත් - උපේක්‍ෂා සිත් වශයෙනි.

සම්ප්‍රයුක්ත සිත් - විප්‍රයුක්ත සිත් වශයෙනි.
අසංඛාරික සිත් - සසංඛාරික සිත් වශයෙනි.
ලෝකික සිත් - ලෝකෝත්තර සිත් වශයෙනි.
අසෝතුක සිත් - සසෝතුක සිත් වශයෙනි.
අසෝභන සිත් - සෝභන සිත් වශයෙනි.

මේ ආකාරයට බෞද්ධ දර්ශනය තුළ සිත පිළිබඳව කෙරෙන විග්‍රහය සිතා ගැනීමටත් අසිරිය. ගැඹුරුය. මේ සිතේ ඇතිවීම, පැවතීම, නැතිවීමත් යන ස්වභාවයන් පිළිබඳව ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට යමෙක් අවබෝධ කරගන්නේද ඔහු මේ ලෝකයේ සිටින උසස්ම පුද්ගලයාය. අප පිවත්වන බව දැනෙන්නේ සිතටයි. සිත නැත්නම් පැවතීමක්, දැනීමක් නැත. සිත ලෙස ගැනෙන විඤ්ඤාණය විසින් භාහිර කොටස් එකතු කරගෙන ගර්ථය නම් කොටස තනා ගනී. ඉන්පසුව සිතේ නිවහන, සිතේ පීඨය වන්නේ ගර්ථයයි. ගර්ථය නොමැතිව සිතටද, සිත නොමැතිව ගර්ථයටද පැවැත්මක් නැත.

සිතක් හටගැනීමෙන් ඇතිවන උෂ්ණත්වය ගර්ථයේ ක්‍රියාවලිය පවත්වාගෙන යාමට උපකාරී වෙයි. ගර්ථය තුළ ඇති වූ උෂ්ණත්වය නැවත නැවත සිත් උපදවීමට උපකාරී වෙයි. පුද්ගලයාගේ මුහුණේ, ගර්ථයේ හැඩයෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ සිතේ හැඩයයි, ගති ලක්‍ෂණයයි. මේ අනුව කයත් සිතත් වෙන් කල නොහැකි මට්ටමින් බැඳී ඇති බව පෙනී යයි. සිතේ ඇතිවෙන තත්වයක්, සංඛාරයක් ක්‍ෂණිකව ගර්ථය තුළ පෙන්නුම් කරයි. උදාහරණයක් ලෙස දකින ආභාරයට අනුව එම ආභාරය ගැනීමට දිරවීමට හැකි ආකාරයට ගර්ථය සකස් වෙයි. සංඛාර වෙයි.

තමා ප්‍රිය වස්තුවක් දුටු විට ඒ අනුව ගර්ථය සංඛාර වෙයි. තමා අප්‍රිය වස්තුවක් දුටු විට ඒ අනුව ගර්ථ ලක්ෂණ පහළ වෙයි. තමාගේ ප්‍රිය මිතුරෙකු හෝ සතුරෙකු දුටු විට ඒ අනුව ගර්ථය සංඛාර වෙයි. සමලිංගික සත්වයෙකු දුටු විට සිදුවන්නේ එක සංඛාරයකි. විෂම ලිංගික සත්වයන් දුටු විට ඊට අනුව ගර්ථය වෙනස් වේ. මේ තත්වය තමාගේ ජීවිතය තුළින් විග්‍රහ කරගෙන අවබෝධ කරගන්න.

සිතේ ස්වභාවය වන්නේ භාතිරයට ඇලෙන ස්වභාවයයි. එය නිතරම බලා සිටින්නේ භාතිරය සමඟ ගනුදෙනුවකට වින්දනයකට යාමටයි. මැස්සෙකුට පියඹා ගොස් යමක් මත නොවසා සිටිය නොහැකිය. එසේම සිතටද භාතිරය වෙත නොඇලී සිටිය නොහැකිය.

සිත උපදින්නේ පුද්ගලයා තුළ ඇති සැනසිල්ල මරාගෙනය. සැනසිල්ල මැරෙන්නේ අත්පත් කරගැනීමට නොහැකි දේවල් සිත ඉල්ලන නිසාය. ලැබුණත් ඒවා එලෙසින් පවත්වාගෙන යාමට නොහැකි නිසාය. සිත අකමැති දේවල් ඇසුරු කරන්නට සිදුවන නිසාය.

පෘතග්ජන මිනිසාට දුක නොතේරෙන්නේ සිතකින් සිතකට මාරු වී යන නිසාය. එක් දෙයක් පිළිබඳව සිතක් ඇති වී එය ලබාගන්නට, ලබාගෙන වින්දනය කරන්නට උත්සාහ ගනී. එය ලැබුණත් නොලැබුණත් වෙනත් දෙයක් ඇසුරු කරගෙන තවත් සිතක් උපදී. එවිට එය ලබාගන්නට උත්සාහ දරයි. දිගින් දිගටම සිදුවන මේ ක්‍රියාවලිය නිසා පුද්ගලයාට සිත ගැනත්, දුක පිළිබඳවත් යථා අවබෝධයකට පැමිණීමකට අපහසු වේ. තමා තුළ සිදුවන ක්‍රියාවලිය තමාට දර්ශනය නොවේ. එය දර්ශනය කර ගැනීමට නම් විදර්ශනාවකින් ඒ දෙස බැලිය යුතුය. සිතට අනුව සංඛාර වන ස්වභාවය විමසා බැලිය යුතුය. තමාගේ රංගනය තමාට නැරඹිය නොහැකිය. රංගනයක් නැරඹීමට නම් රංගනයෙන් ඉවත්ව ප්‍රේක්ෂකයෙකු බවට පත් විය යුතුය.

මේ අනුව අප අවබෝධ කර ගත යුත්තේ කය යනු හිස් පඬියෙක් බවයි. ජීවිතය ඇතිවන්නේත්, පවතින්නේත් මේ සිත මූලික කරගෙන බවයි. කය යනු සිතට අනුව නැටවෙන වස්තුවක් පමණි. සිතක් හටගැනීමෙන් පසු ගරිරයේ ඇති සියලුම කොටස්, සියලුම සෛල ඊට අනුව සක්‍රීය වේ, වෙනස් වේ. උදාහරණයක් ලෙස සියඹලා දුටු විට ඊට අනුව එම ආහාරය ගැනීමට සුදුසු ලෙස කටද, බඩද, ගරිරයද සකස් වේ. කප්පු නම් ආහාරය දුටු විට එය ආහාර කොට ගැනීමේ තත්වයක් ගරිරය තුළ සකස් වේ. සියඹලා ආහාර කර ගැනීමට සකස් වූ සිතෙන්, කයින් කප්පු ආහාරයට ගත නොහැකිය. කප්පු ආහාරයට ගැනීමට නම් ඊට අනුරූප සිතක්, ගරිරයක් නිර්මාණය විය යුතුය.

සිත හා කය එක්ව නිර්මාණය වූ පුද්ගලයා තුළ ත්‍රිප් කයක් පවතී. ඒ කරප් කය (සෘතුප්කය), කර්මප්කය, චිත්තප්කය වශයෙනි. මෙහිදී කරප් කය යනු වා පින් සෙම් වලින් නිර්මාණය වූ කයයි. ශුද්ධාණ්ඩක කොටස් වලින් නිර්මාණය වූ කයයි. අපට පෙනෙන්නේ, ස්පර්ශ වන්නේ මේ කයයි. ඇතිව, පැවත, නැතිව යන්නේ මේ කයයි. කර්මප්කය යනු පුද්ගලයා උපදවන භාද-කරක, කුසල-අකුසල ශක්තින් සියල්ල ගබඩා කරන කයයි. පුද්ගලයා අතීතයේ රැස්කල සියලු දේ මේ කර්මප්කය තුළ පවතී. ඒවා නිරන්තරයෙන් විපාක දෙමින් පවතී. අලුතින් කර්ම රැස් කරමින් පවතියි. අලුතින් කර්ම රැස් නොකරන්නේ නම් ඉදිරි පැවැත්මක් නැත.

චිත්තප් කය යනු ඉතා පිරිසිදු චිත්ත ස්වභාවයයි. එහි කෙලෙස් මිශ්‍රව නැත. චිත්තප් කය කිසිදිනක අහෝසි නොවී පවතින කයයි. රහතන් වහන්සේලා පිරිණිවන් පෑ පසු කරප්කය හා කර්මප්කය නැතිවුවත් චිත්තප් කය පවතී. එය මේ විශ්වයේ පවතී. චිත්තප්කය ඉන්පසුව කිසිම දෙයක් අල්ලා ගැනීමට, රැස්කිරීමට බිහිකිරීමට නොයයි. සිත-ගත- හා පරිසරය පිළිබඳව පෘතග්ජන ලෝකයට අවබෝධයක් නොමැත. සිත යනු පුද්ගලයා අතීතයේ කල සියලුම ක්‍රියාකාරකම් වල ඉතිරි වූ ගති සමූහයයි. තමා තුළ භාද හා නරක ක්‍රියාවන්ගේ ස්වභාවයන්ගේ පැවතීමයි. කර්ම කෝෂයයි. පුද්ගලයාගේ දෙව්විපිය හා ඇසුරු වන

පිරිසත්, පිවත්වන පරිසරයත් තමාට ලැබී ඇත්තේ මේ කර්ම ස්වභාවයට ගැලපෙන පරිදිය. තමාගේ පිවිතය තුළ සිදුවන සිදුවීම්ද සිදුවන්නේ මේ කර්මානුරූප තත්වය අනුවයි.

පුද්ගලයා තුළ සසර පවත්වාගෙන යන ආකාරය අනුව පුද්ගලයාගේ සිතේ යම් ස්වභාවයක් ඇත. එය ලෝකයට ඇලුණු මුලාවුණු ස්වභාවයක් විය හැකිය. නිතරම වින්දනය තුළ හැසිරෙන භාහිරයෙන් වින්දනය සොයන ස්වභාවයක් විය හැකිය. එය ද්වේශය මුල් කොට පවතින්නක් විය හැකිය. එසේත් නැතිනම් ස්වභාවයෙන්ම දුකින් පීඩාවෙන් අසහනයෙන් පවතින සිතක ස්වභාවයක් විය හැකිය.

සත්‍ය වශයෙන්ම පුද්ගලයාට සිදුවන්නේ මේ සිතේ ස්වභාවයට අනුව දෙමව්පිය, ඥාති හා ඇසුරු කරන පුද්ගලයන්ද සිතේ ස්වභාවයට සරිලන පරිසරයක්ද ඊට අනුරූප සිද්ධීන්ද ඇති වීමයි. නිතර සිත තුළ ද්වේශය, වෛරය පවත්වාගෙන යන ගැටුම් ඇතිකර ගැනීමට බලා සිටින අයට මුණගැසෙන්නේද, එවැනිම පිරිසකි. ලැබෙන්නේ එවන්ම ගැටුම්කාරී පරිසරයකි. නිතරම සිතේ දුක කලකිරීම පීඩාව ඇති අයට ලැබෙන්නේද, එවැනිම වූ පරිසරයකි. මුහුණ දීමට සිදුවන්නේද, එවැනිම වූ සිද්ධීන්ටය. මේ අනුව පුද්ගලයාට ලැබෙන පරිසරයද, ඇසුරු කරන අයද, රැකියාවද, අඹු දරුවන්ද මේ සිතේ ස්වභාවයට අනුරූප වන්නා වූ ඒවා වෙයි.

සිදුවන්නේ සිතේ ස්වභාවයට අනුව පරිසරය සකස් වීමයි. පරිසරයේ ස්වභාවයට අනුව සිත සකස් වේය යන්න මෝහ අදහසකි. පෘතග්ජන ලෝකයා සිතා සිටින කාරණය නම් පරිසරයේ ස්වභාවයට අනුව සිතේ ස්වභාවයද හටගන්නා බවයි. නමුත් මෙහිදී සිදුවන්නේ තම සිතේ ස්වභාවයට අනුව පරිසරයේ ප්‍රතිචාර ලැබීමත් එම පරිසර තත්වයන් මත සිතේ මේ ස්වභාවය දිගටම පවත්වාගෙන යාමට පරිසරය උපයෝගී වීමත්ය. මේ ධර්මතාවය තමාගේ හා අන් අයගේ පිවිත අත්දැකීම් තුළින් විමසා බලා අවබෝධ කොට ගන්න. සිදුවන ක්‍රියාවලිය නම් සිතේ

ස්වභාවය අනුව පරිසරය සකස් වීමයි. පරිසරයට අනුව සිත සකස්වීම නොවේ. ලැබුණු පරිසරයේ තත්වයන් සිතේ ස්වභාවය පවත්වාගෙන යාමට හේතු වේ.

සිත සහ ගත තුළ පවතින තවත් ස්වභාවයක් නම් සියලු දැනීම්, හැඟීම් සිත මුලිකව, ආශ්‍රිතව සිදුවන බවයි. කකුලක ඇතිවෙන තුවාලයක වේදනාව දැනෙන්නේ සිත ඒ හා එකඟ වුවාට පසුවයි. නැතිනම් එය දැනෙන්නේ නැත. සියලුම දැනීම් තත්වයන් ඒ ඒ ඉන්ද්‍රියන්, ස්නායු පද්ධතිය හරහා සිත වෙත ඒ තත්වයන් දත්වයි. දැනීම ඇති කරයි. ඒ අනුව ඉන්ද්‍රියන් ස්නායු පද්ධතිය හා සිත එක් වූ විට දැනීම් තත්වයක් හටගනී. මේ ක්‍රියාවලිය සිදු නොවන්නේ නම් මේ දැනීම හටගන්නේ නැත.

උදාහරණයක් මඟින් පැහැදිලි කරන්නේ නම්, සිත බියකට කම්පනයකට පත් වූ විට ගර්ථයේ වේදනාවක් නොදැනී යයි. පුද්ගලයෙකුට හදිසි අනතුරක් වූ අවස්ථාවක් ගනිමු. එහිදී පුද්ගලයාගේ ගර්ථයේ තුවාල හෝ කැඩී බිඳී යාම් ඇතිවිය හැකිය. නමුත් කම්පනය හා බිය නිසා පුද්ගලයාට එම වේදනාවන් නොදැනෙන තත්වයක් ඇතිවිය හැකිය. සිතේ පැවති බිය හා කම්පනය අඩුවන්නට අඩුවන්නට ගර්ථයේ වේදනාව වැඩිවන්නට පටන් ගනී. දහවල් සිදු වූ ඊය අනතුරක වේදනාව සැබැවටම දැනෙන්නේ ඇඳ මත ටික වේලාවක් සිටින විටදීය.

පසුගිය සුනාමි අවස්ථාවේ මිනිසුන්ට සිදු වූ ගාර්ථික කැඩීම් බිඳීම් ඔවුන්ට දැනුනේ පසුවයි. තමාගේ සිත බියට කම්පනයට පත් වූ නිසා මේ තත්වයන් නොදැනී තිබිණි. අඹු දරුවන් හා දේපළ නැති වීමෙන් හටගත් කම්පනය නිසා ගර්ථයේ වේදනාව නොදැනිනි. කකුලේ ඇතිලි කැඩී වෙන් වී තිබුනත් ඒවා ඔවුන්ට දැනෙන්නට වූයේ කම්පනය බිය අඩුවන විටදීය. මේ ධර්මතාවය තමාගේ පිටිත අත්දැකීම් තුළින් ගලපා බලා අවබෝධ කර ගන්න.

පුද්ගලයා ජීවත් වන බව දැනෙන්නේත්, සැප දුක ආදී සියල්ල දැනෙන්නේත් සිතටය. පුද්ගලයා ජීවිතය තුළ සියලු ක්‍රියාකාරකම් පවත්වාගෙන යන්නේ සිතේ අරමුණු ආශාවන් ඉටුකර ගැනීම සඳහාය. සැම අදහසකම, චුළුමනාවක, ක්‍රියාවකම ඇත්තේ සිත පිහිටීමේ ආශාවයි. සිත සතුටු කිරීමේ, තෘප්තිමත් කිරීමේ, පිරවීමේ චුළුමනාවයි. සියල්ලම සිදුකරන්නේ සිතේ සතුට ඇතිකර පවත්වාගෙන යාම සඳහාය.

අපි ඔබ සැමට යෝජනා කොට සිටින්නේ මනා පරිමාණ ව්‍යාපෘති දියත් නොකොට සිත සතුටින් තබාගත හැකි ක්‍රමයක් පිළිබඳවයි. වැඩ කර ලබාගන්නා සතුට වැඩ නොකර ලබාගත හැකි ආකාරයක් ගැනයි. ලෝකය තුළ සිටින සියලුම පෘතග්ජනයින් කරන්නේ සැප සෙවීමට ගොස් දුක් ගොඩක් උරුම කර ගැනීමයි. සැපය සහනය සොයන විට ලැබෙන ඵලය නම් දුක සහ අසහනයයි.

"විඤ්ඤාණය තුළ පවත්නා ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ අකුසල මූල මඟින් අරමුණු හමුවේ කාම කෝප සිතුවිලි තමා තුළින්ම ජනිත වී ඒ පුද්ගලයාටම හිංසා කරයි. එය කෙසේද යත්, කෙසෙල් ගස තුළින් උපදින කෙසෙල් කැන හිසා කෙසෙල් ගස විනාශ වී යාම බඳුය."

කිංසුකෝපම සූත්‍රය (ස.නි)

ධ්‍යාන හා මාර්ග චල යනු කුමක්ද?

"යාවජිවමිපි වේ බාලෝ - පණුඛිතං පයිරුපාසති

න සෝ ධම්මං විජානාති - දුඛිඛි සුපරසං යථ"

- ධම්ම පදය

හැන්දට මාළුපිණි රසය නොදැනෙන්නාක් මෙන් අනුවනයා දිවි ඇති තාක් පණුඛිතයෙකු ඇසුරු කළත් දහම දැන නොගනී.

ධ්‍යාන යනු දවාහැරීමයි. තමාගේ චිත්ත සන්තානයේ පැල පදියම්ව ඇති රාග, ද්වේශ, පටලයන් දවා හැරීමයි. රාග, ද්වේශ මට්ටම් යටපත් කිරීමෙන්, දවා හැරීමෙන් ධ්‍යානයන්ට පත් විය හැකිය. මේ ධ්‍යාන මට්ටම් උපදවා ගැනීම සඳහා විවිධ භාවනා ක්‍රම භවිතා කිරීමක් දැකිය හැකිය. සමට් භාවනා ක්‍රම ප්‍රගුණ කිරීමෙන්ද, විදර්ශනා භාවනා ක්‍රම භවිතා කිරීමෙන්ද, මේ ධ්‍යාන මට්ටම් උපදවා ගත හැකිය.

පුද්ගලයන් විසින් උපදවා ගන්නා ධ්‍යාන මට්ටම් ආර්යය ධ්‍යාන හා අනාර්ය ධ්‍යාන ලෙස වෙන් කළ හැකිය. අනාර්ය ධ්‍යාන යනු සමට් භාවනා ක්‍රම වැඩීමෙන් ලබාගන්නා වූ ධ්‍යාන මට්ටම්ය. මේ භාවනා ක්‍රම වන්නේ අනාර්ය ආනාපාන සතිය ලෙස හැඳින්වෙන භුස්ම ගැනීම, පිටකිරීම වැනි ක්‍රමයන්ය. මෙෙහි භාවනාව, බුද්ධානුස්සති භාවනාව, පිළිකුල් භාවනාව, සක්මන් භාවනා ආදී භාවනා ක්‍රම මේ සමට් භාවනා ක්‍රම වලට ඇතුළත්ය.

මේ අනාර්ය ධ්‍යාන ලැබීම නිවන් මඟ නොවේ. නිවනද නොවේ. අනාර්යය ධ්‍යාන වැඩීමෙන් සිදුවන්නේ නිවන් මඟ වැසියාමයි. මේ සියලු ධ්‍යාන ස්ථිර නැත. ඒවා ලෞකික වූ, තාවකාලික වූ ධ්‍යාන තත්වයන් පමණි. මේ ධ්‍යාන පිරිහීමට පත්වන ධ්‍යානයන් වේ. මේ අනාර්ය ධ්‍යාන ලැබීමෙන් සිදුවන්නේ පුද්ගලයා තුළ පවතින රාග, ද්වේශ මට්ටම් තාවකාලිකව යටපත් කිරීම

ද්වාර්තම පමණි. මෙහිදී පුද්ගලයා තුළ පවතින්නා වූ මෝහ තත්වයන්, මෝහ මූලයන් විත්ත සන්නාය තුළින් ඉවත් වීමක් සිදු නොවේ. මේ නිසා මේ ධ්‍යානයන් ඉක්මනින් පිරිහී යා හැකිය. අනාර්ය ධ්‍යාන ඔහු මිය යෑමෙන් පසුව අහෝසි වී යා හැකිය. ඔහු අසංඤ්ඤා තලවල ඉපදීමට හේතුවිය හැකිය. අපාගත වීම පවා සිදු විය හැකිය.

මේ අනාර්ය භාවනා ක්‍රම තුළින් ධ්‍යාන ලබාගැනීමේ ක්‍රමය බමුණන්ගේ ඉගැන්වීම් ක්‍රමයකි. බුදු පියාණන්වහන්සේ පහළ වීමට පෙර තිබූ මේ අනාර්ය ඉගැන්වීම් ක්‍රම තුළින් පුද්ගලයාට සංසාරය තුළ අතරමං කිරීමක් දකින්නට ලැබුණි. මේ අනාර්ය ධ්‍යාන මට්ටම් වලට පත්වීමෙන් පුද්ගලයාගේ දුක අසහනය නොදැනී යයි. එම විට පුද්ගලයා ඒ තත්වයට රැවටීමක් මුලාවීමක් සිදු වේ. පුද්ගලයා ඒ සුවය තුළ ස්ථිර වන්නට අරමුණු කරගනී.

මෙහි ප්‍රතිඵලය නම් පුද්ගලයා සංඤ්ඤාවෙන් තොරව අසංඤ්ඤා තත්වයට පත් වීමයි. එහි ප්‍රතිඵලය නම් අරුපි බ්‍රහ්ම තලයන්හි ඉපදීමට හේතු සකස් වීමයි. ඒවායේ ආයුෂ ඉලක්කම් වලින් කිව නොහැකිය. එය කල්ප දහස් ගනනක් විය හැකිය. මේ තත්වයට පත් වුවහොත් බුද්ධත්ව හන්සේලා දස දහස් ගණනක් පහළ වනතුරුත් නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට නොහැකි වනු ඇත.

මේ ලැබුණු අවස්ථාවෙන් ප්‍රයෝජන නොගෙන නිවන් අවබෝධ නොකර ගතහොත් ඒ සියලු දෙනාටම ඉතා අභාග්‍ය සම්පන්න තත්වයකට මුහුණ දීමට සිදුවනු ඇත. වැරදි ගුරුවරුන්ගේ ඉගැන්වීම් අනුව අනවබෝධයෙන් අරුපි සමට භාවනා ක්‍රම වැඩීම අති භයංකර ක්‍රියාවකි. එහි ප්‍රතිඵලය වශයෙන් අසංඤ්ඤා තලවල ඉපිද කල්ප දහස් ගණනක් අතරමංව සිටීමට සිදුවනු ඇත.

වර්තමානය තුළ බුදු දහම උගන්වන ආයතන වලද, මේ අරුපි සමට භාවනා ක්‍රම ඉගැන්වීමක් දැකිය හැකිය. අවබෝධයකින් තොරව මේ

භාවනා ක්‍රම වැඩිමෙන් ඉතා භයානක තත්වයකට පත්වීමට සිදු වේ. මේ සමථ භාවනා ක්‍රම වැඩිමෙන් ලැබෙන අනාර්යය ධ්‍යාන හතරක් පිළිබඳව විස්තර කොට ඇත.

- 01) - ආකාශානන්ද්‍රව්‍යතන ධ්‍යානය
- 02) - විඤ්ඤාණන්ද්‍රව්‍යතන ධ්‍යානය
- 03) - ආකිඤ්ඤාණන්ද්‍රව්‍යතන ධ්‍යානය
- 04) - නෙවසඤ්ඤාණාසඤ්ඤාණතන ධ්‍යානය වශයෙනි.

සමථ භාවනා ක්‍රම වැඩිමෙන් අභිඤ්ඤාලාභියෙකු බවට පත් විය හැකිය. නමුත් එය නිවන නොවනු ඇත. එය ආනාර්යය ලෞකික ධ්‍යානයන් පමණි. මෙහිදී සිදුවන්නේ රාග, ද්වේශ, තත්වයන් තාවකාලිකව යටපත් වීම පමණි. මෝහ මූලයන් ඉවත් වීමක් සිදුනොවේ. බෝධි සත්වයන් වහන්සේද බුද්ධත්වයට පත්වීමට ප්‍රථම මේ සමථ භාවනා ක්‍රම උගන්වන ගුරුවරුන් ලඟට ගොස් මේ භාවනා ක්‍රම ප්‍රගුණ කර ඇත. ඉන්පසුව ඒවා තුළ නිවන නොමැති බව පසක් කොට ගෙන උන්වහන්සේ විසින් ඒවා ඉවත දමා ඇත.

මේ ආකාරයට අනාර්යය වූ අභිඤ්ඤා ලබා සෘද්ධි ප්‍රාතිභාර්ය පෑ අය පිළිබඳව ඉතිහාසයේ ඕනෑතරම් සඳහන් වේ. නමුත් මේ ප්‍රාතිභාර්යය පෑම් බුදු පියාණන් වහන්සේ විසින් අනුමත කල ඒවා නොවේ. තම අනුගාමිකයන්ට ප්‍රාතිභාර්යය පෑම් නොකරන ලෙසටද උපදෙස් දී තිබුණි. එක්තරා අවස්ථාවක බුදු පියාණන්වහන්සේ හා භික්ෂූන් වහන්සේලා ගංගාවකින් එතෙර වීමට තොටියා එනතුරු බලා සිටියහ. මේ ස්ථානයට පැමිණි ධ්‍යාන ලාභී තව්සෙකු තම ලේන්සුව ගංගාව මත එලා ඒ මතින් ගංගාව හරහා ඇවිද ගියේය. ඉන් පසුව බුදු පියාණන්වහන්සේත්, භික්ෂූන් වහන්සේලාත් පාරාවක ආධාරයෙන් ගංගාවෙන් එතෙර විය. එතැන සිටි භික්ෂූන් වහන්සේ තමකට ප්‍රශ්නයක් වූයේ ධ්‍යානලාභී තවුසාට වඩා බලයක් ඇති බුදු පියාණන්වහන්සේ ගංගාවෙන් එතෙර වීමට තම බලය පාවිච්චි නොකරන්නේ මන්ද යන්නයි. උන්වහන්සේගේ පිළිතුර වූයේ බමුණා

අප්‍රමාණ උත්සාහයකින් ලබාගත් ධනාන බලය වටින්ගේ පිවිටියක් පමණක් බවයි. ඒ පුද්ගලයෙකු එගොඩ කිරීමට තොටියා අය කරන්නේ පිවිටියක මුදලක් නිසාය.

අනවශ්‍ය ප්‍රාතිහාර්ය පැම බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් කිසි දිනක අගය කොට නැත. පිළිගෙන නැත. ඒ අනෙක් පුද්ගලයන් ඒවා දැකීමෙන් දුකට පත්වන නිසාය. නොමගට යොමුවන නිසාය. මේ දේවල් දැකීමෙන් මිනිසා නිවන සෙවීම නවතා ප්‍රාතිහාර්ය පසුපසත්, බල ශක්තීන් පසුපසත් ගමන් කිරීමට යොමුවන නිසාය. අභිඤ්ඤාලාභියෙකු විමට වඩා සෝවාන් ඵලයට පත්වීම උසස්ය. සෝවාන් ඵලයට පත්වීම මහා බුන්ම තනතුරට පත්වීමටත් වඩා උසස් බව බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් පෙන්වා දී තිබේ.

අභිඤ්ඤා බල පහකි. ඉද්ධි විධ, දිබ්බසෝත, පරචිත්ත විජානන, පුබ්බේ නිවාසානුස්සති හා දිබ්බචක්ඛුය. ඉද්ධි විධ යනු අහසේ පොළවේ කිමිදීම, දියමත ඇවිදීමේ හැකියාවයි. දිබ්බසෝත යනු දුර ගබ්බ, සියුම් ගබ්බ ඇසීමේ හැකියාවයි. පරචිත්ත විජානන යනු අනුන්ගේ සිත් දැකීමේ හැකියාවයි. පුබ්බේ නිවාසානුස්සති යනු පෙර විසූ ආත්ම භව සිහිකිරීමේ හැකියාවයි. දිබ්බචක්ඛුය යනු ඇත තිබෙන දෑ දැකීමේ හැකියාවයි.

මාර්ග ඵලයකට පත් වූ පුද්ගලයෙකුට එම ඵල මට්ටමට අනුව ධනාන නිරුත්සාහිකව ලැබේ. එය අසිරුවෙන් ලබාගන්නා ධනාන නොව නිරුත්සාහිකව ලැබෙන ධනානයි. එම ධනාන මට්ටම් පිරිහෙන ලෝකික ධනාන මට්ටම් නොවේ. මාර්ගඵලයන්ට පැමිණෙන ආර්යය පුද්ගලයන්, ධනාන මට්ටම් අටක් පසුකරන බව සඳහන්ය. මෙම ධනාන මට්ටම් මාර්ග ඵල සමඟ නිරුත්සාහිකව ලැබේ. ඒවා නැතිවෙන හෝ පිරිහෙන ධනාන නොවේ.

මාර්ගඵල යනු ධනාන නොවේ. මාර්ගඵලයකට පත්වීමෙන් සිදුවන්නේ සංසාර ගමනින් එතෙර විමට අවශ්‍ය මූලික පදනම සම්පූර්ණ වීමයි. මෙහිදී මාර්ගය යනු ඵලයට පත්වීම සඳහා ගමන් කරන්නා වූ මාර්ගයයි.

ආර්යය මාර්ගයයි. එම මාර්ගයේ ගමන් කල මට්ටම අනුව ඵලය බුක්ති විඳීමට හැකිය. මාර්ගය හා ඵලය මෙසේ විස්තර කල හැකිය. සෝවාන් මාර්ගය - සෝවාන් ඵලය, සක්කාදාගාමී මාර්ගය - සක්කාදාගාමී ඵලය, අනාගාමී මාර්ගය - අනාගාමී ඵලය, රහත් මාර්ගය - අරහත් ඵලය වශයෙනි. අරහත් ඵලයට පැමිනීමෙන් පසුව සංසාර ගමන අවසන් වනු ඇත.

මාර්ගඵලයකට පැමිණීමට නම් පුද්ගලයා පලමුව මේ විශ්ව ක්‍රියාවලිය පිරිසිඳු අවබෝධ කරගත යුතුය. සමස්ථ සත්වයාගේ සංසාර ක්‍රියාවලිය සිදුවන්නේ කෙසේද යන්න පිරිසිඳු අවබෝධ කරගත යුතුය. ඉන් පසුව පුද්ගලයාගේ සිත යනුවෙන් හැඳින්වෙන විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාකාරීත්වයද පිරිසිඳු අවබෝධ කරගත යුතුය. ඒ සඳහා විදුර්ගතා - විප්පසනා - අනුපස්සනා භාවනා ක්‍රම අවබෝධයකින් යුතුව භාවිතා කර යුතුය. චේතෝ විමුක්තියත්, ප්‍රඤ්ඤා විමුක්තියත් සම්පූර්ණ කරගත යුතුය.

නිවන් දකින්නේ ශරීරය නොව සිතයි. නිවන නැතිවන්නේ අවිදු, සහගත තත්වයක් සිත තුළ පවතින නිසාය. මේ නිසා යෝනිසෝමනසිකාරය ඇතිකර ගත යුතුය. ආර්යය මාර්ගය නම් යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් - පටිසෝතගාමී මාර්ගයටත් - පටිසෝතගාමී මාර්ගයෙන් සෝවාන් තත්වයටත් පුද්ගලයා පැමිණීමයි.

අනාර්ය මාර්ගය නම් අයෝනිසෝ මනසිකාරයයි. පුද්ගලයා අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් - අනුසෝතගාමී මාර්ගයටත්- අනුසෝතගාමී මාර්ගයෙන් - ඕගාපන්න තත්වයටත් පුද්ගලයා පත් වේ. මෙහඳි සෝවාන් මාර්ගය යනු සසරින් එතෙර වන මාර්ගයයි. ඕගාපන්න විම යනු සසර සැඩ පහරට හසුව පහළට ගලා යාමයි. (මේ ක්‍රියාවලිය පසුව සවිස්තරව පැහැදිලි කෙරෙනු ඇත.)

මාර්ග ඵලයකට පත්වන පුද්ගලයා මුලින්ම පැමිණෙන්නේ සෝවාන් ඵලයටයි. සෝවාන් ඵලයට පත්වන විට දස සංයෝජනයන්ගෙන් තුනක්

ඉවත් වේ. ඒවා නම් සක්කාය දිට්ඨිය - විචිකිච්චාව හා සිලබ්බත පරාමාසයයි.

පළමුවන සංයෝජනය නම් සක්කාය දිට්ඨියයි. සක්කාය දිට්ඨියෙන් මිඳිම යනු ස්වකය පිළිබඳ දිට්ඨියෙන් මිඳිමයි. තමාගේ ගර්ථය අයිති කරගෙන එයට වින්දනයක් සපයමින් එය මගේ ආත්මයයි කියමින් පවත්වාගෙන යාම සක්කාය දිට්ඨියයි. සෝවාන් ඵලයට පත් වූ පුද්ගලයා ඉහත ආකාරයේ දිට්ඨියකට නොපැමිණ තමාගේ කය යනු පංච උපාධනස්කන්ද ක්‍රියාවලියක් බව පැහැදිලිව අවබෝධ කරගනී.

දෙවන සංයෝජනය නම් විචිකිච්චාවයි. විචිකිච්චාවෙන් මිඳිම යනු විකෘති වූ විඤ්ඤාණමය කැමැත්තෙන්, ක්‍රියාකාරිත්වයෙන් ඉවත් වීමයි. තමා තුළ මැවුණු මායාවෙන් ඉවත්ව බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ යන ත්‍රිවිධ රත්නය කෙරෙහි අවල ග්‍රද්ධාවෙන් යුක්ත වීමයි.

තුන්වන සංයෝජනය වන්නේ සිලබ්බත පරාමාසයයි. සිලබ්බත පරාමාසයෙන් මිඳිම යනු බොරු සිලයට ඇලීමෙන් මිඳිමයි. බොරු මිත්‍යා දෘෂ්ඨි වලින්, වත්පිළිවෙත්, ක්‍රියාමාර්ග වලින් තිවන නොසොයා සැබෑ ආර්යය මාර්ගයට ප්‍රවිශ්ඨ වීමයි. ඉහත කී සංයෝජන තුනින් තිදහස් වූ පුද්ගලයා සෝවාන් ඵලයට පැමිණේ. ඉන් පසුව සක්කාදාගාමී මාර්ගයටත්, සක්කාදාගාමී ඵලයටත් පුද්ගලයා පත් වේ. මෙහිදී අඩු වී යන සංයෝජන දෙක නම් කාමරාග හා පඨිඝයයි.

මෙහිදී කාම රාග යනු පත්වේණියන් ඔස්සේ භාහිර අරමුණු ගනිමින් කය රමනය කිරීමේ ක්‍රියාවලියයි. සක්කාදාගාමී ඵලයට පැමිණෙන විට පුද්ගලයා මේ තත්වයෙන් ඉවත් වේ. මේ ක්‍රියාවලිය තුළ පුද්ගලයා හැසිරෙන විට පුද්ගලයා තුළ පටිඝය, ව්‍යාපාදය, තරභව අඩු වී යයි. මෙහිදී පුද්ගලයා සක්කාදාගාමී ඵලයට පැමිණේ.

ඉන් පසුව ආර්යය මාර්ගයේ යන පුද්ගලයා අනාගාමී ඵලයට පැමිණේ. අනාගාමී ඵලයට පැමිණීමේදී සිදුවන්නේ කාමරාග, පටිඝ හා ව්‍යාපාද තත්වයන්ගෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම මිඳීමයි. පුද්ගලයා චේතෙක් අසහනයෙන් වුවමනාවකින් වින්දනයක් බලාපොරොත්තුවෙන් පවත්වාගෙන ආ ජීවිතය එතැන් සිට පවතින ජීවිතයක් බවට පත්වනු ඇත. අනාගාමී පුද්ගලයා තුළ රාගය, ලෝභය, ද්වේශය වෙනුවට උපේක්ෂාව තුළ ජීවිතය පවතිනු ඇත.

අනාගාමී ඵලයට පත් වූ ආර්යය පුද්ගලයා ඊළඟට පත්වන්නේ අරහත් තත්වයටයි. එය නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමයි. අරහත් ඵලයට පැමිණීමේදී ඉතිරි සංයෝග පහද සම්පූර්ණයෙන්ම සිඳි යයි. ඒවා නම් රූප රාග - අරූප රාග - මාන - උද්ධච්ච - අවිදු යන සංයෝජනයන්ය.

අරහත් තත්වයට පත් වීමෙන් පසු කිසිම දෙයක් අයිතියකින් පවත්වන්නේ නැත. පවතින්නේද අපවත්වන ක්‍රියාවලියක් පමණි. විඤ්ඤාණය තුළ රූස් කිරීමේ ක්‍රියාවලියක් නැත. එම නිසා ක්‍රියාව කර්මයක් බවට පත් නොවේ. කර්ම බීජ රූස් නොකරයි. විත්ත සන්තානය තුළ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවයක් නැත. අරහතුන් වහන්සේලා බිහිකරන භව ක්‍රියාවලියෙන් තොර නිසා නැවත ජනිත වීමක් නොමැත. අවසානයේ කරජකය, කර්මජකය නැතිව ගොස් පිරි - නිවනට පත් වේ. මාර්ග ඵල ලාභියෙකු භාහිර ලක්ෂණ වලින් හඳුනාගත නොහැකිය. මාර්ග ඵලයට පත් වීමෙන් ශරීරයේ භාහිර වෙනස්කම් සිදු නොවේ. මාර්ග ඵලයට පත් වූ පුද්ගලයා තමාගේ අතීතය හා වර්තමානය ගලපා බලා තමා විඳින සුවය හා ලබන නිවන් සැපය මත තමා සිටින ඵලය තත්වය අවබෝධ කරගනී. නමුත් එය සමාජයට ප්‍රකාශ කරන්නේ නැත.

පින හා කුසලය යනු කුමක්ද?

"අත්ධවෙනු පරමිපරා සංසත්තා පුරිමොපි න පස්සති, මජ්ඣිමොපි නපස්සති, පච්චිමොපින පස්සති."

(චංඛි සූත්‍රය)

පරමිපරාගත කනවැල අල්ලා ගත්තවුන්ගේ පළමුවැන්නාද,
නොදකී. මැද සිටින්නාද නොදකී. අන්තිමයාද නොදකී.

පින යනු තමාගේ සිත පිනා යාමයි. තමා යහපත් වේතනාවකින් හැඟීමෙන් යුතුව කරන්නා වූ ක්‍රියාව තුළින් තම සිත සතුටකට, ප්‍රීතියකට, පහත්වීමකට පත්වන්නේ නම් එය පිනකි. දන් දීම, නැතිකෙනෙකුට යම් පරිත්‍යාගයක් කිරීම, කෙනෙකු මානසිකව සුවපත් කිරීම, ආමිස පූජා කටයුතු වල යෙදීම පිනකි. සිතේ පැහැදීමක් ඇතිව අන් අයට හානියක් නොවී යහපත බලාපොරොත්තුවෙන් සිදු කරන ක්‍රියා පින ලෙස හැඳින්විය හැකිය.

පින ලෝකික පින හා ලෝකෝත්තර පින වශයෙන් කොටස් දෙකකට බෙදිය හැකිය. මෙහිදී ලෝකික පින්කම් යනු ලෝකික පිටිතය සුඛිත, මුදිත කිරීමේ අපේක්ෂාවෙන් හා මරණින් මතු මිනිස් දිව්‍ය භව වල ඉපිද සැප විඳීමේ වේතනාවෙන් කරන පින්කම්ය. ලෝකෝත්තර පින්කම් ලෙස ගැනෙන්නේ සෘජුවම ලෝකික දේවල් අරමුණු නොකරගෙන තම ලෝකෝත්තර පිටිතය සැපවත් කිරීම සඳහා කරන්නා වූ පින්කම්ය. නිවන අරමුණු කරගෙන කරන පින්කම්ය. මාර්ග ඵල ලාභිත්ව සිව්පසය සැපයීම, ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීම, ධර්ම ධානය ලබාදීම ආදිය ලෝකෝත්තර පින්කම් ලෙස දැක්විය හැකිය.

මේ කරන පින්කම් වල ඵල ලබා ගැනීමට නම් තමා ධාර්මික විය යතුය. සිත පිරි සතුටින් පැවතිය යුතුය. නැත්නම් තමා කරන පින්කම් වල

ප්‍රතිඵල භක්ති විඳීමට නොහැකිය. තමාට ලැබීම ඇතිවන්නේ තමා මානසිකව පිරිගිය මට්ටමක සිටි නම් පමණි. සිත පිරුණු ස්වභාවයෙන් පහත් වූ ස්වභාවයෙන් පවති නම් ඒ අනුව පරිසරයෙන් තමාට අවශ්‍ය දේවල් ලැබෙනු ඇත. කොතරම් දුන් පින් කලද සමහරුන්ට ලැබීමක් නැත්තේ මේ නිසාය. විශ්ව ධර්මතාවය නම් පුද්ගලයාගේ සිතේ ස්වභාවය අනුව තමාට පරිසරය නිර්මාණය විමයි. පරිසරයේ ස්වභාවය අනුව සිතේ ස්වභාවය සකස් වේය යන්න මෝහ සහගත විශ්වාසයකි.

පින් කිරීමෙන් ලැබෙන ප්‍රතිඵල බොහෝය. එය මනුෂ්‍ය දිව්‍ය භවයන්හි උපත ලැබීමට හේතුවිය හැකිය. බාහිර සැප සම්පත් වලින් ආශ්‍රිත වසය කල හැකිය. ලෙඩ, දුක්, කරදර, විපත් වලින් තොරව පිවත් විය හැකිය. පිරිස් බලය ඇතිව මිනිසුන්ගේ ගෞරවාදරයට ලක්වෙමින් වාසය කල හැකිය. නමුත් නිවන පවතින්නේ මේ බාහිර සැප සම්පත් වල නොවන නිසා නිවන අත්විඳීමට නොහැකි වනු ඇත.

දස අකුසල් කිරීමෙන්, ලෝකය හා ඇලීමෙන් හා ගැටීමෙන් පිවත් විමෙන් පව සිදු වේ. පවි සිදු කිරීමෙන් අවිච්ඡි සතර අපා වල, යක්ෂ ප්‍රේත ලෝක වල, තිරිසන් යෝනි වල ඉපදීමටත්, දුක්විඳීමටත් සුදුසුකම් ලබයි. ලෝකක රහතන් වහන්සේගේත්, සිවලි මහ රහතන් වහන්සේගේත් වර්ත කටා කියවා බලා මේ තත්වය අවබෝධ කර ගන්න.

පින සෘජුවම නිවනට හේතු නොවේ. වර්තමාන සමාජයේ වෙසෙන බෞද්ධයන්ගේ විශ්වාසය පිං කිරීමෙන්, දාන මාන දීමෙන්, ආමිස පුජා වල යෙදීමෙන් නිවන් දැකිය හැකි බවයි. මෙය මෝහ සහගත වූත්, අඤ්ඤාණ වූත් සිතුවිල්ලකි. ලෝකයේ සිටින ධනවත්ම පුද්ගලයා තමා සතුව ඇති සියලුම ධනය දානමය පිනට පුජා කලත් නිවන් දැකීමට නොහැකිය. ඒ පින් කිරීමෙන් නිවන් දැකිය නොහැකි නිසාය. කෙනෙකු ඉපිද අවුරුදු සියයක් පිවත් වන්නේ යයි සිතමු. ඒ අවුරුදු සියය පුරාම දුන් දෙමින් පන්සිල් රකිමින් ආමිස පුජා වල නිරත වුවද, නිවන් දැකිය නොහැකිය.

බුදු පියාණන්වහන්සේ ජීවමානව සිටි සමයේ ප්‍රධාන දායක දායිකාවන් වූ අනේ පිඬු සිටුතුමාට, කෝසල මල්ලිකා බිසවට එකල සිටි රජවරුන්ට නිවන් දැකීමට නොහැකි වුයේ මේ නිසාය. වෙහෙර විහාර අසූ හතර දහසක් තැනූ ධර්මාශෝක රජතුමා පිඹුරෙක්ව උපදින්නේද මේ නිසාය. මේ අනුව අප තේරුම් ගත යුතු වන්නේ පින් කිරීමෙන් ලෞකික සැප සම්පත් ලැබීමට හැකි වුවත් නිවන් දැකීම කල නොහැකි බවයි.

පින් පව මිනිසා තේරුම් ගෙන ඇත්තේ වැරදි ආකාරයකටය. සතුන් නොමැරීමත්, ගෙවල් බිඳ වස්තුව පැහැර නොගැනීමත්, අන් අයගේ බිරිඳ සහ සැමියන් සමඟ නොහැසිරීමත්, බොරු නොකීමත්, මත් පැන් පානය නොකිරීමත් නිවන් දැකිය හැකි පින් ලෙස ගෙන ඇත. එම සිලය රැකීමෙන් නිවන් දැකිය හැකි යයි විශ්වාසය කරති. මේ සිලයෙන් පමණක් නිවන් දැකිය හැකි නම් මුලින්ම නිවන් දකින්නේ පරම අවිහිංසාවාදි වූ ජෛන මහාවීරතුමාය. පන්සිල් රැකීම, දස අකුසලයෙන් වෙන් වීම නිවනට පදනම වනු ඇත. මිනිසා තම පංචේන්ද්‍රියන් පින්වමින් තමා කැමති අයට දැඩිව ඇලී සිටීම වරදක්, අකුසලයක් බව නොදනී. නිවන් දැකීමට සෘජුවම හේතු වන්නේ තමා අළුතින් ගති රැස් කිරීම නැවතීමත්, රැස් කල ගති සෝදාහැරීමත්ය. රාග, ද්වේශ, මෝහ ක්‍ෂය කර හැරීමයි. අවිද්‍යාවෙන් මිදීමයි.

පින් සමහර අවස්ථා වලදි සසර තුළ අතරමං වීමටද හේතු වේ. විශාල වශයෙන් පින් කර රජෙකු හෝ නායකයෙකු විය හැකිය. ඉන් පසුව මිනිසුන්ට දඬුවම් කිරීමට පිඩා කිරීමට හා දුක ඉපදවීමට සිදුවේ. මේ පවෙන් නැවත අපා ගත වීමට සිදු විය හැකිය.

පින් අර්ථවත් වන්නේ වයද හේතු එල ධර්මතාවයක් මත සිදුවන දෙයක් ලෙස අවබෝධ කර ගැනීමෙන්ය. තමා දෙන දෙය අයිතියකින් තොරව පුජා කිරීමෙනි. යාවකයෙකුට මුදලක් දෙන විට ඔහු ඒ තත්වයට පත්වීමට සිදු වූ හේතුව, තමාට ඔහුට දීමට සිතක් පහළ වීම හේතු එලයක් ලෙස

දැකිය යුතුය. බලාපොරොත්තුවකින් තොරව ලෝභයෙන් තොරව එය දෙන්නේ නම් උසස් පින්කමකි. බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ එන කථා කියවා බලා මේ පිළිබඳ අවබෝධ කර ගන්න.

නමුත් පින් කිරීම නිවන් මගෙහි ගමන් කිරීමට, නිවන් දැකීමට උපකාර කර ගත හැකිය. ඒ මනුෂ්‍ය භවයක උපත ලැබීමෙන්ය. රෝග, ව්‍යාධි වලින් තොරව බාහිර දුක් පීඩා වලින් තොරව පිවත් විමට හැකි වීමෙන්ය. පිවත් විමට අවශ්‍ය සියලු දේවල්ම ලබා උප්පත්තිය ලැබීමෙන්ය. මේ බෞද්ධ දර්ශනය තේරුම් ගත හැකි ඥාණ ගක්තියක් ඇතිව තිරවුල් මනසක් ඇතිව උපත ලැබීමෙන්ය. ධර්මය දන්නා කලාණ මිත්‍රයන් හමුවන්නේද තමාගේ පුත්‍රය ගක්ති බලයෙනි. පුද්ගලයා තුළ පින් බලයෙන් මේ සියලු තත්වයන් සම්පාදනය වීමක් සිදු වේ. මේ තත්වයන් උපයෝගී කරගනිමින් පුද්ගලයාට නිවන සපුරාගත හැකිය. මේ අනුව පින් සෘජුවම නිවනට දායක නොවුනත් වක්‍ර ආකාරයකින් නිවනට උපකාරී වන බව වටහා ගත හැකිය.

කුසල් වැඩීම යනු පින් කිරීම හා සමාන දෙයක් නොවේ. කුසලය යනු සසර පවත්වන කෙලෙස් තත්වයන්ගෙන් ඇත්ව සිටීමයි. තමාගේ චිත්ත සන්තානයෙහි තැන්පත් කරගෙන සිටින පවත්වාගෙන යන කුණු සලා ඉවත්කර දැමීමයි. අවිචාරයෙන්, අනාචාරයෙන්, දුරාචාරයෙන් වෙන් වීමයි. තමා ගොඩ නඟාගෙන පවත්වාගෙන යන පීචිතය හා ලෝකය නැමති බොරුවෙන් නිදහස් වීමයි. පුහු සමාජ හර පද්ධතියෙන් නිදහස් වීමයි.

කුසලයද ලෝකික කුසල් හා ලෝකෝත්තර කුසල් ලෙස බෙදා දැක්විය හැකිය. මෙහිදී ලෝකික කුසල් යනු දස අකුසලයෙන් වෙන් වී සුවරිත දැහැමි පීචිතයක් පැවැත්වීමයි. සියලු පටි වලින් ඉවත් වීමයි. නිවන් අරමුණු කරගෙන තම ලෝකික පීචිතය පවත්වාගෙන යාමයි.

ලෝකෝත්තර කුසලය යනුවෙන් අදහස් වන්නේ තමා තුළ රැස්කර ගෙන ඇති රාග, ද්වේශ, මෝහ, ලෝභ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා, ආදි සසර

පවත්වන කෙලෙස් ධර්ම තම චිත්ත සන්තානය තුළින් ඉවත් කර දැමීමයි. කපා හැර දැමීමයි. එය ලෝභය, රාගය, ද්වේශය, මෝහය කිරීමේ ක්‍රියාවලියයි.

ලෝකෝත්තර කුසලය ලෞකික පින් මෙන් විපාක දෙන ඒවා නොවේ. ලෝකෝත්තර කුසල් එකතු කරන, රැස්කරන ඒවා නොවේ. එම නිසා ලෝකෝත්තර කුසල් ඵලදෙන විපාක දෙන ශක්තියෙන් යුක්ත නැත. ලෝකෝත්තර කුසලයෙන් සිදුවන එකම දෙය නම් නිරෝධ වීමයි, නිවන් අවබෝධ වීමයි.

සම්මත හා පරමාර්ථ ධර්ම යනු කුමක්ද?

"අසාරේ සාර මනිනෝ සාරේ වාසාරදස්සිනෝ
තේ සාරං නාධගච්ඡන්ති මිච්ඡාසංකප්පගෝචරා"

- ධම්ම පදය

නිසරු දෙය සරු ලෙසද සරු දෙය නිසරු ලෙසද සිතන තැනැත්තා වැරදි කල්පනාවන්ට ගොදුරුව සරු දහම නොලබති.

සම්මත හා පරමාර්ථ ධර්මයන් පිළිබඳ තේරුම් ගැනීම ඉතා අසීරු දෙයකි. සමස්ථ දර්ශනයේ හරය, පදනම පවතින්නේද මෙතැනය. සම්මත හා පරමාර්ථ ධර්ම යනු කුමක්දැයි පිරිසිඳු අවබෝධ කරගන්නේ නම් සමස්ථ බෞද්ධ දර්ශනයේම හරය පිළිබඳ අවබෝධ කරගන්නා වෙයි. සම්මත හා පරමාර්ථ ධර්මයන්ගේ වෙනස වචන වලින් හෝ උපමාවකින් විස්තර කල නොහැකිය. අහස පොළව උපමාව ගත්තද මේ ධර්මතාවයන් දෙක පිළිබඳ වෙනස පැහැදිලි කල නොහැකිය.

සම්මුතිය යනු ලෝකය තුළ ව්‍යවහාරය පිණිස සම්මත කරගන්නා ලද පොදු ඵකභතාවයයි. පොදු ව්‍යවහාරයයි. එය පොදු ඵකභතාවයක් තුළ සම්මත කරගන්නා ලද ප්‍රඥ්ඥප්තියකි. මම - අපි - ඔබ - මිනිසුන් - සත්වයින් - ගස්වැල් - කඳු පර්වත - ගංගා - මුහුදු - ග්‍රහලෝක ආදී සියල්ලම සම්මත ව්‍යවහාරයයි. භාෂාව - විද්‍යාව - අධ්‍යාපනය - සංස්කෘතිය - රාජ්‍යය ආයතන - නිලතල - උස මිටිකමි - හොඳ හරක ආදී මිනිසා තනාගත් සියලු සංකල්පීය සංස්ථාපිතයන් මේ සම්මුති ධර්මයයි.

මේවා කිසිම දෙයක් සත්‍ය වශයෙන් පවතින ඒවා නොවේ. මිනිසාගේ පැවැත්ම සඳහා සංකේතමය ආකාරයට ව්‍යවහාරයට ගැනෙන පොදු

එකඟතාවයන්ය. ප්‍රඥ්‍යුප්තින්ය. බුදු පියාණන්වහන්සේ මේ සම්මුති ධර්මතාවය ගැන මෙසේ ප්‍රකාශ කොට ඇත.

"ඒවා ලෝකයේ පොදුවේ භාවිතා වන යෙදුම්, භාෂා ව්‍යවහාරයන් සහ නාම විධානයන් වන අතර තථාගතයන් වහන්සේ ඒවායින් නොමඟ නොගොස් ඒවා භාවිතා කරන සේක."

(දිඝ නිකාය 1.202)

පරමාර්ථ සත්‍ය යනු පරම - සත්‍යයයි. ඒ තුළ පොදු ව්‍යවහාරය මත තනාගත් යථාර්ථය ඉක්මවා යන්නා වූ සම්මුතියක් නොමැත. පොදු ව්‍යවහාරය පිණිස තනාගත් ප්‍රඥ්‍යුප්තින් නැත. සියල්ලම නිර්මාණය වී ඇත්තේ සතර මහා ධාතූන්ගේ සංයුතියකිනි. වෙනත් වචන වලින් පවසන්නේ නම් සියුම් ශක්ති විශේෂයන්ගේ එකතුවෙන් නිර්මාණය වී ඇති පරමාණු, අණු, පදාර්ථමය ස්වරූපයකිනි. ඒවා එකට එකක් වෙනස් හැඩයන්ගෙන්, ගුණයන්ගෙන්, වර්ණයන්ගෙන්, සුවඳයන්ගෙන් සමන්විතය. සමහර වස්තුවල තද භාවය වැඩි අතර සමහර වස්තු වැගිරෙන ස්වභාවයන්ගෙන් යුක්තය. තවත් වස්තූන් ඉතා සැහැල්ලුය. ස්කන්ධයෙන් අඩුය. මේ අනුව සතර මහා ධාතූන්ගේ සංයුක්ත වුනු වස්තු, ධාතු නානත්වයක් ලෙස දිස් වේ.

මුළු ලෝකයම ධාතු නානත්වයකි. මේ ධාතු නානත්වයට අනුව මිනිසා පොදු ව්‍යවහාරය සඳහා ඒ ඒ වස්තූන්ට නමක් භාවිතා කරයි. හැඩයක්, වටිනාකමක්, අගයක් දී ඇත. දී ඇති නම, හැඩය, අගය, වටිනාකම, සම්මත ව්‍යවහාරයේ පොදු එකඟතාවයයි. පොදු සම්මුතියයි. මේ ධර්මතාවය, යථාර්ථය පිරිසිදු අවබෝධ කර ගැනීම පරම - සත්‍යයයි. පරමාර්ථ සත්‍යයයි.

මේ තත්වය ප්‍රයෝගික ලෙස විග්‍රහ කරන්නේ නම් මම කියා සම්මුතිය තුළ පුද්ගලයකු සිටී. පරමාර්ථ සත්‍යය තුළ මම යනු සතර මහා ධාතූන්ගේ සංයුක්ත විමෙන් නිර්මාණය වූ ඉන්ද්‍රියන් භාහිර අරමුණු ගෙන

වින්දනයට පත්වන විට පහළ වන මායාකාරී දෘෂ්ඨියකි. එය පරමාර්ථ සත්‍යයයි. මගේ නම සිරිපාලය, එය සම්මුතික ව්‍යවහාරයයි. පරමාර්ථය තුළ සිරිපාලලා නොමැත. සම්මුතිය තුළ මම ලංකාව නම් රටෙහි ජීවත් වෙයි. පරමාර්ථ සත්‍යය තුළ ලංකාවක්ද නොමැත. ජීවිතයක්ද නොමැත. ජීවත් වීම යනු උපදින සිතට යටත්ව කර්මයට අනුව ලැබී ඇති පරිසරය තුළ ඉන්නට සිදු වීමයි.

සම්මුතිය තුළ මට නිවසක් ඇත. බිරිඳ දරුවන් ඇත. රැකියාවක් ඇත. මට පාතියක්, භාෂාවක්, සංස්කෘතියක් ඇත. මම විසින් ගොඩනඟාගත් අභිමානය සහිත චරිතයක්, අනන්‍යතාවයක් ඇත. මේවා සියල්ලම තම මනසින් ගොඩනඟා ගත් සංකල්පීය පද්ධතියක් පමණි. තාවකාලික සංඛ්‍යයක් පමණි. ව්‍යවහාරය තුළ සම්මුති සත්‍යයක් පමණි. පරමාර්ථ සත්‍යය තුළ මෙවැනි දේවල් නොමැත.

මේ තත්වය පුද්ගලයාගෙන් භාහිර උදාහරණයක් මගින් පැහැදිලි කරන්නේ නම් මෙසේය. මොටර් රථය යනු සම්මුතික සත්‍යයයි. මෝටර් රථය යනු පොළොවේ ඇති යපස් උණු කොට යකඩ තනා, ප්ලාස්ටික්, රබර් හා අනෙකුත් ලෝහ වර්ග එකතු කොට සාදාගත් යාන්ත්‍රික වස්තුවකි. මේ මූල ද්‍රව්‍ය තව දුරටත් කොටස් කරමින් ගියහොත් අවසානයේ ඉතිරි වන්නේ ද්‍රව්‍යයන් නොවන අද්‍රව්‍යන් නොවන ශක්ති විශේෂයක් පමණි. පරමාර්ථ සත්‍යය පවතින්නේ එතැනය. මේ මොටර් රථයෙන් කල හැක්කේ තැනකින් තැනකට ගමන් කිරීමයි. තැනකින් තැනකට යා යුත්තේ යම් උචමතාවක් මතයි.

උචමතාව යනු යම් සැපයක් බලාපොරොත්තු වීමයි. පවත්වාගෙන යන ධර්මතාවයයි. සැප විඳීමේ චේතනාව නැතිකල විට උචමතාව නිෂ්ප්‍රභා වේ. පැවැත්වීමේ ක්‍රියාවලිය නතර වන විට සසර ගමනද අහෝසි වනු ඇත. මේ තත්වය අනුව ලෝකය තුළ, විඤ්ඤාණ ක්‍රියාකාරීත්වය තුළ, තනාගත් සියලු සංඛ්‍යා ධර්මතාවයන්ට නමක්, හැඩයක්, අගයක්,

වටිනාකමක් දී ඇත. පොදු ව්‍යවහාරය තුළ මේවා සම්මුති සත්‍යය වශයෙන් පවත්වාගෙන යයි.

සුර්යයා හා ග්‍රහලෝක වල සිදුවන ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් ඇති වී ඇති සම්මුති සත්‍යයන් පිළිබඳව විමසා බැලිය හැකිය. සුර්යයා තුළ තිරන්තරව දහන ක්‍රියාවලියක් සිදුවේ. මේ ක්‍රියාවලිය තුළ නිකුත්වන ශක්ති තරංග නිසා අනෙකුත් ග්‍රහ වස්තු ක්‍රමය වීම සිදු වේ. සුර්යයා වටා පරිභ්‍රමණය වීමද සිදු වේ. මේ ක්‍රියාවලිය හේතු කොට ගෙන අපට පැය 24 කින් යුතු දිනයක් ලැබී ඇත. දිවා කාලයත් රාත්‍රී කාලයත් ලැබී ඇත. දිවා කාලයට කල යුතු වැඩ, රාත්‍රී කාලයට කල යුතු වැඩ තීරණය කරගෙන ඇත. දින 365 කින් යුතු අවුරුද්දක් ලැබී ඇත. අවුරුද්දේ දින සඳහා ඒ ඒ නම් දමාගෙන ඇත. උත්සව දින වෙන් කරගෙන ඇත. අනුස්මරණ උත්සව පවත්වනු ඇත. මේ සියල්ලම සම්මුති වශයෙන් මිනිසා මනසින් නිර්මාණය කරගත් තත්වයන් පමණි.

කාලය තත්පර, විනාඩි, පැය, දින වශයෙන් වෙන් කරගෙන ඇත්තේ වැඩ කටයුතු පහසු කරගැනීමටත්, සම්මුතික වශයෙන් ව්‍යවහාරය සඳහාත් පමණි. සත්‍යය වශයෙන් කාලය ගණනය කිරීමට බෙදීමට නොහැකිය. අතිතයේ ගෙවී ගිය දිනයක් නැවත එන්නේ කෙසේද? එම දිනය සිහිකර අනුස්මරණ උත්සව පවත්වන්නේ කෙසේද යන්න ප්‍රශ්නයකි. අතිතය දැන් නැත, අනාගතයද උදා වී නැත. වර්තමානය කියා දෙයක්ද නැති බව වැටහෙන්නේ එය පවත්වා ගැනීමට, තබාගැනීමට නොහැකි වන නිසාය. සෑම ක්ෂණයක්ම අතිතයට වකතු වේ. උත්පාද, තිථි, හංග ලෙස උදාවීම, වැයවීම, නැතිවීම සෑම මොහොතකම සිදු වේ. දින දර්ශන නිර්මාණය කරගෙන ඇත්තේ ආගම් කතෘවරුන්ගේ ජන්ම දින පදනම් කරගනිමිනි.

මේ අනුව කාලය මැනීම තුළ සංකල්ප ස්වභාවයක් පවතින බව පෙනී යයි. සියල්ල පොදු ව්‍යවහාර සම්මුතියක් බව පෙනී යයි. අනාර්යය පෘතග්ජන පුද්ගලයා ලෝකය හා අනෙක් පුද්ගලයන් ඇසුරු කරන්නේ සම්මුති සත්‍යය තුළයි. ඒ වස්තූන්ට දී ඇති නම - හැඩය - අගය -

වටිනාකම අනුව ඔහු ඒවා ඇසුරු කරයි. ඒ ඒ වස්තූන්හි පිට පොත්ත දෙස බලා ඒවා ඇසුරු කරයි. අනාර්යය පුද්ගලයාට පෝතුප්පන නාමය දී ඇත්තේද, පිට පොත්තේ ස්වභාවය අනුව ලෝකය ඇසුරු කරන නිසාය. පෘතග්ජන පුද්ගලයා අතින් පවි සිදුවන්නේ ද මේ සම්මුති සත්‍යයට අනුව පිවත් විමට උත්සාහ කිරීමේදීය.

මුදල් යනු මිනිසා විසින් තනාගත් දෙයකි. එහි ඇත්තේ තිත්ත යෙදූ කඩදාසි කොළයි. මෙයට වටිනාකමක් දී ඇත්තේ මිනිසා විසිනි. මිනිසා මේ දේවල් ඉපයීමට ගොස් අන්‍යන්ට බොරු කියති. වංචා කරති. අනුන්ගේ දේවල් ප්‍රසිද්ධියේ හෝ අප්‍රසිද්ධියේ උදුරා ගනී. අනුන්ව දුකට ඇද දමති. මිනිසා මෙසේ පවි කරමින් මුදල් ඉපයීම කලත් ඔහුට කල හැකි එකම දෙය තමාගේ සිව්පසය සපුරා ගැනීම පමණි. මේ ආකාරයට සැම දෙයකම, සැම සිදුවීමකම පවතින යථාර්ථවාදී ස්වභාවය හඳුනාගැනීම පරම සත්‍යය හඳුනාගැනීමයි. පරමාර්ථ සත්‍යය හඳුනාගැනීමයි.

මෙහිදී සම්මුතිය කොටස් වලට කඩා පිටික්සා බැලීමෙන් පරමාර්ථ සත්‍යය අවබෝධ වෙයි. සම්මුතිය සම්මුතියක් බව හඳුනා ගැනීමම පරමාර්ථ සත්‍යය අවබෝධයයි. මේ අනුව අපට පැහැදිලි වන්නේ පරමාර්ථ සත්‍යය අවබෝධ කරගත යුතු වන්නේ සම්මුති සත්‍යය තුළ සිට ගෙන එය පදනම් කරගෙන බවයි. සම්මුති සත්‍යය කියා දෙයක් නොමැති නම් පරමාර්ථ සත්‍යය කියා දෙයක්ද නොමැත.

ඉහත දැක්වූ උදාහරණ දෙක වූ මම හා මෝටර් රථය පදනම් කරගෙන එය සම්මුතික වශයෙන් පවතින වස්තූන් දෙකක් යයි අවබෝධ කරගෙන ඉන්පසුව ඒවා නිර්මාණය වන ආකාරය, සංයුක්ත වන ආකාරය, ඒවාට නමක් හා හැඩයක් නිර්මාණය වන ආකාරය පිටික්සා බලන්න. ඉන්පසුව පුද්ගලයාගේ චුළුමනාව මත ඊට අගය, වටිනාකම ලැබෙන ආකාරය විමසා බලන්න. එවිට සම්මුතිය හා පරමාර්ථ පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා ගත හැකිය.

මේ අනුව අප විසින් අවබෝධ කරගත යුතු වන්නේ පරමාර්ථ සත්‍යය අවබෝධ කරගත යුත්තේ සම්මුති සත්‍යය මත පදනම්ව සිටගෙන බවයි. කුඩා දරුවකු බිහිවීම, වැඩීම, මහලු වීම, මිය යාම ආදී ක්‍රියාවලිය අප විසින් සම්මුතික වශයෙන් අවබෝධ කර ගැනීමේදී ඒ ක්‍රියාව තුළ ඇති ධර්මතාවය අපට නොපෙනෙන්නේය. මේ සියලු ක්‍රියාවලිය සිදුවන්නේ පටිච්ච සමුප්පාද ක්‍රියාවලිය තුළයි. විඤ්ඤාණ ක්‍රියාකාරිත්වය තුළයි. සමස්ථ විශ්ව ක්‍රියාවලියත්, සත්ත්ව ක්‍රියාවලියත් පිළිබඳ ධර්මතාවය අවබෝධ කර ගැනීම පරමාර්ථ සත්‍ය අවබෝධ කර ගැනීමයි.

මේ අනුව නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට අපේක්ෂා කරන පුද්ගලයා සමස්ථ ද්‍රව්‍යමය ලෝකයත් ඒ තුළ ජීවත් වන සත්වයාගේ ක්‍රියාකාරිත්වයත්, එම ක්‍රියාකාරිත්වය තුළ සැඟවී ඇති ධර්මතාවයන්ත් හඳුනාගත යුතුය. හේතුඵල ධර්මතාවය තම පිටිතය තුළින් පිරිසිඳු අවබෝධ කරගත යුතුය. භෞතික ද්‍රව්‍යමය තත්වයන්ගේ ක්‍රියාකාරිත්වය නිසා මනස තුළ ඇති කරගන්නා සංකල්පීය ලෝකය හඳුනාගත යුතුය. අටලෝ දහම හඳුනාගත යුතුය. එය සම්මුති සත්‍යය හා පරමාර්ථ සත්‍යය හඳුනාගැනීමයි. එය නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමේ මාර්ගයයි.

ද්වතාව යනු කුමක්ද?

"ජය වේරං පසවති - දුක්ඛං සේති පරාජිතෝ

උපසන්නෝ සුඛං සේති - නිගවා ජය පරාජයං"

- ධම්ම පදය

දිනන්නා පරදින්නා තුළ වෛරය ඇති කරයි. පරදින්නා දුක සේ වසයි. කෙලෙස් වලින් මිදුණු රහත් උතුමෝ ජයත් පරාජයත් හැර සුවසේ වාසය කරයි.

"ද්ව" යනු දෙක යන අර්ථය දේ. ස්වභාවයන් දෙකකින් නිර්මාණය වූ තත්වය ද්වතාවය ලෙස හඳුනාගත හැකිය. විශ්වය තුළ බිහි වී ඇති සෑම දෙයකම මේ ද්වතාවය පවතී. සත්වයාගේ සිත තුළද මේ ද්වතාවය පවතී. සමස්ථයම නිර්මාණය වී ඇත්තේ මේ ද්වතාවය මතයි. මේ ද්වතා ලක්ෂණ නොමැති නම් ලෝකයක් හෝ සත්වයින්ද නොමැත.

මේ ද්වතා ලක්ෂණ ප්‍රායෝගිකව මේ ආකාරයට විග්‍රහ කළ හැකිය. සමස්ථයම ගත් විට එහි එක් අර්ධයක් සාධනීය ලක්ෂණයෙන් යුක්තය. අනෙක් අර්ධය නිෂේධනීය ලක්ෂණයෙන් යුක්තය. සමස්ථය තුළ ඇති සෑම අපිච්ඡිද්‍රව්‍යාත්මක වස්තුවක් තුළද, සපිච්ඡි සත්වයා තුළද මේ ධර්මතාවය පවතින්නේ මෙසේය. සැප-දුක, ලාභ-අලාභ, නින්දා-ප්‍රශංසා, යස-අයස, උස්-මිටි, හොඳ-නරක, ලස්සන-අවලස්සන, දිවා-රෑ, දිග-කොට, ප්‍රිය-අප්‍රිය, ඇතිවීම-නැතිවීම, ලොකු-පොඩි, කුඩු-සුදු, ආකර්ශන-විකර්ශන, පක්ෂ-විපක්ෂ, සම්මා දෘෂ්ඨි - මිත්‍යා දෘෂ්ඨි, සාධුතර-පාපතර, දුප්පත්-පොහොසත්, ඇති-නැති, කාමසුඛල්ලිකානු යෝගය - අත්තකිලමානු යෝගය, ජයග්‍රහණ-පරාජ, ස්ත්‍රීලිංග-පුරුෂලිංග ආදී වශයෙන් සමස්ථය තුළම පවතින මේ ද්වතා ලක්ෂණය නුවනින් අවබෝධ කරගන්න.

මේ ද්වතා ලක්ෂණ පෙන්වීමට සරල උදාහරණයක් ගතහොත්, ඉරට්ටක් ගත් විට එහි දෙකෙලෙවරක් ඇත. එක් කෙලෙවරක් පවතින එවැනි දෑ නැත. පුද්ගලයෙක් ගතහොත් ඔහුගේ උඩුකය යටිකය ඇත. ඉදිරිපස පසුපස ඇත. ඔහු තුළ හොඳ ලක්ෂණ ඇත. නරක ලක්ෂණ ඇත. ඔහු තුළ මෙෙත්‍රිය ඇත. ද්වේශය ඇත. මේ අනුව අවබෝධ කරගත යුත්තේ තනි ලක්ෂණයන්ගෙන් සමන්විත වූ කිසිම දෙයක් ලෝකය තුළ හෝ සත්වයා තුළ නොමැති බවයි. ද්ව්‍යමය ලෝකය තුළද, සංකල්පීය ලෝකය තුළද නොමැති බවයි.

මේ තත්වය විශ්වයේ ප්‍රසාරණ සංකෝචන ක්‍රියාවලියෙන් හඳුනාගත හැකිවේ. කෘදය වස්තුව තුළ සිදුවන ක්‍රියාකාරිත්වය තුළින්ද මේ ද්වතාවය හඳුනාගත හැකිය. .

විදුහත්වරුන් විසින් සොයාගන්නා ලද කුඩාම ඒකකය ලෙස පවසන පරමාණුව තුළද මේ ද්වතා ලක්ෂණ පවතී. ඒ (-) ආරෝපිත ඉලෙක්ට්‍රෝන හා (+) ආරෝපිත ප්‍රෝටෝන වශයෙනි. මේ ද්වතා ලක්ෂණ පරමාණුව තුළද අනු හා පදාර්ථයන් තුළද පවතින ධර්මතාවයයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ සිත තුළද මේ ද්වතා ලක්ෂණ ක්‍රියාත්මක වේ. යම් ක්‍රියාවක් කිරීම සඳහා ඇතිවන සිත සමහර වය නොකිරීමේ සිතද පවතී. අවසානයේ වන්නේ මේ දෙකෙන් බලවත් වූ පැත්ත ක්‍රියාත්මක වීමයි.

පුද්ගලයන්ගේ ප්‍රිය භාවය තුළම අප්‍රිය භාවය හටගනී. ප්‍රිය දේ අඩු වශයෙන් තිබීම, ප්‍රිය දේ වැඩි වීම, අප්‍රිය භාවය හටගැනීමට හේතු වේ. එසේම සැප යනු දුකේ අඩු අවස්ථාවේ දැනෙන තත්වයකි. මේ උදා වූ සැපය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් දුකක් බවට පත් වී යයි. පුද්ගලයකු සිටින ඉරියව්ව වෙනස් කරන්නේ එසේ සිටීම අපහසු නිසාය. ඉරියව්ව වෙනස් කරන්නේ සැප බලාපොරොත්තුවකිනි. වෙනස් කල මුල් අවස්ථාවේ යම් සුව දායක මට්ටමක් තිබුණත් ටික වේලාවකින් එම ඉරියව්වේ සිටීම ඉතා පීඩාකාරී වනු ඇත.

එසේම යමක සුවද වැඩි වී උපරිම වූ අවස්ථාවක එය ගඳක් බවට පත්වීම සිදුවිය හැකිය. ආදරය වැඩි වී උපරිම අවස්ථාවට පත් වූ තැන වෙරය හටගන්නා අවස්ථා ඇත. ආදරය වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට එකට පිවිසීම අසීරු වනු ඇත. එසේම රටක යම් නායකයකු පිරිහීම, තවත් නායකයෙකුගේ ජනප්‍රියතාවය වැඩිවීමට හේතු වේ. මෙහඳි බලපාන්නේ දෙවැන්නා මිනිස්සුන්ට ජනප්‍රිය වීම නොව පළමුවැන්නා අප්‍රිය වීමයි.

සමස්ථය ගතහොත් එය අර්ධයක් සාධනීය ද අනෙක් අර්ධය නිෂේධනීය ද වෙයි. නිර්මිතය බිහිවන තැන ද්වතාවය පවතියි. බුදු පියාණන්වහන්සේට එරෙහිව දේවදත්ත කෙනෙකු නිර්මාණය වී තිබුණි. දෙවියන් වහන්සේට එරෙහිව සාතන් බිහි වී ඇත. රාජ්‍ය නැයකයාට එරෙහිව විපක්ෂ නායකයෙකු ඇත. යමක් ඇතිවන විටම ඒ තුළ එය

විනාශ වන ලක්ෂණය සංයුක්ත වී ඇත. වර්ධනය වීම තුළම ක්ෂය වීම බිහි වේ. ආකර්ශනය වීම විකර්ශනය වීම නිරන්තරව සිදු වේ.

විශ්වයත් එහි වසන සත්වයාගේත් හටගැනීම, පැවතීම, නැතිවීම හා නැවත හට ගැනීම සිදුවන්නේ මේ ද්විතාවය නිසාය. ද්විතාවය තුළ මතුවන්නා වූ පැවැත්ම නිසාය. මේ පැවැත්ම සැකසෙන්නේ මේ අන්ත දෙක තුළ ඇතිවන මධ්‍යස්ථ මට්ටම තුළයි. පැවතීම සඳහා මේ ද්විතාවය තුළ එක්තරා සාමන්‍ය මට්ටමක් හටගනී. එකඟතාවයක් හටගනී. උදාහරණයක් ගෙන පැහැදිලි කරන්නේ නම් සූර්යයා හා ග්‍රහ වස්තු අතර සිදු වන්නා වූ ආකර්ශන විකර්ශන ක්‍රියාවලියයි. ආකර්ශනය සිදුවන විටම විකර්ශන ක්‍රියාවලියද සිදු වේ. ඒ තුළ ඒ ග්‍රහ වස්තු වල සමබර ක්‍රියාවලිය, සාමාන්‍ය ක්‍රියාවලියේ, පැවැත්ම සාධනය වේ. පරිසරයේ පවතින උෂ්ණත්වය හා සිතලි ගතහොත් එය එක්තරා සමබර මට්ටමක පවතී. එකඟතා මට්ටමක පවතී. සත්වයාට ජීවත් විය හැකිව පවතින්නේ මේ සමබර මට්ටම නිසාය. අන්ත දෙක අතර ඇති සමතුලිතය පැවැත්ම රඳවා ගනී. හොඳ වැඩි වූ විටද, නරක වැඩි වූ විටද සාමාන්‍යය පැවැත්ම බිඳ වැටේ. උෂ්ණත්වය හෝ සිතලි එක්වරම වැඩි වුවහොත් සත්වයාගේ පැවැත්ම අහෝසි වනු ඇත. ලෝකයේ සාමාන්‍යය පැවැත්ම ඇති වී තිබෙන්නේ සමතුලිතතාවය මතය. ලෝකයේ මිනිසුන් සංවර්ධනය යයි කියා කරන්නේ සතර මහා ධාතුන් වෙනසකට පත් කිරීමයි. දූෂණයට ලක් කිරීමයි. සිදුවන්නේ සමතුලිතතාවය බිඳ වැටීමයි. මේ තත්වය පැවැත්මට ඔරොත්තු නොදෙන නිසා ස්වභාව ධර්මය නැවත සමතුලිතය සකසා ගනී. නිට්වනම ස්වාභාවික විපත් ඇති වන්නේ මේ නිසාය.

ද්විතාවය නිසා පවතින ලක්ෂණයක් නම්, එක් අන්තයක් නිසා අනෙක් අන්තයට වටිනාකමක් ලැබීමයි. සාධු සම්මත සංකල්පයට වටිනාකම ලැබෙන්නේ අව සංකල්පය නිසාය. සුදු අයට හොඳ අයට වටිනාකම ලැබෙන්නේ කළු අය සහ නරක අය සිටින නිසාය. ආදරය වැඩි වන්නේ ද්වේශයෙන් දෙන තල්ලුව නිසාය. පුද්ගලයාගේ සිතෙහි මෙෙෙෙෙෙෙෙ මෙන්ම වෛරයද පවතී. සිදුවන්නේ මේ දෙක වරින් වර ඉස්මතු වීමයි.

පෘතග්ජනයාට අනෙක් අයට පක්ෂ විමටත්, විපක්ෂ විමටත් සිදුවේ. භාහිරයෙන් තර්ජන නැති විට පවුල තුළ ආරවුල් ඇති වේ. භාහිර තර්ජන එල්ල වන විට පවුල තුළ සමගිය ඇති වේ.

මේ අනුව අප පැහැදිලි කරගත යුතු වන්නේ මේ ද්විතාවය පදනම් කරගෙන සියල්ලම බිහිවන බවත් ද්විතාවය පදනම් කරගෙන සියල්ලම පවතින බවත්ය. සමස්ථය තුළ ඇති මේ ද්විතාවය හේතුවන්නේ, උපකාරී වන්නේ විඤ්ඤාණ ක්‍රියාකාරිත්වයයි. ඇතිව පවතින මේ ද්විතා ලක්ෂණය නිසා එය ඇසුරු වෙමින් විඤ්ඤාණ ක්‍රියාකාරිත්වය නිරන්තරව පැවතීගෙන යයි. මේ විඤ්ඤාණ ක්‍රියාකාරිත්වය නිසා පුද්ගලයා අන්ත දෙකක් ඇසුරු කරයි. මේ අන්ත දෙක තුළ පුද්ගලයා නිත්‍ය සංඤ්ඤාවක් පවත්වාගෙන යයි.

නිත්‍ය සංඤ්ඤාව යනු පෘතග්ජන පුද්ගලයා තමා ප්‍රිය කරන දේ, තමා ප්‍රාර්ථනා කරන දේ, තමා බලාපොරොත්තු වන දේ අනිවාර්යයෙන්ම ඉෂ්ඨ සිද්ධ වේය යන අදහසයි. අරමුණයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා නිරන්තරවම වාසය කරන්නේ මේ නිත්‍ය සංඤ්ඤාව තුළය. මේ නිත්‍ය සංඤ්ඤාව කිසිදිනෙකවත්, කිසිවකුටත් ඉටුකර ගත නොහැකි බලාපොරොත්තුවකි. ඒ මක් නිසාද යත් තමා බලාපොරොත්තු වන දේ නිතේ හැටියට නොලැබෙන නිසාය. ලැබුණත් එය තමාට කැමති පරිදි පවත්වාගෙන යාමට නොහැකි නිසාය. අත්‍යතාභාවයකට පත්වන නිසාය. විනාශයකට පත්වන නිසාය. නිත්‍ය සංඤ්ඤාවේ අනෙක් පැත්ත නම් තමා විරුද්ධ, අකමැති, අප්‍රිය දේවල් ඇසුරු නොකර සිටීමට ඇති කැමැත්තයි. බලාපොරොත්තුවයි.

මෙයද කිසිදිනෙක කිසි කෙනෙකුටත් ඉටුකරගත නොහැකි බලාපොරොත්තුවකි. ඒ මන්ද යත් තමා අකමැති, අමනාප, අප්‍රිය දේවල් තමා තුළත් තමා අවට පරිසරයේත්, ලෝකය තුළත් පවතින නිසාය. මේ තත්වයෙන් මිඳිමට නම් තමා තමා තුළින්, තමා අවට පරිසරය තුළින්, ලෝකය තුළින් ඉවත්විය යුතුය. එම අනාර්යය වැඩපිළිවෙළ තුළද ඒ අරමුණ කිසිදිනෙක ඉටුකරගත නොහැකිය.

මේ තත්වය තුළ අප අවබෝධ කරගත යුතු වන්නේ භාහිරය මත පවතින මේ ද්වතා ලක්ෂණය නිසා පෘගන්ජන පුද්ගලයාගේ සිත තුළ මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා, තත්වයන් හටගන්නා බවයි. මේ හටගත් තත්වය මත පෘගන්ජන පුද්ගලයාගේ චිත්ත සන්නානය තුළ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය ඇලීම ගැටීම හටගැනීම නිරන්තරයෙන් සිදු වේ.

මේ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය නිසා, ඇලීම ගැටීම නිසා, පුද්ගලයා තුළ දුක හටගනී. අවසානයේ මේ සමස්ථ ක්‍රියාවලියේ ප්‍රතිඵලය ලෙස සංසාර ගමන අඛණ්ඩව පවතිනු ඇත. සංසාර ගමන තුළ ගමන් කරන්නාට ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ උරුම වේ. ඉපදීම නිසා භයානක රෝගයන්ට ලක්වීමට සිදු වේ. ගුටිකන්නට සිදු වේ. බැණුම් අසන්නට සිදු වේ. මරණය දන්නායට යටත් වන්නට සිදු වේ. නැතිකමින් දුක්විඳින්නට සිදු වේ. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමට සිදුවේ. අප්‍රියයන් හා එක් වීමට සිදු වේ. මේ සංසාර ක්‍රියාවලිය තුළ ගමන් කරන අයට ලැබෙන දායාදයන්ය.

මේ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය, ඇලීම ගැටීම පවතින්නේ භාහිර වස්තු තුළ නොවේ. පුද්ගලයාගේ සිත තුළයි. ස්වභාව ධර්මය තුළ ඇති වස්තූන් ඒ ඒ වස්තූන්ට අදාළ ධර්ම ස්වභාවයක් උරුම කරගෙන ඇත. ඒ ඒ වස්තු තමා හොඳ නරක කියා වර්ගීකරණයක් කරගෙන නැත. එක් පුද්ගලයෙකුට ඉතා ප්‍රිය දෙයක් තවත් පුද්ගලයෙකුට ඉතා අප්‍රිය විය හැකිය. තවත් පුද්ගලයෙකුට ප්‍රිය අප්‍රිය භාවයෙන් තොර උපේක්ෂා සහගත තත්වයක් විය හැකිය. මේ අනුව අප තේරුම් ගත යුතු වන්නේ මේ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය ඇලීම ගැටීම පෘගන්ජන පුද්ගලයාගේ සිත තුළ හටගන්නා මෝහ, අවිද්‍යා සහගත තත්වයන් බවයි.

පෘගන්ජන පුද්ගලයා නිරන්තරව "මම" යන සංකල්පය මැද සිට මේ දෙපැත්ත වෙත දෝලනය වේ. පෘගන්ජන පුද්ගලයාගේ සිත නිතරම උත්සාහ දරන්නේ ප්‍රිය භාවය අල්ලා ගැනීමටයි. අප්‍රිය භාවයෙන් ඉවත් වීමටයි. ප්‍රිය දේවල් අයිති කරගෙන පවත්වාගෙන යාමටයි. පෘගන්ජන

පුද්ගලයා මේ ප්‍රිය ස්වභාවය හා ප්‍රිය දේවල් පසුපස හඹායන සැම අවස්ථාවකම ලැබෙන ඵලය නම් දුක උරුම වීමයි.

මේ සංසාර ගමන පවතින්නේ තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන තත්වයන් තුළයි. ඒ තුළ හටගන්නා ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය හා ඇලීම ගැටීම යන තත්වයන් තුළයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයාට මේ සංසාර ගමනින් ඉවත් වීමට නම් කල යුත්තේ මේ ද්වතා ධර්මතාවය තමාගේ පිචිතය තුළින් ද භාහිර පරිසරය තුළින්ද පිරිසිදු අවබෝධ කර ගැනීමයි. මේ ප්‍රිය අප්‍රිය භාවය ඇලීම ගැටීම තමාගේ චිත්ත සන්තානය තුළින් ඉවත් කර නොගෙන කිසිදු කෙනෙකුට නිවන් අවබෝධ කරගත නොහැකිය.

පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය

"යෝ ඛාලෝ මඤ්ඤාති - පණ්ඩිතෝ වාපි තේන සෝ

ඛාලෝ ච පණ්ඩිතමාති - ස වේ ඛාලෝති චුච්චති"

- ධම්ම පදය

යම් අනුචනයෙකුට තමාගේ අනුචනකම වැටහේ නම් ඒ තැනැත්තා නුවණැත්තෙක් වෙයි. තමා පණ්ඩිතයෙකු යයි සිතන අනුචනයා ඒකාන්තයෙන්ම අනුචනයෙකු යයි කියනු ලැබේ.

පංච උපාදානස්කන්ධය යනු ධර්ම විග්‍රහය තුළ විස්තර වන වැදගත්ම කොටසකි. උපාදානය යනු උප + ආදානයයි. එනම් ග්‍රහණය කර ගැනීම, අයිතිකර ගැනීම, අල්ලා ගැනීම, ඛන්ධනය කරගැනීම, ප්‍රිය බවින් ඇසුරු කරමින් ඇලී සිටීම, එය තමාගේම කර ගැනීමට උත්සාහ දැරීම යන සියලු අදහස් මේ උපාදානය යන වචනයට අරුත් ගැන්විය හැකිය.

මෙහිදී අප පැහැදිලි කරගත යුතු කාරණය වන්නේ පංචස්කන්ධය හා පංච උපාදානස්කන්ධය යනු දෙකක් බවයි. එය එකිනෙකින් වෙනස් වූ සංකල්ප දෙකකි. පංචස්කන්ධ විග්‍රහය මේ ආකාරයට සිදු කල හැකිය. රූප ස්කන්ධය - වේදනා ස්කන්ධය - සංඤ්ඤාස්කන්ධය - සංඛාර ස්කන්ධය - විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය ලෙසයි.

එක් එක් ස්කන්ධයන් විග්‍රහ කිරීමේදී ධර්මය තුළ නැවත කොටස් 11 කට බෙදා දක්වා ඇත. රූප ස්කන්ධය කොටස් 11 කට බෙදා දක්වා ඇත්තේ මෙසේය.

දුර රූප - ළඟ රූප - සියුම් රූප - ඝන රූප - හිත රූප - ප්‍රණීත රූප - භාතිර රූප - අභ්‍යන්තර රූප - අභිත රූප - වර්තමාන රූප - අනාගත රූප වශයෙනි.

මේ ආකාරයට වේදනා ස්කන්ධයට අයත් වේදනා 11 ක් වෙයි. සංඥා ස්කන්ධයට අයත් සංඥා 11 ක් වෙයි. සංඛාර ස්කන්ධයට අයත් සංඛාර 11 ක් වෙයි. විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයට අයත් විඤ්ඤාණ 11 ක් වෙයි. මේ අනුව රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ පංචස්කන්ධය 55 ආකාරයට බෙදිය හැකිය.

පංචස්කන්ධය යනු පුද්ගලයාට දුක උරුම කරදෙන එකක් නොවේ. එය සැපෙන් දුකෙන් තොරව පවතින තත්වයකි. පංච උපාදානස්කන්ධ යනු සිතත් පංචස්කන්ධයත් භාහිරයත් එකතු වීමෙන් හටගන්නා තත්වයකි. පංච උපාදානස්කන්ධය මෙසේ දැක්විය හැකිය.

රූප උපාදානස්කන්ධය - වේදනා උපාදානස්කන්ධය - සංඥා උපාදානස්කන්ධය - සංඛාර උපාදානස්කන්ධය - විඤ්ඤාණ උපාදානස්කන්ධය ලෙසයි.

මේ පංච උපාදානස්කන්ධයද 55 ආකාරයක් ගන්නා බව ධර්මයේ සඳහන් වේ. ඉහත විග්‍රහයන් දැක්වූ අයුරින් රූප උපාදානස්කන්ධය 11 ආකාරයක් ගනී. වේදනා උපාදානස්කන්ධය 11 ආකාරයක් ගනී. සංඥා උපාදානස්කන්ධය 11 ආකාරයක් ගනී. සංඛාර උපාදානස්කන්ධය 11 ආකාරයක් ගනී. විඤ්ඤාණස්කන්ධයද 11 ආකාරයක් ගනී.

පුද්ගලයාට දුක උරුම වන්නේ මේ පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය නිසාය. මුළු පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලියම දුකක් බව විස්තර කොට ඇත. "සංඛින්නේන පංච උපාදානස්කන්ධා දුක්ඛා" යනුවෙන් විස්තර කොට ඇත්තේ එම තත්වයයි. මේ පංචඋපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය මුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් උපමා මගින් මෙසේ විග්‍රහ කොට ඇත.

"පෙන පිඬුපමං රූපං වේදනා බුබ්බුදුපමා, මට්ඨිච්චකුපමා සඤ්ඤා සංඛාරා කදුදුපමා මායුපමං චික්ඤානං දිපිතා දිව්ව ඛන්ධුතා "

රූපය පෙන පිඬුක් බඳුය. මෙය සංතතිමය ක්‍රියාවලියකි. චක්කඩක දිය ගලා ගෙන යන විට පෙන පිඬු වේගයෙන් ඇති වෙමින්, නැතිවෙමින්, නැවත ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් මේ ක්‍රියාවලිය දෘශ්‍යමානව පවතී. අඛණ්ඩව පැවතෙමින් ඇත. මේ ක්‍රියාවලිය තුළ පෙනෙන්නේ දිගටම පෙන පිඬු පවතින බවයි. රූපයද මෙයට සමානය. රූපය යනු ඇතිව, පැවත, නැතිව, නැවත ඇතිවෙමින්, නැතිවෙමින් පවතින දෙයකි. රූපය පෙන පිඬුකට උපමා කිරීම තරම් ගැලපෙන ශ්‍රේෂ්ඨ උපමාවක් තවත් නොමැත.

වේදනාව උපමා කර ඇත්තේ ජලාශයක වැසිබිඳු නිසා නිර්මාණය වන දිය බුබුදු වලටය. රූප, ගබ්බ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ ඇසුරු වන විටම පුද්ගලයා තුළ මේ වේදනාව හටගනී. මේ වේදනාව පුද්ගලයා තුළ කම්පනයක්, රත්වීමක් මතුකර දෙයි. අරමුණු නොගන්නා විට කම්පනය වේදනාව නැත.

සංඤ්ඤාව උපමා කර ඇත්තේ මිරිඟුවටය. මිරිඟුව යනු සැබැවටම ඇති දෙයක් නොවේ. එය දර්ශනය තුළ මැවෙන්නා වූ තත්වයකි. කාන්තාරයේ ජලය ඇතැයි පෙනීම වැනි දෙයකි.

සංඛාරය උපමා කර ඇත්තේ කෙසෙල් ගසකටය. කෙසෙල් ගසේ අරටුවක් සෙව්වද, එහි එවැන්නක් නොමැත. කෙසෙල් පිළි එකින් එක ගැල වූ පසු එහි කිසිවක් ඉතිරි නොවේ. එහි කිසිම හරයක් නැතිබව පෙනීයයි. සංඛාරයද එවැනිම වූ දෙයකි. මැවුනා වූ සංඤ්ඤාව නැමති මිරිඟුවේ කොතරම් හරයක් සෙව්වද එය නොලැබේ. කාන්තාරයක සිටින මුවකුට ජලය ඇතැයි සංඤ්ඤා වේ. ඉන් ඌ සංඛාර වී ජලය ඇති තැනට දුටයි. තමුත් ඌට කිසිදුක ජලය නොලැබෙනු ඇත.

විඤ්ඤාණය උපමා කොට ඇත්තේ මායාවටයි. මායාව යනු නැති දෙයක් තිබෙන විදියට පවත්වා ගෙන යාමකි. විඤ්ඤාණය කරන්නේ භාහිරය තුළ සැප ඇතැයි යන මායාව දිගින් දිගටම පවත්වාගෙන යමින් භාහිරයේ සැප සෙවීමේ ක්‍රියාවලිය පවත්වාගෙන යාමයි.

අවිද්‍යාව මත පදනම් වූ මේ ක්‍රියාවලිය පුද්ගලයා තුළ පැවතිම සංසාර ගමන අඛණ්ඩව පැවතිමට හේතුවන කාරණයයි.

උපාදානය කරගත් ප්‍රිය තත්වයන් අප්‍රිය බවට පත් වූයේ නම් එය උපාදානයේ ඉවත් වී යයි. වෙනත් දෙයක් ප්‍රිය වූයේ නම් එය අලුතින් උපාදානය වීමක් සිදු වේ.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාට සැප දුක ඇතිවන්නේ මේ උපාදාන ක්‍රියාවලිය තුළයි. පංචස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය තුළ දුක හට නොගන්නේ උපාදානය සිදු නොවන නිසාය. උපාදානය යනු ප්‍රිය ස්වභාවයන්ගේ ග්‍රහනය කර ගැනීමයි. පුද්ගලයා සැප විඳීමේ අදහසින්, චේතනාවෙන් භාහිරයට ඇඳුණ විට සිදු වන්නේ දුක ඉපදීමයි. මන්ද තමාට ප්‍රිය වස්තුව නොලැබෙන නිසාය. ලැබුණත් තමාට ඊසි සේ පවත්වන්නට බැරි නිසාය. මෙහිදී සිදු වන්නේ සිතේ මතුවන සැපය යන මායාවට රුවටි මතා දුකකට පත්වීමයි. මෙය පළභැටියා සැපය පතා පහන් දැල්ලට පැණීම හා සමානය. පළභැටියාගේ මරණයද උපාදාන ක්‍රියාවලිය නිසා හටගත් තත්වයකි.

උපාදානය ඇති වීමට හේතුව තණ්හාවයි. තණ්හාව යනු සැපය ඇතැයි සිතන්නා වූ තැන් වලට හා වීමයි. තණ්හාව කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා ලෙස විග්‍රහ වේ. මේ තණ්හා මට්ටම් නිසා පුද්ගලයා තුළ උපාදානය සිදු වේ. උපාදානය නිසා භවයකට පත්වීමටත්, භවයකට පත්වීම නිසා ජාතියකට පත්වීමටත් සිදු වේ. ජාතියකට පත් වීම නිසා ජරා, ව්‍යාධි, මරණ තත්වයට පත් වීමට සිදුවේ.

සංසාර ගමනට හේතුව මේ උපාදාන ක්‍රියාවලියයි. උපාදානය සිදු වන්නේ සැප විඳීමට, සැපය පැවැත්වීමට ඇති චුළුමනාව නිසාය. සැපය බලාපොරොත්තු වන නිසා මමය, මාගේය, මට අයිති දේවල්ය යන දෘෂ්ඨිත් පහළ වේ. මේ ක්‍රියාවලිය මතසිත් ග්‍රහණය කරගෙන ඒ තුළ හැසිරෙන පුද්ගලයාට සංසාර ගමන තව බොහෝ දිගු වනු ඇත.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාට දුක ඇතිවන්නේ ග්‍රහණය කිරීම අල්ලා ගැනීම උපාදානය කර ගැනීම නිසාය. සැප විඳීමේ චේතනාවෙන් පවත්වාගෙන යාමට උත්සාහ දරන නිසාය. තමා අයිති කරගත් වස්තු දේපළ තමාට රිසි සේ පවත්වා ගැනීමට නොහැකිය. ඒවා කැඩී බිඳී යයි. සොර සතුරු උපද්‍රව වලට ලක්වෙයි. එසේම තමා විසින් උත්සාහයෙන් ලබාගත් තනතුරු, ගරු නම්බු නාම තමා විසින් ගොඩනඟා ගත් අභිමානය තමාට එකසේ පවත්වාගෙන යාමට නොහැකිය. තනතුරු නම්බු නාම අභිමානය රුක ගැනීමට නොහැකිය. එක් පැත්තකින් තමගේ ක්‍රියාකාරකම් නිසා මේවාට හානි වී නැති වී යන අතර අනෙක් පැත්තෙන් වෙනත් අය තමාට වඩා තනතුරු නම්බු නාම ගොඩනඟා ගනී. මේ සියලු දේවල්ම දුකකි.

තමා ප්‍රිය දේවල් උපාදානය කරගෙන පවත්වාගෙන යාමට උත්සාහ දැරීමේදී මේ දුක්ඛ දායක තත්වයට පත්වීමට අනිවාර්යයෙන්ම සිදු වේ.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා උපාදාන ක්‍රියාවලිය තුළ කාම උපාදාන - රූප උපාදාන - අරූප උපාදාන තත්වයන්ට පත්වේ. මේ හේතුකොට ගෙන තල 31 කින් යුත් කාමලෝක - රූප ලෝක - අරූප ලෝක බිහිවෙයි. තමා තුළ බිහිකරගෙන ඇති පවත්වාගෙන යන ගති ස්වභාවය අනුව තමා උපාදානය කරගත් රූප, අරූප, කාම හව අනුව ඒ ඒ ලෝක වල උපත ලැබීමට පුද්ගලයාට සිදු වෙයි.

ඉහත විග්‍රහයන් තුළ පංචස්කන්ධය යනු කුමක්ද යන්න පිළිබඳවත් පංච උපාදානස්කන්ධය යනු කුමක්ද පිළිබඳවත් අවබෝධ කරගෙන ඇත. පංචස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය තුළ දුකක් හෝ සැපක් හට නොගන්නා බවත්

පංචස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය අරභයින් වහන්සේලා තුළ පවතින බවත් අවබෝධ කරගෙන ඇත.

අරභයින් වහන්සේලා තුළ සිදු වන ක්‍රියාවලිය මෙසේය.

රූප - වේදනා - සංඤ්ඤා - ක්‍රියා සිත් - ඥාන වශයෙනි.

අරභයින් වහන්සේලා සංඤ්ඤාවෙන් සංඛාරයට පත් නොවේ. සංඤ්ඤාවෙන් වෙනසකට පත් නොවේ. එසේම උන් වහන්සේලා විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලිය පවත්වාගෙන යන්නේ ද, නැත. රූස් කිරීමක්, ගබඩා කිරීමක් හෝ වින්දනය ලැබීමේ බලාපොරොත්තුවක් නැත.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ සිදුවන උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය මෙසේය.

රූප - වේදනා - සංඤ්ඤා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ වශයෙනි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ රූපය දැකීමෙන් වේදනාවක් හටගනී. වේදනාවෙන් සංඤ්ඤාව ඇති වෙයි. සංඤ්ඤාව නිසා සිදු වන්නේ සංඛාර වීමයි. සංඤ්ඤාවට අනුව ගර්භය වෙනස් වේ. සංඛාර වීම නිසා විඤ්ඤාණ වීම සිදු වේ. මේ ක්‍රියාවලිය තුළ ඇති වූ විඳිම් ගබඩා කර එකතු කර තබා ගැනීම විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලියයි. මේ අනුව පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය සිදු වන බව පැහැදිලි කරගත හැකිය.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ සිදුවන ක්‍රියාවලිය නම් භාතිර අරමුණු ගැටීම හමුවේ පටිසංවේදනය නම් දුකට පත්වීමයි. රූපයක්, ශබ්දයක්, රසයක්, ගන්ධයක්, ස්පර්ශයක්, ගැටෙන විට ඉන්ද්‍රියන් ඔස්සේ ඒවා ග්‍රහණය කර ගනී. එම ඉන්ද්‍රියන් තුළ පවතින්නා වූ ප්‍රසාද රූප විසින් ඒවා ග්‍රහණය කර ගනී. හදවත්තු භූමියේදී අතිත පුරාව තුළ එම රූපය හඳුනා ගනී. මෙහිදී යම් පිළිස්සීමක් හට ගනී. කැමරාවකින් ඡායා රූපයක් ගැනීමේදී එම කැමරාවේ සේයා පටයේ තුළ සිදුවන ඡායාව සටහන් වීම මීට සමානය. හදවත්තු භූමියේ ඇතිවන පිළිස්සීම, වේදනාව නම් වේ.

සංඥාප්තිය නම් වූ හඳුනාගැනීම ඇතිවන්නේ මෙතැනයි. සංඥාප්තිය හට ගැනීමෙන් පසුව පුද්ගලයාගේ ශරීරය සංඛාරයට පත් වේ. සංඛාරයට පත්වීම යනු සිතට අනුව ශරීරය සකස් වීමයි. ශරීරයේ පවතින්නා වූ සැම සෛලයක්ම අරමුණු වූ රූපය ඇසුරු කිරීමට අවශ්‍ය පරිදි සකස් වීම සිදුවෙයි. මේ තුළ ශරීරයේ ඇති ලේ ධාතුව රත් වී පරමාණු පුපුරන්නට පටන් ගනී. මේ තත්වය තුළ පුද්ගලයාට එම රූපය ඇසුරු නොකර සිටීමට බැරී තත්වයක් උදා වේ. එක් රූපයක් ඇසුරු කිරීමට සංඛාර වූ සිතින් ශරීරයෙන් වෙනත් රූපයක් ඇසුරු කිරීමට නොහැකි වෙයි. සියඹලා ආහාරයට ගැනීම සඳහා සකස් වූ ශරීරයෙන් කෙසෙල් ගෙඩි ආහාරයට ගත නොහැකිය. කෙසෙල් ගෙඩි ආහාරයට ගැනීමට නම් ඊට අනුව සිත හා ශරීරය සංඛාර විය යුතුය. සංඛාරයෙන් පසු සිදු වන්නේ විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලියයි. විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලියේදී සිදු වන්නේ ක්‍රියාව තුළ මතුවන ගති රූස් කර ගබඩා කිරීමයි. අවශ්‍ය අවස්ථාවලදී එම ගති නැවත නැවත ඉස්මතු කරදීම විඤ්ඤාණයේ ස්වභාවයයි. මෙය හරකෙකුගේ වමරා කැමට සමානය.

තමා තුළ සිදුවන පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය ප්‍රභාණය කිරීම සිදු නොකළොත් පුද්ගලයාට උපාදානයෙන් හව වීමත් - හව ජාතියකට පැමිණීමත් ඉන් පසුව ජරා, ව්‍යාධි, මරණ වලට මුහුණ දීමටත් සිදු වේ.

මේ උපාදානය සිදුවන්නේ සැපය වින්දනය ලැබීමේ චුළුමනාව මත බව පැහැදිලි කර අවබෝධ කරගත යුතුය. උපාදානය කර ගන්නා කිසිදු දෙයක් ඒ ආකාරයෙන් පවත්වාගත නොහැකි බව පැහැදිලි කරගත යුතුය. එසේම උපාදානය වීමට හේතුව තණ්හාව තමා තුළ පැවතීම බව අවබෝධ කරගත යුතුය. සියල්ලටම මුල්වන අවිද්‍යා සහගත ක්‍රියාවලියම නිරෝධ කර දැමිය යුතුය.

තෙල්ල පහන්තිරියද අවසන් වීමෙන් නැවත ඒවා නොගැනීමෙන් පහත නිව් යන්නා සේ පුද්ගලයාද පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලියෙන් බැහැර වන්නේ නම් මතු උපතක්ද සිදු නොවනු ඇත.

නිවන යනු කුමක්ද?

දිසා ජාගරතෝ රත්ති - දිසං සත්තස්ස යෝජනං

දිසෝ බාලානං සංසාරෝ - සද්ධම්මං අවිජානනං

- ධම්ම පදය

නිදි වරන්නාට රැය දිගය, ගමන් විඩාව පත් තැනැත්තාට යොදන දිගය දහම් නොදන්නා වූ අනුවනයන්ට සසර දිගය.

ලෝකයේ බිහි වී පවතින සියලුම දේවල් සේතුඵල ධර්මතාවයෙන් හටගත් ඒවාය. නමුත් නිවන පමණක් සේතුඵල ධර්මතාවයක් නොවේ. සේතු ඵල ධර්මතාවය නිසා සිදුවන ඵලය නම් නිවන නැති වීමයි. දුක හට ගැනීමයි. එසේම නිවන සංඛත ධර්මතාවයක් නොවේ. නිවන අසංඛතය. එය සේතු ප්‍රත්‍යයන් එක් විමෙන් නිර්මාණය වන එකක් නොවේ. සේතු සකස් විමෙන් සිදුවන්නේ නිවන නැති වී යාමයි. නිවන යනු ස්වභාවයෙන්ම පවතින දෙයකි. මේ අනුව වටහාගත යුතුව ඇත්තේ නිවන සේතුඵලයක් හෝ සංඛත ධර්මතාවයක් නොවන බවයි.

පෘතග්ජන ලෝකයා නිවන කියා දෙයක් ඇතිබව නොදනී. ලෝකයට අවශ්‍ය වන්නේ තමන්ගේ ජීවිත තුළ පවතින ගැටලු ප්‍රශ්න විසඳා ගැනීමට සහනයක් ලබා ගැනීමට මේ බුදු ධහම භාවිතා කිරීමයි. දානයක් දී පිංකමක් කර, බෝධි පුජාවක් කර තම තමන්ගේ පව් සෝදාගැනීමට උත්සාහ දැරීමයි.

ලෝකයා සිතා සිටින්නේ නිවන යනු සැපවිඳිමේ තැනක් බවයි. නිවන් සැප ඇති තැනකට ගොස් එතැන සිට රැස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය දිගටම සිදු කරමින් සැපවිඳිමින් කාලය ගත කළ හැකිය යන්න පෘතග්ජන ලෝකයාගේ අදහසයි. නිවන යනු දුකින් මෙන්ද, සැපයෙන්ද වෙන් වීමේ තත්වයයි. එය සංඤ්ඤා වේදයිත නිරෝධ සමාපත්තියයි.

පෘතග්ජන ලෝකයා සිතා සිටින්නේ නිවන මරණින් මතු ලැබෙන එකක් කියාය. ජීවත්ව සිටින කෙනෙකුට කිසිවෙකුත් නිවන් ප්‍රාර්ථනා නොකරති. මරණින් පසු මරණ දැන්වීමේ හා අවමංගල්‍යය උත්සවයේදී නිවන් ප්‍රාර්ථනා කරති. නිවන යනු මරණින් මතු ලැබෙන එකක් නොව ජීවත්ව සිටියදීම ලබාගත යුතු, අවබෝධ කරගත යුතු දෙයකි. නිවන යනු සංසාර දුකින් වතෙර විමය. නිසමන ඇති මහා බරකින් නිදහස් වීමයි. සියලු බැඳීම් වලින්ද නිදහස් වීමයි. නිවනට පත් අරහතුන් වහන්සේලා ජරාවට නොයති. නොමැරෙති. උන්වහන්සේලා අජරාමර තත්වයට පත් වෙති.

තමා මිය ගිය පසු අනුන් විසින් නිවන් ප්‍රාර්ථනා කලාද තමාට නිවන් දැකිය නොහැකිය. තමාගේ ඥාති හිත මිත්‍රාදීන් තමා වෙනුවෙන් ලෝකයේ කල හැකි උසස්ම පින්කම් කලත් තමන්ට නිවන් දැකිය නොහැකිය. නිවන් අවබෝධ කරගත යුත්තේ ජීවත්ව සිටින කාලයේ තමන්ගේම උත්සාහයෙන් පමණි. තමා මියගොස් අනුන්ගේ පිං බලාපොරොත්තු වනවාට වඩා තමා ජීවත්ව සිටින කාලයේ නිවන් අවබෝධ කර ගැනීම ඉතා ඥාණවත්ත ක්‍රියාවකි. එසේ නැතිව අනුන්ගේ ප්‍රාර්ථනාවෙන්, අනුන්ගේ පිහිටෙන් නිවන් දැකීම බලාපොරොත්තු වීමත් ජීවත්ව සිටින අය මිය ගිය කෙනාට නිවන් පැහිමත් විහිළ සහගත ක්‍රියාවකි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් එක් අවස්ථාවක කේවට්ට නම් ගෘහපතියාට නිවන යනු කුමක් දැයි මෙසේ පැහැදිලි කර ඇත.

"විඤ්ඤාණං අභිදසසනං - අනන්තං සබ්බතො පභං

එත්ථ ආපො ව පධවි - තේජො වායො න ගාධති;

එත්ථ දිඝඤ්ච රසසඤ්ච - අණුං ධූලං සුභාසුභං

එත්ථ නාමඤ්ච රූපඤ්ච - අසෙසං උපරුප්පධති

විඤ්ඤාණස්ස නිරෝධෙන - එත්ථෙතං උපරුප්පඤ්ඤති "

"පටන් ගැනීම අවසන් වීම ආදී කොත් නැත්තා වූ හැම කර්මස්ථාන මාර්ගයකින්ම යා හැකි බැවින් සැම පැත්තෙන්ම බැස ගැනීමට තොට ඇත්තා වූ ඇසට නොපෙනෙන්නා වූ ඥාණයෙන්ම දත යුතු තැනක් වූ ඇත. හැම තැනම ඇත්තා වූ ආපෝ, පධවි, තේපෝ, වායෝ යන මේ ධාතුහු එහි නැත. හැම තැනම ඇත්තා වූද දික් වූද, කොට වූද කුඩා වූද, මහත් වූද, හොඳ වූද, නෙහොඳ වූද, වස්තුහු එහි නැත. එයට පැමිණ නාමරූප දෙක ඉතිරි නැතිවම නිරුද්ධ වේ. අන්තිම විඤ්ඤාණයේ නිරෝධයෙන් නොහොත් කර්ම විඤ්ඤාණයේ නිරෝධයෙන් එයට පැමිණ නාමරූප සියල්ලම නිරුද්ධ වේය" යන්න එහි අදහසයි.

බුදු පියාණන්වහන්සේගේ මේ පැහැදිලි කිරීම තුළ නිවන යනු කුමක්ද යන්න අපට පැහැදිලි කරගත හැකිය.

මෙළොව උපන් සැම පුද්ගලයෙකුටම ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ගෝක පරිදේව, දුක්ඛ, ව්‍යාධි දෝමනස්ස උපායාස යන විවිධාකාර වූ දුක් වේදනාවලට වද බන්ධන වලට ලක් වීමට සිදු වේ. රජකෙනෙකුටද, බලවතෙකුටද, ධනවතෙකුටද, දුබලයෙකුටද, දුප්පතෙකුටද එක සේ පොදුවේ මේ ඉහත කී ධර්මතාවයට මුහුණ දීමට සිදු වේ. මේ සංසාර දුකින් එතෙර වීමට නම් කල යුතු එකම දෙය නම් බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් සංසාර දුකින් එතෙර වීම සඳහා පෙන්වා දුන් මාර්ගයේ ගමන් කිරීමයි. එය ඉතා සරලව දක්වන්නේ නම් මෙසේය.

"රාගක්ඛයෝ නිබ්බානං,
දෝවේඝකඛයෝ නිබ්බානං
මෝහක්ඛයෝ නිබ්බානං "

පුද්ගලයෙකු තම චිත්ත සන්නාහයෙහි ඇති රාගය, ද්වේශය, මෝහය සම්පූර්ණ වශයෙන්ම කපාහැර ක්ෂය කර දමන්නේ නම් ඔහුට නිවන

අවබෝධ කරගත හැකිය. මේ ක්‍රමය හැර වෙනත් ක්‍රමයකින් පෘතග්ජන පුද්ගලයාට නිවනක්, නිදහසක් ගැන සිතන්නටවත් නොහැකිය.

අප විසින් අවබෝධ කරගත යුතු කාරණය නම් පුද්ගලයා තුළ ඇති නිවන නැතිවන්නේ කුමක් නිසාද යන්නයි. ඉතා සරලව කිවහොත් නිවන නැතිවන්නේ පෘතග්ජන පුද්ගලයා භාතිරය මත යැපෙන්නට, භාතිරයෙන් සැප විඳින්නට යාම නිසාය. පන්චේන්ද්‍රියන්ට භාතිරයෙන් ආහාර ගැනීමට යාම නිසාය. පෘතග්ජන පුද්ගලයා තමාගේ සැපය සැනසීම විමුක්තිය භාතිරයේ පවතින වස්තූන් තුළ හෝ වෙනත් පුද්ගලයෙකු තුළ ඇතැයි විශ්වාස කිරීම මිත්‍යාවයි. මෝහයයි. අවිද්‍යාවයි.

මේ අවිද්‍යාව තුළ ගිලි සිටින මිනිසා තම විඤ්ඤාණයට ආහාර ගැනීම සඳහා තම ඉන්ද්‍රියන් හරහා ලෝකයේ රූප, ගබ්බ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ වශයෙන් ආහාර ගනී. පෘතග්ජන පුද්ගලයා මේ ආහාර ගැනීම සිදු කරන්නේ චින්දනය ලැබීමේ, සැප ලැබීමේ බලාපොරොත්තුවෙනි. මේ ක්‍රියාවලිය තුළ ඇතිවන ඵකම ප්‍රතිඵලය නම් පුද්ගලයාගේ නිවන නැතිවීමයි. ඒ වෙනුවට පුද්ගලයා තුළ ගින්නක්, අසහනයක්, පීඩාවක් ඇතිවීමයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා භාතිරයෙන් තම ඉන්ද්‍රියන් හරහා රූප, ගබ්බ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන තත්වයන් ඇසුරු කරන්නේ තමා තුළ ඇති ප්‍රිය අප්‍රිය ස්වභාවය තුළිනි. පුද්ගලයා ප්‍රිය කරන දේ නොලැබීමද දුකකි. ලැබුණත් ඒවා ඊසි සේ තබා ගැනීමට බැරිවීම දුකකි. ඵසේම අප්‍රිය සම්ප්‍රයෝගය දුකකි. මේ තත්වය තුළ ඇතිවන අභිචාර්යය තත්වය නම් නිවන නැතිවී යාමයි. ගින්න හට ගැනීමයි. මේ නිවන නැති වී යන ක්‍රියාදාමය පංච උපාදනස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය තුළ බිහිවේ.

පුද්ගලයා තුළ නැතිවෙන නිවන තබා ගැනීමට නම් පවතින ගින්න නිවා ගැනීමට ඇත්තේ ඒකායන මාර්ගයකි. ඒ බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින්

පෙන්වා දුන් ආර්යය මාර්ගයේ ගමන් කිරීම පමණි. බලයෙන් උසස් වී, ධනයෙන් ආඩ්‍ය වී, නිලයෙන් උසස් වී මේ නිවන සොයාගත නොහැකිය.

නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට නම් කල යුත්තේ තමා භාහිරයෙන් ආහාර සොයමින් වින්දනය ලබමින් තමා කරන ක්‍රියාවන්ගේ ගති එකතු කර ගැනීමෙන්, රැස් කිරීමෙන් වැළකීමයි. දෙවනුව කල යුත්තේ සංසාරය පුරා රැස් කල ගති, සංගති, හුරු පුරුදු තම විත්ත සන්නානය තුළින් මතු විමට, භාවිතා විමට ඉඩ නොදී තබා ගැනීමයි. තුන්වනුව කල යුතු වන්නේ විත්ත සන්නායයේ පවතින සියලු සංගති හුරු පුරුදු කපා හැර ඤාය කර දමා සෝදා දමා තම විත්ත සන්නාය පිරිසිදු කර ගැනීමයි.

නිවන සාමුහිකව ලබාගත හැකි දෙයක් නොවේ. එය පාඨමාලාවක් හදාරා ලබාගත හැකි දෙයක්ද නොවේ. පුද්ගලයන් පසුපස ගොස් ලබාගත හැකි දෙයක්ද නොවේ. එය බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කරගෙන ධර්මතා අවබෝධ කරගෙන අභිගය පොද්ගලික වශයෙන් කරගත යුතු ක්‍රියාවලියකි. පවුලේ කෙනෙකු නිවන් අවබෝධ කරගත් විට ඒ බලයෙන් අනෙක් අයට නිවන් දැකිය නොහැකිය. එය තමන් විසින්ම අවබෝධ කරගත යුතුය.

මහා දානමය පින්කමක් කර බෝධි පුජා පවත්වා වෙහෙර විහාර තනවා ආමිස පුජා පවත්වා නිවන් දැකිය නොහැකිය. ඒවා පිං වැඩෙන ක්‍රියාය. ඒවා කිරීමෙන් පමණක් නිවන් දැකිය නොහැකිය. ඒ පිං නිවනට වක්‍රව දායක වීමක් පමණක් සිදු වේ. පුද්ගලයෙකුට නිවන් දැකීමට නම් නිවන් මාර්ගයට පැමිණිය යුතුය. මාර්ගයේ ගමන් කර ඵලයකට පත් විය යුතුය. ඒ සඳහා කල්‍යාන මිත්‍ර සම්පන්නියත්, ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමෙන් පරතෝක්ෂේපිත ප්‍රත්‍ය ලැබීමත් සිදුවිය යුතුය. යෝනිසෝමනසිකාරය වැඩිය යුතුය. ධම්මානු ධර්ම ප්‍රතිපදාව වැඩිය යුතුය.

නිවන අවබෝධ කර ගැනීමට උත්සාහ දරන පුද්ගලයා සමස්ථ විශ්ව ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ පිරිසිදු අවබෝධ කරගත යුතුය. සත්වයාගේ

ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ පිරිසිදු අවබෝධ කර ගත යුතුය. සියලු ධර්මතාවයන් අවබෝධ කරගත යුතුය. මේ ගුණ්ථය පුරාම උත්සාහ කර ඇත්තේ එම ධර්මතාවයන් ඔබට මතු කර පෙන්වීමටයි.

නිවන් අවබෝධ කර ගන්නා පුද්ගලයා තමා සසරට අලවා තබන දස සංයෝජන වලින් නිදහස් විය යුතුය. පෘතග්ජන පුද්ගලයා සියලු ක්‍රියාකාරකම් කරන්නේ මේ සංයෝජන බැමි තව තවත් තදකර ගන්නටය. සසරට බැඳෙන බැමි තව තවත් වැඩිකර ගන්නටය. සසර පැවැත්ම සුරක්‍ෂිත කර ගන්නටය. එය විඤ්ඤාණයේ අවිද්‍යා සහගත ක්‍රියාවලියේ ස්වභාවයයි.

මේ සියලු සංයෝජන පවත්වා ගෙන යන්නේ පුද්ගලයාගේ විඤ්ඤාණ ක්‍රියාකාරිත්වය විසිනි. මෙම සංයෝජන ඉවත් කිරීමට ගර්ථය තුළ හෝ භාහිර ලෝකය තුළ ක්‍රියාකාරකම් කිරීමෙන් ඵලක් නැත. මේ සංයෝජන වලින් නිදහස් වීමට කල යුත්තේ සිතත් ගතත් භාහිරයත් එක්ව සංසාර ක්‍රියාවලිය පවත්වාගෙන යන ආකාරය ගැඹුරින් තේරුම් ගැනීමයි. සසර ක්‍රියාවලිය හා බැඳුණු සියලු සංයෝජන බැමි කපා හැරීමයි. එම සංයෝජන දහය මේ ආකාරයට පිළිවෙළින් දක්වා ඇත.

සක්කාය දිට්ඨියෙන් මිඳීම

විචිකිච්ඡාවෙන් මිඳීම

සිලබ්බත පරාමාසයෙන් මිඳීම

කාම රාගයෙන් මිඳීම

ව්‍යාපාද පටිඝයෙන් මිඳීම

රූප රාගයෙන් මිඳීම

අරූප රාගයෙන් මිඳීම

මානසෙන් මිඳීම

උද්දච්ච කුක්කුච්චයෙන් මිඳීම

අවිද්‍යාවෙන් මිඳීම

යනුවෙනි.

මේ දස සංයෝජනයෙන් මිදුන පුද්ගලයා නිවන අවබෝධ කරගත් අරහතුන් වහන්සේ කෙනෙකු බවට පත් වේ. සංසාර ගමන වහැනින් අවසන් වේ. නිවන අවබෝධ කර ගැනීමට බලාපොරොත්තු වන පුද්ගලයා ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ගමන් කොට සිල, සමාධි, ප්‍රඤ්ඤා වැඩිය යුතුය. සම්මා දිට්ඨි - සම්මා සංකප්ප - සම්මා වාචා - සම්මා කම්මන්ත - සම්මා ආජිව - සම්මා වායාම - සම්මා සති - සම්මා සමාධි යන අංග වැඩිය යුතුය. නමුත් ලෝකික අර්ථයෙන් විග්‍රහ වන ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩිමෙන් නිවන් අවබෝධ කරගත නොහැකිය. නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට නම් නිවන අරමුණු කොටගත් ලෝකෝත්තර ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩිය යුතුය.

පුද්ගලයාගේ නිවන් මග අනුරත නිවරණ පහක් ඇත.

නිවරණ යනු නිවන + වාරණය කිරීම යන්නයි. නිවන වැසීමයි. ඒවා නම්

- 01) - කාමච්ඡන්දය
- 02) - ව්‍යාපාදය
- 03) - චිතමිද්දය
- 04) - උද්දව්ව කුක්කුච්චය
- 05) - විචිකිච්චාව යනුවෙනි.

කාම + ඡන්දය යනු කාමයට ඇති කැමැත්තයි. ඉන්ද්‍රියන් පිනවීමේ ආසාවයි. මින් නිවන වැසී යයි. ව්‍යාපාදය යනු තරඟවයි. අමුය දේ හා ගැටී තදකමට පත්වීමයි. චිතමිද්ද යනු කාමය ඉහළ යෑමෙන් සිත අලසව කුසිත තත්වයට පත් වීමයි. උද්දව්ව කුක්කුච්චය යනු තමා අත් අයට වඩා උසස්ය, ඥාණවත්තය යන හැඟීමයි. විචිකිච්චාව යනු විකෘති වූ චිත්තයට ඇති කැමැත්තයි. නිවන් දැකීමට උත්සාහ දරන පුද්ගලයා නිවන වාරණය කරන්නා වූ මේ පස් ආකාරයේ නිවරණ වලින් මිදිය යුතුය.

නිවන අවබෝධ කරගැනීමට උත්සාහ දරන පුද්ගලයා භාහිර ලෝකය ග්‍රහණය කරගෙන, යටත් කරගෙන කමි සැප විඳීමට ඇති බලාපොරොත්තු වලින් මිදිය යුතුය. අනවශ්‍ය මහා පරිමාණ ක්‍රියා වලින් මිඳි සිවිපසය පමණක් ගන්නා සරල අල්පේච්ඡ පිවිහයකට හුරුවිය යුතුය.

යම් පුද්ගලයෙකු නිවන අවබෝධ කර ගැනීමට උත්සාහ දරන්නේද, ඔහු තමා තුළ සිදුවන පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලියෙන් මිඳි නිදහස් විය යුතුය. උපාදාන ක්‍රියාවලිය යනු භාහිරයේ ඇති රූප, ශබ්ධ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන තත්වයන් තම පංචේන්ද්‍රියන් තුළින් ග්‍රහණය කරගෙන වින්දනයක් ලබන්නා වූ ක්‍රියාවලියයි. මේ ක්‍රියාවලිය දිගින් දිගටම පවත්වාගෙන යාමට උත්සාහ දරන්නා වූ ක්‍රියාවලියයි. භාහිරය ග්‍රහණය කර ගෙන වින්දනයක් ලැබීමට ඇතිවන්නා වූ, මතුවන්නා වූ ස්වභාවයයි. නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමේදී මේ උපාදාන ක්‍රියාවලිය පහවිය යුතුය.

නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමේදී නාම රූප විග්‍රහය පිරිසිඳ අවබෝධ කරගත යුතුය. තම අප්පත්තයේ පවතින නාම කොටස් භාහිර රූපත් සංයුක්ත වී නාම රූප බිහිවන අයුරු ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට අවබෝධ කරගත යුතුය. නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට උත්සාහ දරන පුද්ගලයා සංසාර ගමනේදී අන් අයගෙන් ගත් ණය ගෙවා නිදහස් විය යුතුය. තමා අතින් අන් අයගේ පිවිහ නැතිවන්නට ඇත. භෞතික දේවල් ණයට ගන්නට ඇත. උදව් උපකාර ගන්නට ඇත. නමුත් දැන් මේවා ගත් ස්වභාවයෙන් ගෙවිය නොහැකිය. කල හැකි එකම දෙය නම් ඔවුන් සිහිකොට ඔවුන්ට පිං පමුණුවා ඔවුන්ගෙන් ගත් ණයෙන් නිදහස් වීමයි. තමා අතින් වැරදි වූ අයගෙන් සමාව ගැනීමයි.

නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට උත්සාහ දරන පුද්ගලයා විඤ්ඤාණයට ආහාර දීමේ ක්‍රියාවලිය අත්හල යුතුය. පෘතග්ජන සත්වයා මුළු පිවිහ කාලය තුළම කරන්නේ ආහාර ගැනීමේ ක්‍රියාවලියයි. මේ ආහාර ගනීමේ ක්‍රියාවලිය සිදු වන්නේ මේ ආකාරයටය. විඤ්ඤාණය විසින් ශුද්ධාෂ්ටක කොටස් එකතු කර සාදාගත් ශරීරයට පැවැත්ම සඳහා නිරන්තරව

භෞතික ආහාර සැපයිය යුතුය. ඒවා බත්, මාළු, එළවළු, කොළ වර්ග විය හැකිය. ඒ ගර්ථයට දෙන ආහාරයි. මේ ආහාරය ලබා දීම පහසුය. අපහසු වන්නේ විඤ්ඤාණයට ආහාර ලබා දීමයි. සත්වයා මුළු ජීවිත කලාය පුරාම කරන්නේ මේ විඤ්ඤාණයට ආහාර ලබා දීමේ ක්‍රියාවලියයි. "දිවාව රත්තෝව කරන්නි යේ බලිං" දිවා රෑ මේ සිතට බලි බිලි දිය යුතුය. තමාට අවශ්‍ය දේවල් සියල්ල තෝරන්නේ මේ විඤ්ඤාණයයි. සිතෙන සිතෙන දේ ඉටු කරගැනීමට යාම මේ විඤ්ඤාණයේ ස්වභාවයයි. මේ විඤ්ඤාණයට බලි බිලි දීම නිසා පුද්ගලයාට ගුටිකන්නට, බැණුම් අසන්නට, හිර ගෙවල් වල ලගින්නට, අපහාස විඳින්නට සිදු වේ. සමහර විට මරණයට පත්වන්නටද සිදු වේ. ඉන් පසුව අපාගත වන්නටද සිදු වේ.

"සබ්බේ සත්තා ආහාරට්ඨිකා" යනුවෙන් පවසා ඇත්තේ සියලු සතුන් ආහාරයෙන් යැපෙති යන්නයි. සත්වයා ගන්නා ආහාර කොටස් හතරකට බෙදා දැක්විය හැකිය.

කබලිංකාර ආහාර
සංවේතනා ආහාර
ස්පර්ශ ආහාර
විඤ්ඤාණ ආහාර වශයෙනි.

කබලිංකාර ආහාර යනු කබලි කොට ආහාර ගැනීම නොවේ. ක + බලිං + ආකාර යනු කය බලියක් ආකාරයට පත් කරන ආහාරයන්ය. බලික යනු බිලිබාන වැද්දාට කියන නමයි. වැද්දා යනු රූප, ගන්ධ, ගබ්ධ, රස, ස්පර්ශ යන ඒවාය. මේවා ඇමක් ලෙසගෙන අපගේ ඉන්ද්‍රියන් ගොදුරු කර ගනී. භාහිර රූප, ගබ්ධ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන ඒවාට අපේ කය බලියක් වන්නේ ඒ ආකාරයටයි. මෙහිදී සිදු වන්නේ පුද්ගලයා සිව්පසය ගැනීමේදී අප විඤ්ඤාණය ඉල්ලන ඉල්ලන දේ දීමට යාමයි. සැපය සෙවමයි. වින්දනය සෙවමයි. ආර්යය පුද්ගලයා කල යුත්තේ රසය,

ගුණය, හැඩය, සුවඳ, වටිනාකම නොබලා තම සිවිපසය අල්පේවිජ ලෙස ඇසුරු කිරීමයි. එවිට කය ආකාරයට බලියක් නොවනු ඇත.

සංවේතනා ආකාර යනු අප තුළ පවතින වේතනාවන්ගේ අදහස් වලින් බලාපොරොත්තු වලින් ආකාර ගැනීමේ ක්‍රියාවලියයි. ඒ තුළ කල්පනාවන් මවාගෙන යාමයි.

ස්පර්ශ ආකාර යනු ඇසට - රූප, කනට - ශබ්ද, නාසයට - ගන්ධය, දිවට - රස, ශරීරයට - ස්පර්ශ, මනසට - සිතුවිලි ලෙස භාහිර හා අභ්‍යන්තර ලෙස ආකාර ලෙස මනසින් ආකාර ලෙස ස්පර්ශ කරගන්නා ආකාර ස්පර්ශ ආකාරයි.

විඤ්ඤාණ ආකාර යනු ඉහතින් දැක්වූ ආකාර වර්ග එකතු කිරීම, ගබඩා කිරීම ගවයන් කරන්නා සේ නැවත නැවත වමාරා ආකාරයට ගැනීම විඤ්ඤාණ ආකාරයයි. මේ ආකාරයට පෘතග්ජන පුද්ගලයා සතර ආකාරයෙන් ආකාර ගැනීම නැවැත්විය යුතුය. පිටිතයට අවශ්‍ය සිවිපසය අල්පේවිජ ලෙස ලබාගත යුතුය. නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට උත්සාහ දරන ආර්යය පුද්ගලයාගේ ලක්‍ෂණ එයයි.

නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට උත්සාහ දැරීමේදී භාවනා ක්‍රම භාවිතා කිරීමට සිදු වේ. පහසුවෙන් ප්‍රභාණය නොවන කෙලෙස්, විශේෂ භාවනා ක්‍රම මගින් ප්‍රභාණය කිරීමට සිදු වේ. භාවනාව යනු හව නැසීමයි. හවයකට නොපැමිණ සිටීමයි. කෙලෙස් ප්‍රභාණය සඳහා ක්‍රම භාවිතා කිරීමයි. බුදු පියාණන්වහන්සේ පහළ විමටත් පෙර සිටම විවිධ භාවනා ක්‍රම පැවතුනි. ඒ සියලු භාවනා අනාර්යය සමච භාවනා ක්‍රමයන්ය. මේවා වැඩිමෙන් පෘතග්ජනයා තුළ පවතින රාග, ද්වේශ පමණක් තාවකාලිකව යටපත් වීමක් සිදු වේ. මොහ තත්වයන් කිසිම ආකාරයෙන් ප්‍රභාණය වීමක් සිදු නොවේ. මේ තුළද අනාර්යය වූ ධ්‍යාන මට්ටම් උපදි. සමච භාවනා ක්‍රම වඩා අෂ්ඨ අභිඤ්ඤාලාභියෙකු විය හැකිය. විවිධ ප්‍රාතිනාර්යන් පැම

සිදුකල හැකිය. නමුත් මාර්ග ඵලයට පත්විය නොහැකිය. මේ නිවන් මාර්ගය නොවේ.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් ඉගැන්වූ භාවනා ක්‍රමය ඵලාත්මක භාවනා ක්‍රමයක් නොවේ. එය නුවන ප්‍රඥාව මෙහෙයවා කරන පර්යේෂණයකි. විශ්ලේෂණයකි. සිත කය භාතිරය හා එක් වීමෙන් සිදුවන්නා වූ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ ගැඹුරින් විශ්ලේෂණය කිරීම බෞද්ධ භාවනාවේ ක්‍රමවේදයයි. මේ භාවනා ක්‍රමය භාවිතා කිරීමෙන් රාග, ද්වේශ, මෝහ මුල් සිද්ධියයි. "භව" හැඳෙන ක්‍රියාවලිය නතර වේ. ධ්‍යානයන්ට හා මාර්ගඵලයන්ට පැමිණීමට හැකි වේ. බුද්ධ දේශනාව තුළ භාවනා ක්‍රම සහ ඒවා වැඩිය යුතු ආකාරය පිළිබඳ සූත්‍ර දේශනා කිහිපයකම සඳහන් වේ.

බුද්ධානුස්සති සූත්‍රය
ධම්මානුස්සති සූත්‍රය
සංඝානුස්සති සූත්‍රය
සතර සතිපට්ඨාන සූත්‍රය
අසුභානුස්සති සූත්‍රය
මරණානුස්සති සූත්‍රය
කයගතාසති දේශනාව
වාගානුස්සති දේශනාව
මෙත්තානුස්සති දේශනාව

මේ සියලුම සූත්‍ර හා දේශනාවන් සමථ- විදර්ශනා - විපස්සනා හා අනුපස්සනා භාවනා ක්‍රම ලෙස විග්‍රහ කල හැකිය.

මෙහිදී සමථ භාවනාව යනු බමුණු දහමේ ඇති ආනාපාන සතිය නොවේ. හුස්ම ඉහළට පහළට ගන්නා පිම්බීම හැකිලීම අනුව භාවනා ක්‍රමය නොවේ. සමථය යනු සමනය කිරීමයි. සිත පහසුවෙන් මෙල්ල කල නොහැකි හසුරුවාගත නොහැකි දුර්වල අයට පමණක් ඉතා සීමිත කාලයකට පමණක් වැඩීමට සුදුසු භාවනා ක්‍රමයකි. සිත සමථයකට,

සමනයකට පත් වූ පසු මේ භාවනා ක්‍රමය අත්හල යුතුය. මේ සමථ භාවනා ක්‍රම දිගින් දිගටම වැඩිමෙන් පුද්ගලයා විකෘති තත්වයකට අසංඤ්ඤා තත්වයකට පත් වීම සිදු වේ.

අසංඤ්ඤා වූ පසු සියල්ල නොදැනී යයි. එය නිවන නොවේ. නිර්වින්දනය වීමද නිවන නොවේ. සමහරු නිර්වින්දනය වී සැප දුක නොදැනෙනා මට්ටමකින් ජීවත් වේ. මෙයද නිවන නොවේ. නිවන යනු සංඤ්ඤා වේදයිත නිරෝධ සමාපත්තියයි.

විදර්ශනා භාවනා ක්‍රමය යනු පවතින දෙය පවතින ක්‍රියාවලිය දර්ශනයෙන් වෙන් කොට දැකීමයි. වී + දර්ශනය කිරීමයි. හේතු ඵල දහමට අනුව සැම ඵලයක්ම විග්‍රහ කර ගැනීමයි. ත්‍රිලඛණයට අනුව සැම දෙයක් පිළිබඳවම පර්යේෂණයක් සිදු කිරීමයි. එවිට බැලූ බැල්මට පෙනෙන අතිත සංඤ්ඤාවෙන් විඤ්ඤානයේ දකින මායාව ඉවත්ව දකින රූපය පවතින යථාර්ථයෙන් දැක ගැනීමට හැකිවෙයි. අවබෝධ කරගැනීමට හැකිවෙයි. මේ තත්වය ප්‍රායෝගිකව විස්තර කරන්නේ නම් පුද්ගලයා යනු පධ්වි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, අවකාශ, විඤ්ඤාණ යන ධාතු කොටස් හයක සංයුතියකි. මෙසේ හටගත් සත්වයාගේ සියලු ක්‍රියාකාරිත්වය සිදුවන්නේ සිත ශරීරය හරහා භාහිර ආහාර ගැනීම මතය.

සංසාර ගමන යන්නේද මේ ක්‍රියාවලිය දිගටම සිදු වීම නිසාය. මෙතැන පුද්ගලයෙක් ආත්මයක් නොමැත. ඇත්තේ ක්‍රියා සංතතියක් පමණි. මේ තත්වය අවබෝධ කරගැනීම විශේෂ ලෙස දර්ශනය කර ගැනීම විදර්ශනාවයි. මොටර් රථයක් ගතහොත් එය සම්මුතික වස්තුවකි. එහි ඇත්තේ විවිධ ලෝහ වර්ග, ප්ලාස්ටික් කැබලි හා රබර් කැබලිය. ඒවාද සතර මහා ධාතු වලින් නිර්මාණය වූ ඒවාය. මේ ආකාරයට සැම දෙයක් පිළිබඳවම මේ විශේෂ ආකාරයෙන් දර්ශනය කර ගැනීම තුළ විදර්ශනාව වැඩේ.

විපස්සනාව යනු විශේෂයෙන් දර්ශනය කරගත් මේ තත්වය, අවබෝධය තුළ පහකල යුතු තත්වයන් පහකර දැමීමයි. සංසාර ගමන පවත්වාගෙන යන, යෑමට හේතුවන ක්‍රියාකාරීත්වයන් හා ඒ ක්‍රියාකාරීත්වයන් ඇතිවීමට තුඩුදෙන තමා තුළ පවතින හේතූන් පහ කිරීමයි. ලෝභ, දේවේශ, මෝහ, රාග, තන්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන තත්වයන් පහකර හැරීමයි. ප්‍රභාන විධි කිහිපයක් ගැන බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් වේ. ඒවා නම් තදංග ප්‍රභනය - වික්කම්හණ ප්‍රභනය - සමුපේදන ප්‍රභනය හා පටිප්පසසද්ධි ප්‍රභනයයි. ආර්යය භාවනාව වැඩිමෙහුන් පහකල යුතු දෑ පහකිරීමෙහුන් නිවන් අවබෝධ කරගත හැකි වේ.

නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට උත්සාහ දරන පුද්ගලයාට එය ඉෂ්ඨ සිද්ධ කරගැනීමට නම් අනුගමනය කල යුතු ක්‍රියාවලිය තුළ අවස්ථා නවයක් බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් පෙන්වා දී ඇත. ඒ අවස්ථා නවය නම්,

පරික්ඛේදයිය - පරික්ඛේදයිය - ප්‍රභාණය - ඛ්‍යාය - ව්‍යාය - විරාගය - නිරෝධාය - වාගාය - පටිනිස්සන්ගාය වශයෙනි.

පරික්ඛේදයිය යනු තමා තුළින් අවබෝධ කර ගැනීමයි. ධර්මයේ විග්‍රහ වන සියලු ධර්මතාවයන් තමාගේ පිවිතය තුළින් පිරිසිදු අවබෝධ කර ගැනීමයි. අනුමානයෙන් තොරව සමස්ථ ක්‍රියාවලිය පසක් කොට දැක ගැනීමයි.

පරික්ඛේදයිය යනු තමා තුළ ඇති සංසාරය පවත්වන කෙලෙස් ධර්මතාවයන් තමා තුළින් ඉවත් කල යුතු බව අවබෝධ කර ගැනීමයි. තමා තුළ පවතින ලෝභ, දේවේශ, මෝහ, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන තත්වයන්ගෙන් මිදිය යුතු බව තීරණය කිරීමයි.

ප්‍රභාණය යනු පහ කිරීමයි. තමාගේ චිත්ත සන්තානය තුළ ගබඩාකොට ඇති පරිහරණය කරමින් සසර පවත්වන ක්ලේශ ධර්මයන් පහ කොට දැමීම ප්‍රභාණයයි.

බ්‍යාය යනු කපා හැරීමයි. ක්‍ෂය කර හැරීමයි. තමා රැස්කල ගති ක්‍රමාණුකූලව ඉවත් කර දැමීමයි.

ව්‍යාය යනු වැය කිරීමයි. අතිත සංසාර ගමනේදී අනන්තයෙන් ගත් සියලුම ණය ගෙවා දැමීමත් උපකාර සඳහා ප්‍රති උපකාර කිරීමත් කල යුතුය. මේ සඳහා කල යුත්තේ තමාට හැකි පමණින් ඔවුන්ව සිහිකර ඔවුන්ට පිං පැමිණ වීමයි. මෛත්‍රිය පැතිරවීමයි.

විරාගය යනු රාගයෙන් මත්වීමෙන් වැළකීමයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා සංසාර ගමන තුළ ගමන් කරන්නේ මේ රාගයේ ඇලීමෙන් මත්වීමෙන් කටයුතු කරන නිසාය. කාමරාග, රූප රාග, අරූප රාගයෙන් ඇත්වීම, චෙන්චිම විරාගයයි.

තිරෝධය යනු රෝද කිරීම නැවැත්වීමය. සසර පවත්වන කෙලෙස් ගති තිරෝධ කිරීමයි. සෑම දෙයක්ම සිතින් ග්‍රහණය කරගෙන දිගින් දිගටම පැවැත්වීමට උත්සාහ දැරීම අවසන් කිරීමයි.

වාගය යනු තමා අයිතියෙන් පැවැත් වූ සියල්ල මුළු මනින්ම අතහැර දැමීමයි. සියල්ලෙන්ම නිදහස් වීමයි. පුද්ගලයා දානාදිය කටයුතු කරන්නේ සම්පූර්ණයෙන්ම අයිතියෙන් අතහැර නොවේ. නමුත් මේ අවස්ථාව තුළ දානය සිදු වන්නේ අයිතියෙන් අත් හැරය.

පටිනිස්සග්ගෝ යනු සංසාර ගමන තුළ එකතු කරගත් බැඳීම් ලිහා ගලවා දැමීමයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා සංයෝජන දහයකින් සසරට බැඳී ඇත. මෙම බැඳීම් වලින් පටි වලින් ගැලවී නිදහස් වීම පටිනිස්සග්ගයයි.

නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට උත්සාහ දරන පුද්ගලයාට ඉහත කී පියවරයන් නවය අනුගමනය කිරීම තුළින් තම අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට හැකිවේ.

නිවන අවබෝධ කරගත් අරහතුන්වහන්සේ භාහිර වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගලයන් සමඟ කාන්දුම් ශක්තියෙන් ක්‍රියාකිරීමක් සිදු නොවේ. අරහත්භාවයට පත්වීම යනු භාහිරයට ඇලෙන කාන්දුම් ශක්තිය බිත්දුවටම බැසීමයි. භාහිරය සමඟ ක්‍රියා නොකරන ස්වාධීන වස්තුවක් නිර්මාණය වීමයි. කාන්දුම් ශක්තිය යනු කාමයෙන් ඇල්ලීමයි. පෘතග්ජනයාගේ ස්වභාවය කාන්දුම් ශක්තියෙන් ක්‍රියාත්මක වීමයි. අවිදුළු හා මෝහය නිසා මේ තත්වය උද්ගත වේ. රහතන්වහන්සේලා සිව්පසය ගන්නේද ඉතා සිමිතවය. උන්වහන්සේලා තුළ භාහිර ක්‍රියාවද, අභ්‍යන්තර ක්‍රියාවද අවම වෙයි. උන්වහන්සේලා අභවයන් භාහිර ක්‍රියාකාරකම් වලට නොපෙළඹේ. සංඛාර නොවන නිසා අභ්‍යන්තර ක්‍රියාද අවමය. ශක්තිය අවශ්‍ය වන්නේ අවම වශයෙනි.

නිවනට පත්වීම යනු භාහිර සාධක ඇසුරු කරගෙන හට ගන්නා වූ, පවතින්නා වූ තත්වයෙන් මිදීමයි. එය වී ඇටයක් බොල් වීමකට සමානය. වාතය, ජලය, හිරුඑළිය, පස තිබුණද බොල් වූ වී ඇටයක් පැල නොවෙන්නා සේ අරහතුන්වහන්සේගේද නැවත හට ගැනීමක් නැත.

බෞද්ධ දර්ශනය සංසාර චක්‍රයට ඔසුවකි. එය බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් ලෝකයට දායාද කළේ වන්දනාමාන කිරීමට හෝ මමත්වය වර්ධනය කර ගැනීමට හෝ පෞද්ගලික අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීමට නොවේ. මෙය භාවිතා කොට නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමටය.

අරහතුන් වහන්සේලා තුළ දැකිය හැකි ලක්ෂණ නම් නකම්පති, නවලති, නවේදයති, නභයති තත්වයන්ය. උන්වහන්සේලා කිසිම දෙයකින් කම්පා නොවෙති. වලනය නොවෙති, වේදනාවට පත් නොවෙති, හයට පත් නොවෙති.

"යථිඤ්ඛිලො පධ්විං සිතො සියා
චතුර්ධි වාතෙති අසමපකමපියො
ඉදමපි සංඛෙස රතනං පණීතං"

මහපොළව යට සිට සිටුවූ ගල් කණුවක් සතර දෙසින් එන සුළඟට
තෙසෙල්වෙන්නේ යම් සේද, රහතන්වහන්සේගේ ගුණයද, ඊට සමානය.

ලෝකය යනු කුමක්ද?

"යථා බුබුලකං පස්සේ - යථා පස්සේ මට්ඨිකං

ඒවං ලෝකං අවෙක්ඛන්තං - මව්වුරාජා න පස්සති"

- ධම්ම පදය

ලෝකය දිය බුබුලක් ලෙසින් සහ මට්ඨිකාවක් ලෙසින් දකින තැනැත්තා මාරයාට හසු නොවේ.

අවිද්‍යාව නිසා සක්කාය දිට්ඨියෙන් යුතු පුද්ගලයාත්, පුද්ගලභාවය නිසා ලෝකය යන මායාවත් හටගෙන ඇත. අවිද්‍යාව නිසා හටගත් ලෝකය අවිද්‍යාව නිසාම නොනැසී පවතියි. ක්‍රියා පාලයක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පුද්ගලභාවයත්, ලෝකයත් හටගන්නා බව මේ සත්වයාට අවබෝධ කරගත නොහැකි වී ඇත. නිර්මාණය වූ පුද්ගලභාවයත්, ලෝකයත් පවත්වාගෙන යාම සඳහා මිනිසා විසින් සංකල්පීය පද්ධතියක් ගෙඩනගා ගෙන ඇත. ජීවිතය නම් වූ මේ බොරුවෙන් ගැලවී ජීවිත සැනසිල්ල උදාකර ගැනීමට නම් මිනිසා විසින් මවාගත් මේ ලෝකයත්, එම ලෝකය තුළ බිහිකරගෙන ඇති සංකල්පීය පද්ධතියත් බොරුවක් බව ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට අවබෝධ කර ගත යුතුය.

එසේ නම් මේ ලෝකයත් එහි ඇති සංකල්පීය පද්ධතියත් කොටසින් කොටස ගලවා සුපරික්ෂාවෙන් අධ්‍යයනය කොට එය තුළ කිසිම හරයක් හෝ වටිනාකමක් නොමැති බව අප විසින් අවබෝධ කොට ගත යුතුය. පුද්ගලභාවයත්, ලෝකයත්, ලෝකය තුළ ගෙඩනඟාගෙන ඇති සංකල්පීය පද්ධතියත්, බොරුවක්, මායාවක් බව පසක් කොට පෙන්නීම සඳහා මේ ඉඳිරි සටහන ඔබ වෙත තබමි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් පෙන්වා දුන්නේ ලෝකය යනු කේසාන්තයෙන් යට පාදාන්තයෙන් උඩ සිත මුලික වී හටගන්නා තත්වය ලෝකය බවයි. ලෝ + කය ලෝකය යනු උදා වූ තත්වයයි. සිතෙහි ඇති අදහසට අනුව

හාහිර වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි දැකීමෙන් හටගන්නා වූ, උපදින්නා වූ තත්වය ලෝකයයි. ලෝකය යනු සිත තුළ හටගන්නා වූ අදහස් හා සිතුවිලි සමුදායයි. තමා විසින් නිර්මාණය කරගන්නා වූ මේ තත්වය තුළ කාම, රූප, අරූප වශයෙන් ලෝකය හට ගනී.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා ලෝකය ලෙස හඳුනාගෙන ඇත්තේ තමාද, ඇතුළුව සමස්ථය තුළ ඇති වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගලයන් හා දේපලයි. එසේත් නැතිනම් තමා හා තමාගෙන් පරිභාහිරව පවතින්නා වූ ද්‍රව්‍යමය ලෝකයයි. මේ ලෝකය සක්කාය දිට්ඨියෙන් යුතු වූ පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ මැවුනා වූද, මවාගන්නා වූද, තත්වයක් පමණි. මායාවක් පමණි.

ධර්මය තුළ විග්‍රහ කර ඇත්තේ ඇසත්-රූපයත්, කණත්-ශබ්දයත්, නාසයත්-ගන්ධයත්, දිවත්-රසයත්, ශරීරයත්-ස්පර්ශයත්, මනසත්-සිතුවිලිත් හැර වෙනයම් කිසිවක් නැති බවයි. මේ ක්‍රියාවලිය හැර වෙනයම් වූ ලෝකයක් නැති බවයි. මේ කාරණය වෙනත් ආකාරයකට විස්තර කරන්නේ නම්, අප්පත්තය හා ඛනිද්දය එකතු වීමෙන් මේ ලෝකය නම් වූ මායාව හටගන්නා බවයි.

මිනිසාට "මම" කියන සක්කාය දිට්ඨියෙන් යුතු පුද්ගලයෙකු සිටින බවත්, ඛාහිර ලෝකයක් තිබෙන බවත්, දැනෙන්නේ, අවබෝධ වන්නේ තමා තුළ ක්‍රියාත්මක වන ඉන්ද්‍රියන් තුළින් භාහිරය සංජානනය කරන නිසාය. වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගලයන්, ඇසුරු කරන නිසාය. මේ සංජානනය තුළ, ඇසුර තුළ වින්දනයක් හටගනී. මේ වින්දනය තුළ හැසිරෙන විට "මම" කියන්නා වූ පුද්ගලභාවය හට ගනී. එවිට "මම" කියන පුද්ගලයාට වින්දනය සපයන භාහිර ලෝකයක්ද තිබෙන බව මැවී පෙනේ. මේ සමස්ථ ක්‍රියාවලිය තුළ "මම" කියන අනාර්ය පුද්ගලයාද, මට වින්දනය ලබා ගත හැකි ඛාහිර ලෝකයක්ද හටගෙන ඇත. මෙම ක්‍රියාවලිය තුළ හටගන්නා අනෙක් තත්වය නම් "මම" කියන පුද්ගලයා මේ ක්‍රියාවලිය තුළ අයිතිවාසිකමකින් හැසිරෙන්නට පටන් ගැනීමයි.

මේ විග්‍රහයට අනුව බලන විට පෙනී යන්නේ ලෝකය යනු තමා තුළ උදා වූ තත්වයට බවයි. ඇසත්-රූපයත්, නාසයත්-ශබ්දයත්, දිවත්-රසයනුත්, නාසයත්-ගන්ධයනුත්, ගර්භයත්-ස්පර්ශයනුත් හැර වෙනයම් වූ ලෝකයක් නැති බවයි. මේ සමස්ථ ක්‍රියාවලිය තුළ හටගන්නා වූත්, මවාගන්නා වූත්, සංකල්පිතය දෘෂ්ඨිමය දර්ශන පථය ලෝකයයි. ලෝකය ලෙස පවතින්නේ මිනිසා විසින් මවාගන්නා වූ තත්වයකි. සත්‍ය වශයෙන්ම ලෝකයක් නොපවතිනු ඇත. නමුත් සතර මහා ධාතුන්ගෙන් සංයුක්ත වූනු නිර්මාණය වූනු චස්තු, දේපළ, පුද්ගලයන්, ලෙස ද්‍රව්‍යාත්මක කොටසක් මේ විශ්වය තුළ පවතී. මේ සතර මහා ධාතු ඝණ වීමෙන්, ගොරෝසු වීමෙන් නිර්මාණය වූ රූපද ඇත. මේවා නම් සත්වයින්, ගස්වැල්, මහපොළව ආදී ද්‍රව්‍යාත්මක චස්තුන්ය. එසේම සතර මහා ධාතුන් ඝණ නෙවී, ගොරෝසු නොවී සැදුනු සියුම් රූපද පවතී. ඒවා නම් දේව හා අමනුෂ්‍ය ඇසට නොපෙනෙන කොටස්ය. අද්‍රව්‍යාත්මක දේවල්ය. මෙය විද්‍යාත්මක ආකාරයකින් විස්තර කරන්නේ නම් පරමාණු, අනු, පදාර්ථ වශයෙන් පවතින්නා වූ වාස්ථවික ද්‍රව්‍යාත්මක ලෝකයක්ද, ඇසට නෙපෙනෙන අද්‍රව්‍යමය ලෝකයද පවතියි, යන්නයි.

මේවා සියල්ලම එකම ආකාරයකින් පවතින්නා වූ චස්තුන්ද නොවේ. ඇතිව, පැවත, නැති වී යන්නා වූ චස්තුන්ය. නිරන්තරව වර්ධනය වන ක්ෂය වන ස්වභාවයෙන් යුතුව චලනයේ පවතින චස්තුන්ය. උත්පාද, නිවී, හංග යන ධර්මතාවයට යටත් වූ දේවල්ය. උදා වී වැයවන නියාමයට යටත් වූ චස්තුන් හා සිදුවීම්ය. මේ ද්‍රව්‍යාත්මක තත්වයනුත්, සිද්ධිදාමයක් ඇසුරු කොට පුද්ගලයා තුළ ඇති වන්නා වූ සංකල්පීය සංස්ථාපිතයත්, දෘෂ්ඨිමය දර්ශන පථයත් ලෝකය ලෙස හඳුනාගෙන ඇත.

මේ තත්වය ප්‍රායෝගික උදාහරනයක් මගින් පැහැදිලි කළ හැකිය. මිතුරන් හත් දෙනෙකු (07) එක් වී තවත් මිතුරකුගේ නිවසට ගියේයැයි සිතමු, එම නිවසේ හොඳින් වැඩුණු නිදැල්ලේ හැසිරෙන මුවකු සිටී. මේ සත්වයා මේ මිතුරන් තිදෙනාගේ නෙත ගැටේ, මේ මිතුරන් අතර මුව මස් වලට කැදර, ගිජු පුද්ගලයෙකු සිටී, ඔහුට මුවා දැකීමෙන් ඇති වන්නේ මේ සතාගේ මස් කෑමේ ආශාවයි. ඔහුට මුව මස් වල ඇති රසය මතක්

වී මුව මස් ආහාරයට ගැනීමේ අවශ්‍යතාවයක් පහළ වේ, මුවාගේ රුපයෙන් සංඛාරයට පත් වේ. මේ සත්වයා දැකීමෙන් ඔහුට උදා වූ තත්වයයි, ඔහු තුළ හටගන්නා වූ ලෝකයයි.

මෙහි සිටින තවත් පුද්ගලයෙකුගේ විනෝදාංශයක් වන්නේ නිවෙස් අලංකරණයයි, ඒ සඳහා ඔහු සතුන්ගේ අං තට්ටු එකතු කරයි. එම පුද්ගලයාට පෙනෙන්නේ මේ සත්වයාගේ අං තට්ටුවයි. එම අංතට්ටුවෙන් මේ පුද්ගලයා සංඛාරයට පත් වේ. ඒ එම පුද්ගලයා තුළ උදා වූ ලෝකයයි. මෙහි සිටින තවත් පුද්ගලයෙකුගේ ස්වභාවය අතිංසක සතුන්ට ප්‍රිය කිරීමයි. ඔවුන්ට කැරණාව දැක්වීමයි. මේ පුද්ගලයා මේ සත්වයා දැකීමෙන්, උඟේ අතිංසකකම දැකීමෙන් වෙනමම ලෝකයක අතරමං වේ. ඒ ඔහු තුළ උදා වූ ලෝකයයි.

මේ මිතුරන් අතර ජායාරූප ශිල්පියෙකුද සිටී. මේ සත්වයා දැකීමෙන් ඔහුද සංඛාරයට පත් වේ. ඔහුට මේ සත්වයා පෙනෙන්නේ කලාත්මක පින්තූරයක් ගත හැකි හොඳ නිමිත්තක් වශයෙනි. ඔහුද තමා තුළ ඉපැදුනු අරමුණ තුළ හැසිරෙයි. ඒ ඔහු තුළ උදා වූ ලෝකයයි. මේ මිතුරන් අතර වර්ණ ගැන හා වර්ණ සංයෝග ගැන ප්‍රියතාවයක් දක්වන ඒ පිළිබඳව අධ්‍යයනය කරන පුද්ගලයෙකු සිටී. මේ සත්වයා ඔහුගේ නෙත ගැටීමෙන් ඒ සතාගේ ශරීරයේ වර්ණ දැක ඔහු ඒ සිතුවිලි වලින් මත්වෙයි. ඒ ඔහු තුළ උදා වූ ලෝකයයි.

මේ මිතුරන් පිටිස අතර මෙවැනි සතුන් නිවෙස් වල ඇතිකරනවාට විරුද්ධ පුද්ගලයෙකුද සිටී. මේ සත්වයා දැකීමෙන් ඔහු තුළ ද්වේශ සහගත සිතුවිලි උපදින්නට පටන් ගනී. තමාට දර්ශනය වූ මේ රුපයෙන් ඔහු ක්ෂණිකව වෙනස්ව ඇත. ඒ ඔහු තුළ උදා වූ ලෝකයයි.

අනෙක් පුද්ගලයා සතුන් දැකීමෙන් ප්‍රියතාවයට හෝ අප්‍රියතාවයට පත් නොවන පුද්ගලයෙකි. ඔහු තුළ මේ සත්වයා දැකීමෙන් විශේෂ වූ චිත්ත සංඛාරයක් හටගෙන ඇත. වෙනසකට භාජනය වී ඇත. ඒ ඔහු තුළ උදා වූ ලෝකයයි. නිවස තුළ පිටත් වන අටවැනි පුද්ගලයා මේ මුවා දර්ශනය

විමෝක්‍ෂය සිදු කිරීම සංකල්පයට පත් නොවේ. ඔහුට දර්ශනය වන්නේ මිතුරන් පිරිසයි. මිතුරන් පිරිස දැක ඔහු සංකල්පයට පත් වී ඇත. ඒ ඔහු තුළ උදා වූ ලෝකයයි.

මේ තත්වය තුළින් පැහැදිලි වන්නේ එකම රූපයක් දැකීමෙන් පුද්ගලයන් අට දෙනෙක් තුළ එකිනෙකට වෙනස් සංකල්පයන් හටගත් බවයි. පුද්ගලයන් අට දෙනා තුළ එකම රූපයක් දැකීමෙන් ලෝක අටක් හටගත් බවත්, එම ලෝක අට තුළ අතරමං වූ බවත් ඔබට පැහැදිලිය. මේ තත්වය තවත් උදාහරණයක් මගින් පැහැදිලි කළ හැකිය. මැඩිවියේ සිටින කාන්තාවක් තම දරුවන්ට පෙනෙන්නේ අම්මා ලෙසය. ස්වාමියාට පෙනෙන්නේ බිරිඳ ලෙසය. ඇයගේ දෙමව්පියන්ට ඇය දියණියක, ඇයගේ මිනිබිරියන්ට ඇය ආච්චි කෙනෙකි, ඇයගේ සහෝදරියන්ට ඇය සහෝදරියෙකි, ඇයගේ සොත්තුවන්ට ඇය සොත්තුවියකි, භාතිර පුද්ගලයන්ට ඇය වෙනත් දෘෂ්ටිකෝණයකින් පෙනෙන තැනැත්තියෙකි.

මේ අනුව ඔබට පැහැදිලි වන්නේ ලෝකය වශයෙන් හැඳින්වෙන්නේ භාතිර අරමුණු ගැටීම තුළින් තමා තුළ හටගන්නා වූ තත්වයම බවයි. ලෝකය එනම් තමා තුළ උදා වූ තත්වය ලෝකය බවයි. පුද්ගලයා මෙම ලෝකය තනා ගන්නේ එම වස්තුව ගැන තිබෙන පූර්ව ආකල්පය පදනම් කරගෙනය. එම වස්තු කලින් දැක ඇසුරු කර ඒ ඇසුරින් තමා තුළ ඇතිකරගත් ආකල්ප හා ගති ලක්ෂණ තුළින් එම වස්තුව ඇසුරු කරයි. යම් රූපයක් දර්ශනය වන විට ඒ රූපය සම්බන්ධ තමා තුළ ඇති ගති ඉස්මතු වී එම ගති ඇසුරු විමක් පුද්ගලයා තුළ සිදු වේ. පුද්ගලයා එම වස්තුව ඇසුරු කරන්නේය යන්නෙහි සැබෑ අර්ථය නම් තමාගේම චින්තන සන්නායකයෙහි තැන්පත් වී ඇති ගති ඇසුරු විමයි.

මේ අනුව අපට පැහැදිලි වන තත්වය නම් පුද්ගලයාට ලෝකය යනුවෙන් දර්ශනය වන්නේ තමා තුළම හටගන්නා වූ අදහස් වලින් සමන්විත සංකල්පය තත්වයක් පමණක් බවයි. තවත් පැත්තකින් මෙය විග්‍රහ කරන්නේ නම් භාතිරය තුළ පරමානු අනු හා පදාර්ථවශය ආකාරයට සකස් වූ ද්‍රව්‍යමය තත්වයක් පවතී. මේ ද්‍රව්‍යමය ස්වභාවයන්ට පුද්ගලයා

හැඩයක්, ගුණයක්, රසයක්, නමක්, වටිනාකමක් තම මනස තුළ ඇති කොට ගෙන ඇත. තමා තුළ ඇති කරගන්නා වූ එම සංකල්ප හා ගති සමූහයෙන් පුද්ගලයා බාහිර වස්තු ඇසුරු කිරීමක් සිදු වේ.

යම් පුද්ගලයෙක් යම් වස්තුවක්, සිද්ධියක්, පුද්ගලයෙක් දෙස බලන්නේ යම් වූ අභිතමය අදහසකිනි. ඒ අදහසින් බලනතෙක් ඔහුට පෙනෙන්නේ ඒ අදහසමය. උදාහරණයක් ලෙස තමාගේ දෙයක් අභිතයේ සොරකම් කළ පුද්ගලයෙක් නෙත ගැටෙන විට ඔහු පෙනෙන්නේ සොරෙකු ලෙසටය. මේ අනුව පෙනී යන්නේ තමා යම් දෙයක් දෙස බලන අදහස ලෝකය වී ඇති බවයි. තවත් උදාහරණයක් මගින් මේ තත්වය මෙසේ පැහැදිලි කළ හැකිය. අඹ යන පළතුර ගතහොත් කෙනෙකුට එය මිනිරීම ආභාරයක් විය හැකිය. තවත් කෙනෙකුට එය අමිනිරීම ආභාරයක් විය හැකිය. තවත් කෙනෙකුට එය මිනිරී, අමිනිරී බවින් තොර ආභාරයක් විය හැකිය. ලෝකය නිසා යමක් පවති නම් එය නියවිත නම් මේ අඹ, ලෝකයේ සියලු දෙනාටම එකසේ මිනිරී විය යුතුය. නැත්නම් අමිනිරී විය යුතුය. මේ උදාහරණ තුළින් ද අප පැහැදිලි කරගත යුතු වන්නේ ලෝකය යනු තමා තුළ උදාවන්නා වූ තත්වයක්ම බවයි.

එසේම මේ තුළ හටගන්නා වෙනත් පැත්තක්ද පෙන්නුම් කළ හැකිය. අඹ යන පළතුර මිනිරී ආභාරයක් වන කෙනෙකු ගනිමු. ඔහු අඹ ආභාරයට ගන්නා විට සිත වෙනත් දෙයක් වෙත තදින් බැඳී ඇසුරු කරයි. එය ටෙලිනාට්‍යක හ්‍රාසජනක සිද්ධියක් යැයි සළකමු. එවිට එම පුද්ගලයාට අඹ රසය දැනෙන්නේ නැත. මින්ද තේරුම් ගත යුතු වන්නේ ලෝකය තමා තුළ හටගන්නා වූ තත්වයක්ම වන බවයි.

මේ අනුව අවසාන වශයෙන් අප තේරුම් ගත යුත්තේ ලෝකය කියා දෙයක් නොමැති බවයි. පන්චේන්ද්‍රියන් බාහිර අරමුණු ගෙන තනාගන්නා වූ, උදාකරගන්නා වූ තත්වය ලෝකයයි. තමාගේ සිතේ පවත්නා අදහසට අනුව පෙනෙන භාහිරය ලෝකයයි.

බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝද කරගෙන මාර්ගච්ඡේදයකට පත් වූ පුද්ගලයාට "මම" කියා පුද්ගලභාවයක්ද නොමැත. මේ නිසා ලෝකය කියා යමක් හටගන්නේද නැත.

ජීවිතය සහ ජීවත් වීම යනු කුමක්ද?

"පථවතා ඒකරජ්ජේන - සද්දස්ස ගමනේන වා

සබ්බලෝකාධිපතිවේන - සෝතාපත්තිඵලං වරං"

- ධම්ම පදය

මුලු මහත් මිනිසකුටම සක්විති රජ වීමටත්, ස්වර්ගයට යාමටත්, මුලු ලෝකයේම අධිපතිකමටත් වඩා සෝවාන් ඵලය උතුම්ය.

ලෝකය යනු කුමක්ද කියා අවබෝධ කරගත් අපි ජීවිතය හා ජීවත් වීම යනු කුමක්දැයි අවබෝධ කරගත යුතුය. ජීවත් වීම කුමක්දැයි ඉතා සරලව දැක්වුවහොත් ජීරණය වන වතක් පවත්වාගෙන යාම ජීවත් වීම යැයි දැක්විය හැකිය. මේ ලෝක ධාතුව තුළ ජීවත් වන්නන් කිසිවකුත් නැත. සිටින්නේ ජීවත් වීමට සිදු වී ඇති නිසා ජීවත් වන පිරිසකි. එය පැහැදිලි කර දක්වන්නේ නම් මෙසේය. විඤ්ඤානය නිරෝධ නොකළ නිසා නැවත උපතක් සිදු වී ඇත. තමාගේ කර්මය අනුව දෙමව්පියන්ද, අවට පරිසරයද, සැප සම්පත් හා දුක් පීඩාද උරුම වී ඇත. තමා තුළ ඇති අතීත කර්මයත්, තණ්හාවත්, අවිද්‍යාවත්, ඛාතිරය තුළ ඇති ආහාර පුත්තන් කරන කොට ගෙන පුද්ගලයා තුළ සිත් උපදවයි. ඒ උපදින සිතට යටත්ව ඛාතිරය (වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගලයන්) ඇසුරු කරමින් පුද්ගලයාට සිටීමට සිදු වී ඇත. එය ජීවත් වීමක් නොව ජීවත් වන්නට සිදු වී තිබීමයි.

තමාගේ කර්ම පටය අනුව තමා මේ ලෝකය තුළ යම් තැනක ස්ථානගත කර ඇත. කර්මය අනුව පරිසරයද නිර්මාණය කර දී ඇත. ලෝකය විසින් තමාට කිරීමට කාර්යය භාර්යයක් ද පවරා දී ඇත. මේ සියල්ලට මැදි වූ පුද්ගලයා ඉන්නවා නොව පුද්ගලයාට ඉන්නට සිදු වී ඇත. ජීවත්වනවා නොව ජීවත් වන්නට සිදු වී ඇත. මේ ලෝක ධාතුවේ සිටින කිසිම කෙනෙකුට සිතන්නට නොහැකිය. කල හැක්කේ අවිද්‍යාවත්,

තණ්භාවත්, කර්මයත්, අකාර ප්‍රත්‍යන් කරන කොට ගෙන පුද්ගලයාගේ විත්ත සංභාගයෙහි ජනිත වන සිතුවිලි වලට යටත් වීම පමණක්ය. සිතෙන දේ කිමටත්, කිරීමටත් හැකිය. කාටවත් සිතිමට නොහැකිය. කෝටි අට සියයක් සිටිනවා යැයි කියන ලෝකයෙන් ඉතා සිමිත පිරිසකට තේරෙන සත්‍යය නම් මෙයයි.

සම්මුති ලෝකය තුළ පිවත් වන පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ පිවිතය තුළ සිදුවන්නේ කුමක්ද? පෘතග්ජන පුද්ගලයා පිවත් වීම යනු අතිතයක් කරපින්නා ගෙන යාමයි. අතිතය වර්තමානයට ගලපන්නට උත්සාහ දැරීමයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා අතිත ක්‍රියාකාරකම් තුළින් රැස් කලා වූ සංගති ඇසුරු කරමින් වර්තමානය තුළ පිවත්වන්නට උත්සාහ දරයි. අතිත සංගති වල හුරුව ඇසුර නැතිව කිසිවක් කිරීමට පුද්ගලයාට නොහැක. එය අතිතය කරපින්නා ගෙන යාමකි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා පිවත් වීම යනු අතිතයේ රැස් කල කර්ම ගෙවීමත්, අළුතින් කර්ම රැස් කිරීමත්ය. පුද්ගලයා තුළ සිදුවන ක්‍රියාව නම් කර්මයයි. එය කාය කර්ම, වචි කර්ම සහ මනෝ කර්ම නම් වේ. මේ සියල්ලටම විපාක ඇත. කර්ම රැස් නොකොට ක්‍රියාව පමණක් සිදු කිරීමට පෘතග්ජන පුද්ගලයාට නොහැක.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා පිවත් වීම යනු අතිතයේ රැස් කල කර්ම ගෙවා දැමීමයි.

"සත්වයෝ කර්මය තමන්ගේ කොට ගත්තෝ වෙති. කර්මය උරුම කොට දායාද කොට ගත්තෝ වෙති. කර්මය මුල් කර ගත්තෝ වෙති. කර්මය නැදෑ කොට ගත්තෝ වෙති. කර්මය පිහිට කොට ගත්තෝ වෙති. කර්මය සත්වයන් උසස් පහත් වශයෙන් බෙදයි."

බුදු පියාණන්වහන්සේ (වුල්ල කම්ම විභංග සූත්‍රය)

පෘතග්ජන පුද්ගලයා කර්ම ගෙවීම කරන අතර අලුතින් කර්ම රැස් කිරීමද, දිගටම කරගෙන යයි. පුද්ගලයා සසරින් ගැලවීමට නම් තමා කරන ක්‍රියාව කර්මයක් බවට නොපෙරලා ගත යුතුය. සක්කාය දෘෂ්ඨියෙන් තොරව ක්‍රියාව කළ යුතුය. මෙය තමා කරන ක්‍රියාවක් නොව කිරීමට සිදු වී තිබෙන ක්‍රියාවක් බව අවබෝධ කරගත යුතුය. ක්‍රියාව තුළ වින්දනයක් අපේක්ෂා නොකළ යුතුය. වින්දනයක් නෙලබා අයිතිවාසිකමකින් තොරව ක්‍රියාව තුළ හැසිරිය යුතුය. තමා ඇසුරේ සිදුවන ක්‍රියාවේ කිසිදු හුරුවක්, ගතියක්, තම විත්ත සංභානය තුළ ගබඩා නොකරගත යුතුය. එවිට ක්‍රියාව කර්මයක් නොවනු ඇත. එවිට අළුතින් කර්ම රැස් නොකරන නිසා තිබෙන කර්ම ගෙවා දැමීමෙන් සසර ගමන අවසන් වනු ඇත.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා ජීවත් වීම යනු තණ්හාවෙන්, තණ්හාවට මාරු වීමයි, උපාදානයෙන්, උපාදානයට මාරු වීමයි. මෙය සරලව විග්‍රහ කළහොත් පුද්ගලයාගේ සිතෙහි සිදුවන්නේ තණ්හාවෙන් තණ්හාවට මාරු වීමයි. රූපයක් දුටු විට එම රූපයට ප්‍රිය හා අප්‍රිය වශයෙන් තණ්හාවෙන් බැඳේ. එම රූපය කෙරෙහි ඇති ප්‍රිය අප්‍රිය තත්වය ඉවත් වනවාත් සමඟම තවත් රූපයකට ප්‍රිය හා අප්‍රිය වශයෙන් තණ්හාවෙන් බැඳේ. ඇස, කණ, නාසය, දිව, ගර්ථය යන ඉන්ද්‍රියන් බාහිර රූප, ගබ්ධ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන බාහිර අරමුණු උපාදානය කර ගනී. එම රූපය උපාදානය වූ පසු තවත් බාහිර අරමුණක ගැටී එය උපාදානය කර ගනී.

පුද්ගලයෙකු උප්පත්තිය ලැබීමෙන් පසු මරණ මොහොත දක්වාම සිදුවන්නේ මේ ක්‍රියාවලියයි. මේ ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කරගෙන යමෙකු ආර්යය මාර්ගයට නොපැමිණෙන්නේද, ඔහුට තව කල්ප බිලියන, ට්‍රිලියන ගණනක් සංසාරය තුළ රස්තිශාදු වීමට සිදු වේ. අවිච්චි, තිර, තිරිසන්, ජේත ලෝකවල වාසස්ථාන සාදා ගැනීමට සිදු වේ. පෘතග්ජන පුද්ගලයා ජීවත් වීම යනු කිසිදිනෙක නෙලැබුවා වූද, නොලබන්නා වූද, සුවයක් පසු පස හබා යාමයි. පුද්ගලයා තුළ පහළ වන දුක යනු එලයකි. ඒ එලය ඇතිවන්නේ සැප සොයන නිසාය. දුක යනු සැප සොයන විට ඇතිවෙන, උරුම වන එලයයි.

සැම පෘතග්ජන පුද්ගලයකු තුළම නිස්කමක්, ඊක්තකයක්, අඩුවක් පවතී. මේ ඊක්තකය පවතින්නේ තමාගේ සිත, විඤ්ඤානය තුළය. බුදු පියාණන්වහන්සේ පෙන්වා දුන් පරිදි සිතේ ස්වභාවය මෙයයි.

"ඌනෝ ලෝකෝ අතිත්තෝ තණ්හා දාසෝ". සිත නිතරම ඌන තත්වයක පවතී. එයට ඇති විමක් නැත, එය තණ්හාවටම දාසයෙකි යන්නයි.

පුද්ගලයෙකු පිවිත කාලය පුරාම කරන්නේ බාහිර වස්තු ඇසුරු කරගෙන සුවපත් වීමට, සැපයක් විඳීමට උත්සාහ කිරීමයි. නමුත් මේ ලෝක ධාතුවේ වාසය කරන කිසිදු කෙනෙකුට මේ සොයන සුවය බාහිර වස්තුවකින්, දේපලකින්, පුද්ගලයෙකුගෙන් ලබාගත නොහැකිය. නමුත් මේ සත්‍ය තේරුම් ගැනීමට පෘතග්ජන තත්වයේ සිටින පුද්ගලයෙකුට නොහැක. එසේ නොහැක්කේ තමා විඤ්ඤානය නම් වූ මායාකාරයාගේ ග්‍රහණයට හසු වී සිටින නිසාය. විඤ්ඤානය විසින් තමා සොයන සුවය බාහිර වස්තු තුළ ඇතැයි මවා පෙන්වන නිසාය.

භාහිර වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගලයන්, තුළ තමාගේ සැනසීම සොයන පෘතග්ජනයාට සිදුවන්නේ පළභැටියාට සිදු වූ දෙයමය. පළභැටියා පහතේ ආලෝකයට ප්‍රිය කිරීමෙන් එයට පැන පිවිතය නැති කර ගනී. පෘතග්ජන පුද්ගලයා තම සැපය සුවය පතා බාහිරයට ඇලීමෙන් ප්‍රේත, නිර, තිරිසන්, ආත්ම වල උපත ලැබීමට සුදුසුකම් ලබයි. පුද්ගලයාට මේ තත්වයෙන් මිදීමට නම් කල යුත්තේ සැපය සතුව සොයා බාහිර වස්තූන්ට නොඇලීමයි, අවිදුළු නිරෝධ කිරීමයි, විඤ්ඤානය නිරෝධ කිරීමයි, තන්හාව නිරෝධ කිරීමයි. බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කරගෙන මාර්ගඵලයකට පැමිණීමයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා පිවත් වීම යනු තම මනෝ විඤ්ඤානයට ආහාර දෙමින් විඤ්ඤානය පෝෂණය කිරීමයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා මුළු පිවිත කාලය තුළම කරන්නේ විඤ්ඤානයට ආහාර සැපයීමයි. විඤ්ඤානයට

තනිව පැවතිය නෙහැකිය. විඤ්ඤානය කරන්නේ භාතිරීන් ශුද්ධාත්මක එකතු කරගෙන භෞතික රූපකායක් නිර්මාණය කර ගැනීමයි. ඉන්පසු නිර්මාණය කරගත් ශරීරය හා ඉන්ද්‍රියයන් හරහා විඤ්ඤානය තමාට ආහාර ගැනීමට පෙළඹෙයි. ආහාර පාන යනු ශරීරයට ආහාරයන්ය, ඉන් ශරීරයේ කුසගින්න නිවෙයි. ශරීරයට අවශ්‍ය කුසගින්න නිවීම පමණි. නමුත් විඤ්ඤානයට එය ප්‍රමාණවත් නැත. විඤ්ඤානය විසින් ගන්නා ආහාරයේ රසය, ගුණය, හැඩය, ආහාර වර්ගය, සුවඳ, වර්ණය, ආදිය තෝරයි. ඒ සියල්ලම විඤ්ඤානයේ ආහාරයන්ය. එක් වරක් ආහාර ගන්නාට පසුව යළිත් ආහාර ගතයුතු බව විඤ්ඤාණය දකී. එය සපුරා ගැනීම සඳහා විඤ්ඤාණය සැලසුම් සකස් කරයි. ජීවිතය පවත්වාගෙන යාම සඳහා විඤ්ඤාණය විසින් නොයෙක් සැලසුම් සකස් කර ක්‍රියාවට නංවයි.

මේ ආකාරයට අතිතය තුළ පදනම්ව අනාගතය සැලසුම් කරන්නේද මේ විඤ්ඤානයයි. සාදා ගන්නා වූ මේ ශරීරය බිඳී ගියාට පසු, සම්මුති මරණය සිදු වූවාට පසු ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤානය විසින් නැවතත් භාතිරීන් ශුද්ධාත්මක එකතු කරගෙන තවත් ශරීරයක් නිර්මාණය කර ගනී. මේ ආකාරයට විඤ්ඤානය විසින් මේ ක්‍රියාවලිය තව කල්ප කෝටි ගණනක් ඉඳිරියට කරගෙන යනු ඇත. මේ නිසා අප සියලු දෙනා කල යුතු වන්නේ මේ විඤ්ඤානය නැමති මායාකාරයා මෙල්ල කරගෙන පරාජයට පත්කොට විඤ්ඤාන නිරෝධය සිදු කිරීමයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකුට ලැබිය හැකි එකම පයග්‍රහණය එයයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා තුළ සිදුවන ජීවත් වීම නම් වූ මේ ක්‍රියාවලිය විමසා බැලූ අපි මේ ක්‍රියාවලිය තුළින් පුද්ගලයා තුළ ඇතිකරගෙන තිබෙන තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන තත්වයන් විමසා බලමු. පුද්ගලයා ලෙස හැඳින්වෙන මේ සජීවී රූපකය ධාතු කොටස් හයක (06) සංයුතියෙන් හටගෙන ඇති බව අපි දකිමු. මේ රූපකය නැමැති රාජධානිය තුළ වාසය කරන රජෙකු ඇත. ඒ රජු නම් විඤ්ඤානයයි. මේ ශරීරය පාලනය කරන්නේත් ජීවිතය නැමැති මායාව පවත්වාගෙන යන්නේත්,

සංසාරය පවත්වාගෙන යන්නේ මේ විඤ්ඤානය නැමැති මායාකාර රජය.

විඤ්ඤානය නම් වූ මේ රජු පෝෂණය කරන්නේත්, ඔහුට රැකවරණය ලබා දෙන්නේත් අවිද්‍යාව නම් පියෙකු විසිනි. අවිද්‍යාව නම් වූ මේ පියා විසින් පතිත කරනු ලදුව, පෝෂනය කරන තවත් දරුවන් ඇත. ඒ අය නම් තණසා, මාන, දිට්ඨි, රාග, ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ වැනි දරුවන්ය. මොවුන් සියලු දෙනාම එකතු වී කරන්නේ කුමක්ද? පුද්ගලයා දුකින් දුකට පත් කිරීමයි. කල්ප කෝටි ගණනකින් සංසාරයේ ආයුෂ වැඩි කිරීමයි. සතර අපා වෙත කැඳවා ගෙන යාමයි. මෙහිදී තණ්හාව යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ ඛාතිර වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි වලට සැප විඳීමේ චේතනාවෙන් හා විමයි. තැන් හා විමයි. තැන්-හා විම තණ්හාවයි.

මාන යනු මිම්මයි, එක් දෙයක් තවත් දෙයකින් වෙන් කොට දකින මිම්මයි. සියල්ලම සතර මහා ධාතුන්ගෙන් නිර්මිත වී ඇතත් මේ මනායතනයට එක් එක් වස්තු අනෙක් වස්තූන්ගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැකිය. මෙසේ මේ වෙන් කිරීමෙන් ඒ ඒ වස්තූන්ට දෙන අගය තීරණය කරයි. ලෝභ යනු ලෝ + අබ්බ කිරීමයි. වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි සිතින් උටා බීමයි.

දිට්ඨි යනු තමා යම් දෙයක් දෙස බලන අදහසයි. යම් අරමුණකින්, මතයකින් යමක් දෙස බලන්නේ නම් ඒ දිට්ඨි ගත වීමකි. රාග යනු ලෝකයේ ඇති වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි වලට ඇලීමෙන් මත්වීමයි. ද්වේශය යනු දෙවැනිව ඇතිවන ආවේශයයි. පුද්ගලයෙකුට හෝ පුද්ගලයන් පිරිසකට යම් සිද්ධියකට, යම් වස්තුවකට එරෙහිව ඇතිවන සිතුවිලි සමුදායයි.

මෝහය යනු මතස මුවහ වීමයි. මෝඛකමයි. පවතින දේ පවතින ආකාරයෙන් අවබෝධ කර ගැනීමට ඇති නොහැකියාවයි. රාග, ද්වේශ එකතුවෙන් සැදෙන තුන්වන වේශයයි. මිළභට මේ සියලුදෙනා එක් වී

පවතින්නා වූ ජීවිතයට දෙන හැඩය, වටිනාකම, වර්ණය, ආදී හැඩතල විමසා බලමු.

ලෝකයට බිහිවන සියලු දෙනාගේම ගරීර නිර්මාණය වී ඇත්තේ පරිසරයෙන් එකතු කොට ගන්නා ලද ශුද්ධාණ්ඩක වලිනි. මේ සියලු දෙනාම කුස තුළ වැඩෙන්නේත්, මෙළොවට බිහි වන්නේත්, ඉන්පසුව ජීවත්ව තිඳ මිය යන්නේත් එකම ආකාරයටය. මේ සියලු දෙනාටම කළ හැක්කේ කුස ගිනි වූ විට ආහාර ගැනීමත්, තිදිමන වූ විට නිදාගැනීමත් පමණි. මේ සියලු දෙනාම ජීවත් වීමේදී සිව්පසය ඇසුරු කරයි. සියලු දෙනාටම ආහාර පාන, වස්ත්‍ර, බෙහෙත් සේත් හා නිවාස තම ජීවිතය පැවැත් වීමට ලබා ගනී.

මීට අමතරව ජීවිතය පැවැතීමේදී මේ සියලු දෙනාම ඉටියවි සතරක් පවත්වයි. ඒ සිටගෙන සිටීම, වාඩි වී සිටීම, ඇවිදීම හා නිදාගැනීමයි. මේ ඉටියවි සතරට එපිටින් කිසිදු ජගෙනෙකුට කිසිදු දෙයක් කල නොහැකිය. ලෝකය තුළ සිටින සියලුම සත්වයින් කරන්නේ භාගිරීන් ආහාර පාන ලබාගෙන තම ගරීරය තුළ ඒවා ජිරණය කර මල මුත්‍ර වශයෙන් පිට කිරීමයි.

මේ තුළින් අවබෝධ වන සත්‍යය නම්, ලෝකයේ ජීවත් වන මිනිසුන් ඒ ඒ මානයන්ගෙන් වෙන්කොට බෙදන්නේ කෙසේද යන්නයි. නමුත් මේ සියලුම සත්වයින්ට පොදු වූ ජෛවීය ක්‍රියාවලිය තුළ මිනිසා මාන, දිධිටි ගොඩ නඟා ගෙන ලෝකය තුළ ජීවත් වන මිනිසුන් වර්ගීකරනයට ලක්කර ඇත.

මිනිසා ධනවත්-දුප්පත්, බලවත්-දුබල, උගත්-නුගත්, බුද්ධිමත්-මුග්ධ, වැදගත්-නොවැදගත්, උසස්-පහත්, ලස්සන-අවලස්සන, කලු-සුදු, හැකි-නොහැකි ආදී වශයෙන් මිනිසා බෙදා වෙන් කොට ඇත. නමුත් මේ කිසිදු බෙදීමක් ස්වභාවිකව ඇති වූ ලක්ෂණ මත පදනම්ව කල බෙදීමක් නොවේ. මේ සියලු බෙදීම් මිනිසාගේ සිත තුළ ඇති අවිද්‍යාව, මාන, දිධිටි

මත පදනම්ව වී කල බෙදීමයි. ලෝකය තුළ පිවත් වන මිනිසා මේ බෙදීම නිසා ඉතා අසහනකාරී, පීඩාකාරී, තත්වයකට ඇද දමා ඇත.

මේ වර්ගීකරණය විසින් බෙදා වෙන් කරන ලද ආකාරයට ලෝකයේ සෑම දෙයකින්ම උසස්ම වූ පුද්ගලයාත්, සෑම දෙයකින්ම පහත් වූ පුද්ගලයාත් යන දෙදෙනා ගෙන් ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් තුළින් එවැනි බෙදීමකට ලක් කල හැකිදැයි බලමු.

මේ දෙදෙනා ගන්නා ආහාරයෙන් මෙසේ බෙදිය හැකිදැයි බලමු. ධනවත්ම පුද්ගලයා රුපියල් කෝටියක ධනයක් වැයකර ආහාර වේලක් සකසා ගන්නා යැයි සිතමු. එය රතුන් භාෂන වල පිස රතුන් පිඟානකට දමා ආහාරයට ගන්නා යැයි සිතමු. මෙම ආහාරය එම පුද්ගලයාගේ මුවට ඇතුළු කල විටම එම ආහාරයේ වටිනාකම නැතිව යයි. තව මෙහොතකින් වමනය බවට පත් වේ. තව ටික වේලාවකින් එය මල මුත්‍ර බවට පත්වනු ඇත.

දිළිඳුම පුද්ගලයා මුදල් වියදම් නොකොට ගසකින් ගෙඩියක් කඩා ගෙන කැවා යයි සිතමු. එම ආහාරයට සිදුවන්නේද අර ධනවත්ම පුද්ගලයා ගත් ආහාරයට සිදු වූ දේමය. මේ ආහාර දෙවර්ගයම නිර්මාණය වී ඇත්තේ සතර මහා ධාතුන්ගෙනි. මේ ආහාර වර්ග දෙකක් ලෙස පෙනෙන්නේ මේ මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යාවෙන් මුසපත් වූ අනාර්යය පුද්ගලයාටය. මේ ආහාර වර්ග දෙකක් ලෙස පෙනෙන්නේ ලෝකයාම විසින් නිපදවාගත් සම්මුති වටිනාකම් හා ආකල්ප සංකල්පයන්ටය. ඒ අනුව මේ පුද්ගලයන් දෙදෙනාගේ කිසිදු වෙනසක් නැතිබව පෙනී යයි. දෙදෙනාම ආහාර පිරිණ පද්ධතියකින් යුතු ආහාර මල මුත්‍ර බවට පෙරලන ජංගම මල මුත්‍ර යන්න දෙකක් බවට වැටහී යනු ඇත.

ඇඳුම් පැළඳුම් ගත්තද එයද ඉහත උදාහරණය මගින්ම අවබෝධ කරගත හැකිය. රුපියල් කෝටියක් වියදම් කර ඇඳුමක් සකසා ගත්තද, රුපියල් සියයක් වියදම් කර ඇඳුමක් සකසා ගත්තද දෙකෙන්ම

කෙරෙන්නේ එකම කාර්යයකි. ඒ විලවසා ගැනීම පමණකි. මිනිසාට අවශ්‍ය බෙහෙත් හේත් ලබාගැනීමේදීද, ඉහත උදාහරණයට ගලපා බලන්න. අවිව වැස්ස සතුන්ගෙන් ආරක්‍ෂා වීම සඳහා නිවාසයක් අවශ්‍ය වෙයි. කෙනෙකු කෝටි පුකෝටි ගණනක් වියදම් කර මාළිගාවක් තනා ගනී, තව කෙනෙකු මේ අවශ්‍යතාවය සඳහා අම්බලමක් තෝරා ගනී. මේ දෙදෙනා අතර වෙනස වන්නේ කෝටි ගනනක් වියදම් කළ තැනැත්තාට වඩා අඩු පිඩාවකින්, දුකකින්, අසහනයකින්, අම්බලම තුළ සිටින පුද්ගලයා පිටත් වීමයි.

මාළිගා තැනීමට අධික මුදල් වියදම් වේ. ඒවා පරණ වන විට කැඩී බිඳී යන විට නිමිකරුවා දුකට පත් වේ. ඔහුට සොර සතුරන් වැඩිය. ඔහු බියකින් පසු වේ. නමුත් අම්බලම තුළ සිටින්නාට මේ කිසිදු පිඩාවක් නැත. ඔහුට ඇති දුක වන්නේ වස්තු දේපළ නැති දුක පමණි.

මේ සංකේතමය පුද්ගලයන් දෙදෙනා අතර ඇති වෙනස නම් සංකීර්ණ ජීවිතයක් ගත කරන පුද්ගලයාට ප්‍රශ්න දුක කලකිරීම හා පිඩාව වැඩි වීමයි. ඔහු පව් වැඩියෙන් කිරීමයි. සරල ජීවිතයක් ගත කරන පුද්ගලයාට ප්‍රශ්න, දුක, පිඩාව, කලකිරීම අනෙක් පුද්ගලයාට සාපේක්‍ෂව අඩු වීමයි. ඔහු අතින් පව් අඩුවෙන් සිදු වීමයි.

අපි තවත් උදාහරණයක් ගෙන බලමු. ලෝකයේ ලස්සනම වටිනාම කාන්තාවක් සිටි යයි සිතමු. ඇය විසින් ඉවතලන කෙල ටිකක් හෝ ගරිරයෙන් බැහැර කරන වෙනයම් දෙයක් අන් කෙනෙකුගේ ගරිරයේ තැවරැනහොත් අර ලස්සනට, වටිනාකමට, කුමක් වේද? එසේම ඇය හදිස්සියේම මිය ගියහොත් ඇගේ සිරුරේ වටිනාකමට කුමක් වේද? මේ සැම වර්ගිකරණයක් දෙසම නුවණින් සිතා බලන්න.

තව එක් උදාහරණයක් ගෙන බලමු. උගත්-නුගත්, බුද්ධිමත් හා මුග්ධ ලෙස මිනිසුන් බෙදා ඇත. එසේ වර්ගිකරණයකට ලක් කළ නොහැක. මේ ලෝක ධර්මතාවය වටහා ගැනීමට නොහැකි, පවතින දේ පවතින

ආකාරයෙන් අවබෝධ කර ගැනීමට නොහැකි, අවිද්‍යාවෙන්, මානයෙන්, දිට්ඨිවලින් සමන්විත සියලු දෙනාම නූගත් මෝහයෙන් පිරි අය ලෙස නම් කල හැකිය.

ලෝකය තුළ පිවත් වන මිනිසා ධනයෙන්, බලයෙන්, කුලයෙන්, නිලයෙන්, උගත්කමින් ආදී මානාධික සංකල්පවලින් උඩතුව මත් වීමෙන් හැසිරෙයි. මේ සියලු තත්වයන් අවිද්‍යාවෙන්, මානයෙන්, දිට්ඨියෙන් විකෘති වී ගිය මනෝමය සංකල්පයන් පමණි. ලෝකය තුළ පිවත් වන මිනිසුන් වර්ගීකරනයට ලක් කරන්නේ නම්, එවන් වර්ගීකරණයකට සුදුසු නිර්ණායක දෙකක් සමාජයට ඉදිරිපත් කල හැකිය. පළමුවන වර්ගීකරනය නම්,

01)- ආර්යය උතුමන් වහන්සේලා

02)- අනාර්යය පෘතග්ජන වශයෙනි.

මෙහිදී ආර්යය යන වචනය බිහි වූ ආකාරය තේරුම් ගත යුතුය. අතිතයේ පිවත් වූ මිනිසුන් තැනින් තැනට යමින් පිවත් වූ පිරිසක් වූහ. ඔවුහු නිරන්තර රිය ගමනක නිරත වූහ. පසුව ඔවුන්ගෙන් කොටසක් මේ රිය ගමන නවතා දමා ගංගා ධාරවල කෘෂිකර්මාන්තය තුළින් යැපීමට පුරුදු විය. මොවුන් රිය ගමන නවතා දැමූ නිසා අරිය-ආර්යය නමින් හැඳින්විනි. දිගටම රිය ගමනේ යෙදුනු අය අනරිය-අනාර්යය යන නමින් හැඳින් වූහ. බෞද්ධ දර්ශනය තුළ ආර්යය පුද්ගලයන් ලෙස හැඳින්වෙන්නේ සංසාර රිය ගමන නවතා දැමූ රහතන් වහන්සේලාය.

ඒ උතුමන් තුළ "මම" කියා සක්කාය දිට්ඨියක් හෝ පුද්ගලභාවයක් නොමැත. සැපවිඳීම සඳහා තනාගත් ලෝකයක් නැත. ඒ උතුමන් වහන්සේලා පංච උපාධානස්කන්ධය නිරෝධ කොට ඇත. ආර්යන් වහන්සේලා සංඛාර නොකරයි. උන් වහන්සේලා තුළ සිදුවන්නේ රූප වේදනා, සංඤ්ඤා, ක්‍රියා සිත් හා ඥාන වශයෙනි. ක්‍රියාව තුළ වින්දනයක් නොවිඳියි. විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලියක් හෝ රැස් කිරීමක් නැත. සමාජයෙන්

කිසිදු දෙයක් නොපතයි. සමාජයට සේවය පිණිස පරපටිබද්ධව කටයුතු කරයි. හවයකට පත් නෙවන නිසා නැවත උපතක් නොමැත. මේ කෙටසට අයත් වන අනෙක් පිරිස නම් බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කරගනිමින් නිවන් පුර්වතා කරගෙන අවංකව ධර්මය තුළ හැසිරෙන අය ආර්යය මාර්ගයේ ගමන් කරන පිරිසයි.

(*) සමාජයේ ආර්ය උතුමන් හැරුනු විට අන් සියලු දෙනාම අනාර්ය පුද්ගලයන්ය. අනාර්ය පුද්ගලයන්ගේ ලක්ෂණ වන්නේ, ලෝකයේ ඇති වස්තු, දේපළ, සිද්ධි වලට ඇලී ගැලී පිවත් වීමයි. තම පංචේන්ද්‍රියන් පිනවීමේ අරමුණින්ම පිවත් වෙයි. ඔවුන් ක්‍රියාවලියක් නිසා සක්කාය දිට්ඨියක්, පුද්ගලභාවයක් පහල වන බව නොදනියි. වය තේරුම් ගැනීමට ඥාණ ගක්තියක් නොමැත. ලෝකය උරා බී පිවත් වෙයි. ලෝකය තුළින් නිරන්තරයෙන් වින්දනයක් බලාපොරොත්තු වෙයි. පංච උපාදානස්කන්දයෙන් යුතුය. රූප, වේදනා, සංඤ්ඤා සංඛාර, විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලිය සිදු වේ.

මොවුන් නිතරම ලෝකයෙන් යමක් ගැනීමට බලාසිටී. ලෝකය රචනා තමන්ගේ අවශ්‍යතාවය ඉටු කර ගැනීමට උත්සාහ දරයි. නිරන්තරයෙන් පවී සිදු කරයි. විඤ්ඤාණය තුළ රූස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය නිරන්තරව සිදු වේ. හවයක් නිර්මාණය වන නිසා නැවත උපතකට හිමිකම් කියයි. නිරිසන්, ප්‍රේත අපාවල ඉපදීමට සුදුසුකම් ලබයි. මොවුන් වතුර හැලියක ක්‍රීඩා කරන කකුළුවන්ට සමානය.

මෙම වර්ගීකරණයට අමතරව ලෝකය තුළ සිටින මිනිසුන් තවත් වර්ගීකරනයකට ලක්කල හැකිය. ඒ,

01)- ලෝකයේ පිවත් වන පිරිසට වෙනස මහන්සි වී ආහාර නිෂ්පාදනය කරන පිරිස,

හා)

02)- නිෂ්පාදනය කරන ආහාර ගිල දමමින් සමාජයට බරක් වන පිරිසයි.

මින් ප්‍රථම පිරිස නම් තම ශ්‍රමය වැය කරමින්, දුක් මහන්සි වෙමින්, තමාගේ ආහාරයට වඩා ආහාර නිෂ්පාදනය කරන පිරිසයි. මේ පිරිස ආහාර නිපදවන්නේ නැති සියලු දෙනාටම තම ආහාර බෙදා දෙයි. නමුත් මේ පිරිස සමාජයේ නොවැදගත් පිරිසක් ලෙස සළකා නොසළකා හැර ඇත. මේ පිරිස තමාගෙන් සමාජයට ඉටුවන සේවය ගැනවත් නොදනිති. තමාගේ වටිනාකම ගැන නොදනිති. මේ පිරිස නිපදවන ආහාර ගිල දමන පිරිසද මේ ආහාර නිපදවන අයගේ වටිනාකම ගැන නොදනිති.

මේ පිරිස තමාගේ යැපීමට පමණක් ආහාර නිෂ්පාදනය කලහොත් අනෙක් සියලු දෙනාටම තමාගේ ආහාර ටික නිපදවා ගැනීමට කුඹුරට බැසීමට සිදුවන බව මේ දෙපිරිසම නොදනිති. තම ආහාර ටික නිපදවා ගන්නා මේ පිරිසට ස්වාධීනව ජීවත් විය හැකිය. නායකයන් නැති වුනත්, රාජ්‍ය ආයතන හෝ පොද්ගලික ආයතන නැති වුවත්, බැංකු රක්ෂණ නැති වුනත්, පාසල් නැති වුවත්, වෙනයම් උපදේශකයන් නැති වුවත් මේ අයට කාගේවත් පිළිසරණක්, පිහිටක් නොපතා ස්වාධීනව ජීවත් විය හැකිය. තමාට අවශ්‍ය සිවිපසය පරිසරයෙන් ලබා ගත හැකිය. නමුත් මේ පිරිස තමාගේ ස්වාධීනතාවය පිළිබඳවත්, තමාගේ වටිනාකම පිළිබඳවත් නොදනියි. සමාජය තුළ ස්ථාපිත කර ඇති විකෘතිමය ගණුදෙනුව තුළ ඇතිකර ඇති පරාධීන පැවැත්ම මත මේ පිරිසගේ ස්වාධීන පැවැත්මද, වටිනාකමද, අහෝසිකර දමා ඇත. ඔවුන්ද අනුන් මත යැපෙන පරාධීන පිරිසක් බවට පත්කර ඇත.

අනෙක් පිරිසට ආහාර නිෂ්පාදනයට දායක නොවන වෙහෙස මහන්සි නොවන සියලුම දෙනා ඇතුළත් වෙයි. මොවුන්ගේ කාර්යය වන්නේ අනෙක් පිරිස නිෂ්පාදනය කරන ආහාර ටික ගිල දමා සමාජයේ නියමුවන් ලෙස පෙනිසිටිමින් බැරැරැමිකමකින් යුතුව හැසිරීමයි, මවාපෑමයි. මේ පිරිස රටේ නායකත්වය දරමින්, විවිධ තනතුරු දරමින් සමාජයේ නියමුවන්

ලෙස පෙනී සිටියි. සමාජයට විකෘති වූ මනෝ විකාර සංකල්පයන් හඳුන්වා දෙන්නේද මේ පිරිසයි. මේ පිරිස සමාජය මෙහෙය වන පාලනය කරන බලය හිමිකරගෙන සිටියි.

මේ පිරිස නොදන්නා කාරණා දෙකක් ඇත. පළමු වැනි කාරණය නම්, තමන් අනෙක් පිරිස නිපදවන ආහාර ගිල දමමින් ඔවුන්ගේ ණයකාරයින් බවට පත් වී ඇති බවයි. තවත් නිකමුත් පිරිසක් බව නොදැකීමයි. අනෙක් පිරිස තමන්ට ආහාර නිෂ්පාදනය නොකළහොත් තමන්ටද ආහාර නිපදවා ගැනීමට කුඹුරට බැසීමට සිදුවන බවද නොදනියි.

දෙවැනි කාරණය නම්, ආහාර නිෂ්පාදනය කරන කොටසට තමන් නැතිව පිවිසීමේ විය හැකි වුවත් තමන්ට ඒ පිරිස නැතිව පිවිසීමට නොහැකි බවයි. මේ තත්ත්වයට මිනිසා පත්කොට ඇත්තේ දියුණුව හා සංවර්ධනය යනුවෙන් හඳුන්වන විකෘති වූත් භාෂානක වූත් වැඩපිළිවෙල නිසාය. මේ තත්ත්වය පිළිගැනීමට නම් විකෘතිය මත ගොඩ නඟාගෙන තිබෙන සමාජ රටාවන්, හර පද්ධතියන් වන සබඳතාවතාවයන්හි නැති වී යා යුතුය. පැය කිහිපයක් තුළ පරිසරයේ සිදුවන භෞතික විනාශයකින් මෙතෙක් ගොඩ නඟාගෙන තිබූ ක්‍රමය බිඳ වැටුනහොත් මේ යථාර්ථය සියලු දෙනාටම අවබෝධ වනු ඇත.

පුද්ගලයා තුළත්, ලෝකය තුළත් පවතින යථාර්ථය නම්, මේ තත්ත්වයයි. යථාර්ථය මෙය වුවත් මිනිසා ධනයෙන්, බලයෙන්, නිලයෙන්, කුලයෙන්, උගත්කමින් හා වෙනත් උසස් යයි කියාගන්නා දේවල් වලින් මත්ව විකෘති වූ මනසක් මවාගෙන මංමංකාරයෙන් යුතුව හැසිරෙති. අනුන්ට ගොරවති, ගරහති, අනුන්ව පහත් කෙට සලකති. අනුන්ව පීඩනයට ලක්කිරීමට උත්සාහ දරති. මේ ක්‍රියා සියල්ලම තමාගේ කර්මය බවට පත් වී අති භයංකර වූ විපාක තමාට අත්කරදෙන බව මේ මිනිසුන්ට නොතේරෙයි.

පෘතග්ජන මිනිසා තමා තුළ ඇති අවිද්‍යාවෙන්, මානසෙන්, දිට්ඨියෙන් මෝහයෙන් මත්ව මන:කල්පිත ලෝක ගොඩනඟා ගෙන එම ලෝක තුළ විවිධ වර්තයන්ට පහ පොවමින් සමාජය පීඩාවට ලක්කරයි. මිනිසා විසින්

මනෝලෝකයක් තනාගෙන, ගොඩනඟාගෙන සිටිනා පවුරු පදනම් සියල්ලම පැය කිපයක් තුළ ලෝකයේ සිදුවන සිදුවීම් කිහිපයක් තුළින් බිඳවැටිය හැකිය.

පෘතග්ජන මිනිසා තම ගර්ථය නඩත්තු කිරීමට වඩා වෙනසෙන්ගේ ධනය, බලය, කුලය, නිලය, උගත්කම් ආදී විවිධ දේවල් ඔස්සේ තමාට අභිමානයක්, නම්බුවක්, ප්‍රතිරූපයක් ගොඩනඟා ගැනීමටයි. මේ සියල්ලම මිනිසා විසින් මවා ගන්නා විකෘති වූ මානසික මට්ටමකි. මේ අභිමානය, ප්‍රතිරූපය ගොඩනඟා ගන්නාට පසු පෘතග්ජන පුද්ගලයාට මුහුණ දීමට සිදුවන බලවත්ම ගැටලුව වන්නේ තමා විසින් ගොඩනඟාගන්නා වූ නම්බුව, ප්‍රතිරූපය නඩත්තු කිරීමට, ආරක්‍ෂා කිරීමට මහත් වෙනසක්, වෙරක් දැරීමට සිදු වීමයි. මහත් දුකක් විඳීමට සිදු වීමයි. උදාහරණයක් ගතහොත් සමාජ සම්මතය තුළ උගත්, ධනවත්, බලවත් උසස් යැයි සිතාගෙන සිටින කෙනෙකුට සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙකු ලෙස සමාජය තුළ හැසිරිය නොහැකිය. කැමති ආහාරයක් ගත නොහැකිය. කැමති තැනක නවාතැන් ගැනීමට ඇවිදීමට නොහැකිය. කැමති වාහනයක ගමන් කල නොහැකිය. කැමති කෙනෙකු ඇසුරු කල නොහැකිය. මේ පුද්ගලයාට තමා විසින්ම ගොඩනගාගත් නම්බුව ප්‍රතිරූපය තමාටම විශාල බරක් පීඩාවක් දුකක් ඇතිකර ඇත.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා තමා විසින් ගොඩනගාගත් නම්බුව, අභිමානය, ප්‍රතිරූපය, රුකීමට අනිවාර්යෙන්ම තම පිවිත සැනසිල්ල බිඳිදීමට සිදු වේ. තවත් සමහරු මේ අභිමානය රුකීමට පිවිතය බිඳ දෙන අවස්ථාද ඇත. තමා විසින්ම ගොඩනඟා ගත් මේ විකෘති මානසික තත්වයන්ගේ භායානක කම මේ අනුව වටහාගත හැකිය. ඔබට පෙන්වා දුන්නේ පිවිතය නැමති මායාවේ වක්තරා පැත්තක් පමණි. පිවිතයේ සැම පැත්තක්ම මේ විදර්ශනා ක්‍රමයට අනුව විමසා බැලූ කල පිවිතය යන මායාව ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කොට අවබෝධ කරගත හැකිය.

සතතචඛේධයට පැමිණි පුද්ගලයාට සාධනය වීමට සුඛයක් හෝ අසුඛයක්
නොමැත....

ක්‍රියාව යනු කුමක්ද?

"සබ්බසාසස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා

සචිත්තපටියෝ දපනං ඒතං බුද්ධානසාසනං"

- ධම්ප පදය

සියලු පව් නොකළ යුතුය. කුසල් වැඩිය යුතුය. තමාගේ සිත පිරිසිදු කරගත යුතුය. මේ සියලු බුදු වරුන්ගේ අනුශාසනයයි.

පුද්ගලයා ජීවත්වන බව දැනෙන්නේ තමා තුළ ක්‍රියාකාරීත්වයක් පවතින නිසාය. පුද්ගලයාගෙන් පරිභාහිරව වාස්ථවික ලෝකයක් පවතින්නේද, එම ක්‍රියාකාරීත්වය හේතු කොට ගෙනය. සමස්ථ විශ්වය තුළම මේ ක්‍රියාකාරීත්වය සිදු නොවන තැනක් නැත. ඉර, හඳ, භාරතා වලද පෘථිවිය තුළද ඒ තුළ පවතින ගස් වැල්, කඳු පර්වත, මුහුදු, ගංගා වලද, ජීවත් වන සජීවී සත්වයා තුළද මේ නිරන්තර ක්‍රියාකාරීත්වය සිදු වෙමින් පවතියි. මේ අනුව අප තේරුම් ගත යුතු වන්නේ විශ්වයම ක්‍රියා සන්නිවයක් බවයි.

සමස්ථ විශ්වය තුළම පවතින මේ ක්‍රියාකාරීත්වය නවතින හෝ අවසන් වන ක්‍රියාවලියක් නොවේ. එය නිරන්තරයෙන්ම සක්‍රිය තත්වයේ පවතින ක්‍රියාවලියකි, ක්‍රියා දාමයකි. යම් ස්කන්ධයක් හටගැනීම, පැවතීම, නැතිවීම හා නැතිවී ගිය එම ස්කන්ධයෝ වෙනස් මුහුණුවරකින් හටගැනීම මේ ක්‍රියාවලියේ ස්වභාවයයි. මේ අනුව අපට පෙනී යන කාරණය නම් විශ්වය තුළම පවතින මේ ක්‍රියාවලිය පරිවර්තනශීලී ක්‍රියාවලියක් බවයි. මේ පරිවර්තනශීලී ක්‍රියාවලියට හසු නොවන කිසිදු දෙයක් මේ විශ්වය තුළ නොමැත. ද්‍රව්‍ය ශක්තිය බවටත්, ශක්තිය ද්‍රව්‍ය බවටත්, පත්වෙමින් මේ ක්‍රියාවලිය නිරන්තරව සිදුවෙමින් පවතියි. ක්‍රියාව මිනිසාට දර්ශනය නොවන්නේ එහි ඇති වේගය නිසාය. ප්‍රති දිප්ත බල්බයක් මිනිසාට පෙනෙන්නේ එක දිගට දැල්වෙන්නා සේය. රවුමට කරකවන ගිනි පෙලෙල්ලක් ගිනි වලල්ලක් සේ පෙනෙන්නේ එහි වේගය වැඩි නිසාය.

මේ ධර්මතාවය සජීවී සත්වයා තුළ සිදුවන ක්‍රියාපාලයක ඇසුරෙන් තේරුම් ගත හැකිය. මෙහිදී සිත තුළ ඇතිවන ක්‍රියාකාරිත්වයන්, ශරීරය තුළ ඇතිවන ක්‍රියාකාරිත්වයන්, සිත හා ශරීරය සංයෝගයෙන් ඇතිවන ක්‍රියාකාරිත්වයන් අවබෝධ කරගත යුතුය. සිත ශරීරය ඇසුරු කොට පවතියි, ශරීරය සිත ඇසුරු කොට පවතියි. සිත නැත්නම් ශරීරයක්ද නැත, ශරීරය නැත්නම් සිතක්ද නැත.

මෙහිදී සිත ගත එක් විමෙන් සිදුවෙන ක්‍රියාකාරිත්වය විමසා බලමු. සිත පවතින්නේද, ශරීරය ඇසුරු කරගෙනය. ශරීරයට යම් දැනීමක් ඇති වන්නේ ශරීරයේ වේදනාව හා සිත ඒ පිළිබඳව එකඟ වූ විටයි. උදාහරණයක් ලෙස රිය අනතුරකට පත් වූ පුද්ගලයෙකු ගනිමු. ඔහුගේ කකුලක තුවාලයක් ඇති වී ඇත. නමුත් ඔහුට තුවාලයේ වේදනාව නොදැනෙන්නේ ඔහු කම්පනයට, බියට පත් වී සිටින නිසාය. බිය කම්පනය දැනෙන්නේ සිතටය. සිත තුළ බිය කම්පනය පහව යන්නට යන්නට තුවාලයේ වේදනාව වැඩි වන්නට පටන් ගනී.

ගත සිත ක්‍රියාත්මක වීමේදී මෙවන් තත්වයක්ද ඇති වේ. සිතට බිය සතුට ශෝකය දැනෙන සීමාවක් පවතී. එම සීමාව ඉක්මවා ගිය පසු සාමාන්‍ය තත්වයකට පත්වන අවස්ථාවන් ඇති වේ. උදාහරණයක් ලෙස පවුලේ කෙනෙකුගේ මරණාසන්න අනතුරක් හෝ මරණය ගන්න. ඒ අවස්ථාවේදී පුද්ගලයා අධික ලෙස ශෝකයට පත් වේ. මේ අධික ශෝකය ඉක්මවා යන අවස්ථාවේදී සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙකු ලෙස හැසිරෙන අවස්ථාද දැක ගත හැකිය. උදාහරණයක් ලෙස හදිසි ස්වභාවික විපතකදී පවුලේ කිහිප දෙනෙකු මියගිය අවස්ථාවල අනෙක් අය සාමාන්‍ය පරිදි හැසිරෙන ආකාරය දැකිය හැකිය. සුනාමි අවස්ථාවේදී බහුල වශයෙන් මිනිසුන් මියගිය නිසා එය සාමාන්‍ය දෙයක් බවට පත්විය. ශරීරයේ වේදනාව වැඩිවෙමින්, වැඩිවෙමින් ගොස් අවසානයේ ශරීරයේ වේදනාව නොදැනෙන මට්ටමක් ඇතිවනු ඇත.

මේ සමස්ථ ක්‍රියා පද්ධතියෙහිම ස්කන්ධ පහක් හඳුනාගත හැක. ඒ රූප, වේදනා, සංඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණයි. සිත විසින් ශරීරය තමාගේ බැල මෙහෙවර කරන සේවකයෙක් ලෙස පාවිච්චි කරයි. නිරන්තරයෙන් සිත, සිතට අවශ්‍ය පරිදි ශරීරය සකස් කර ගනී. ශරීරය එහි ඇති පංචේන්ද්‍රියන් මගින් සිතට නිරන්තරව අරමුණු ලබා දෙයි. මේ ක්‍රියාවලිය නිරන්තරයෙන් සිදු වෙමින් පවතියි.

පුද්ගලයාගේ භෞතික ශරීරය ගතහොත් ඒ ශරීරයේ පවතින ඒ ඒ අවයව නිරන්තර ක්‍රියාකාරීත්වයක පවතී. මේ අවයව තමන්ට අයිති ක්‍රියාවලියේ යෙදී සිටින අතර ශරීරයේ සමස්ථ ක්‍රියාවලියටම සම්බන්ධ වෙයි. මේ ක්‍රියාවලිය නැවතුනහොත් මිනිසාගේ භෞතික මරණය සිදු වේ. ඉන් පසුව සිදුවන ක්‍රියාකාරීත්වය නම් ශරීරය නිර්මාණය වීමේදී පරිසරයෙන් ලබාගත් සතර මහා ධාතු කෙටස් නැවත පරිසරයට එකතු වීමේ ක්‍රියාවලියයි.

දැන් සජිවි සත්වයාගෙන් බැහැරව වාස්ථවික ද්‍රව්‍යමය ලෝකය තුළ මේ ක්‍රියාවලිය සිදුවන ආකාරය විමසා බලමු. සූර්යයා තුළ දහන ක්‍රියාවලියක් සිදු වේ. සූර්යයාගේ බලපෑම නිසා ග්‍රහලෝක වල වලනයන් ක්‍රියාකාරීත්වයන් පවතී. පෘතුවිය තුළ ඇති ගස්වැල් වල, සූර්යාලෝකය, ජලය, වාතය හා පධ්වි රසය උරාගෙන ක්‍රියාවලියක නිරත වේ. ඵල උපදවයි. මේ අනුව සමස්ථ විශ්වයම ක්‍රියා ජාලයක් බව වටහාගත හැකිවනු ඇත. මේ ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ නොවන කිසිදු දෙයක් මේ විශ්වය තුළ නැති බවද අවබෝධ කරගත හැකිය.

දැන් අපි මේ සමස්ථ ක්‍රියා ජාලයම ගෙන එම ක්‍රියාජාලයේ පවතින ලක්ෂණ හඳුනාගත යුතුය. ක්‍රියාවලියේ හැඟිතල හා ස්වරූපය අවබෝධ කරගත යුතුය. මේ විශ්ව ක්‍රියාවලිය දෙස බැලීමේදී පෙනී යන්නේ සැම ඒකකයක්ම තමන්ට ස්වාධීන වූ ක්‍රියාවක නිරත වන අතර සමස්ථ ක්‍රියාවලියටද සම්බන්ධව ක්‍රියා කරන බවයි. උදාහරණයක් ලෙස වකුගඩුවක් ස්වාධීනව ක්‍රියාකරන ආකාරය හා එම ක්‍රියාකාරීත්වය ශරීරයේ

ක්‍රියාකාරීත්වයට සම්බන්ධ වන ආකාරය විමසා බලන්න. තවද, වාහනයක කාබලේටරයක ස්වාධීන ක්‍රියාකාරීත්වය හා එය සමස්ථ වාහනයේ ක්‍රියාකාරීත්වයට සම්බන්ධ වන ආකාරය විමසා බලන්න. මේ අනුව අපට පෙනී යන්නේ සැම ක්‍රියාවක්ම තවත් මහා ක්‍රියාවක අන්තර් ක්‍රියාවක් වන බවයි. ඉහත ගන්නේ රුකියාවක් බලාපොරොත්තුවෙනි. රුකියාව කරන්නේ මුදල් බලාපොරොත්තුවෙනි. මුදල් උපයන්නේ වෙනත් බලාපොරොත්තු සඳහාය.

මේ විශ්ව ක්‍රියා ජාලය දෙස බැලීමේදී පෙනී යන කාරණයක් නම්, සැම ක්‍රියාවක්ම තවත් ක්‍රියාවකටම සම්බන්දව පැවතීමයි. එසේම එම ක්‍රියාවෙන් අනෙක් ක්‍රියාවට පරිවර්තනය වුවාට පසු කලින් ක්‍රියාවලිය හා අසම්බන්ධිත ස්වභාවයක් පෙන්නුම් කරයි. එමෙන්ම මේ ක්‍රියාවලිය දෙස බැලීමේදී පෙනී යන්නේ මේ ක්‍රියා ජාලය තුළ ශක්තියක්, බලයක් ක්‍රියාත්මක වන බවයි. ගර්භය තුළ සිදුවන සියලු ක්‍රියාකාරීත්වයන් සිදුවන්නේ විඤ්ඤාණ ශක්තියේ ක්‍රියාකාරීත්වයෙනි. බාහිර ලෝකය සූර්යාගේ බලපෑමෙන් සක්‍රීය වන බව අපට වටහා ගත හැකිය.

පෘතග්ජන මිනිසා තමා කරන ක්‍රියාවට යටත් වේ. ක්‍රියාවට යටත් වන්නේ වින්දනය සොයන නිසාය. සිදුවිය යුත්තේ තමා කරන ක්‍රියාව තමාට යටත් කර ගැනීමයි. ක්‍රියාවට අනුව තමා නොපැසිරීමයි. ක්‍රියාව අයිතිකර නොගැනීමයි.

මානව ක්‍රියාව වූ කලි අවිඤ්ඤාණික අරමුණු කරා යන සවිඤ්ඤාණික ක්‍රියාදාමයකි. මිනිසා ආහාර සහ ලිංගික වුවමනාවන් මත තම ක්‍රියාකාරීත්වයන් ගොඩ නඟා ගනී. අරමුණ පැහැදිලිව නොදැන ක්‍රියාජාලය සංවිධානය කරගෙන ඇත. එමෙන්ම මානව ක්‍රියාව සවිඤ්ඤාණික අරමුණු ඔස්සේ යන අවිඤ්ඤාණික ක්‍රියාදාමයක්ද වන අවස්ථා ඇත. අරමුණ දැන එය ඉටුකර ගැනීමට තමා නොදැනුවත්වම ක්‍රියාවට ප්‍රවේශ වීම මේ අවස්ථාවයි.

ලෝකයේ ස්වභාවය යමක් ඇතිව, පැවත, නැතිවී යාමයි. නමුත් සිත තුළ පවතින ක්‍රියාවලිය නම් නැතිවී ගිය දෙය සිත තුළ ගබඩා කරගෙන, සිත තුළ පවත්වාගෙන යාමයි. සසර පැවතීමටද හේතුව මෙයයි.

සමස්ථය තුළම සිදුවන මේ ක්‍රියාභ්‍යාසය පටික්ෂා කර බැලීමේදී අපට පෙනී යන කාරණය නම්, මේ ක්‍රියා ජාලයම හේතුවල දහම මත පදනම්ව සිදුවන බවයි. හේතුවල දහමට පිටින් සිදුවන කිසිම ක්‍රියාකාරිත්වයක් මේ විශ්වය තුළ නොමැත. හේතුවෙන් ඵලයක් හටගනී. හටගත් ඵලය තවත් හේතුවක් වෙයි. ඒ හේතුව නැවත ඵලයක් වේ. මෙය නොනවතින අඛණ්ඩව ගලා යන්නා වූ ක්‍රියා දාමයකි.

මේ ධර්මතාවයට අනුව පුද්ගලයා තුළ සිදුවන මේ ක්‍රියාවලිය නිසා සංසාරය තුළ දිගින් දිගටම ගමන් කරයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා මේ ක්‍රියාවලියට යටත්ය. තමා තුළ අවිද්‍යාව පවතින තාක් කල් ඇතිවෙන ඵලයට යටත් විය යතුය. තමා තුළ ඇති අවිද්‍යාව නිරෝධ කලහොත්, මේ අවිද්‍යාව නිසා හටගන්නා මේ ක්‍රියාවලියද අහෝසි වී යයි. අවිද්‍යාව නිරෝධය නිසා සංඛාර නිරෝධය සිදු වේ. සංඛාර නිරෝධය නිසා විඤ්ඤාණ නිරෝධ වේ. විඤ්ඤාණ නිරෝධයෙන් භාමරූප නිරෝධ වේ. භාමරූප නිරෝධයෙන් සලායතන නිරෝධ වේ. සලායතන නිරෝධයෙන් ඵස්ස නිරෝධ වේ. ඵස්ස නිරෝධයෙන් වේදනාව නිරෝධ වේ. වේදනා නිරෝධයෙන් තණ්හාව නිරෝධ වේ. තණ්හාව නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධ වේ. උපාදාන නිරෝධයෙන් භව නිරෝධ වේ. භව නිරෝධයෙන් ජාතිය නිරෝධ වේ. ඵච්ච නැවත හටගැනීමක් නැත. සංසාර ගමන ඵතැනින් අවසන්ය. මේ ක්‍රියාවලියද ඵතැනින් අවසන්ය.

පෘතග්ජන ක්‍රියාවලිය නම් චස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි රමණය කිරීමේ ක්‍රියාවලියයි. අරහතුන් චන්ත්සේලාගේ ස්වභාවය විරමණ (වි + රමණ) රමණයෙන් වෙන්වීමයි.

භාෂාව හා සන්නිවේදනය යනු කුමක්ද?

"අකක්කසං චික්ඛන්දසතිං - ගිරං සච්චං උදිරයේ"

යාය නාතිසපේ කංචි - තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාත්මණං"

- ධම්ම පදය

යමෙක් වචනයකින් යමෙකු කෝප නොකරවයි ද, තොරළු වූ දෙලෝ වැඩ හඟවන්නා වූ සත්‍යය වචන කියයිද, මම ඔහුට බ්‍රාත්මණයෙකැයි කියමි.

ක්‍රියාවලියක් තුළ පුද්ගලභායාවක් පහළ වන බවත්, එම පුද්ගලයාට බාහිර අරමුණු ගැනීමට ලෝකයක් තනාගෙන ඇති බවත් අපි දනිමු. නිර්මාණය වූ මේ පුද්ගලයාට බාහිර ලෝකය ඇසුරු නොකොට තම පැවැත්ම සාධනය කරගත නොහැක. එම නිසා බාහිරය සමඟ සම්බන්ධතාවයක් (අන්ධ ලෙස බන්ධනය වීමක්) අවශ්‍ය කරයි. මේ සඳහා මිනිසා විසින් නිපදවාගත් මාධ්‍යය භාෂාවයි. මේ භාෂාව යොදාගෙන පුද්ගලයා ලෝකයා සමඟ ගනුදෙනුවකට, සම්බන්ධීකරණයකට පසුබිම සකස් කරගෙන ඇත.

ලෝකය තුළ ජීවත්වන පුද්ගලයාට පමණක් නොව අනෙකුත් සත්වයාටද, ගහකොළටද, නිරපේක්ෂව පැවතිය නොහැක. එම නිසා අනෙකුත් සත්වයාද, ගහකොළද, තම සන්නිවේදන කටයුතු සඳහා විවිධ වූ සංකේතමය භාෂාවන් නිර්මාණය කරගෙන ඇත. මින්පසින් අතර භාවිතා වන භාෂාව තුළින් කර්ම හා ලිඛිත යන දෙඅංශයෙන්ම මිනිසුන් ලෝකය සමඟ සබඳතා පවත්වයි. ලිඛිත ආකාර නොමැති කර්මය පමණක් ඇති භාෂාද ලෝකයේ පවතී.

භාෂාව බිහිකොට ගෙන ඇත්තේ මිනිසා තම අදහස් අනෙකාට ප්‍රකාශ කිරීමට යාමේදීය. මුලින්ම මිනිසා ගබ්ද නිකුත් කරන්නට ඇත. මිනිසා විසින් තම සිත තුළ පහළ වන බිය, ශෝකය, සතුට, ආදරය වැනි හැඟීම් තවත් කෙනෙකුට, පිරිසකට ප්‍රකාශ කිරීමේදී විවිධ ගබ්ද භාවිතා

කරන්නට ඇත. එම ගබ්ද වල කම්පන සංඛ්‍යාව අනුව, තිථි රචනා අනුව, රලු සියුම් භාවය අනුව අදහස් වල ප්‍රකාශනය ගැබ් වන්නට ඇත. එම ගබ්ද හා හැඟීම් අතර එකඟතාවයක් ඇතිවන්නට ඇත. ගබ්දයන් තම හැඟීමන් අතර සම්මුතියක් ඇති කරගන්නට ඇත.

මේ ආකාරයට නිකුත් කලා වූ ගබ්ද එකතු කර වචන සාදා ගන්නට ඇත. එම වචන පොදු ව්‍යවහාරය තුළ සම්මත කර ගන්නට ඇත. ඉන්පසුව එම වචන ලිඛිත අක්ෂර වලට පෙරලන්නට ඇත. නිර්මාණය කර ගන්නා වූ මූලික වචන පදනම් කරගෙන තව තවත් වචන නිර්මාණය කරන්නට ඇත. මේ සියලු උත්සාහයන් වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස භාෂාව නිර්මාණය කරගෙන ඇත.

ලෝකයේ මිනිසුන් අතර මුලින්ම භාවිතා වූ භාෂා මාතෘ භාෂාවන්ය. ක්‍රමයෙන් මෙම භාෂා පරිණාමය වෙමින් තව තවත් භාෂා බිහි වී ඇත. මාතෘ භාෂාවන්ගෙන් බිඳී තවත් උප භාෂා ඇති වී ඇත. උදාහරණයක් ලෙස පාලි-සංස්කෘත-සිංහල හා ශ්‍රික්-ලතින්-ඉංග්‍රීසි යන භාෂා දැක්විය හැකිය. මිනිසා විසින් නිපදවා ගන්නා වූ මේ භාෂාවන් තුළින් මිනිස් සිතේ ජනිතවන සිතුවිලි ප්‍රකාශයට පත්කල හැකිද යන්න ගැටළුවකි. මිනිසාට තමාගේ සිතේ ජනිත වන සිතුවිලි ලෝකයට ප්‍රකාශ කිරීමට තරම් කිසිදු භාෂාවක් සමත් නොමැති බව කිව හැකිය. එක තප්පරයක් තුළ සිතේ විත්තකෂණ කෝටි ගණනක් පහල වී නැති වී යයි. මිනිසාට සිත දැනෙන්නේද මෝරා වැඩුනාට පසුවයි.

මේ ආකාරයට වේගයෙන් පහළ වන සිතුවිලි වචනවලට නැඟීමට නොහැකිය. මිනිසාගේ සිතෙහි පවතින රාග, ද්වේශ, මෝහ, මට්ටම් ක්‍රියාත්මක වන්නේ ආදරය, අනුකම්පාව, වෛරය, බිය, කම්පනය ආදී මුහුණුවරිනි. මේ මනෝභාවයන් සිත තුළ වේගයෙන් ඇත වන විට ඒවා වචන වලට පෙරලීමට මිනිසා දක්ෂයෙකු නොවේ. එසේම එම විත්ත ස්වභාවයන්ගේ ගැඹුර ප්‍රකාශ කිරීමට කරම් දියුණු වචන ඇති භාෂාවක් මේ ලෝකයේ නොමැත.

මිළහ ප්‍රශ්නය වන්නේ මිනිසා විසින් අවිද්‍යව මුල්කොට ගෙන මවාගත්, තනාගත් සම්මුති ලෝකයත්, යථාර්ථය පෙන්වන පරමාර්ථ ස්වභාවයේත්, අතර වෙනස මේ භාෂාවන් මගින් පැහැදිලි කළ හැකිද යන්නයි. මේ ප්‍රශ්නයට දිය හැකි පිළිතුර වන්නේ භාෂාවක් තුළින් මේ ලෝක අතර වෙනස පැහැදිලි කළ නොහැකි බවයි.

සම්මුති ලෝකයත් පරමාර්ථ ලෝකයත් අතර වෙනස අතස පොළව උපමාව ගෙනවත් විග්‍රහ කළ නොහැකිය.මේ ධර්මතාවයේ ගඹුරු පැති විග්‍රහ කිරීමට භාෂාවක් සමත් නොමැති බව මින් පැහැදිලි වේ. මිළහ ප්‍රශ්නය වන්නේ භාෂාවේ වචන වලින් ප්‍රකාශ කරන අදහස් මිනිසුන් සියලු දෙනාට එක හා සමාන ලෙස අවබෝධ කරගත හැකිද යන්නයි. එයට දිය හැකි පිළිතුරද අවබෝධ කරගත නොහැකිය යන්නයි. භාෂා විශාරදයෙකු භාෂාව භාවිතා කරන ආකාරය සමාන්‍ය භාෂා විචාරකයේ යෙදෙන කෙනෙකුට අවබෝධ කරගත නොහැකිය. දාර්ශනිකයින්, කලාකරුවන් භාෂාව හසුරුවන ආකාරයද සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙකුට තේරුම් ගත නොහැකිය.

භාෂා විශාරදයින්, දාර්ශනිකයින්, කලාකරුවන් ඒ ඒ වචන වලට අරුත් ගත්වන අදහස, වචන වලට ඔබ්බවනු ලබන අර්ථය සාමාන්‍ය භාෂාව ව්‍යවහාර කරන පුද්ගලයාට නොතේරේ. අභිධර්මය ගැන තේරෙන ගැඹුරු දේශනයක් ධර්මාවබෝධය නැති කිසිදු කෙනෙකුට නොතේරෙයි. වාච්‍යාර්ථයෙන් භාෂාව පරිහරනය කරන අයට භාෂාව තුළින් මේ සන්නිවේදනය කළ නොහැක.

සන්නිවේදන ක්‍රියාවලයේදී භාෂාවට වඩා වැදගත් වන්නේ සන්නිවේදන ක්‍රියාවලිය සිදුවන දෙදෙනා අතර එම විෂය සම්බන්ධව පවතින අවබෝධය හා ඥාණ මට්ටමයි. භාෂාව මගින් යම් පුද්ගලයෙකුට හෝ පිරිසකට යම් දෙයක් පිළිබඳව අවබෝධය ලබා දෙන විට ඔවුන් එම කරුණු වටහාගන්නේ ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ ඒ ඒ දැනුම් මට්ටම් හා

අවබෝධ කරගත හැකි ඥාණ මට්ටම් අනුවයි. සමහරු කියන කාරණාවට හාත්පසින් වෙනත් තත්වයක් අවබෝධ කරගන්නා අවස්ථාද ඇත.

ලෝකයේ ජීවත්වන මිනිසුන්ගෙන් අති බහුතරයකට තමා නිරතව සිටිනා ශේෂ්ත්‍රය හැර වෙන කිසිදු දෙයක් ගැන වැටහීමක් නොමැත. ඒ මිනිසුන්ට තේරෙන්නේ මුදල් ඉපයීමත්, කා, බී, ඇඳ පැලඳ එදිනෙදා ජීවිතය ගත කිරීම පිළිබඳවය. මිනිසුන් අතර කථාබහ වන්නේ කා බී ජීවිතය ගත කරන ආකාරය පිළිබඳවයි. විශ්ව ධර්මතා පිළිබඳව ඔවුන්ට වැටහෙන්නේ නැත. කිව්වාට තේරෙන්නේද නැත. මේ පුද්ගලයන්ට විශ්ව ධර්මතාවයක් පවතින බවත්, එය ඉදිරියේ තමන් අසරණ බවත් හෙදිනි. තමා කරන සියලුම ක්‍රියාකාරකම් කර්මය බවට පත් වී ඒවායේ භයංකර විපාක අත්විඳීමට තමාට සිදුවන බව නොදනිති. මේ ධර්මතාවය අවබෝධ කරගත් පුද්ගලයන් සිටියද, භාෂාවක් තිබුනද මේ ධර්මතාවය පිළිබඳ ඔවුන්ට පැහැදිලි කලද ඒ කිසිදු දෙයක් තේරුම් ගැනීමට මේ අය සමත් නොවෙති. තේරුම් ගැනීමටද උත්සාහ නොකරති.

භාෂාවට හා සන්නිවේදනයට බලපාන තවත් ගැටලුවක් වන්නේ යම් දෙයක් භාෂාවකින් තවත් භාෂාවකට පරිවර්තනය කිරීමේදී ඇතිවන විකෘතිමය තත්වයන්ය. එක් භාෂාවකින් රචිත යම් කරුණු සමූහයක් තවත් භාෂාවකට පරිවර්තනය කිරීමේදී බොහෝ විට වැරදිම්, අඩුපාඩු වීම් හෝ අර්ථය විකෘති වීම් සිදුවිය හැකිය. පරිවර්තනයේදී පලකරන අදහසට ප්‍රතිපක්ෂ අදහස්ද මතු විය හැකිය. මීට දිය හැකි හොඳම උදාහරණය නම් ශුද්ධ මාගධී භාෂාවෙන් තිබූ බෞද්ධ දර්ශනය වෙනත් භාෂාවන්ට පෙරලීම නිසා ඒ තුළ මතු වී ඇති විකෘතිතාවයන්ය. බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් මේ දර්ශනය වෙනත් භාෂාවන්ට පරිවර්තනය නොකරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේද, මේ අර්ථ විකෘතිතා සිදුවන නිසාය. උදාහරණයක් ලෙස මේ ත්‍රිලක්ෂණයට අයත් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන වචන සිංහලයට පෙරලා ඇත්තේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙනි. මෙය බුදු දහම මුලුමනින්ම විකෘති කිරීමකි. පරිවර්තනයේදී කල මෙම වරද නිසා ආර්ය මාර්ගය මුලුමනින්ම වැසී ගියේය.

දේවතා අනුස්සතිය පරිවර්තනය කොට ඇත්තේ දේවතා අනුස්සතිය ලෙසය. තවද ආනාපානසතිය යන භාවනාව විග්‍රහ කර ඇත්තේද බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් පැහැදිලි කළ විග්‍රහයට භාත්පසින් වෙනස් ආකාරයකටය. මෙවැනි විකෘති කිරීම් වලට උදාහරණ ඕනෑ තරම් දැක්විය හැකිය. මේ අනුව වැටහි යන කාරණය නම් සන්නිවේදනය යන මාධ්‍ය තුළදි භාෂාව ප්‍රාථමික මෙවලමක් බවයි. සන්නිවේදනයේදි භාෂාවට වඩා වැදගත් වෙන්නේ සන්නිවේදන ක්‍රියාවලියේ යෙදි සිටින පුද්ගලයන්ගේ අවබෝධයයි. ග්‍රහණය කර ගැනීමේ ශක්තියයි, ඥාණ ශක්තියයි.

අවබෝධය ඇතිවන්නට ඇතිවන්නට භාෂාවේ අවශ්‍යතාවයද පහව යයි. දස්සනේන සම්පන්න යන තත්වය ඇති වු විට භාෂාවේ අවශ්‍යතාවය අවම වේ.

මුදල් යනු කුමක්ද?

න කභාපණවස්සේන - තිත්ති කාමේසු විජ්ජති
අස්පස්සාදා දුඛා කාමා - ඉති විඤ්ඤාය පණ්ඩිතෝ

- ධම්ම පදය

කතවනු වැස්සකින් වුවද කාමයන් පිළිබඳ සැකිමකට පත් විමක් වන්නේ නැත. කාමයන්හි ඇත්තේ මඳ සැපයකි. එහි බොහෝ දුක් ඇත. නුවණැත්තා මෙසේ දැනගනිති.

සම්මුති ලෝකය තුළ මුදල් නමින් සංසරණය වන යම් මාධ්‍යක් පවතී. මිනිසා ලෝකය සමඟ ගනුදෙනු කිරීමේදී යොදා ගන්නා හුවමාරු මාධ්‍යය මුදල්ය. මිනිසුන් මුදල් සෙවීමට නොකරනා දෙයක් නැත. මුදල් සෙවීමේ පරමාර්ථයෙන් දෙමව්පියන්ගේ ජීවිත විනාශ කරති, බිරිඳ දරුවන් විකුණති, මිනිසුන් මරවති. ස්වභාව ධර්මය විනාශ කර දමති. නමුත් මිනිසුන් මුදල් සොයන්නේ කුමකටද යන්න ඔවුන්ට වැටහීමක් නැත. මේ සෙයන මුදල් වලට කලහැකි කාර්යයන්ද ඇත. කල නොහැකි කාර්යයන්ද ඇත.

මුදලට කලහැකි කාර්යය නම් කුසගින්නට ආහාර සම්පාදනය කරගැනීමත්, වස්ත්‍රාභරණ සපයා ගැනීමත්, හිසට සෙවනක් සාදා ගැනීමත්, බෙහෙත් හේත් ලබා ගැනීමත් පමණි. නමුත් මිනිසා සොයන සැපය, සතුට සැනසිල්ල නිවන ලබාදීමට මේ මුදල්වලටද වෙන කිසිදු දෙයකටද නොහැකිය.

මුදල් ලෙස භාවිතා කරන්නේ තිත්ත යොදා මුද්‍රණය කල කොල කැබ්ලිය. මේවාට වටිනාකමක් ලබා දී ඇත්තේ මිනිසාය. එය මිනිසා විසින් බිහි කරගත් සම්මුතියයි. මේ කොල කැබ්ලි නිසා මිනිසා මේ තරම් මිලේච්ඡත්වයටත්, දුකටත් පත් කළේ කෙසේද යන්න සොයා බැලිය යුතුය.

මුල් කාලයේ ලෝකය තුළ පිටත් වූ මිනිසාට අවශ්‍ය ආහාර පාන නිපැයීමත් තොරව පරිසරයේ තිබුණි. මිනිසුන්ට ආහාර පාන පිළිබඳ ගැටලුවක් නොවීය. ඒ නිසා මුදල් කියා කිසිවක් මිනිසුන් අතර සංසරණය නොවීහි. එයට හේතුව ආහාර පාන ඇති තරම් සුලබව පැවතිමයි.

ක්‍රමානුකූලව ජනගහනය වැඩි වන විට ස්වාභාවිකව ලැබෙන ආහාර පාන නිපැයීම වත්තට විය. එවිට මිනිසාට ආහාර පාන සොයා ගැනීම පිණිස යම් වෙනෙසක් පරිශ්‍රමයක් දරන්නට සිදු විය. පරිශ්‍රමයක් දරා අමාරුවෙන් සොයාගන්නා ලද ආහාර පරිභෝජනය කර ඉතිරි වන කොටස තරක් නොවී තබා ගැනීමට ක්‍රමයක් නොතිබිණි. මේ ඉතිරි වන ආහාර කල් තබා ගැනීමේ ක්‍රමයක් නොමැති නිසා එම ආහාර කොටස ආහාර නැති අයෙකුට දී නැවත තමාට ආහාර අවශ්‍ය වූ විටදී ලබාගත හැකි ක්‍රමයක් පිළිබඳව මිනිසාගේ අවධානය යොමු කෙරිණි. මේ ක්‍රමය භාණ්ඩ හුවමාරු ක්‍රමයක් වන්නට ඇත.

නමුත් මේ හුවමාරු ක්‍රමය පවත්වාගෙන යාමට අසීරු නිසා, ඒ වෙනුවට සංකේතමය වටිනාකමක් ඇති දෙයක් මේ සඳහා යෙදාගන්නට ඇත. මේවා රන්, රිදී, තඹ, යකඩ ආදී ලෝහ කැබ්ලි වන්නට ඇත. මිනිසා වැඩිපුර ආහාර සොයාගත් අවස්ථාවලදී එම ආහාර අන් අයට දී ආහාරයට ගත නොහැකි ලෝහ කැබ්ලි හුවමාරු කරගන්නට ඇත. තමාට ආහාර නැති අවස්ථාවල එම ලෝහ කැබ්ලි අන් අයට දී ඒ වෙනුවට ආහාර ලබාගන්නට ඇත. ක්‍රමානුකූලව සමාජය වැඩෙත්ම මේ ක්‍රියාවලියට පොදු සම්මුතිමය අගයක් හා වටිනාකමක් ලබා දී සමාජය තුළ ස්ථාපිත කෙරිණි. එය මුදල් ලෙස සංකල්ප ගතව වර්තමානය දක්වා විපරිණාමය වෙමින් පැවත ඇත.

වර්තමානය වන විට මේ මුදල් ගනුදෙනු වල ස්වභාවය විශාල වශයෙන් වෙනස් වී ඇත. අද මුදල් සංසරණය අඩු වෙමින් ගෙස් මුදල් වෙනුවට මුදලේ අගය ලියවුනු කොල කැබ්ලි භාවිතා වන තත්වයක් දැකිය හැකිය. තවත් සමහර සමාජයන් වල මුදල් ගනුදෙනු වෙනුවට සිදුවන්නේ

පරිගණකය තුළ ඉලක්කම් සටහන් කිරීමක් පමණි. වර්තමානය තුළ මුදල් ගනුදෙනු සිදුවන්නේ සංකීර්ණ නොවූ ග්‍රාමීය සමාජයන් තුළ පමණි. තවත් කාලයක් ගත වන විට මුදල් ගනුදෙනු කිරීම සමාජයෙන් තුරන්ව ගොස් එය පරිගණකය තුළ සිදුවන ඉලක්කම් සටහනක් බවට පත්වනු ඇත.

මුදල් ලෙස භාවිතා කරන තිත්ත යෙදූ කොළ කැබ්ලි හුවමාරු මාධ්‍යයක් ලෙස ඉපිද විපරිනාමය වෙමින් ඉදිරියට ගලා යන අයුරු ඔබට පැහැදිලි වනු ඇත. මේ අනුව මුදල් බිහිවීමට හේතු වූයේ කුමක්ද? මුදල් බිහිවීමට එකම හේතුව වූයේ මිනිසා තුළ පවතින කුසගින්න නම් සාධකයයි. කුසගින්න කියා දෙයක් නොතිබුණි නම් මුදල් කියා දෙයක්ද ලෝකය තුළ බිහි නොවනු ඇත.

මේ අනුව අවබෝධ වන කාරණයක් නම් වස්තුවක වටිනාකම කියන්නේ, වස්තුව තුළ ගබඩා කොට ඇති ආහාර වේල් සංඛ්‍යාවයි. මේ තත්වය ඔබට අවබෝධ කරගැනීමට මේ උපකල්පනයට බැස බලන්න. එකවරම ලෝකය තුළ සිදුවන විනාශයක් තුළින් මනා ආහාර හිඟයක් ඇතිවෙයි. මේ තත්වය මත මිනිසුන් තමා අත ඇති එක සතයක්වත් වෙනත් උවමනාවක් සඳහා වැය නොකරනු ඇත. සෑම සතයක්ම වියදම් කරනුයේ තමන්ගේ ආහාරය සොයා ගැනීම සඳහාය. මෙවන් අවස්ථාවක සිදුවනුයේ ආහාර වලට ඇති වටිනාකම පමණක් ඉතිරි වී අනෙකුත් වස්තූන්ට ඇති වටිනාකම බිංදුවට අඩු වීමයි.

තවත් උපකල්පනයක් ගෙන මේ තත්වය විග්‍රහ කළහොත් කෝටි ගණනක් ධනයක් තිබෙන පුද්ගලයෙකු දින ගණනක් නිරාහාරව සිටින තබා ඇතැයි සිතමු. මේ අවස්ථාවේදී ඔහුට ආහාර වේලක් පෙන්වා ඔහු සතු ධනයට මෙය හුවමාරු කිරීමට යෝජනා කළහොත් ඔහු එම යෝජනාවට එකඟ වනු ඇත. මින් අවබෝධ වන්නේ මුදල කුසගින්න නිසා බිහි වූ බවත් එය කෙතරම් විපරිනාමයට පත්වුනත් එය පවතින්නේ කුසගින්න පදනම් කරගෙන බවත්ය.

මිනිසුන් මුදල් යොදාගෙන වෙනත් ක්‍රියාකාරකම් කලද මුදලේ මූලික ස්වරූපය කුසගින්න නිවා ගැනීමේ අවශ්‍යතාවයයි. මේ මුදල කියන්නා වූ දෙය දෙස පරික්ෂාකාරීව බැලුවහොත් මෙයට ඇත්තේ සම්මුති වටිනාකමක් පමණි. උදාහරණයක් ලෙස රුපියල් දහසේ නෝට්ටුවක් ගතහොත් ඒ තුළ මුර්භ වටිනාකමක් හෝ ප්‍රයෝජ්‍ය වටිනාකමක් නොමැත. එහි ඇත්තේ රජයෙන් දුන් සම්මත වටිනාකමකි. රජයෙන් එය නොවටින්ගේය යනුවෙන් ප්‍රකාශයක් කලහොත් මෙය නොවටිනා කොළ කැබැල්ලක් බවට පත් වෙයි.

මිනිසා විසින්ම ගොඩනඟාගත් මේ මුදල් යන මාධ්‍ය, මිනිසාටම ඉතා දුකක් පීඩාවක් ඇතිකර ඇතිබව ඔබට පෙනී යනු ඇත. මුදල් ඇති අය තව මුදල් සෙවීමට දුක් විඳිති. මුදල් නැති අය නැතිකම නිසා දුක් විඳිති. සිවිපසය පහසුවෙන් සපයාගැනීමට හැකි පුද්ගලයන්ද මේ මුදල් සෙවීමට ගොස් නිකරුනේ දුකට පීඩාවට පත්වෙති. පුද්ගලයෙක් මෙලොවට බිහිවන විට ඔහුට අවශ්‍ය දේවල් සොබා දහම විසින් ස්වාභාවිකව ඔහුට ලබා දෙයි. සොබා දහම විසින් තමාට ලබාදෙන දෙයින් නොසතුටුව තවත් දෑ සොයන්නට යාමෙන් මිනිසා දුකින් දුකට වැටී ඇත.

ලෝකයේ ලොකුම ධනවතාගේ ආදායම ලංකාවේ ජාතික ආදායමට වඩා වැඩිය. එම මුදලින් ඔහු කරන්නේ ආහාර ගැනීමත්, ඇඳීමත්, නිවසක් සාදා ගැනීමත්ය. අඩුම ආදායම ලබන පුද්ගලයාත් තම ආදායමින් මේ අවශ්‍යතා සපුරා ගනී.

ජීවිත කාලය පුරාම කා බී, හැඳ පැළඳ අනුන්ට අත නොපා ජීවත් වීමට හැකි අයද මුදල් සෙවීමට ගොස් අනුන්ගෙන් බැණුම් අසති. විවිධ ආකාරයේ පීඩාවන්ට ලක් වෙති. ඉන් නොනැවති රට රාජ්‍ය වලටද ගොස් අමාරුවේ වැටෙති. තමාට හිමි දේවල්ද අහිමි කර ගනිති. තම ජීවිත පවා නැතිකර ගනිති. මේ සියල්ලටම මුල අවිද්‍යාවයි.

සංස්කෘතිය යනු කුමක්ද?

"න ථේන හෝති ධම්මට්ඨො - යේතත්ථං සතසා නයේ"

යෝ ච අත්තං අනත්ථං ච - උභෝ තිච්ඡෙය්‍යෙ පණ්ඩිතෝ"

- ධම්මපදය

නඩුවක් බොරුවෙන් විසඳු පමණින් ඒ විනිශ්චයකාරයා ධර්මයේ පිහිටි අයෙක් නොවේ. ඇත්ත නැත්ත දෙක විමසා විනිශ්චය කරන තැනැත්තා ධර්මයේ පිහිටි විනිශ්චකාරයා වෙයි.

මිනිසා තුළ ස්වාභාවිකව සිදුවන ජෛවීය ක්‍රියාවලියක් ඇත. ඉපදීම, ආහාර ගැනීම, ඒවා බැහැර කිරීම, ලෙඩ වීම, වියපත්ව මරණයට පත්වීම යන ක්‍රියාවලියට සෑම සත්වයෙකුම මුහුණ දිය යුතුය. මේ ධර්මතාවයන්ට මුහුණ දීමට සියලුම සත්වයන්ට සිදු වේ. සරලව දක්වතොත් මිනිසා තුළ සිදුවන මේ ස්වාභාවික ක්‍රියාවලිය සමාජය තුළින් සපුරා ගන්නා ආකාරය සංස්කෘතිය වේ. මිනිසා තුළ ඇතිවන අවශ්‍යතා ස්වාභාවික වන අතර ඒවා සපුරා ගන්නා ආකාරය සංස්කෘතික වේ. ආහාර පාන, ඇඳුම් පැළඳුම්, සිටිත් විටින්, නිති ඊති, ඇඳහිමි, සිතූම් පැතූම් ආදී මේ සියල්ලම සංස්කෘතියට අයත් වේ.

උදාහරණයක් මඟින් පැහැදිලි කළහොත් මිනිසුන් ගන්නා ආහාර වර්ගය හා ආහාර ගන්නා ක්‍රමය සංස්කෘතියයි. ලිංගික අවශ්‍යතා ඉෂ්ඨ කර ගැනීම සඳහා ගොඩ නඟාගෙන ඇති සස්ථාපිතය විවාහයයි. එයද සංස්කෘතික අංගයකි. මිනිසාගේ අවශ්‍යතාවයන්ට කාපේක්ෂව පරිසරයේ පවතින සම්පත් සීමිතය. මිනිසාගේ අවශ්‍යතාවයන් සීමිත සම්පත් ප්‍රමාණයකින් සංසිදුවා ගැනීමට යාමේදී සමාජය තුළ ගැටලුකාරී තත්වයක් නිර්මාණය වනු ඇත. මිනිසා සංස්කෘතිය නිපදවාගත්තේ තම මූලික අවශ්‍යතා ගැටුමකින් තොරව සංසිදුවා ගැනීම සඳහාය.

මේ අනුව සමාජය ගැටුමකින් තොරව පවත්වාගෙන යාම සඳහා නිති ඊති පද්ධතියක් ගොඩනඟා ගෙන ඇත. නීතිය යනු දඬුවමකට යටත් කොට

සලකුණු කරගන්නා ලද සීමාවකි. අනුන්ට අයත් ඉඩමක් හෝ දේපලක් අනවසරයෙන් පරිහරනය කිරීම වරදකි. මෙහිදී ගැටුමක් ඇති වන නිසා මේ පිළිබඳව නීති පද්ධතියක් නිර්මාණය කරගෙන සම්මත කොට ගෙන ඇත. මිනිසුන් අන් අයට හිංසා කිරීම නිසා සමාජය පවත්වාගෙන යාමට අපහසුය. මේ නිසා නීති පද්ධතියක් ගොඩ නඟාගෙන ඇත. නීතිය දඬුවමකට යටත් කොට ඇත. නීති උල්ලංගනය කරන අයට දඬුවම් ලබා දීම සිදු කෙරේ.

රීති යනු සමාජ හර පද්ධතියයි. රීති දඬුවමකින් පාලනය වන එකක් නොවේ. එය පාලනය කරන්නේ සමාජ අවඥඥාව විසිනි. මේ තත්වය උදාහරනයකින් පැහැදිලි කල හැකිය. තමා හදා වඩා දෙමව්පියන් දුබල වුවාට පසු දරුවන් විසින් මහමගට ඇද දැමීම, නීතිමය විවාහයකින් තොරව පවත්වාගෙන යන අනියම් සම්බන්ධකම් ආදී දේ සමාජය විසින් හොඳ යයි සම්මත කරගත් දේවල් නොවේ. සමාජය විසින් සම්මත කරගත් රීති සීමාවන් උල්ලංගනය කරන අය සමාජය විසින් පිළිකුලින් බැහැර කරනු ලබයි. එය සමාජ අවඥඥාව විසින් පාලනය කිරීමයි.

මේ අනුව අපට පැහැදිලි වන්නේ සංස්කෘතිය යනු සමාජ පාලනය කිරීමට ගැටුමකින් තොරව පවත්වාගෙන යාමට මිනිසා විසින්ම ගොඩනඟාගත් සංකල්පීය සංස්ථාපිතයන් බවයි. මිනිසා විසින් නිපදවාගන්නා ලද මේ සංස්කෘතිය තුළ පවතින ලක්ෂණ කිහිපයක් හඳුනාගත හැකිය. නිපදවාගත් මේ සංස්කෘතීන් රටින් රටට, කලාපයෙන් කලාපයට, ප්‍රදේශයෙන් ප්‍රදේශයට වෙනස් වන බවයි. ලෝකය එකම සංස්කෘතියක් තුළට ගත නොහැකිය. සංස්කෘතියට ස්වාභාවික හැඩයක් නැත. නිශ්චිත ආකෘතියක්ද නැත.

යම් පුද්ගලයෙක් හෝ සිද්ධියක් නිසා සංස්කෘතික ධාරාවක් ඇතිවිය හැකිය. මෙයට උදාහරණයක් දක්වන්නේ නම් එක් දහස් නමසිය හැට ගණන් වල අරියධම්ම නිමියන් විසින් හඳුන්වාදුන් බෝධි පුපා ක්‍රමය සමස්ථ බෞද්ධ සංස්කෘතිය තුළම පැතිරීගිය ආකාරය විමසා බලන්න.

කම්කරුවන් පිරිසකට වෙඩි තැබීමේ සිද්ධියක් නිසා ඇති වූ කම්කරු දිනය (මැයි දිනය) ලෝක සංස්කෘතියට එකතු වූ ආකාරය විමසා බලන්න. මේ අනුව පුද්ගලයන් හා සිද්ධීන් සංස්කෘතියටම බලපෑම් කරන බව පෙනී යයි. එසේම සංස්කෘතිය මිනිස් සමාජයට බලපෑම් කරන බව පෙනී යයි. ඉන්දියාව වැනි රටක ඇති කුල පිඩනය සලකා බලන්න. ස්ත්‍රියට හිමිව ඇති තත්වය විමසා බලන්න.

එසේම සංස්කෘතිය නිරන්තරව වෙනස් වෙමින් වර්ධනය වෙමින් පවතින එකක් බව පෙනී යයි. මිනිසුන්ට සිදුවන සිදුවීම් තවත් පිරිසකට ප්‍රකාශ කිරීමට නිසා කතන්දර බිහි විය. කතන්දර නිසා නවකථා කෙටිකථා බිහි විය. යම් සිදුවීමක් භාවානිගය ලෙස වචන වලට පෙරලීම නිසා කවි බිහිවිය. කවි නිසා ගීත බිහි විය. සංගීතය බිහි විය. නොනවතින ගීවැල් බිහිවිය. රූප සංගීතය බිහිවිය.

මේ අනුව අපට අවබෝධ වන්නේ සංස්කෘතිය යම් හේතූන් නිසා බිහි වී වර්ධනය වෙමින්, විකාශනය වෙමින් වෙනත් හැඩතල ගනිමින්, මුහුණුවර වෙනස් වෙමින් ගලා යන්නා වූ සංකල්පය ධාරාවක් වන බවයි. මිනිසා විසින් නිපදවාගත් මේ සංස්කෘතියට, ස්වභාවික හැඩයක් හෝ නිශ්චිත ආකෘතියක් නොමැත. එය මොහොතින් මොහොත වෙනස් වෙමින්, විකාශනය වෙමින්, පවතින සම්මුති බිඳ දමමින්, නව සම්මුති බිහි කරගනිමින් ගලා යන්නා වූ ප්‍රවාහයකි. මෙයට නිශ්චිත හැඩයක් හෝ ආකෘතියක් නැත. සංස්කෘතිය මිනිසා විසින් නිපදවාගන්නා ලද සංකල්පය සංස්ථාපිතයකි.

සංස්කෘතිය පිළිබඳ මේ සටහන තබන ලද්දේ ලෝකය නම් වූ බොරුව හඳුනාගන්නා සේද, පිවිතය නම් වූ බොරුව හඳුනාගන්නා සේද, ක්‍රියාව නම් වූ බොරුව හඳුනාගන්නා සේද, මුදල් යන බොරුව හඳුනාගන්නා සේද, මේ සංස්කෘතිය යන බොරුව හඳුනාගැනීමටයි. දැන් අපි මිනිසා විසින් නිපදවාගන්නා වූ මේ බොරුව මේ පීඩාකාරී උපකරණය මිනිසාට දුකක්, පීඩාවක්, අසහනයක්, ඇතිකරන ආකාරය විමසා බලමු.

මිනිසා විසින් අවිද්‍යාව තුළ මව්ගත් ලෝකය, ජීවිතය, සංස්කෘතිය, තුළ ද්වතාවයක් පවතියි. තනා ගන්නා වූ සංස්කෘතිය තුළ හොඳ යයි සම්මත කරගත් පිළිගත් සාධනීය පැත්තක් ඇත. හරක යයි සම්මත කරගත් නිෂේදනීය පැත්තක් ඇත. ලෝකය තුළ ජීවත් වන සියලුම මිනිසුන් මේ හොඳ දේවල් ඇසුරු කිරීමට, පරිහරනය කිරීමට, නිරන්තරයෙන් උත්සාහ කරයි.

සමාජ සම්මත හැඩය, වර්ණය, ලස්සන තමා තුළ නැතිනම් මිනිසා දුකට පත් වේ. සමාජ සම්මත හොඳ ආහාර පාන, ඇඳුම් පැළඳුම්, නිවාස, බෙහෙත් හේත්, තනතුරු ආදිය තමාට නොමැති නම් තමා දුකට පත් වේ. සංස්කෘතියෙන් සම්මත හොඳ යාන වාහන, සැමියන්, බිරින්දෑවරුන්, දරුවන්, තනාන්තර, සහතික ලබාගත නොහැකිව මිනිසා දුකට පත්වෙයි.

සමාජ සම්මතය විසින් අඩුවටිනාකමක් දී ඇති වස්තු, සිද්ධි, දේපළ, පුද්ගලයන් ඇසුරු කිරීමට මිනිසා ඒ කරම් කැමැත්තක් නොදක්වයි. මිනිසා විසින් ඇසුරු කරන පුද්ගලයන්, ආහාර පාන, ඇඳුම් පැළඳුම්, බෙහෙත් හේත්, යාන වාහන ආදී සියල්ලම නිර්මාණය වී ඇත්තේ සතර මහා ධාතුන් සංයුක්ත වීමෙනි. මේ වස්තූන්ට හොඳ හරක ලෙස වටිනාකමක් දී ඇත්තේ මිනිසාගේ මනස විසිනි. පොදු සම්මුතියෙන් බිහි කරගන්නා වූ සංස්කෘතිය විසිනි.

මේ අවබෝධය ඇති පුද්ගලයෙකුට මේ සංස්කෘතිය නිසා දුකක්, පීඩාවක් හට ගත නොහැකිය. ඒ භාහිරය තුළින් ගන්නා වූ ආහාරපාන වල, ඇඳුම් පැළඳුම් වල, නිවාස වල, බෙහෙත් හේත් වල, හොඳත් හරකත්, ප්‍රිය අප්‍රිය භාවයත්, ගුණ අගුණයත්, ලස්සන-අවලස්සන ස්වභාවයත් තමාට නොමැති නිසාය. ඒ සියල්ලම සතර මහා ධාතුන්ගේ සංයුතියෙන් බිහි වී ඇති බව තමාට වැටහෙන නිසාය. ඒවාට හැඩයක්, ගුණයක්, වටිනාකමක් දෙන්නේ තමාගේ මනසින් බව දන්නා නිසාය.

මිනිසාගෙන් පරිහානි කර සත්වයින්ට මේ සංස්කෘතිය මිනිසාට තරම් පිඩනයක් ඇති නොකරයි. ඒ උන් තම සිවිපසය සපයා ගැනීමේදී, ඒවායේ හොඳ නිකර ගැන මිනිසා තරම් සැලකිල්ලක් නොදක්වන නිසාය. මේ අනුව අපට තේරුම් යන්නේ මිනිසා විසින් අවිද්‍යාව හේතුවෙන් නිපදවාගත් මේ සංස්කෘතිය මිනිසාටම විලංගුවක් වී ඇති බවයි. දුකක්, පීඩාවක්, අසහනයක්, උදාකර දී ඇති බවයි.

ඔබට දුකින්, පීඩාවෙන්, අසහනයෙන්, කලකිරීමෙන්, නිදහස් වී පිවිත සැනසිල්ල උදාකරගැනීමට නම්, මේ සංස්කෘතිය නැමති බොරුව වටහා ගැනීමට සිදුවෙයි. මේ සටහන තැබුවේ ඒ වෙනුවෙනි.

අධ්‍යාපනය යනු කුමක්ද?

"ශ්‍රාවකයිනි, ම විසින් ක්ෂේම වූ, සුරක්ෂිත වූ සුව සේ ප්‍රිතියෙන් පිවත් විය හැකි පිවන මාර්ගය විවෘත කොට දී ඇත. වැරදි මග වසා දමා ඇත. අධ්‍යාපනයේ මූලික හරය විය යුත්තේ දරුවාට ඔහුගේ පිවිත කාලයේදී සුඛිත මුදිතව සමඟියෙන් සමාදානයෙන් සතුටින් පිවත් වීමට අවශ්‍ය අවබෝදය හා ශික්ෂණය ලබා දීමයි."

- බුදු පියාණන්වහන්සේ

අධ්‍යාපනය යන වචනයට සම්මුති ව්‍යවහාරය තුළ දී ඇති අදහස් වන්නේ ඉගෙනීම, ඉගැන්වීම, හැදෑරීම, දැනගැනීම ආදියයි. නමුත් අප විසින් අධ්‍යාපනය ලබා ගන්නා විට, අධ්‍යාපනය ලබා දෙන විට, ලබාගන්නේ කුමන අධ්‍යාපනයක්ද, ලබාදෙන්නේ කුමන අධ්‍යාපනයක්ද පිළිබඳව අවබෝධ කර ගත යුතුය.

අධ්‍යාපනය යන වචනයට සීමාවක් නොමැති නිසා සෑම අංශයකම දැනුම ලබා දීම අධ්‍යාපනය ලෙස පිළිගැනේ. උදාහරණ ලෙස භාෂා දැනීම ලබාදීම, පරිඝණක දැනීම ලබා දීම, ගණිතමය විද්‍යමය දැනුම ලබා දීම, කලාව පිළිබඳ නීතිය පිළිබඳ දැනුම ලබාදීම අධ්‍යාපනය ලෙස සලකයි. පුළුල් ලෙස ගතහොත් ලෝකය හා ලෝකයේ පවතින දේවල් පිළිබඳ දැනුම ලබා දීම අධ්‍යාපනය ලෙස පිළිගැනේ.

වර්තමානයේ සමස්ථ ලෝකයේම මෙම අධ්‍යාපනය ලබාදීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ සිදු කරන්නේ සමාජය අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමට අවශ්‍ය ඒ ඒ පුද්ගලයින් නිර්මාණය කර ගැනීම පමණි. සමාජය වූ කලී ඉතා පුළුල් වූ යාන්ත්‍රණයකි. එය පවත්වාගෙන යාමට විවිධ ආකාරයේ දැනුම ඇති පුද්ගලයින්, විවිධ හැකියාවන් ඇති පුද්ගලයින් බිහිකර ගැනීම අනිවාර්යෙන්ම කල යුතුය. සමාජයේ කටයුතු ලිඛිතව පවත්වාගෙන යාම සඳහා භාෂා දැනුම ඇති ලිපිකරුවන් අවශ්‍ය වේ. දැනුම ලබා දීමට

ගුරුවරුන් අවශ්‍ය වේ. ඉදිකිරීම් කිරීමට ඉංජිනේරුවන්, තාක්‍ෂණ ශිල්පීන් අවශ්‍ය වේ.

මේ ආකාරයට මේ යාන්ත්‍රණය පවත්වාගෙන යාම සඳහා වෛද්‍යවරුන්, නිතිඥඥයින්, විද්‍යාඥයින්, ගණකාධිකාරීවරුන්, ටියදුරන්, තාක්‍ෂණ ශිල්පීන් ආදී සෑම ක්ෂේත්‍රයකම ඒ ඒ දැනුම ඇති, පුහුණුව ඇති පුද්ගලයින් නිර්මාණය කර ගැනීම අවශ්‍ය වෙයි. මේ අනුව බලන විට ලෝකයේ සෑම තැනම අධ්‍යාපනය ලබාදීම ලෙස කර ඇත්තේ මේ සමාජ යාන්ත්‍රණයට අවශ්‍ය පුද්ගලයන් නිර්මාණය කිරීමයි. මේ සමස්ථ ක්‍රියාවලියම අධ්‍යාපනය ක්‍රියාවලියක් නොව සංස්කෘතික සත්වයන් බිහි කිරීමේ සංස්කෘතික කරන ක්‍රියාවලියක් ලෙස පෙන්වා දිය හැකිය.

සමාජය අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාම සඳහාත්, සමාජය තුළ ඇතිවන ගැටළු නිරාකරණය කරමින් කාර්යක්ෂමව මේ යාන්ත්‍රණය පවත්වාගෙන යාම සඳහා අවශ්‍ය පුද්ගලයන් නිර්මාණය කිරීමේ මේ ක්‍රියාවලිය අධ්‍යාපනය ක්‍රියාවලියක් නොව, සමාජයට සම්පත් දායකයින් බිහි කරගැනීමේ ක්‍රියාවලියකි. සමාජය සංස්කෘතිකකරණය කිරීමේ ක්‍රියාවලියකි.

කුඩා ළමයාගේ සිට මහල්ලා දක්වා මේ අධ්‍යාපනය ක්‍රියාවලිය ලබාදෙන ආකාරය විමසා බලමු. මුලින්ම පෙරපාසළට ඇතුළත් කරන දරුවාට උගන්වන්නේ මොනවාද? ඔහුට ලබාදෙන්නේ ආහාර පාන ගන්නා ආකාරය, සමාජයේ හැසිරෙන ආකාරය හා සිරිත් විරිත් පිළිබඳව පුහුණුවකි. ඉන් පසුව පාසළට ඇතුළත් වන දරුවාට සමාජය හා එය තුළ හැසිරිය යුතු ආකාරය පිළිබඳව වැඩිදුර පුහුණුවක් ලබාදෙයි. ඉන්පසුව ඔහුට ලිඛිත හා වාචික වශයෙන් භාෂාව පිළිබඳව දැනුමක් ලබාදෙයි. මේ වන විට ළමයා සමාජය පවත්වාගෙන යාමට අවශ්‍ය සංස්කෘතික සත්වයෙක් බවට පත්කර අවසන්ය.

ඉන්පසුව මේ අධ්‍යාපනය ක්‍රියාවලිය තුළින් කරන්නේ සමාජයට අවශ්‍ය වෘත්තිකයන් බිහිකිරීමේ ක්‍රියාවලියයි. මෙහිදී සමාජයට නව සොයාගැනීම්

කිරීම සඳහා විද්‍යාඥයින්ද, ලෙඩ රෝග සුවපත් කිරීම සඳහා වෛද්‍යවරුන්ද, ලිඛිත කටයුතු පවත්වාගෙන යාම සඳහා ලිපිකරුවන්ද, ඉගෙන්වීම සඳහා ගුරුවරුන්ද, නඩු විසඳීම සඳහා විනිශ්චකාරවරුන් හා නීතිඥයින්ද, තාක්ෂණ ශිල්පීන්, කලාකරුවන්, ගණකාධිකාරවරුන් ඇතුළු සමාජයට අවශ්‍ය වෘත්තිකයින් හා අවශ්‍ය පුද්ගලයන් බිහි කිරීම සිදු කරයි.

පෙර පාසළ, පාසළ, විශ්ව විද්‍යාල, පෞද්ගලික අධ්‍යාපන ආයතන, කාර්මික විද්‍යාල ආදී සෑම ආයතනයකින්ම කෙරෙන්නේ මේ සංස්කෘතිකකරන ක්‍රියාවලියයි. වෘත්තිකයන් බිහිකිරීමේ ක්‍රියාවලියයි. පවතින මේ අධ්‍යාපනය මිනිසාට ඇති ගැටළු විසඳන මිනිසාට සතුට උපදවන අධ්‍යාපනය ක්‍රමයක් නොව ප්‍රශ්න ගැටළු වැඩිකරන දුක පීඩාව උපදවන අධ්‍යාපනය ක්‍රමයකි. මේ අධ්‍යාපනයේ පිහිටෙන් මිනිසා දියුණුව, සංවර්ධනය නැමති මායාව පසුපස හඹාගොස් මිනිසාට පිවිසීමේ විය නොහැකි මට්ටමකට ලෝකය විකෘති කර විනාශ කර ඇත. ඉදිරියට ඇත්තේ ඒවායේ වල භුක්ති විඳීමටයි.

වර්තමානයේ අධ්‍යාපනය තුළ ඇතිකර ඇති තරඟය නිසා ළමා පරපුර මෙන්ම දෙමව්පියන්ද අසහනකාරී විකෘති තත්ත්වයකට පත්කර ඇත. අධ්‍යාපනය තුළින් ගොඩනැගිය යුතු සාමූහිකත්වය, අනාගතය සහයෝගිතාවය වැනි මානුෂිකාංග වෙනුවට මිලේට්ස්ත්වය ඉස්මතු වී ඇත. වී භාග නිසා තරඟය වැඩි වී පීඩාව වැඩි වී ඇත. මේ අධ්‍යාපනය ක්‍රමය ඉතා කෙටි කලක් තුළ වෙනස්වන අධ්‍යාපන ක්‍රමයකි. නිවැරදි අධ්‍යාපනය ක්‍රමයක් නම් කලින් කලට වෙනස් වීමක්, වෙනස් කිරීමක් අවශ්‍ය නොවේ. මින් අවබෝධ වන්නේ මේ අධ්‍යාපනය ක්‍රමයේ අදුරුදර්ශී භාවයයි.

ඊළඟ ප්‍රශ්නය වන්නේ අධ්‍යාපනය ක්‍රමය හා දිය යුතු අධ්‍යාපනය කුමක්ද යන්න තීරණය කරන්නේ කවිද යන්නයි. වර්තමානයේ සිදුවන ක්‍රියාවලිය නම් ඛටතිර රටවලට ගොස් ඒවායේ යල්පැන ගිය අධ්‍යාපනය ක්‍රම සහ විධි මෙරටට ගෙනවිත් ඒවා ඇසුරින් විශය නිර්දේශ සැකසීමයි,

පෙළපොත් සැකසීමයි. මේ ක්‍රම සහ විදි එම රටවල අසාර්ථක වී අතහැර දැමූ ඒවාය. ඉතා විශාල ධනයක් වියදම් දරා ක්‍රියාත්මක කරන මේ ව්‍යාපෘති ඉතා කෙටි කලකින් අහෝසි කර තවත් අළුත් ව්‍යාපෘති හඳුන්වාදෙයි. අධ්‍යාපන ක්‍රියාවලිය තුළ සිදුවන්නේ මෙවැනි අදුර දර්ශී වැඩපිළිවෙලකි.

වර්තමානයේ පවතින අධ්‍යාපනය අවිච්ඡි අකුරු තුස්තවාදයකි. ඉගෙන ගන්නා ළමයාට කිසිදු අදාලත්වයක් නැති, පිවිතයට කිසිදු අදාලත්වයක් නැති විකෘති වූ ආකල්ප, සංකල්ප, න්‍යායන් අධ්‍යාපනය හරහා ලබා දෙයි. මෙය අවිච්ඡි අකුරු මගින් පොත්පත් හරහා දෙන්නා වූ බලහත්කාරී චුත්, තුස්තවාදී චුත්, වැඩ පිළිවෙලකි. අප විසින් අවධානය යොමු කළ යුතුව ඇත්තේ අධ්‍යාපනය යන වචනයට මීට වඩා අරුතක් ලබා දීමට කටයුතු කිරීමයි. සමස්ථ ලෝකයත්, එහි පෘතග්පන සත්වයාත් පිළිබඳව ගැඹුරු අවබෝධයක් ලබා දීම අධ්‍යාපනය තුළින් කළ හැකිය.

මිනිසාට ඇතිවන ප්‍රශ්න ගැටලු විසඳාගෙන සතුටින් පිවිතය පවත්වාගෙන යාමට උපකාරී වන අවබෝධයක් ලබා දීම අධ්‍යාපනය සතු වගකීමකි. මීට අවුරුදු 2600 කට පෙර ලෝකයට පහළ වූ එකම ශ්‍රේෂ්ඨ අධ්‍යාපනඥඥයයා වන බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් මිනිසුන්ට දිය යුතු අධ්‍යාපනය පිළිබඳව ඉතා සාර්ථක වැඩපිළිවෙලක් ඉදිරිපත් කර ඇත. උන්වහන්සේ තිලොවටම ගුරු වූ උතුමෙකි. මේ ධර්ම අධ්‍යාපනයෙන් ඕනෑම කෙනෙකුට ඇති ඕනෑම ප්‍රශ්නයක් විසඳාගත හැකිය. සියලු දෙනාම සොයන සුවය සතුට නිවන ලබා ගැනීමට මේ අධ්‍යාපන ක්‍රමයෙන් හැකිවේ.

ලෝකය තුළ පවතින අධ්‍යාපනය ක්‍රමය වසරින් වසරට වෙනස් වුවත්, අලුත් වුවත් මේ අධ්‍යාපනය ක්‍රමය තව අවුරුදු ලක්ෂයක් ගියද, එකම අකුරකින් හෝ වෙනසකට භාජනය නොවේ. එය සර්ව කාලීන අධ්‍යාපන ක්‍රමයකි. මේ අධ්‍යාපනය ක්‍රමය තුළ සිදු කෙරෙන්නේ ලෝකයත්, සත්වයාත් හටගැනීම, පැවතීම හා නැතිවියාම පිළිබඳව විග්‍රහ කිරීමයි. මේ සියල්ලම

අවිද්‍යාව නිසා හටගන්නා බවත්, අවිද්‍යාව නිසා පවතින බවත්, සියල්ලම හේතුවලයක් නිසා හටගන්නා බව උගන්වයි. පුද්ගලභවයත්, ලෝකයත් ක්‍රියාකාරීත්වයක ඵලයක් බව පෙන්වාදෙයි. මේ සියල්ලම දුකක් බවත් මින් මිදිය හැකිබවත් පෙන්වාදෙයි. එයට ප්‍රයෝගික වැඩ පිළිවෙලක්ද උගන්වා ඇත.

බුදු පියාණන්වහන්සේගේ මේ අධ්‍යාපන ක්‍රමය හැදෑරුවහොත් අනිවාර්යයෙන්ම පුද්ගලයාට ඇති සියලුම ප්‍රශ්න විසඳාගත හැකිය. තමා තුළ ඇති දුක, පීඩාව, කනස්සල්ල දුරු කරගත හැකිය. නමුත් අද වන විට පත්ව ඇති බේදජනක තත්වය නම් මේ ශ්‍රේෂ්ඨ අධ්‍යාපන ක්‍රමය වර්තමාන අසාර්ථක අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ කොටසක් කරගෙන තිබීමයි. අද ලෝකය පුරාම විශ්ව විද්‍යාල වලත්, පාසල් වලත්, දහමි පාසල් වලත්, පිරිවෙත් වලත් බෞද්ධ දර්ශනය හා බෞද්ධ ආගම උගන්වනු ලබයි. නමුත් මේ කිසිම ආයතනයකින් රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් හෝ මාර්ගචල ලාභියෙකු මේ දක්වා බිහි වී නොමැත. බිහිවන්නේද නැත.

අද වන විට මේ ශ්‍රේෂ්ඨ දර්ශනය දැනුම ලබාගෙන විභාගය පාස්වන්නට හා රැකියාවක් ලබාගැනීමට පමණක් සීමා වී ඇත. ලෝකය තුළ කර ඇති බරපතලම අපරාධය මෙයයි. මේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය හැදෑරීමෙන් ඕනෑම කෙනෙකුට තමාගේ ජීවිතය තුළ ඇති ප්‍රශ්න ගැටලු සියල්ලම විසඳාගෙන දුකින් මිදී තම ජීවිත සැකසිල්ල උදාකර ගැනීමට හැකිවෙයි. හෙට උදෑසන ඉර පැයීමෙන් ලෝකය ඵලිය වන්නේ කෙසේද, ඵලෙසම මේ බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පුද්ගලයාගේ ජීවිතයද ආලෝකමත් වන්නේය.

විද්‍යා යනු කුමක්ද?

"තණ්හාය ජායති සෝකෝ - තණ්හාය ජායති භයං"

තණ්හාය විජ්ජමුත්තස්ස - නත්ථි සෝකෝ කුතෝ භයං?"

- ධම්ම පදය

තෘෂ්ණාවෙන් ශෝකය හට ගනියි. තෘෂ්ණාව නිසා ඩිය හට ගනියි.
තෘෂ්ණාවෙන් මිදුණු තැනැත්තාට ශෝකයක් නොමැත. ඩියක් කොයින්ද?

මීට අවුරුදු 2600 කට පෙර බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් "විද්‍ය" උදපාදි යන වචනය භාවිතා කර ඇත. ඒ බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කරගන්නා වූ පුද්ගලයා තුළ ඇතිවන අවබෝධතා මට්ටමක් වශයෙනි.

"පුබ්බෙ අනුසස්සතෙසු ධම්මෙසු, චක්ඛං උදපාදි ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලෝකො උදපාදි "

- ධම්මචක්කපචත්ත සූත්‍රය

පෙර නොඇසූ මේ ධර්මය ඇසීමෙන් පෙනීමේ ශක්තියත්, ඥාණ ඇසත්, ප්‍රඤ්ඤා ඇසත්, විද්‍ය ඇසත් ඒ හේතුවෙන් ආලෝකයත් උදාවන බව මෙහි අදහසයි.

විද්‍යා යන වචනයේ අදහස විනිවිද දැකීම යන්නයි. ඒ වස්තුව හෝ සිද්ධිය විද බැලීමයි, විනිවිද දැකීමයි. ඒ පිළිබඳ පූර්ණ අවබෝධයට පත් වීමයි. පරික්ඤා, පරිඤ්ඤෙයි මට්ටමට පැමිණීමයි. මේ තත්වයට පත් වූ කෙනෙකුට කිසිදු දෙයක් පිළිබඳව සැකයක්, ගැටලුවක් හට නොගනියි. වෙන කෙනෙකුගෙන් අසා දැනගැනීමක් අවශ්‍ය නැත. ඔහුට සමස්ථයම විනිවිද පෙනේ. එය විද්‍ය උදපාදි තත්වයයි. විනිවිද දැකීමේ ඥාණ ශක්තියයි.

නමුත් ලෝකයා මේ විද්‍යාව යන වචනය පාවිච්චි කරන්නේ මිනිසාගේ ලෞකික ජීවිතය සැපවත් කිරීමට යොදා ගන්නා මාධ්‍යයක් ලෙසටයි. මිනිසාගේ සුඛ විභරණය සඳහා යන්ත්‍ර සූත්‍ර මෙවලම් තැනීම විද්‍යාව ලෙස විග්‍රහ කර ඇත. සඳට හෝ අඟහරු ලෝකයට යාම විද්‍යාවේ දියුණුව යයි අර්ථකථනය කර ඇත. මෙය විද්‍යාව නොව තාක්ෂණයයි. අප විද්‍යාව ලෙස හඳුනාගත් අදහසත්, ඛට්ටි විද්‍යාව, විද්‍යාව ලෙස විග්‍රහ කරන අදහසත් වකිනෙකට නොගැලපෙන ප්‍රතිපක්ෂ වූ අදහස් බවට පත් වේ. විද්‍යාව අවශ්‍ය වන්නේ සියල්ලම යථා පරිදි අවබෝධ කරගෙන නිවන් දැකීමටය. තාක්ෂණය අවශ්‍ය වන්නේ මිනිසාගේ කාම ශක්තිය දියුණු කර සසරට ඇලවීමටය.

අද මුළු ලෝකයම මේ විද්‍යාව තාක්ෂණය දෙක පටලවාගෙන සිටී. විද්‍යාවෙන් කෙරෙන්නේ යම් වස්තුවක් හෝ සිද්ධියක් විනිවිද දැක ඒ පිළිබඳ අවබෝධයකට පැමිණීමයි. නමුත් තාක්ෂණයෙන් කෙරෙන්නේ මිනිසාගේ ජීවන ක්‍රියාවලිය පහසුකර ගැනීම සඳහා මෙවලම් හා ක්‍රම සොයාගැනීමයි. උදාහරණයක් ලෙස ආහාර නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට යොදාගන්නා යන්ත්‍ර සූත්‍ර නිපදවීම, යාන වාහන නිපදවීම, පාන තාක්ෂණික ක්‍රම සොයාගැනීම, සන්නිවේදන උපකරණ තැනීම මේ තාක්ෂණික ක්‍රියාවලිය විසින් සොයාගන්නා ලද, තනාගන්නා ලද උපකරණයි.

මේ අනුව විද්‍යාවත් තාක්ෂණයත් අතර වෙනස පැහැදිලිව අවබෝධ කරගත හැකිය. මිනිසාගේ සුඛ විභරණයට කියමින් තාක්ෂණික දියුණුවෙන් මිනිසා විසින් නිපදවාගත් මේ මෙවලම් වලින් සමාජයට ලැබුණු දායාද වීමට බැලිය යුතුය. මේ තාක්ෂණික දියුණුවට පෙර යුගයේ මිනිස් සමාජය තුළ තිබූ සරල ජීවන රටාව මිනිසුන්ගේ මානසික සමබරතාව මේ තාක්ෂණික දියුණුවෙන් පසු මුලුමනින්ම විනාශ කර දමා ඇත. මුළු සමාජයම දුකකට, පීඩාවකට, අසහනයකට, ඇද දමා ඇත. ඒ කාලයේ මිනිසුන්ට තිබුණේ සරල ප්‍රශ්න කිහිපයක් පමණි. ඒ ආහාර ඇඳුම් පැලඳුම් වැනි සරල ප්‍රශ්නයයි. නමුත් තාක්ෂණික ප්‍රාතිභාරයෙන් පසු තාක්ෂණයට

පින්සිදු වන්නට මිනිසා මහා ප්‍රශ්න ගොඩකට ඇද දමා ඇත. පෙරට වඩා මිනිසා දුකකට, පීඩාවකට, අසහනයකට පත් කර ඇත.

මුල් කාලයේ මිනිසාට තිබුණේ කුසගින්න සහ වයසට යාමයි. විද්‍යවේ දියුණුව නිසා නිරෝගි සෞඛ්‍ය සම්පන්න ජීවිතයක් ගතකළ මිනිසා සෞඛ්‍ය තත්වයෙන් පිරිහුණු රෝගීන් පිරිසක් බවට පත් කර ඇත. බටහිර වෛද්‍ය විද්‍යාව මගින් රෝගීන් සුවපත් කිරීම භාස්කමක් ලෙස ඔබට සිතිය හැකිය. නමුත් එය බටහිර වෛද්‍ය විද්‍යාවට පමණක් නොව පෙරදිග ආයුර්වේදයටද එය ඊට සාර්ථකව කළ හැකිය.

එම වෛද්‍ය ක්‍රම හා බෙහෙත් සොයාගත්තේ මිනිසුන් රෝග සුවකර ගැනීමට විවිධ බෙහෙත් ගනිමින් අත්හදා බැලීම් කරන විටය. ඕනෑම රටක ඕනෑම ප්‍රදේශයක ජීවත්වන මිනිසුන් තමන්ට ආවේනික වූ වෛද්‍ය හා ඖෂධ ක්‍රමවේදයක් ගොඩනඟාගෙන ඇත. මිනිසෙකු රෝගී වූ විට ප්‍රතිකාරයෙන් කෙරෙන්නේ රෝගය සුව කරගැනීමට ශරීරය ඇතුළත සිදුවන ක්‍රියාවලියට සංයෝගය දීමක් පමණි. එසේ නොමැතිව ගන්නා බෙහෙතෙන් සුවපත් වනවාය යන්න විශ්වාස කිරීම මිත්‍යාවකි.

ශරීරය යම් රෝගී තත්වයකට පත් වූ විට ශරීරය තුළම එම තත්වයෙන් මිඳීම සඳහා ක්‍රියාවලියක් සංවිධානය වේ. එය බෙහෙත් ගත්තත් නැතත් අනිවාර්යයෙන්ම සිදුවන ක්‍රියාවලියකි. ඖෂධයෙන් කෙරෙන්නේ එයට සංයෝගය දීමක් පමණි. ගන්නා ඖෂධයෙන් රෝගය සුව වේ නම් ඕනෑම තත්වයේ සිටින රෝගියෙකු සුවපත් කිරීමට වෛද්‍ය ක්‍රමයට හෝ ඖෂධයන්ට ප්‍රථමත් විය හැකිය. මිනිසුන් මිය නොයා පවත්වාගෙන ගැනීමට හැකිවිය යුතුය. මිනිසාට පවත්වන කිසිදු වෛද්‍ය ක්‍රමයකට මේ භාස්කම කළ නොහැකිය. ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට දර්ශනයකට, සංකල්පයකට, සමාජයට බලපෑම් කළ හැකි සීමාවක් තිබේ. බටහිර විද්‍යාව යයි කියන්නා වූ තාක්ෂණ විධික්‍රමය විසින් පැවත වූ ප්‍රාතිභාර්යය දැන් අවසන්ය. මේ සමාජය තිරනාත්මක ආකාරයකින් වෙනස් කළ හැකි තවත්

අළුත් සොයාගැනීමක් කිරීමට මේ ක්‍රමයටවත්, මේ පුද්ගලයන්ටවත් නොහැකිය.

බටහිර විද්‍යාව යයි කියන්නා වූ මේ විධි ක්‍රමය පසුගිය අවුරුදු 500 තුළ ලෝකයට කලා වූ විනාශය වචන වලින් විස්තර කළ නොහැකිය. මහපොළව තුළ තිබූ බහිෂ් සම්පත් විනාශ කොට දමා ඇත. ගංගා, මුහුදු, ඇළ දොළ දූෂණය කර ඇත. වාතයද අපවිත්‍ර කොට ඇත. අධික පරිභෝජනයකට මිනිසා හුරු කොට කායික හා මානසික වශයෙන් රෝගී තත්වයකට පත්කොට ඇත. මිනිසාට මේ මිනිත්වය පිවිසීමට හුසුදුසු තැනක් බවට පත්කොට ඇත. තව ඉතා කෙටි කලකින් මුලු ලෝක ජනතාවටම මීට වන්දි ගෙවීමට සිදුවනු ඇත. මේ අනුව මෙය විද්‍යාවකට වඩා අවිද්‍යාවක් වන බවට තේරුම් යනු ඇත.

විද්‍යාව මත බිහි වූ සංවර්ධනය යනු ස්වාභාවිකව නිර්මාණය වී ඇති සතර මහා ධාතුන්ගේ සාමාන්‍ය පවතින ස්වභාවය විකෘති කිරීමකි. දූෂණය කිරීමකි. අවුරුදු කෝටි ගණනක් තිස්සේ නිර්මාණය වූ කළු ගල් පර කඩා පාරවල් සෑදීමත්, පෘථිවියේ පැවැත්මට බිහි වී ඇති බොර තෙල් තට්ටුව විනාශ කිරීමත් සංවර්ධනය නොවේ. මෙය පරිසර සමතුලිතතාවය විනාශ කිරීමකි. ස්වාභාවික විපත් ඇතිවීමට හේතුවකි.

ශිෂ්ටාචාර ගොඩ නැගෙන්නේ බලශක්තිය පදනම් කරගෙනය. බල ශක්තිය නිපදවීම සඳහා විවිධ දේවල් පදනම් කරගනී. සෑම විටම සෑම තැනම සිදු වන්නේ ශක්තිය පරිවර්ථනය කිරීමකි. සමස්ථ ක්‍රියාවලියම පිවිසීම වීමට බලය අවශ්‍ය කරයි. ක්‍රියාව යනු බලය ස්වරූප ගැන්වීමකි. බලය ලබා ගැනීමට නම් ශක්තිය පරිවර්ථනය කළ යුතුය. ඉතිහාසයේ කර ඇත්තේ සූර්යය ශක්තිය, ශබ්ද ශක්තිය වැනි දේ බලය බවට පරිවර්ථනය කිරීමයි. අවාසනාවකට මෙන් නූතන ශිෂ්ටාචාරය ගොඩ නගා ඇත්තේ බොර තෙල් දහනය මතය. මේ ශිෂ්ටාචාරයේ විනාශය සිදු වන්නේද මේ නිසාමය.

මේ තාක්ෂණික විධි ක්‍රමය රඳා පවතින්නේ බලශක්තිය පදනම් කරගෙනය. එනම් ඉන්ධන දහනය මතය. මේ ඉන්ධන ලබාගන්නේ මහපොළව අභ්‍යන්තරයෙනි. අවුරුදු කෝටි ගණනක් තිස්සේ ස්වභාවිකව නිර්මාණය වූ මේ බොරතෙල් හා ගැස් තට්ටු අවුරුදු සියයක් තිස්සේ පාරිභෝජනය කොට දැන් අවසන් අඩියට ලඟා වී ඇත. දිනකට තෙල් බැරල් කෝටි සියයකට ආසන්න ප්‍රමාණයක් දහනය කර දමන බව ගණන් බලා ඇත. මේ දහන ක්‍රියාවලිය නිසා මිනිසාට ජීවත් වීමට නොහැකි මට්ටමට වාතලද දූෂණය කර අවසන්ය.

දෛනිකව පාරිභෝජනය කරන ප්‍රමාණයට මේ ඉන්ධන නැවත නිෂ්පාදනයක් නොවනු ඇත. පෘථිවියේ පැවැත්ම සඳහා ස්වභාවිකව නිර්මාණය වී ඇති මේ බොරතෙල් තට්ටුවෙන් තව ඉතිරි වී ඇත්තේ ඉතා ස්වල්පයක් පමණි. මේ ක්‍රියාවලිය තවදුරටත් පවත්වාගෙන ගියහොත් මුළු ලෝකයටම වන විනාශය තව ටික කලකින් සියලු දෙනාටම දැක බලාගත හැකි වනු ඇත.

මහපොළව අභ්‍යන්තරයේ ඇති ලාවා කොටසේ උෂ්ණත්වය සෙන්ටිග්‍රේඩ් අංශක 3000 කට අධිකය. බොරතෙල් ගැස් තට්ටුව නිර්මාණය වී ඇත්තේ මේ උෂ්ණත්වය පාලනය කිරීම සඳහාය. අධිකව මේවා ඇඳීම නිසා පොළව අභ්‍යන්තරයේ නිස් අවකාශයක් ඇතිව ඇත. තවදුරටත් මේ ක්‍රියාවලිය පවත්වාගෙන ගියහොත් මේ ලාවාචල උෂ්ණත්වය දරාගත නොහැකිව ඊට ඉහළින් පවතින පාෂාණ තට්ටුව පුපුරන්නට පටන් ගනු ඇත. එවිට භූමිකම්පා සහ සුනාමි තර්ජන වලට නිරන්තරයෙන් මුහුණ දීමට සිදුවනු ඇත.

එසේම මේ විද්‍යුත් විසින් සාදාදෙන ලද අවි ආයුධ හා න්‍යෂ්ටික ආයුධ පාවිච්චි කිරීමේ අනතුරක් ලෝකය තුළ ඇත. මෙවන් තත්වයන් ඇති වුවහොත් එය සමස්ථ ලෝක විනාශයටම බලපානු ඇත. මිනිසා විසින් සාදා ගන්නා ලද පාන වෙනස් කරන කෘතිම ආහාර හා කෘමිනාශක හේතුවෙන් මිනිසුන් රෝගීන් බවට පත්කර ඇත.

බටහිර විද්‍යාව යයි කියන්නා වූ මේ වැඩපිළිවෙල විසින් සමස්ථ ලෝකයටත්, ලෝකය තුළ ජීවත් වන මිනිසාටත් කර ඇති හානියෙන් ලෝකයා මුදවා ගැනීමට කිසිදු ජගතෙකුට නොහැකි වනු ඇත. මේ විනාශයෙන් ගැලවීමට කිසිදු ක්‍රමයක්ද, මාර්ගයක්ද නැත. මෙය ආපස්සට හැරවිය නොහැකි ක්‍රියාවලියකි. විනාශයෙන් අවසන් වන ක්‍රියාවලියකි. ස්වභාව ධනමට එරෙහි වීම යනු, එය විනාශ කිරීම යනු මවකගේ කුස තුළ සිට මව විනාශ කිරීමට උත්සාහ දැරීමකට සමානය. මිළඟ ප්‍රතිඵලය වන්නේ මානව සමාජය විනාශ වී යාමයි.

බටහිර විද්‍යාව යයි කියන්නා වූ මේ විධික්‍රමය පදනම්ව ඇත්තේ ඉන්ද්‍රිය සංජනනය මතය. මෙය ඉන්ද්‍රිය බද්ධ ඥාණයකි. ඉන්ද්‍රිය සීමාවන් ඉක්මවා යන්නා වූ දැනුමක් ලබා ගැනීමට නම් මේ විද්‍යාව අසමත්ය. මේ විද්‍යාව කෙතරම් දියුණු කලත් ලෝකය පිළිබඳව හෝ සත්වයා පිළිබඳව යථාභූත ඥාණයක් ලබාගැනීමට නොහැකි වනු ඇත.

පර්යේෂණ, නිරීක්ෂණ, නිගමන නොකලාට අතින්ද්‍රිය ඥාණ උපදවාගත් පුද්ගලයෙකුට මේ විශ්වය පිළිබඳ රහස්, අතැඹුලක් සේ දැනගත හැකිය, විස්තර කල හැකිය. තව අවුරුදු ලක්ෂ ගණනක් පර්යේෂණ කලද විශ්වය පිළිබඳ යථාභූත දැනුම ලබාගැනීම මේ විද්‍යාවට නොහැකි වනු ඇත.

බටහිර විද්‍යාව යයි කියන්නා වූ මේ තාක්ෂණ විධි ක්‍රමයට යන්ත්‍ර සූත්‍ර මෙවලම් ඕනෑතරම් නිෂ්පාදනය කල හැකිය. අභහරු ලෝකයට යා හැකිය. එහෙත් මිනිසුන්ගේ ප්‍රශ්න විසඳීමට නොහැකිය. මිනිසුන්ගේ දුක සංසිඳවීමට නොහැකිය. මේ විද්‍යාව දියුණු වන්නට, දියුණු වන්නට සිදුවනුයේ මිනිසාගේ පරිහානිය වැඩි වීමයි. මේ විද්‍යාවේ සියලු සොයාගැනීම්, උපකල්පන, උපන්‍යාසය කලින් කලට වෙනස් වෙයි. අද තිබෙන විද්‍යාව තව කලකදි අවිද්‍යාව වනු ඇත. මෙහිදි ඇසිය යුතු ප්‍රශ්නය වන්නේ මෙවැනි විද්‍යාවක ඇති ඵලය කුමක්ද යන්නයි.

නමුත් අවුරුදු 2600 කට පෙර බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් ඉදිරිපත් කළ විද්‍යමය වැඩපිළිවෙල එකදු අකුරකින් වෙනස් නොවී සර්වකාලිනව පවතිනු ඇත.

බටහිර විද්‍යාව නැමති මේ ක්‍රියාදාමය ආරම්භයේ සිටම කර ඇත්තේ මිනිසා අධි පරිභෝජනයකට යොමු කිරීමයි. මිනිසාගේ රාග, ද්වේශ, මෝහ, අවිද්‍යාව දියුණු කිරීමයි. මිනිසා සැප සම්පත් පසුපස අසීමිතව හඹායෑමට පුරුදු කොට මිනිසා කායික හා මානසිකව ඉතා දුක්ඛිත තත්වයකට පත් කිරීමයි. රෝගීන් පිරිසක් බවට පත්කිරීමයි. තමාගේ මිනි වල තමා අතින්ම කපාගැනීමට සැලැස්වීමයි.

සැබෑ විද්‍යාවකින් කල යුතු වන්නේ මිනිසාට මිනිසාගේ ප්‍රශ්න ගැටලු විසඳා ගැනීමට මහ පෙත්වීමයි. මිනිසාට දුකින් පීඩාවෙන් නිදහස් වීමට මහපෙත්වීමයි. මේ බටහිර විද්‍යාවට වය කිසිදු කලෙකවත් ඉටුකර දීමට නොහැකිය. වය විසින් කර ඇත්තේත්, කරන්නේත් භයානක ප්‍රතිවිපාක අත්කර දෙන සොයාගැනීම් කිරීමයි. ලෝකයා හා මිනිසා විනාශ කිරීමයි. මේ විනාශයෙන් මිනිසා ගලවාගත හැක්කේ මිනිසාගේ ප්‍රශ්න විසඳා දුකින් මුදවාලීමට හැක්කේත් බෞද්ධ විද්‍යාවට පමණි. ඒ විශ්වය විනිවිද දකින විද්‍යා ඇසක් උපදවාගෙන මේ නොනවතින සමස්ථ ක්‍රියාවලියෙන්ම ඇත් වීමෙනි. සිවිපසය මත පදනම් වූ සරල ජීවන රටාවකට මාරුවීමෙනි. සියල්ලටම හේතු වූ අවිද්‍යා ඇස, විද්‍යා ඇස බවට පත්කරගෙන මේ සංසාර ගමන නතර කිරීමෙනි.

කලාව යනු කුමක්ද?

"නත්ථි රාගසමෝ අග්ගි - නත්ථි දෝසසමෝ ගහෝ

නත්ථි මෝහසමං ජාලං - නත්ථි තණ්හා සමා නදි"

- ධම්ම පදය

රාගය හා සමාන ගින්නක් නැත. ද්වේශය හා සමාන වූ දැඩි අල්ලා ගැනීමක් නැත. මෝහය හා සමාන වූ දැලක් නැත. තෘෂ්ණාව හා සමාන නදියක් නැත.

මිනිසාගේ ජීවිතය යනු වේදයීය ක්‍රියාවලියකි. පුද්ගලයාගේ සෑම ක්ෂණයක්ම ගෙවෙන්නේ වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි ඇසුරු කරගෙනය. නැතිනම් තමාගේ අතීත මතකයන් සිතුවිලි ලෙස ඇසුරු කරගෙනය. ඒවා වමාරා කමිත්ය. මේ ක්‍රියාවලියෙන් තොරව මේ ලෝකයේ පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකුට එක මොහොතක් හෝ ජීවත් විය නොහැකිය. එසේ සිටිනවා නම් සිටින්නේ අරභතුන් වහන්සේ කෙනෙකු පමණි.

මේ අනුව පුද්ගලයා ජීවත් වීම යනු භාහිරය එනම් වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි හා තමාගේ මනෝමය ධර්මතා ඇසුරු කිරීම බව අපි වටහා ගනිමු. නමුත් ඊළඟ පියවරේදී අප වටහාගත යුත්තේ භාහිරය ඇසුරු කරනවාය කියමින් කරන්නේ ඒ වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගලයන් මූලික ප්‍රත්‍ය කරගෙන තමාගේම සිතේ ඇති සංගති ඇසුරු කිරීම පමණකි.

උදාහරණ කිහිපයක් මගින් මේ ධර්මතාවය පැහැදිලි කල හැකිය. ස්ත්‍රී ගර්භයකට සමාන ගර්භයක් ඇති පුරුෂයෙකු ස්ත්‍රීයක් ලෙස වෙස් ගත්වා පුද්ගලයා කලහොත් එය දකින පිරිමියා තුළ ඇති වන්නේ ස්ත්‍රීය ඇසුරු කිරීමේ සංඛාරයකි. තම විඤ්ඤාණයේ ඇති ස්ත්‍රී ලිංගික මනෝභාවය ඇසුරු කරගෙන ඔහු වින්දනයට පත් වේ.

ශරීරයේ තදබල වේදනාවක් ඇති කෙනෙකු එක් වරම විශාල බියකට පත් වුවායයි සිතමු. දැන් ඔහුට ඔහුගේ ශරීරයේ වේදනාව නොදැනී යයි. පුද්ගලයෙකු බියට හෝ ශෝකයට පත් වූ අවස්ථාවක ගන්නා ආහාර වල රස ඔහුට නොදැනෙයි. මේ ධර්මතාවය සැම සිද්ධියකටම ගලපා බලන්න. මේ අනුව පැහැදිලි වන්නේ පුද්ගලයා ජීවත් වීම යනු භාහිරය ප්‍රත්‍ය කොට ගෙන තමාගේ සිතේ ඇති ගති-සංගති ඇසුරු කිරීම පමණි.

අප විසින් ඉහත විග්‍රහයේදී ලෝකයක් කියා දෙයක් නැති බවත් ජීවිතය කියා දෙයක් නැති බවත් අවබෝධ කරගෙන ඇත. මේ සියල්ලම සිද්ධි දාමයක් එසේත් නැතිනම් ක්‍රියා සංතතියක් පමණක් බවත් අවබෝධ කොට ගෙන ඇත. අප විසින් අවබෝධ කරගත යුත්තේ මේ ක්‍රියාවලිය තුළ පුද්ගලභාවයක් පහල වන බවත්, පුද්ගලයා නිරන්තරයෙන් වේදයිත ක්‍රියාවලියක නිරතවෙමින් සිටින බවත්ය.

කලාවෙන් කෙරෙන්නේද මිනිසා තුළ යම් වින්දන ස්වභාවයක් ජනිත කිරීමයි. කලාව යනු කුමක්ද කියා ඇසුවහොත් එයට දියහැකි පිළිතුර නම් කලාව යනු මායාව තුළ හටගත් මායාවක්ය යන්න පමණි. එය මෙසේ පැහැදිලි කළ හැකිය. ලෝකය හා ජීවිතය යනු දෘෂ්ඨිමය මායාවකි. ඒ දෘෂ්ඨිමය මායාව තුළ මැවෙන්නා වූ ප්‍රතිබිම්බය කලාවයි.

මෙය උදාහරනයක් මගින් පැහැදිලි කළහොත් නවකථාවක් කියවන පාඨකයා එහි ප්‍රේමවන්තයක් හා ප්‍රේමවන්තියක් අතර හමුවීම හා වෙන්වීම යන සිද්ධිදාමය නිසා පාඨකයා කම්පනයටත්, වේදනාත්මක වින්දනයකටත් පත්වෙයි. මෙහිදී සත්‍ය වශයෙන් ගතහොත් ප්‍රේමවන්තයා කියා කෙනෙක්ද නැත. ප්‍රේමවන්තිය කියා කෙනෙක්ද නැත. දෙදෙනාම ක්‍රියාපාලයක සංතතිමය ඵලයක් පමණි. ඔවුන් දෙදෙනා තුළ දුක, වේදනාව හටගත්තේ පුද්ගලභාවය පහල වූ නිසයි. පහළ වූ පුද්ගලභාවය මත රාග, ද්වේශ, මෝහ, කාමය, අවිද්‍යා ක්‍රියාත්මක වී දෙදෙනා අතර සම්බන්ධයක් ඇති වීමයි. සම්බන්ධය යනු අන්ධ ලෙස-බන්ධ වීමයි. මේ අන්ධ ලෙස බන්ධ වීම නිසා ඇලුම් ගැලුම් සහගත

තත්වය නිර්මාණය වී ඇත. මෙය කියවන පාඨකයන්ද ඔවුන්ගේ රාග, ද්වේශ, මෝහ, කාම, අවිද්‍යා, මට්ටම් සක්‍රීය වීමෙන් ඔවුහු මෙම චරිතය සමඟ ඒකාත්මික වේ. සිත් ගත් චරිතය තමා යයි සිතා ගනී. ඉන් පසු එම චරිතය ලෙස හැසිරෙන්නටද පටන් ගනී. ඔහු කම්පනයට, වේදනාත්මක වින්දනයකට පත්වෙයි. මෙය කලා රසය යයි හඳුන්වනු ලැබේ.

මේ දෘෂ්ඨිමය මායාව හඳුනාගැනීමට සරල උදාහරණයක් ගනිමු. අපි "මම" යන පුද්ගලයා ගනිමු. මම යන පුද්ගලයා සැදි ඇත්තේ කෙසේද? මම නිර්මාණය වී ඇත්තේ දෙමව්පියන් දෙදෙනාගේ ලේ වලින් හා ඉන් පසුව පරිසරයෙන් ගත් ඔත් එළවලු හා අනෙකුත් ආහාරයන් ගෙනි. මෙය විඤ්ඤානය විසින් ශුද්ධාෂ්ඨක කොටස් එකතු කරගෙන සාදාගත් තාවකාලික සංඛ්‍යයකි. මේ ගර්ථය තුළ මට අයිති එකදු අංශුවකුදු නැත. මේ සියල්ලම පරිසරයෙන් එකතු කරගත් කොටස්ය. මේවා සකස් වීමෙන් පසු මම මගේය කියා සක්කාය දිට්ඨියක් යුතු පුද්ගලයෙක් බිහි වී ඇත. නිර්මාණය වූ මම, කැඩපතකින් බැලූ විට මම කියා කියන කෙනෙක් කැඩපතෙහි සිටී. ඒ සිටින්නේ මමයි කියා මායාවක් උපදී.

සජීවී මම කියන්නේද මායා රූපයකි. කැඩපතකින් බලන විට පෙනෙන රූපය මායාවෙන් හටගත් මායා රූපයයි. එහි ප්‍රතිභිම්බයයි. කලාව යනු ද මායාවකින් හටගත් මායා ප්‍රතිභිම්බයක් බව ඔබට පෙනෙනු ඇත. කලාව ගැන තවදුරටත් විග්‍රහ කරන විට සංගීතය යනු ස්වර හතක් එක් වීමෙන් නද දෙන ශබ්දයන්ය. නර්තනය යනු ස්ත්‍රී ලිංගික පුරුෂ ලිංගික සත්වයින් තම ගර්ථ අංගයන් එතාට මෙතාට චලනය කිරීමයි. එය නර්තනයක් ලෙස පෙනෙන්නේ තම තමන්ගේ රාගය හා කාම මට්ටම් අනුවයි. කලාව ලිංගිකත්වයත් සමඟ සෘජුවම බද්ධ වේ. ස්ත්‍රීන්ගේ නර්ථනයකින් පුරුෂයන්ට වෙනම වින්දනයක්ද, ස්ත්‍රීන්ට වෙනම වින්දනයක්ද ලැබෙන්නේ මේ නිසාය.

විත්‍රපටයක් හෝ ටෙලි නාට්‍යයක් ගතහොත් එහි පෙනෙන්නේ වෛවර්ත තිත් ගොඩකින් නිමවුණු හැඩතල වලින් සමන්විත රූප රාමු සමූහයක් වේගයෙන් චලනය වීමකි. මේ ක්‍රියාවලිය නරඹන ප්‍රේක්ෂකයා තම තමාට ඇති රාග ද්වේශ මෝහ කාම මට්ටම අනුව සංඥාදායක මවාගෙන, ලෝකයක් මවාගෙන ඒ තුළ අතරමං වී වින්දනයකට පත් වේ. එම මත්වීමට වින්දනය යයිද, රස විඳීම යයිද කියයි. සංකේතමය සංඥාදායක මවාගෙන ස්වයං වින්දනයකට පත් වීමකි. මෙතැන සැබෑ සිද්ධි හෝ රූප නොමැත.

බුදු පියාණන්වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ ලෝකය යනු වෛවර්ත විත්‍රයක් බවයි. කලාව තුළ නිමවන විත්‍ර යනු මේ ලෝක විත්‍රයේ තුළ මවන මායාකාරී ප්‍රතිබිම්භයකි. කලාව රසවිඳීම යනු කලාකෘතිය ඇසුරු කරන්නා කම්පනයට පත් කිරීමයි. මේ කම්පනය සිදු වන්නේ ඒ ඒ පුද්ගලයා තුළ ඇති රාග, ද්වේශ, මෝහ, කාම, භා අවිද්‍යා මට්ටම අනුවයි. මේ මට්ටම් අනුව එම පුද්ගලයාගේ කම්පන මට්ටම තීරණය වේ. කලා කෘති රස විඳීමේදී කාමය අඩු අයට අඩු වින්දනයක්ද, වැඩි අයට වැඩි වින්දනයක්ද ලැබේ.

පුද්ගලයා ස්වභාවයෙන්ම දුකට කැමතිය. කලා කෘති යනු දුක ඉපදවීම සඳහා තනන්නා වූ කෘතිය. මෙහිදී පුද්ගලයා දුක් විඳි ඉපයූ මුදල්ද දුක බෙදා දෙන කලා කෘති මිළදී ගැනීම සඳහා යොදවයි. කලාව යනු දුක ආනයනය කිරීමකි.

මේ කලාකෘති ඇසුරු කිරීමෙන් පුද්ගලයා තුළ යම් රත් වීමක්, මත් වීමක් සිදු වේ. මෙය පුද්ගලයා වින්දනයක් ලෙස සලකයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා මේ වින්දනය සොයන්නේ තමා තුළ උපදින පටිසංවේදනය නම් වූ දුකින් මිඳීමටයි. අනාර්යය පෘතග්ජනයා මේ දුකින් මිඳීමට එම දුක දෙන වස්තූන් වෙතම නැඹුරු වෙයි. එය ඇසුරු කරගෙන නිවීමට උත්සාහ කරයි. එය මේ ලෝක ධාතුව තුළ සිටින කිසිම පුද්ගලයෙකුට සපුරාගත නොහැකි උත්සාහයකි.

උදාහරණයක් ලෙස සංගීතය හා නර්තනය ගතහොත් මෙය රසවිඳීම යනු පුද්ගලයාගේ සිත සහ ශරීරය මත්වීමත් සමඟ රත් වීම් ස්වභාවයක් හටගැනීමයි. මෙය වින්දනය ලෙස හඳුන්වයි. මේ මත්වීම, රත්වීම ක්‍රමාණුකූලව වැඩිවන්නට, වැඩිවන්නට ශරීරය තුළ වේගවත් බව ඇතිවෙයි. මෙහිදී සිදුවන්නේ ශරීරයේ ලේ ධාතුව රත් වීමයි. එවිට පුද්ගලයාට නිසලව සිටීමට නොහැකි වෙයි. ඔහු ශරීරය වලනය කරමින් තටන්නට හෝ විවිධ ක්‍රියාකාරකම් වලට පෙළඹෙයි. මේ තත්වය වන විට පුද්ගලයාගේ සිතිය, යෝනිසෝමනසිකරන ශක්තිය නැති වී ගොස් ඇත. මෙවන් අවස්ථාවක පුද්ගලයාගේ ක්‍රියාකාරකම් වල වෙනසක් දැකිය හැකිය. මේ තත්වය තුළ පුද්ගලයා ඕනෑම දෙයකට, ඕනෑම තත්වයකට පොළඹවා ගැනීමට හැකි තත්වයක් උදා වනු ඇත.

කලාව ඇසුරු කිරීමෙන් පුද්ගලයා මත්වීමත්, රත්වීමත්, අපේක්ෂා කරයි. එසේ කරන්නේ උපදින දුක අමතක කිරීමට හෝ එය මහතැර සිටීමටය. වින්දනය තුළින් නිර්වින්දනය වී සත්‍ය තත්වයෙන් හා යථාර්ථයෙන් මදකට හෝ ඇත් වී සිටීමය. මිනිසුන් මත්පැන් පානය කරන්නේද මේ අපේක්ෂාව සපුරා ගැනීමටය.

මේ අනුව අපට අවබෝධ වන්නේ කුමක්ද? කලාව, රාගය, කාමය, ද්වේශය, මෝහය, අවිද්‍යාව තුළ හටගන්නා සංකල්පයන් බවයි. කලාව තුළ පුද්ගලයා තුළ ඇති රාගය, කාමය, මෝහය, අවිද්‍යාව තව තවත් වැඩි වීමත් දියුණු කිරීමත් සිදුවෙයි. කලාවෙන් පුද්ගලයා ලෝකයට අලවයි. වින්දනයට අලවයි. ඇලීම තුළ සිදුවන්නේ සසර දිගු වීමයි. සසර දිගු වීම යනු නැවත ගොඩ ඒමට නොහැකි ලෙස සතර අපාවලට ඇඳ වැටීමයි.

කලාවට ඇලීමෙන් අත්වන්නා වූ විපාක පිළිබඳව අප විසින් විග්‍රහ කිරීම සුදුසු නැත. බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් දේශනා කළ තාලපුට සූත්‍රය, දීර්ඝගිහස්වර සූත්‍රය, සංගීත සූත්‍රය යන සූත්‍ර ධර්මයන් කියවා බලා ඒ තත්වයන් අවබෝධ කරගන්නා ලෙස ඉල්ලා සිටිමි. මේ අනුව ලෝකය,

ජීවිතය, සංස්කෘතිය, විද්‍යාව මෙන්ම කලාවද බොරුවක් මායාවක් බව හඳුනාගැනීම මේ අභිභයංකර සසරින් ගැලවීමට කැමති කෙනෙකුට අභිශයින් වැදගත් වනු ඇත.

කලාව යනු මිනිසා කටුක යථාර්ථයෙන් ඇත් වීමට නිපදවාගත් මාධ්‍යයකි.....

අප ජීවත්වන සමාජ යාන්ත්‍රණය බිහි වූයේ කෙසේද?

"ආකාශේ පදං නත්වී - සමණෝ නත්වී බාහිරේ

පසංවාහිරතා පජා - නිජපසංවා තවාගතා"

- ධම්ප පදය

අහසෙහි පා සටහනක් නැත. බාහිර ශාසනයන්හි මාර්ග ඵලයන්ට පැමිණි ශ්‍රමණයෙක් නැත. සත්ත්ව සමූහය තෘෂ්ණා ආදි ප්‍රපංචයන්හි ඇලුනාහුය. බුදුවරු ප්‍රපංච නැත්තෝය.

භෞතික ලෝකයත්, සත්වයාගේ හටගැනීම හා විකාශනය පිළිබඳව කරුණු බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් වදාල අග්ඤ්ඤ සූත්‍ර දේශනාවේ පැහැදිලි කර ඇත. ඒ පිළිබඳව කරුණු සාකච්ඡා කිරීම කෙටියෙන් කල නොහැකිය. එම නිසා වර්තමානයේ අප ජීවත් වන සමාජ යාන්ත්‍රණය නිර්මාණය වූ ආකාරය කෙටියෙන් විමසා බලමු.

අද අප ඉදිරියේ දිස්වන මේ සමාජ යාන්ත්‍රණය බිහිවන්නේ දර්ශන සමාජ විකාශනයක ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි. මේ සමාජ යාන්ත්‍රණය බිහි වීමට හේතු වී ඇත්තේ මිනිසාට ඇති වූ අවශ්‍යතා ඉෂ්ඨකර ගැනීමට යාමේදිය. ගැටලු ප්‍රශ්න විසඳාගැනීමට උත්සාහ දැරීමේදිය. ලෝකය තුළ සත්වයා පහල වූ මුල් යුගයේ මිනිසාට ආහාර පාන ඕනෑ තරම් පරිසරය තුළ තිබිණි. ස්වභාවිකව නිර්මාණය වී තිබිණි. කාලයක් ගත වන විට ජනගහනය වැඩි වීම නිසා ආහාර නිපවන්නට විය. මේ නිසා මිනිසා ආහාර රැස් කිරීමට උත්සාහ කරන්නට විය. තවත් කාලයක් ගත වන විට මිනිසාට වෙහෙස වී ආහාර වගා කරගෙන ආහාර අවශ්‍යතා සපුරා ගන්නා තත්වයක් ඇති විය. මේ නිසා භූමිය තුළ තිබෙන සිමිත සම්පත් යෙදාගැනීම පිළිබඳව මිනිසා අතර ගැටලු ඇතිවන්නට විය.

මේ තත්වය මත සමාජය තුළ ඇතිවෙන ගැටුම් නිරාකරණය කරමින් සමාජය අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාම සඳහා රජයේ සහ පාලක පංතියක් සමාජයේ එකඟත්වයෙන් පත්කර ගන්නා ලදී. සමාජයේ සියලු දෙනාටම බලපාන පොදු නීති රීති පද්ධතියක් සමාජය විසින් සම්මත කර ගන්නා ලදී. නීති උල්ලංගනය කරන අයට දඬුවම් ක්‍රම පැනවීනි. රීති නොසලකා හරින අය සමාජ ගැරහීමට ලක් කෙරිනි. වර්තමාන සමාජ යාන්ත්‍රණය විකාශනය වී ඇත්තේ මේ සිද්ධිමයයන් සමඟය.

ලෝකයද, සත්ත්වයාද නිර්මාණය වී ඇත්තේ පොදු ධර්මතාවයක් මතය. මේ ධර්මතාවය නම් සියලු දේ තුළම පවතින ද්වතාවයයි. එනම් සැම දෙයකම පවතින ද්වි-ස්වභාවයයි. දෙපැත්තක් ඇති බවයි. මිනිසාගේ සිත ගත්තද, ලෝකයේ පවතින භෞතික වස්තුවක් ගත්තද, මේ ද්වතාවය පවතියි. සත්වයා තුළ මේ ද්වතාවය ස්ත්‍රී ලිංග, පුරුෂ ලිංග ලෙස සකස් වී ඇත. මේ බෙදීම මත සමස්ථ සමාජ දේහයේ සැකිල්ල නිර්මාණය වී ඇත. සමාජය පැවැත්මේ සාධකය බිහි වී ඇත. පුරුෂයන් පමණක් හෝ ස්ත්‍රීයන් පමණක් සිටියේ නම් සමාජය තුළ පැවැත්මක් ඇති නොවේ.

එසේම සමාජය තුළ පුරුෂෝත්තමවාදය ඇතිවීමටද හේතු වූ කාරණා ඇත. ස්ත්‍රීයගේ කුස තුළ දරුවෙක් පිළිසිඳගත් විට ඇයට ආහාර සොයාගෙන යාමට නොහැකිය. දරුවා බිහිකලාට පසුවද දරුවා පෝෂණය කිරීම හා රැකබලා ගැනීම කල යුතුය. මේ කාල සීමාව තුළ ස්ත්‍රීය පෝෂණය කිරීමේ වගකීම පුරුෂයාට පැවරෙයි. මේ ක්‍රියාවලිය දිගින් දිගටම සිදුවීම නිසා මාතෘ මූලික සමාජ ක්‍රමය, පිතෘ මූලික සමාජ ක්‍රමයක් බවට පත්විය. පුරුෂෝත්තමවාදය ඉස්මතු විය.

මේ ද්වතාවය මිනිසාගේ සිත තුළ ක්‍රියාත්මක වන්නේ හොඳ සිතුවිලි සහ හරක සිතුවිලි වශයෙනි. පුතෘනි සංකාර සහ අපුතෘනි සංකාර වශයෙනි. මේ ද්වතාවය භෞතික ලෝකය තුළද සංකල්පීය ලෝකය තුළද ක්‍රියාත්මක වෙයි. ඒ උස-මිටි, කළ-සුද, ලාභ-අලභ, හොඳ-කරක, උගත්-නුගත්,

ලස්සන-අවලස්සන, දුක-සතුට, ආදී වශයෙනි. මිනිසා ජීවත් වීම යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ මේ දෙක අතර දෝලනය වීමයි. මෙහිදී එක් අන්තයක් නිසා අනෙක් අන්තය පවතින බව පැහැදිලි කරගත හැකිය. උදාහරණයක් ලෙස මිටි අය නිසා උස අය වෙත වටිනාකමක් ලැබේ. නූගත් අය නිසා උගත් අයට වටිනාකමක් ලැබේ. සමාජ යාන්ත්‍රණය නිර්මාණය වීමේදී මේ ධර්මතාවයන්ද බලපා ඇතිබව ඔබට පෙනී යනු ඇත.

ජනගහනය වැඩි වීම නිසා එන්න එන්නම සමාජය සංකීර්ණ තත්වයකට පත්විය. මේ තත්වය මත සමාජය පාලනය කිරීමට නොහැකි නිසා සංවිධිත වූ රාජ්‍ය තන්ත්‍රයක් බිහිකර ගැනීමට කටයුතු කෙරිණි. මිනිසාගේ ප්‍රශ්න ගැටලු විසඳීම සඳහාත්, පාලනය ස්ථාවර කරගැනීම සඳහාත් නිලධාරී පැලැන්තියක් සහිත පරිපාලන යාන්ත්‍රණයක් සකස් කර ගැනිණි. ස්වයං පෝෂිත පරිභෝජන රටාවෙන් මිදී සමස්ථ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සමාජය අතර බෙදා හැරුණි. ඒ ඒ කාර්යයන් කිරීම සඳහා ඒ ඒ පුද්ගලයාට, සමාජයට පැවරුණි.

ආහාර නිෂ්පාදනය කොටසකට පැවරුණි. ධීවර කර්මාන්තය තවත් පිරිසකට පැවරුණි. කුඹල් කර්මාන්තය තවත් පිරිසකට පැවරුණි. මේ ආකාරයට අනෙක් කර්මාන්ත ද ඒ ඒ ජන කණ්ඩායම් අතර, බෙදා දුන්හ. මේ ආකාරයට සමස්ථ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සමාජය තුළ බෙදා දුන් අතර, මේ හේතු කොට ගෙන සමාජයේ කුල වාදය ස්ථාපිත විය.

ජනගහණය සිංග්‍රයෙන් වැඩිවීමත්, අවශ්‍යතා වැඩිවීමත් නිසා නව නිෂ්පාදන ශිල්පක්‍රම සොයා ගැනීමට සිදුවිය. නව තාක්ෂණික සොයා ගැනීම් ඇති විය. වර්තමාන තාක්ෂණික දියුණුව ඇති වූයේ එම අවශ්‍යතාවය සම්පූර්ණ කිරීමට යාම නිසාය. නිෂ්පාදන අංශයේ, සේවා අංශයේ දියුණු විය. ආහාර නිෂ්පාදනය, භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය, සෞඛ්‍යය, අධ්‍යාපනය, ප්‍රවාහනය, බැංකු රක්ෂණ සේවා, සුභ සාධනය වශයෙන් ප්‍රධාන ධාරාවන් සමාජය තුළ ඇති විය.

මීට අනුරූපව සමාජය තුළ ආයතන බිහිවිය. එම ආයතන වල නිලධාරී මට්ටමින්, ධුරාවලින් ඇති කෙටිනි. එම ධුරයන් සඳහා බලය හා පිළිගැනීම ඇති කෙරෙහි. මේ අනුව සමාජය තුළ රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික ආයතන ඇති කෙටිනි. පාසල්, කාර්යාල, ආයතනය ආදී ලෙස මේවා සමාජය තුළ ස්ථාපිත වීනි. ගොඩනගා ගත් අධ්‍යාපන ක්‍රමය හරහා සමාජයට අවශ්‍ය විද්‍යාඥයින්, වෛද්‍යවරුන්, ගුරුවරුන්, ලිපිකරුවන්, ගණකාධිකාරීවරුන්, රියදුරන්, කලාකරුවන්, නීතිඥයින් ආදී ලෙස අවශ්‍ය පුද්ගලයන් නිර්මාණය කර ගන්නා ලදී. ඒ සඳහා ආයතන පිහිටුවා ගන්නා ලදී.

ලෝකයේ පැතිරී ඇති බටහිර සංස්කෘතිය බිහි වීමට, වර්ධනය වීමට, පැතිරීමට හේතුව ඔවුන් විවිධ ආකාරයෙන් ගොඩනගා ගන්නා වූ බලයයි. එය ඔවුන් කොල්ලකා ගත් ධනය, සොරකම් කරගත් දැනුම අවි ආයුධ බලය මත ගොඩ නඟාගෙන පවත්වාගෙන යයි. ඕනෑම ශිෂ්ටාචාරයක් තම විනාශය කැඳවා ගන්නේ ඔවුන්ගේ අනවශ්‍ය ක්‍රියා කලාපය නිසාය.

සමාජ ඉතිහාසය නිර්මාණය වන්නේ සාමාන්‍යතාවය මතයි. නමුත් එය සම්පූර්ණ වීමට ඌණ පූර්ණය ලෙස බලපාන්නේ අහම්බයයි. අහඹු ලෙස සිදුවන සිදුවීමක් ඉතිහාසය මුළු මනින්ම වෙනස් කරයි.

එක් පැත්තකින් මේ සංවිධිත සමාජ යාන්ත්‍රණය සකස් වන විට එහිම ප්‍රතිඵලයක් ලෙස නීතිවිරෝධී ක්‍රියා, සොර මැරකම්, ත්‍රස්තවාදය, අපචාර ක්‍රියා ආදිය මතුව පවතින සමාජය සමහර ඒවා ද, පැවතෙමින් ඇත. ඒවා මැඩලීමට පාලනය කිරීමට ආයතන සහිත යාන්ත්‍රණයක් බිහි කෙරිනි. මේ තත්වය ඇති වී ඇත්තේ සක්කාය දිට්ඨිය සහිත පුද්ගලයකු පහල වීමෙන් පසුවයි. ලෝකයා ගමන් කරන මාර්ගයත්, නිවන් මාර්ගයත්, අහසට පොළව මෙනි.

ලෝකයාගේ වැඩපිළිවෙල පහලට ගලා යන්නෙකි. එය දරුණු විපාක ඇති තැන්වලින් කෙළවර වේ. නිවන් මාර්ගය පහළට යන එකක් නොව, උඩුගමිඳලා යාමකි. එය ඉතාම අසීරු වූ දුෂ්කරවුත්, ක්‍රියා මාර්ගයකි. එය දුෂ්කර වන්නේ පහලට වේගයෙන් ගලායන්නා වූ ඕගයන්ට එරෙහිව ඉහලට පිහිනිය යුතු නිසාය. එය කෙළවර වන්නේ ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ වලින් තොර "නිවන්" නැමති සැපයෙනි.

උපතේ සිට මරණය දක්වා ජීවිතය තුළ පවතින නොපෙනෙන ධර්මතා...

"මඤ්ඤුස්සවෙ ඛො පන නප්පවත්තමානො මුති සත්තෝති මුච්චති"

- ධාතු විභංග සූත්‍රය

යම් කිසි සිතක මමය මගේය ආදී මමත්ව සංකල්ප හටගැනීමත්,
විකාශනය වීමත් නොවේද හේ ශාන්ත මුණිවරයෙකි.

"අස්මිමනස්ස යෝවිනයෝ - ඒතං වෙ පරමං සුඛං"

- මහා වග්ග පාලි

ලොව මතින මමත්ව මිම්ම සිද්ධිද විනයනය කොට මමත්වයෙන් විමුක්ත
වීම, පරම සුවය හෙවත් තිබ්බානයයි.

ජීවියෙකු ලෙස උපත ලබා මරණය තෙක් ජීවත්වන සියලුම දෙනාටම
මුහුණ දිය යුතු ධර්මතා රුකක් පවතී. ඒවා නම් දුක, අසහනය, පීඩාව,
කලකිරීම, අතෘප්තිය යන ධර්මතාවයන්ය. සියලුම පෘතග්ජන සත්ත්වයාට
ප්‍රශ්න වලින් පිඩිතව වේදනාවෙන් තම ජීවිතය ගත කිරීමට සිදු වෙයි.
සෑම සත්ත්වයෙකුම උත්සාහ කරන්නේ මේ අසහනයෙන්, දුකින්, පීඩාවෙන්
ගැලවීමටය. පෘතග්ජන පුද්ගලයා සෑම විටම සෑම ක්‍රියාවක්ම මේ
අතෘප්තිය හා දුක නැතිකර ගැනීම අරමුණු කොට ගෙන සිදු කරයි. මේ
සියලු දෙනාම මේ තත්වයෙන් මිඳීමට අනුගමනය කරන්නේ අනාර්යය වූ
ක්‍රම වේදයකි. ආනර්යය ක්‍රම වේදයන් භාවිතාකොට කිසි කෙනෙකුට මේ
දුකින් ගැලවීමට නොහැකිය.

පුද්ගලයා පෙලෙන මේ දුක අසහනය, අතෘප්තිකර ස්වභාවයෙන් ඔහු
ගලවා ගැනීමට විද්‍යවකට, දර්ශනයකට හෝ වෙනත් සොයා ගැනීමකට
නොහැකි වී ඇත. බුදු පියාණන්වහන්සේ හැර වෙනත් කිසිදු කෙනෙකුට

මිනිසා සැතපිල්ලකට පත්කල හැකි, නිවනට පත්කල හැකි ක්‍රම වේදයක් සොයාගැනීමට නොහැකි වී ඇත.

දුක සැප යනු කුමක්ද? දුක සැප යනු භාහිර ලෝකය තුළ පවතින දෙයක් නොවේ. දුක සැප ඇතිවන්නේ පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ සිත තුළය. එය පුද්ගලයාගේ සිත තුළ ඇතිවන දෘෂ්ඨිමය මායාවකි. සැප දුක ඇතිවන්නේ තමාගේ සිත තුළ උපදින්නා වූ, පවත්වාගෙන යන්නා වූ ප්‍රිය අප්‍රිය ස්වභාවය නිසාය. කැමැති අකැමැති, පක්‍ෂ විරුද්ධ ස්වභාවය නිසාය. තමා ප්‍රිය, කැමැති, පක්‍ෂ දේවල් නොලැබීම දුකකි. ලැබුණත් එය පවත්වාගෙන යාමට බැරිවීම දුකකි. එසේම තමා අප්‍රිය, අකැමැති, විරුද්ධ දේවල් තමාට ඇසුරු කරන්නට ලැබීම දුකකි. දුක යනු සැප සොයන විට, අපේක්ෂා කරන විට හටගන්නා වූ ප්‍රතිඵලයකි.

එසේ නම් පෘතග්ජන සිතෙහි ඇතිවන්නා වූ මේ දුක නැති කිරීම භාහිර ලෝකය වෙනස් කිරීමෙන් කල නොහැකිය. මුදල් ඉපයීමෙන් හෝ බලය ලබා ගැනීමෙන් කල නොහැකිය. උගත්කමක් ලබා ගැනීමෙන් හෝ තනතුරකට පත්වීමෙන්ද කල නොහැකිය. මේ දුකින් නිදහස් වීමට, නිවනට පත්වීමට නම් කල යුතු එකම දෙය තමාගේ චිත්ත සන්තානය තුළ ලෝකයේ දේවල් පිළිබඳව පවතින්නා වූ ප්‍රිය, අප්‍රිය, පක්‍ෂ, විපක්‍ෂ භාවය ඉවත් කර ගැනීම පමණි. එවිට පවතින දුක, අසහනය, අතෘප්තිය, පීඩාව පහව යනු ඇත.

දුකින් නිදහස් වීමට නම් ඒ හා සමගාමීව කල යුතු තවත් ක්‍රියාකාරකම් කිහිපයක් වෙයි. පුද්ගලයා විසින් ලෝකයක් මවාගෙන තනාගෙන ඇත. මේ ලෝකය මායාකාරී වූ පිඩාකාරී වූ ලෝකයකි. එම ලෝකය ඇතිකර ගෙන තිබෙන්නේ ජාතිය, ආගම, කුලය, නිලය, ධනය, බලය තම රූපය හා සමාජ තත්වය පදනම් කරගෙනය. අවිද්‍යාව හා මෝහය පදනම් කරගෙනය. පුද්ගලයාට තමා විසින් තනා ගත් ප්‍රතිරූපය පවත්වාගෙන යාමට, නඩත්තු කරගෙන යාමට මහත් දුකක් පිඩාවක් දැරීමට සිදුවිය හැකිය. සමහරු ගොඩ නඟාගත් නම්බුව අභිමානය ආරක්ෂා කිරීමට

පිවිතය නැති කරගන්නා අවස්ථාද ඇත. දුකින් නිදහස් වන පුද්ගලයා ප්‍රථමයෙන්ම මේ තම මනසින් මවාගත් තනාගත් බොරු මායාකාරී ලෝකයෙන් ගැලවිය යුතුය.

එසේම පුද්ගලයාට තම හිස මත, දෙවුර මත දරාගෙන සිටින අනවශ්‍ය බර ඉවත්කළ යුතුය. තමා විසින්ම කපාගත් අගාධයෙන් ගොඩට ආ යුතුය. තමා විසින්ම ඇති කරගත් සිමා බන්ධන වලින් නිදහස් විය යුතුය. අනවශ්‍ය වගකීම් වලින්ද, අයිතියෙන්ද මිදිය යුතුය. තමාට ඉටුකර ගත නොහැකි අපේක්ෂාවන්ගෙන් ඇත්විය යුතුය. සුඛය පතා ඇති කරගත් නිත්‍ය සංඥාඥාවෙන් ඉවත් විය යුතුය. තමා තුළ පවතින අනවශ්‍ය වේගය, ආතතිය අඩු කර ගත යුතුය. ලෝකයේ ඇති වස්තු දේපළ පසුපස හඹායෑමේ චුළුමනාව අත්හළ යුතුය. තමා තුළ පවතින තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, රාග, ද්වේශ, මෝහ ගති ඉවත් කර ගත යුතුය. තමාගේ ඥාන ශක්තිය වසාගෙන සිටින මෝහ අන්ධකාර පටලයන් ඉවත්කර දැමිය යුතුය. මමත්වය යන සංකල්පයෙන් විනිර්මුක්ත විය යුතුය. එසේ කර නොගෙන කිසිදු කෙනෙකුට පිවිත සැතසිල්ලට පත්විය නොහැකිය. නිවනට පත්විය නොහැකිය.

පුද්ගලයා පිවිත් වේ යන ප්‍රකාශය මිත්‍යාවකි. සිදු වී තිබෙන්නේ පුද්ගලයාට පිවිත් වන්නට සිදු වී තිබීමයි. තමාගේ කර්ම පටියට අනුව ලැබී ඇති දෙමව්පියන්ද, අඹු දරුවන් හා ඥාතින් සමඟද පිවිත් වීමට සිදු වී ඇත. කර්මයට අනුරූපව ලැබී ඇති රුකියාවද, ගේදොරද, පරිසරයේද වෙසීමට සිදු වී ඇත. තමා කරන්නේ තමාට අවශ්‍ය දෙය නොව කරන්නට සිදු වී ඇති දෙයයි. පුද්ගලයාගේ පිවිතය පවතින දෙයකි. පවතින පිවිතය පවත්වන්නට යෑම පිඩාවක් උපදවයි. දුක උපදවයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාට පවතින පිවිතය පවත්වන්නට යෑමේදී මහා බොරුවක් කිරීමට සිදු වී තිබේ. ලෝකය ඉදිරියේ මහා රහපෑමක් කිරීමට සිදු වී තිබේ. මේ බොරුව කොතරම් සංකීර්ණද පැවසුවහොත් පුද්ගලයා

ලෝකයම රවටා අවසානයේ තමාත් රවටා ගන්නා මට්ටමකට බොරුව පැතිරී ඇත. පුද්ගලයාට සමාජය ඉදිරියේ විශාල රහස්‍යමක් කිරීමට සිදු වී ඇත. තමා විසින් ගොඩනඟා ගත් වර්තය නඩත්තු කිරීම සඳහා ලෝකය ඉදිරියේ ඒ ඒ වර්තයන්ට පහ පෙවීමට සිදු වී ඇත. මුළු පිවිතයම රහස්‍යමේ ක්‍රියාවලියකි. එසේම පුද්ගලයාට පිවිතය පැවැත්වීමේදී මහා වංචා සහගත ක්‍රියාවලියකට මුහුණ දීමට සිදු වී ඇත. පුද්ගලයාට සිදු වන්නේ අනුන්ට වංචා කිරීමටත්, අනුන්ගේ වංචා වලට අසුවීමටත්ය.

පිවිතය යනු මහා බොරුවකි. වංචාවකි. මයාවකි. රහස්‍යමකි. මෙතැන් පටන් පිවත් වීම නැමති මේ බොරුව හෙළිකිරීමටත්, මයාව ඉරා දැමීමටත්, වංචාව හෙළිකිරීමටත්, රහස්‍යම හෙළිදරව් කිරීමටත් පටන් ගනිමි.

යම් පුද්ගලයෙක් මේ දුකින් පිරුණු පිඩාකාරී පිවිතයෙන් ගැලවීමට නම් මේ තිරථ්වක සංසාර ගමනින් මිඳීමට නම් තමාගේ පිවිතය යනු කුමක්ද යන්න පිරිසිඳූ අවබෝධ කරගත යුතුය. උපතේ සිට මරණය දක්වාම පිවිතය තුළ සිදු වන්නේ මහා රහස්‍යමක් බව තේරුම් ගත යුතුය. ප්‍රෝඩාකාරී, වංචාකාරී ගණුදෙනුවක තිරත වන බව අවබෝධ කරගත යුතුය. සැම මොහොතකම සිත විසින් තම කය හරහා ලෝකයෙන් බලි බලි ගැනීමක තිරතවන බව පැහැදිලිවම අවබෝධ කරගත යුතුය.

තමාගේ සැම ක්‍රියාවක්ම රාග, ද්වේශ, මෝහ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන තත්වයන්ගෙන් පිරී ඇති බව අවබෝධ කරගත යුතුය. නොසන්සිඳුණු ආශාවන් නිසා සසරෙහි උපදින බවත්, සංසිද්ධිය නොහැකි චුළුමහාන් පසුපස මිනිසා ලුහු බඳින බවත්, ඒවා සංසිද්ධිමත් නොහැකි නිසා සසරෙහි නැවත නැවත උපදින බවත් අවබෝධ කරගත යුතුය. ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ යන ක්‍රියාවලියම පවතින්නේ සත්වයා අවිද්‍යාවේ ගැලී සිටින නිසා බව අවබෝධ කරගත යුතුය.

මේ සමස්ථ ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් තොරව දුකින් නිදහස් වීමට තබා ඒ ගැන සිතීමටවත් නොහැකිය. සත්‍යාවබෝධයට පැමිණීමට නම් මිත්‍යාවෙන් මිඳීම පළමුව කල යුතුය. සංසාර ගමන පවතින්නේ මිත්‍යාවට ඇලී, අවිද්‍යාවේ ගැලී සිටින නිසාය. නිරන්තරයෙන් කම් සැප සොයන මේ පිවිතය සාරවත් ලෙසත්, ප්‍රිය ලෙසත් ගතහොත් එය මුලාවට පත්වීමකි. පිවිතය සැපවත් කිරීමටත්, පැවැත්වීමටත් උත්සාහ දරන්නේ නම් අනිවාර්යයෙන්ම ඔහු සසර තුළ අතරමංව අනාර්යකු බවට පත් වීම සිදු වේ. එම නිසා පිවිතය නැමති බොරුව වටහා ගැනීම සත්‍යාවබෝධයේ මූලික පියවරයි. මේ සටහන දිග හැරෙන්නේ ඒ වෙනුවෙනි.

මේ බොරුව මායාව, වංචාව, රහසැම හෙළිකරන්නේ කාගේවත් සිත රිදවීමට නොවේ. ද්වේශයකින්ද නොවේ. සියලු සත්වයා වෙත පරම මෛත්‍රියෙනි. ඒ තම තමන්ගේ පිවිත තුළ පවතින බොරුව, වංචාව, මායාව තේරුම් ගෙන මේ බොරුවෙන් මිඳී, දුකින් පීඩාවෙන් මිඳී තමාගේ පිවිතය සැනසිල්ලට පත්කර ගැනීමට මග පෙන්වීමක් වශයෙනි. මේ විග්‍රහය කියවා සමහරුන්ගේ සිත් රිදිය හැකිය. එය එසේ නොවෙත්වා ! මේ සමග උරණ නොවෙත්වා ! සියලු දෙනාටම මේ පිවිත බොරුව, වංචාව තේරුම් ගැනීමට හැකියාව ලැබෙත්වා ! පරම සුවය ඇති නිවනට පත්වීමට හැකිවේවා ! යනු අපගේ පැතුමයි.

මේ සටහන කියවා මේ පීඩාකාරී අනර්ථකාරී සංසාර ගමනින් නිදහස් වීමට එක් අයෙකු හෝ උත්සාහ දරන්නේ නම් එය සතුටකි. පිවිතය හා ලෝකය යන බොරුව වටහා නොගෙන කිසිදු සත්ත්වයෙකුට දුකින් පීඩාවෙන් ගැලවිය නොහැකිය. සැපයට නිවනට පත්විය නොහැකිය. මේ බොරුව වංචාව නිවැරදිව තේරුම් ගත් විට තමා තුළ හටගන්නා දුක පීඩාව අසහනය තමාගේ චිත්ත සන්තානය තුළින් පහව යනු ඇත. දුක පහවීම තුළින් මතු වන්නේ සැපයයි. එම නිසා මුලින් කල යුතු වන්නේ තමා තුළ ඇති දුක පහකර හැරීමයි. මේ පිවිත බොරුව තුළ සිටිමින් සැප සෙවීම දුක ඇති වීමට හේතුවයි.

මේ විග්‍රහය කරන්නේ තවත් කෙනෙකුගෙන් අසාගෙන හෝ පොතකින් බලා නොවේ. මෙහි දැක්වෙන්නේ ජීවිතය හා ලෝකය අප විසින් අවංකවම අවබෝධ කරගත් ආකාරයයි. මේ විග්‍රහය කෙනෙකු පිළිගත හැකිය. තවත් කෙනෙකු මුල් වතාවෙහිම ප්‍රතික්ෂේප කල හැකිය. තවත් කෙනෙකු අර්ධ වශයෙන් පිළිගත හැකිය. කෙසේ වුවත් ජීවිත සැතපිල්ලට පත්වීමට ඇති ඒකායන මාර්ගය මේ දර්ශනය අවබෝධ කරගැනීම බව අප විසින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට ගෙන ඇත. මේ දර්ශනය අවබෝධ කරගත් තරමට ජීවිත සැපයද, නිවනද සාක්ෂාත් වන බව අපට ප්‍රත්‍යක්ෂය.

ප්‍රථමයෙන්ම සත්වයාගේ හට ගැනීම සිදුවන ආකාරය විමසා බලමු. සත්ත්වයෙක් උපත ලැබුවහොත් නියත වශයෙන්ම ඔහු මරණයට පත්වන්නේය. එම මරණයට පත්වන අවස්ථාව වන විට ඔහු විසින් පංච උපාදානස්කන්ධය ප්‍රභාණය නොකොට, විඤ්ඤාණය නිරෝධ නොකොට සිටියේ නම් ඔහු තුළ පවතින රාග, ද්වේශ, මෝහ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන තත්වයන් තම චිත්ත සන්නානය තුළින් ප්‍රභාණය කොට නොතිබුනේ නම් ඔහු අළුත් කයක් සහිත සත්ත්වයෙකු ලෙස බිහි වීම සිදුවේ. සිතේ ස්වභාවය යමක් ඇසුරු කිරීමයි. යමක් උපාදානය කර ගැනීමයි. යමකට ඇල්මයි. සිත උපදින්නේ අයිතියක් සමඟය. ස්කන්ධයන් සහිතවය. පුද්ගලයාගේ භවය, භවාංගය නිර්මාණය වන්නේ මේ නිසාය. මෙය කුඩැල්ලෙකු උපමා කර විස්තර කල හැකිය. උෟ එක් කෙලෙවරක් අතහැරින් අනෙක් කෙලෙවර අල්ලාගෙනය. සිත තුළ පවතින්නේද මේ ස්වභාවයයි. මිය යන අවස්ථාවේ චුති චිත්තයට අනුව මිළඟ ගරිරය නිර්මාණය වන්නේ මේ නිසාය.

පුද්ගලයා නැවත උපදින්නේ ජීවත් වීමට ඇති ආශාව නිසා හා ලෝකය ඇසුරු කරමින් චින්දනය ලැබීමේ අවශ්‍යතාවය නිසාය. නොසංසිදුනු අතෘප්තිකර ආශාවන් නිසාය. ඉටුකර ගැනීමට බලාපොරොත්තු හා වුවමනාවන් පවතින නිසාය. ඉහත කී දේවල් සංසිදුනු පුද්ගලයෙකු වෙතොත් ඔහු මරණින් මතු උප්පත්තියකට සුදුසුකම් නොකියයි.

විඤ්ඤාණය නිරෝධ නොවූ පුද්ගලයාගේ ශරීරය බිඳියාමත් සමග ශරීරයෙන් පිටවන ප්‍රතිසංධි විඤ්ඤාණය පරිසරයේ පවතින ධාතු කොටස් එකතු කරගෙන විඤ්ඤාණ ස්වභාවයට අනුරූප වූ කයක් නිර්මාණය කරගනී. එය සතර මහා ධාතු ඝන වීමෙන් සාදාගත් භෞතික ශරීරයක් විය හැකිය. එසේත් නැතිනම් ඝන නොවූ සියුම් වූ සතර මහා ධාතු කොටස් වලින් තනා ගන්නා වූ දේව හෝ අමනුෂ්‍ය වැනි සුක්ෂම ශරීරයක් විය හැකිය.

තමාට මිළඟ ශරීරය ලැබෙන්නේ මිය යාමට කළින් ඒ පුද්ගලයා තුළ තිබූ ගතිලක්ෂණ වලට අනුවය. ඔහුගේ චිත්ත ස්වභාවයේ පැවතුනු ගති ස්වභාවයන් අනුවය. ඔහු විසින් කල පින්කම් හා පවිකම් අනුවය. මිය ගිය පුද්ගලයා තුළ පැවතුනේ දේව ගති නම් ඔහු දෙවියකු වනු ඇත. ඔහු තුළ ප්‍රේත ගති පැවතුනේ නම් ඔහු ප්‍රේත ආත්මයක බිහිවනු (උපදිනු) ඇත. ඔහු තුළ රෝද වූ යක්ෂ ගති පැවතුනේ වී නම් යක්ෂ ආත්මයක උපත ලබනු ඇත. එසේම යමෙකුට බලු ගති පැවතුනේ නම් ඔහු බල්ලකුට උපදිනු ඇත. එසේම කෙනෙකු තුළ විෂ ගති, කිපෙන ගති තිබුණේ නම් ඔහු විෂකුරු සතකුට උපදිනු ඇත. මේ අනුව තමා තුළ පවතින ගති අනුව අමනුෂ්‍යයන් වී, තිරිසන් ගත සතුන් වී උපදිනු ඇත.

මේ ස්වභාවය තේරුම් ගැනීමට ධර්මාශෝක රජතුමාගේ, කෝසල මල්ලිකා බිසවගේ හා තොදෙයි යුක්මණියාගේ කථා පුවත් විමසා බලන්න. මේ ධර්මතාවය තම අත්දැකීම් ඇසුරින් විමසා බලා අවබෝධ කරගන්න. මේ අනුව අප වටහාගත යුත්තේ නැවත උපතකදී වඩාත්ම බලපාන්නේ ඔහු කල පිං පව් වලට වඩා තමා තුළ පවත්වාගෙන යන ගති ස්වභාවයන් බවයි. තමා තුළ ඇති ගතියට අනුව මිළඟ ප්‍රතිසංධිය සිදුවන බවයි.

මියගිය පුද්ගලයා උපදින්නේ සතර මහා ධාතු ඝන වූ ශරීර ඇති මනුෂ්‍ය හෝ තිරිසන්ගත සතකුට මෙන් නම් ඒ හා සමගාමීව සිදුවන තවත් ක්‍රියාවලියක්ද ඇත. මිය ගිය පුද්ගලයාගේ ප්‍රතිසංධි විඤ්ඤාණය මව් කුසකට ඇතුළු වන විට මව හා පියාගේ ශරීරවල එකතුවීම හා ඉන්පසුව

මවගේ ශරීරයේ ඇතිවන පිළිසිඳ ගැනීම හා කළළ වර්ධනය ක්‍රමානුකූලව සිදු වේ. මේ සියල්ල යෝග වන්නේ කර්මානුරූපවය. මවගේ හා පියාගේ ගති ලක්ෂණ වලට සුදුසු හා කර්මපටියට ගැලපෙන කර්ම පටියක් ඇති කෙනෙකු මව් කුස තුළ පිළිසිඳ ගැනීමක් සිදු වේ. දෙමව්පියන්ගේ ගතිවලට සුදුසු කෙනෙකු විය්වය තුළින් ආකර්ශනය වීමක් මෙහිදී සිදුවේ.

මේ සරල ධර්මතාවය ප්‍රයෝගිකව ගලපා බලන්නේ නම් ප්‍රාථමික විදුලයේ පහ ශ්‍රේණියේ සිසුන්ගේ ලකුණු මට්ටම අනුව ජනප්‍රිය පාසල් වලට තෝරා ගන්නාක් මෙනි. වැඩිම ලකුණු ඇති අය ඉහළ පාසල් වලටත්, ඉන්පසු අඩු ලකුණු මට්ටම් ඇති අය ඒ ඒ සුදුසු පාසල් වලටත් ඇතුලත් වන්නාක් මෙනි. තවත් උදාහරණයක් ගෙන පැහැදිලි කරන්නේ නම් අළුතින් ගුරු පත්වීමක් ලද ගුරුවරයෙක් ඇත දුෂ්කර ග්‍රාමීය පළාතක සේවයට යන්නේ යයි සිතමු. ඔහු එම ප්‍රදේශයට ගොස් නවාතැන් ගන්නේ එම පාසලේම ගුරුවරයෙකුගේ නිවසේය. නැතිනම් ඒ හා සමාන තමාට ගැලපෙන නිවසකය. මේ අනුව අප තේරුම් ගත යුත්තේ සමජාතිය ඒවා එකිනෙකට ආකර්ශනය වන ධර්මතාවයක් ලෝකයේ පවතින බවයි.

මව පියා හා දරුවාගේ එකතුවීම තුළ තිදෙනාගේම කර්මපටි එකිනෙකට ගැලපිය යුතුය. බොහෝ විට දරුවන්ගේ ක්‍රියාකලාපය නිසා දුකට පත්වන දෙමව්පියන් හෝ දෙමව්පියන්ගේ ක්‍රියාකලාපය නිසා දුකට පත්වන දරුවන්ගේ හමුවීමක් බොහෝ විට සිදුවේ.

මෙහිදී ඔවුනොවුන්ගේ සංසාරගත බැඳීම, ආශාවෙන් ඇතිකරගත් බැඳීම, පළිගැනීමේ චේතනාවෙන් ඇතිකරගත් බැඳීම අනුව ඔවුනොවුන්ගේ කර්ම පටි සකස් වනු ඇත. සේරීවානිජ කථාවට අනුව රන්තලිය සම්බන්ධ ප්‍රශ්නයේදී සේරීවානිජ, බෝධි සත්වයන්ගෙන් පළිගැනීමේ චේතනාවෙන් මිය ගියේය. ඉන්පසුව ඔවුන් දෙදෙනා පියා හා පුතා වශයෙන් හමු වී පළිගත් අවස්ථා ගැන විමසා බලා මේ සංසාර සබඳතාවය වටහා ගන්න.

මෙහිදී පියාගේ හා මවගේ පිළිසිඳ ගැනීමට අවශ්‍ය ධාතු කොටස් නිර්මාණය වන්නේ ඔවුන්ගේ ලේ ධාතුව ඒ ඒ අවශ්‍යතාවයන්ට අනුව රසායනික පරිවර්තනය සිදු වීම තුළිනි. ඉන් පසුව ඒ ධාතු කොටස් සංස්ථනය වීම සිදු වෙයි. ඉන්පසුව පිටියා හටගැනීමේ මූලික ස්වභාවය වූ කලලය හට ගැනීම හා විකාශනය වීම සිදු වේ. මෙහිදී සිදු වන්නේ ලේ ධාතුව ඝන වීමෙන් අස්ථි, සම, නහර සෑදීමයි. ශරීරයේ අවයව වන බඩවැල්, හෘදය වස්තුව, පෙනහළු, වකුගඩු ආදී වශයෙන් ඒ ඒ අවයව කොටස් සෑදීමයි. ශරීරයේ අවයව වල මූලික ස්වරූපය නිර්මාණය වීමෙන් පසු මවගේ ශරීරයෙන් උරාගන්නා ඕජාව හා පෝෂක කොටස් මගින් සම්පූර්ණ ශරීරයක් නිර්මාණය කරගැනීම සිදු වේ.

මව් කුසට පැමිණි පිටියා සත්ත්වයෙකු ලෙස මෙළොව බිහි වූ විට ඔහු මවගේ හා පියාගේ ගති ලක්ෂණ වලට සමාන වේ. මව හා පියාගේ ඇති දක්ෂ කම් අදක්ෂකම් දරුවා තුළද තිබෙන බව දැකිය හැකිය. මෙතැනදී විද්‍යවේත්, සමාජ විද්‍යවේත් මතය වන්නේ දෙමාපිය ජාන ලක්ෂණ හේතුවෙන් එම දරුවන්ට එම ගති පුරුදු හා හැකියාවන් ඇති වී ඇති බවයි. එය මිත්‍යා මතයකි. සත්‍යය වශයෙන් සිදු වන්නේ දෙමාපියන්ට ඒ හා සමාන ගති ලක්ෂණ ඇති දරුවකු ලැබීමයි. හමුවීමයි. එය සමජාතිය ඒවා ආකාර්ගනය වන විශ්ව ධර්මතාවයයි.

මේ ධර්මතාවය උදාහාරණයක් ගෙන පැහැදිලි කරන විට සොරකමින් පීවත් වන පවුලකට ලැබෙන දරුවාද සොරකමට පුරුදු වන්නේ පියාගේ ක්‍රියාකලාපය අනුගමනය කිරීමම නොවේ. දරුවාද සසරෙහි සොරකමට නැඹුරු වූ කෙනෙකු වන නිසාය. සත්‍යය වශයෙන්ම සිදු වී ඇත්තේ සොර මුලකට තවත් ආගන්තුක සොරකු එකතු වීම පමණි. මේ ධර්මතාවය අවබෝධ කරගැනීමට තම පිවිත හා සමාජ අත්දැකීම් ගලපා බලන්න.

මේ ධර්මතාවය අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා මේ උදාහරණයද අධ්‍යනය කර බලන්න. ගුරුවරුන්ගේ දරුවන් අධ්‍යාපනයට දක්ෂ වන්නේ දෙමාපියන්ගේ ජාන ලක්ෂණ දරුවාට බලපෑම නිසාම නොවේ. අධ්‍යාපන

කෙන්නයේ නියැලෙන දෙමාපියන්ට අධ්‍යාපනය ලැබීමට දැන දරුවකු හමු වීමයි. සමාන ගති ඇති අය හමුවීමක් මෙහිදී සිදු වේ.

මේ සමජාතිය ඒවා ආකර්ශනය වීමේ ධර්මතාවය තම එක හා සමාන අය රට තුළ කොතැනක සිටියත් එකට එකතු වීම සිදු වේ. ගුණවත්ත පුද්ගලයන් රට තුළ කොතැනක වාසය කරත් ඔවුන් අතර සම්බන්ධීකරණයක් සිදු වීම ස්වභාවිකය. එසේම දරුණු පාතාල ලෝකයේ පුද්ගලයන්, සොර කණ්ඩායම් අතරද මේ සම්බන්ධීකරණය සිදු වීම ස්වභාවයෙන්ම සිදු වේ. මත්පැන් පානය කරන අය අතරද එසේය. සුදුවේ නියැලෙන අය අතරද එසේය.

දෙමව්පියන්ට ලැබෙන දරුවා දෙමව්පියන්ගේ සැම ගතියකටම සමාන නොවිය හැකිය. නමුත් තිරණාත්මක ගති කිහිපයක් අභිවාර්යයෙන්ම සමාන වේ. මේ අනුව අප තේරුම් ගත යුත්තේ පුද්ගලයෙකු උපත ලැබීමේදී බලපාන විශ්ව ධර්මතා පවතින බවයි. සැම පැත්තකින්ම ගෙන මේ ධර්මතා විග්‍රහ කිරීමට යාම මෙවැනි ගුණයක් තුළ අපහසුය. සමාජයේ අසන්නට දකින්නට ලැබෙන සිදුවීම් විමසා බලා ඥාණ ගන්තියෙන් මේ ධර්මතා හඳුනාගැනීමට උත්සාහ දරන්න.

මෙළොව බිහි වූ ප්‍රදරුවාට මුල් දින කිහිපයේදී අවශ්‍ය කරන්නේ ආහාර පමණි. කුසගින්න දැනෙන විට ප්‍රදරුවා හඬන්නට පටන් ගනී. ප්‍රදරුවා හඬන විට මව කිරි දීම සිදු කරයි. දින කිහිපයක් ගත වන විට දරුවා මව, අන් අයගෙන් වෙන් කොට හඳුනාගනී. පවුලේ අය, අන් අයගෙන් වෙන් කොට හඳුනාගනී. ආහාර අවශ්‍ය විට හැඩිම සිදුකල යුතු යයි ප්‍රදරුවා වටහා ගෙන ඇත. සංකේතමය භාෂාවක් හරහා ලෝකය හා ගනුදෙනු කරන්නට දරුවා පසුබිම සකසාගෙන ඇත. මේ වනවිට ලෝකය හඳුනන මිනීම වන මානයන්, ආහාර නිසා මවට හා වී තණ්හාවත් දිට්ඨියත් ප්‍රදරුවා තුළ හටගෙන ඇත. ක්‍රමානුකූලව ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ මට්ටම් හට ගනී. මේ වන විට විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලිය සක්‍රිය වී ඇත. ආයතන ක්‍රියාවලිය හරහා වින්දනය ලැබීමටත්, රැස් කිරීමේ ක්‍රියාවලියටත්

ඉපදි ටික දිනකින් ප්‍රදර්ශන හුරු වේ. දැන් මේ දර්ශන ලෝකය ඇසුරු කරගෙන ලෝ + අබ්බ කරමින් ජීවත්වන, භාහිර වස්තු රමණය කරමින් ජීවත්වන කෙනෙකු බවට පත් වී හමාරය. දැන් ස්ව + තත්වය අයිති කරගත් සත්වයෙකු බවට පත් වී හමාරය.

ප්‍රදර්ශන වැඩීමත් සමඟ සිත, ඉන්ද්‍රියන් හරහා ලෝකය රහ බලන්නට පෙළුණේ. රූප සමඟ රමණයකට පෙළුණේ. දැන් ටිකින් ටික අතිත සංසාර හුරු පුරුදු ගති මතුවන්නට පටන් ගති. ඇබ්බැහිවීම් මතුවන්නට පටන් ගති. දර්ශන තම ඉන්ද්‍රියන් හරහා භාහිර රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන භාහිර අරමුණු ගෙන වින්දනය ලබන නිසා ඔහු තුළ සක්කාය දිට්ඨිය පහළ වේ. මම කියා කෙනෙක් සිටී. මේ ගර්ථය මමයි. ගර්ථයෙන් තොර මමෙක් නැත. ගර්ථය මගේ ආත්මයයි, සිතාගෙන මේ ගර්ථය පිනවීම සඳහා භාහිර ලෝකය අයිතිකර ගැනීමටත් ඒ සඳහා ලෝකයා සමඟ ගැටුමක් ඇතිකර ගැනීමටත් කටයුතු කරයි.

තමාට අවශ්‍ය දේ ලබා ගැනීමට විවිධ උපක්‍රම යෙදීමටත්, උපායශීලී සටකපටකම් කිරීමටත් දර්ශන උත්සාහ කරයි. තම ඉල්ලුම් දිනා ගැනීම සඳහා ක්‍රියාකාරකම් සමුහයක්ද මේ වන විට දර්ශන විසින් සොයාගෙන ඇත. මේ තත්වය ප්‍රයෝගික වශයෙන් දැකිය හැක්කේ ළමයා ප්‍රිය කරන සෙල්ලම් බඩු වැනි දෑ ලබා ගැනීමට, ආරක්ෂා කරගැනීමට අන් අය සමඟ ගැටුම් ඇතිකර ගන්නා අවස්ථාවලදීය. තමාට අවශ්‍ය දේවල් ලබාගැනීමට විවිධ උපක්‍රම භාවිතා කරන අවස්ථාවලදීය.

මේ වන විට දර්ශන තුළ රූප - වේදනා - සංඤ්ඤා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ වශයෙන් පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය සිදුවේ. ඔහු තුළ ලෝකය සම්බන්ධව ප්‍රිය - අප්‍රිය, මනාප - අමනාප, පක්ෂ - විරුද්ධ තත්වයන් හටගෙන ඇත. මමත්ව සංකල්පයන් තුළ සිටගෙන කාමසුඛල්ලිබාහුයෝගයෙන්, අත්ටි කිලමනාහුයෝගයෙන් ඇසුරු කරයි. කාමසුඛල්ලිබාහු යෝගය යනු උපදින සිතට ඇලී එය අයිති කරගෙන ඒ අනුව භාහිරයෙන් සැප බලාපොරොත්තු වීමයි. අත්ටි කිලමනාහුයෝගය

යනු එම බලාපොරොත්තු වන සැපය නොලැබීමෙන් ඇති වන්නා වූ දුක්ඛ සහගත තත්වයයි. අත්ථ - කිලනය වීමයි.

ළදරුවා ක්‍රමානුකූලව ළමා වියට පත්වීම සිදුවේ. මේ වන විට ළමයා තුළ විඤ්ඥාණ ක්‍රියාකාරිත්වය ප්‍රබල වෙමින් පවතී. විඤ්ඥාණය විසින් අතිතයේ රුස් කරගත් දේවල් ගති වේ. එම රුස් කරගත් ආහාර (ගති) නැවත නැවත වමාරා ඒවා නැවත ආහාරයට ගැනීමක් විඤ්ඥාණ ක්‍රියාවලිය තුළ සිදුවේ. හරකෙකු ගත් ආහාර නැවත නැවත වමාරා කන්නාක් මෙනි. එය සිදුවන්නේ විඤ්ඥාණය විසින් අතිතයේ රුස්කල ගති හුරු පුරුදු ලැබූ චින්දන මට්ටම් නැවත සිහිකර ඒවා මනසිකාර කරමින් ඒ තුළ මත්වීමකින් හැසිරීම තුළයි. මේ ක්‍රියාවලිය සිදුවන ගමන්ම විඤ්ඥාණය අළුතින් ගති රුස් කිරීමේ ක්‍රියාවලියකද යෙදී සිටී. ඒ ළමයා විසින් කරන්නා වූ සියළුම ක්‍රියාකාරකම් වල චින්දන මට්ටම් මිශ්‍ර වූ ඇසුරු කිරීමේ චුළුමනාවන් (ගති) විඤ්ඥාණය තුළ රුස්කර ගැනීමයි.

ළදරු කාලයේදී මෙම ක්‍රියාවලිය ශක්තිමත් ලෙස පවත්වාගෙන යාමට නොහැකි වන්නේ තම සිතැති ඉටුකර ගැනීමට තරම් ශක්තියක් හා උපාය උපක්‍රම අතින් දියුණු මට්ටමක් නොමැති නිසාය. ළමා කාලයට පැමිණෙත්ම තම සිතැති ඉටුකර ගැනීම සඳහා උපාය උපක්‍රම අතින් දියුණු මට්ටමකට පැමිණේ. ශාරීරික අතින්ද ශක්‍යතා මට්ටමක් නිර්මාණය වේ.

දෙමව්පියන් රචනා හෝ දෙමව්පියන්ට බලපෑම් කර තම අවශ්‍යතා ඉෂ්ඨ කරගැනීමට ළමයා සමත් වේ. තමාට අවශ්‍ය ආහාර පාන, ඇඳුම් පැළඳුම් හා සෙල්ලම් බඩු ආදිය ලබා ගැනීම සඳහා ළමයින් හැසිරෙන ආකාරය විමසා බලන්න. විවිධ දේවල් ලබාදෙන බවට දෙමව්පියන් පොරොන්දු කරවාගන්නා තත්වයන් විමසා බලන්න.

ළමාවිය ඉක්මවා තරුණ වියට පැමිණෙන විට පුද්ගලභාවය ඉහළින්ම ස්ථාපිත වී ඇත. පුද්ගල, දේපළ, හා සිද්ධි ඇසුරු කරමින් සිත කය පිනවමින් පිවත්විය හැකිය යන මායාව තදින් ග්‍රහණය වීමක් මේ තත්වය

තුළ ඇති වේ. ලබන්නා වූ වින්දනය අයිති කරගනිමින් පිවිතයන්, ලෝකයන් පවත්වාගෙන යාමට උත්සාහ දැරීමක් මෙහිදී සිදුවේ. භාහිරයේ ඇති වස්තු, සිද්ධි, පුද්ගලයන්ට අයිතිවාසිකම් කීමටත්, ඒවා අත්පත් කර ගැනීමටත් දැඩිව උත්සාහ කිරීමක් දැකිය හැකි වේ. මේ තත්වය තුළ ලෝකය සමඟ ගැටුම් ඇතිකර ගැනීමේ තත්වයන් ඇති වේ.

භාහිරයේ ඇති පුද්ගල, දේපල බෙදාගැනීමට අරගල ඇතිකර ගැනීමක් දැකිය හැකි වේ. සත්වයාගේ සිත තුළ ඇතිවෙන මේ තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන මට්ටම් සතරක් නිසා පුද්ගලයන් දෙදෙනෙකුගේ අතර ඇතිවන ගැටුමක සිට ලෝක යුද්ධයක් දක්වා පැතිරෙන ගැටුමක් දක්වා වර්ධනය විය හැකිය.

භාහිරින් වින්දනය ලැබීමත් සමඟ ලෝකයට අයිතිවාසිකම් කීමත්, ලෝකය අයිතිකර ගැනීමටත් පුද්ගලයා තුළ ඇතිවන සිත නිසා ගැටුම හටගනී. යුද්ධ හටගනී. කැරලි කෝලාහල හටගනී. මේ පහළ වන පෘතග්ජන සිත නොවන්නට ලෝකය තුළ කිසිදු ගැටුමක්, යුද්ධයක් ඇති නොවනු ඇත.

මේ තත්වය මිනිස් සමාජය තුළ පමණක් පවතින ධර්මතාවයක් නොවේ. සජීවී සත්ව ප්‍රජාව තුළම පවතින ධර්මතාවයකි. උදාහරණයක් ලෙස බල්ලෙකු ගතහොත් උෟතම වර්ගයාගේ පිරිමි සතුන් සමග ගැටීමක පිවත් වේ. එම සතාගේ සිත තුළ නිතරම මනසිකාර වන්නේ තමාට පිවත් වීමට අවශ්‍ය ආහාර හිඟ වන්නේත්, ස්ත්‍රී ලිංගික සතුන් රිසි සේ ඇසුරු කිරීමට නොහැකි වන්නේත් අනෙක් පුරුෂ ලිංගික බල්ලන් නිසා බවයි. මේ මනෝභාවය නිසා තිරන්තරව අනෙක් බල්ලන් සමඟ විරුද්ධභාවයෙන් හැසිරෙයි. අනෙක් බල්ලන්ට බිරිමත්, උෟතව විකීමත් සිදුකරන්නේ මේ තත්වය මතයි.

මිනිසාගේ මනෝභාවයද මින් වෙනස් නොවේ. මිනිසාගේ සිත කියන්නේ ලෝකයේ ඇති වස්තු, සිද්ධි, දේපළ හා පුද්ගලයන් තමාට අවශ්‍ය පරිදි අයිතිකර ගැනීමටත්, පරිහරණය කිරීමටත් අවශ්‍ය බවයි. එය එසේ විය

යුතුය යන නිත්‍ය සංඥාදායක පෘතග්ජන පුද්ගලයා වාසය කරයි. මිනිසා විසින් සමාජයේ පැවැත්මට හිතී ඊති පද්ධතියක් ඇතිකර ගෙන ඇති නිසා බල්ලන් මෙන් නග්න ලෙස තමාගේ අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීමට නොයයි. නමුත් පෘතග්ජන සත්ත්වයාද හිතී ඊති වලට මුළු වී කරගෙන යන්නේද ඉහත කී ක්‍රියාවලියමය.

ළමාවිය ඉක්මවා තරුණ වියට එළඹෙන අවදියේදී ඔහු අධ්‍යාපනය ලැබීමට යොමුවේ. අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රය තුළ නිරත නොවන අය මුදල් ඉපයීමට පෙළඹේ. මෙහිදී මේ අධ්‍යාපන ක්‍රියාවලියම තරඟයකි. එකිනෙකා පරදවා තමා ඉහළට ඒම සඳහා දරන්නා වූ උත්සාහයකි. මේ අධ්‍යාපනය ලැබීමේ ක්‍රියාවලිය හරහා පුද්ගලයා උත්සාහ දරන්නේ සමාජ ධුරාවලිය දිගේ ඉහළටම පැමිණීමයි. අධ්‍යාපනය විවිධ ක්ෂේත්‍ර ඔස්සේ පැතිරී යයි. එය නාෂා දැනුම ලබා ගැනීමේ සිට ආචාර්ය උපාධිය දක්වාද ඉන්පසුව විදේශ ගත වී අධ්‍යාපනය ලැබීමද සිදු කරයි. මේ ආකාරයට අධ්‍යාපනය ලබන්නේ තරඟය නිසාය. මෙයත් නොසංසිදෙන පිපාසයකි. මේ ක්ෂේත්‍රයේ කොතරම් ඉහළට ගියද එතැන සිට බැලූ විට ඊට ඉහළින් උපාධි ලැබූ අය සිටින බව පෙනී යයි. ඉන් පසු ඒ අය පසු කිරීම සඳහා තව අධ්‍යාපනය ලැබීමට සිදුවේ. මෙය කිසිදිනක සපුරාගත නොහැකි සංසිදුවා ගත නොහැකි ඌනතාවයකි. පීඩාවකි. අසහනයකි.

අවසානයේ මේ ලබන අධ්‍යාපනය කුමක්ද යන්න ගැටලුවකි. මේ ඉහළට අධ්‍යාපනය ලැබූ අයගේ ක්‍රියාකලාපය ගත්විට එය සිතාගත නොහැකි එකක් බව පෙනී යයි.

සමස්ථ භෞතික ලෝකයත් එහි වසන පිටියාත් සෘජුව විනාශ කිරීම සඳහා අවි ආයුධද, අනෙකුත් දේවල්ද නිෂ්පාදනය කර ඇත්තේ මේ අධ්‍යාපනයේ පිහිටෙනි. එසේම ලෝකයත් එහි වසන පිටියාත් විනාශ කිරීම සඳහා වක්‍රව දායක වී ඇත්තේද මේ අධ්‍යාපනය හා ඊට සම්බන්ධ වූ තාක්ෂණයයි. ඇත අතීතයේ මිනිසාට තිබූ ප්‍රශ්න දෙක නම් කුසගින්න ඇතිවීම හා මහලු බවට පත්වීම යයි පිළිගැනේ. නමුත් සමාජය සංවිධානාත්මක වීමත් මිනිසාගේ චුළුමනාවත් ආශාවන් ඉෂ්ඨ කර ගැනීම

සඳහා උපකරණ, මෙවලම් හා ක්‍රමවේද සොයාගැනීමෙන් පසු මිනිස් සමාජයටත්, භෞතික ලෝකයටත් ඇති වී ඇති විනාශය විමසා බලන්න. මේ අධ්‍යාපනයේ, තාක්ෂණයේ ක්‍රියාකාරකම් සමස්ථ පෘථිවි තලයම විනාශ කර දමන මට්ටමට පත් කොට ඇත.

මේ තත්වයේ ඇති අපූර්ව සහගත බව නම් මේ අධ්‍යාපන ක්‍රම හා තාක්ෂණික සොයාගැනීම් නිසා මිනිසා අනතුරට හෙලා ඒවායින් ගැලවීම සඳහාද, අධ්‍යාපනයෙන්, තාක්ෂණයෙන් විසඳුම් සොයා ගැනීමයි. උදාහරණයක් ලෙස මිනිසාට මේ තරම් ලෙඩ රෝග සෑදීම සඳහා සෘජුවත්, වක්‍රවත් දායක වී ඇත්තේ ඉහත කී තත්වයයි. මුළු පෘථිවි තලයම පිටියාට පිටත් විය නොහැකි මට්ටමකට පත්කර ඇත්තේ ඉහත කී තත්වයයි. මේ සියල්ලම මෙසේ සිදුකර දමා රෝග වලට ප්‍රතිකර්ම සොයාගැනීමද, අධ්‍යාපනය හා තාක්ෂණය විසින් කරයි. ඒවා කරන්නේ ඒවා තුළ මහා බලයක් හා හාස්කමක් මවාපාමින්ය. සමස්ථ පිටියාත්, භෞතික ලෝකයත් මේ තත්වයට පත්කර ඇත්තේ අධ්‍යාපනය හා තාක්ෂණයයි. මේ තත්වයට ඇද දමා දැන් මිනිසාගේ ගැලවුම්කාරයා ලෙස පෙනී සිටීම මහා ප්‍රෝඩාකාරී වැඩපිළිවෙළකි.

මෙය උදාහරණයක් මඟින් පැහැදිලි කළහොත් මිනිසා මහා ගැඹුරු ගොඩ ඒමට නොහැකි ලිඳකට තල්ලු කොට දමා ඔහුගේ ගැලවුම්කාරයා ලෙස පෙනී සිටීමත් ඔහු බේරාගන්නට උත්සාහ දැරීමට සමානය. අධ්‍යාපනය හදාරා සහතික ලැබූ පුද්ගලයාට ඊට සරිලන රුකියාවක් නොමැතිවීම ප්‍රශ්නයකි, දුකකි. සරිලන රුකියාවක් ලැබුණත් එය දිගටම කරගෙන යාම ප්‍රශ්නයකි. තමාට වඩා ඉහළ අධ්‍යාපන මට්ටම් ඇති අය, ඉහළ රුකියා කරන අය සිටීම ප්‍රශ්නයක් පිඩාවක් වේ.

සමහරු තමාගේ තත්වයට අධ්‍යාපනයට නොගැලපෙන නිසා අඩු මට්ටමේ රුකියා වලට නොගොස් විරුකියාවෙන් පසුවෙති. තවත් සමහරු තමාට කළ නොහැකි ඔරොත්තු නොදෙන රුකියාවන් ලබාගෙන එය කරගැනීමට නොහැකිව මහත් පිඩාවකට දුකට පත්වෙති.

රැකියාව යන්නෙහි අර්ථය රැකීම යන්නයි. පීචිතය පවත්වාගෙන යන්නට උපකාරී වීම රැකියාවෙන් කෙරේ. වර්තමානයේ රැකියාවක් කිරීම යනු මුදල් ඉපයීම වුවත් ඇත අතීතයේදී රැකියාව ලෙස අර්ථ ගැන්වූයේ තම මූලික අවශ්‍යතා හතර සපුරා ගැනීමේ ක්‍රමවේදයටයි. එනම්, ආහාර පාන, ඇඳුම් පැළඳුම්, නිවාස හා බේත් හෙත් සපයා ගැනීමේ ක්‍රියාවලියටයි. නමුත් වර්තමානයේ රැකියාව යනු මුදල් ඉපයීම සඳහා නිරතවන ක්‍රියාවලියකි. විවිධ රැකියා වල නිරත වෙමින් පෘතග්ජන පුද්ගලයාට මුදල් ඉපයුවත් මුදලින් කල හැකි, කල නොහැකි කාර්යයන් පිළිබඳව අවබෝධයක් නොමැත.

මුදලින් රුපියල් කෝටි ගණනක වැටුපක් ගත්තද, රුපියල් සියයක වැටුපක් ගත්තද, පුද්ගලයාට කල හැකි කාර්යය කොටස නම් කුසගින්නට ආහාර ගැනීමත්, විලි වසාගන්නට රෙදි ඇඳීමත්, හිසට සෙවනක් සාදාගැනීමත්, ලෙඩට බෙහෙත් සපයා ගැනීමත් පමණි. මුදලින් කල හැකි වෙන දෙයක් නොමැත. රුපියල් කෝටියක් උපයන තැනැත්තාත්, රුපියල් සියයක් උපයන තැනැත්තාත් මේ මුදලින් මේ අවශ්‍යතා ඉෂ්ඨ කරගනී. මූලික අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීමේදී ගන්නා වූ දේවල් වල උස් පහත් කමක් මිනිසා විසින් නිර්මාණය කරගෙන ඇත. (මුදල් යනු කුමක්ද? යන විග්‍රහය කියවා මුදල යනු කුමක්ද යන්න අවබෝධ කරගන්න.)

ඒ පෘතග්ජන සිතේ පවතින මාන හා දිට්ඨි යන අවිද්‍යා සහගත තත්වයන්ගේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙසය. සම්මුති ලෝකයේ සම්මුති සත්‍යය ලෙසයි. පරම-අර්ථය ලෙස පරමාර්ථ සත්‍යය ලෙස ගතහොත් ආහාර පාන වල ඇඳුම් පැළඳුම් වල හිසට ලබන සෙවනෙහි උස් පහත් ගුණ අගුණ පිළිබඳ වෙනසක් නොමැත.

අධ්‍යාපනයෙන්, රැකියාවෙන් ඉලක්ක සම්පූර්ණ වූ විට පුද්ගලයාගේ ඊළඟ ඉලක්කය නිවසක් තනා ගැනීමය. නිවස තැනීමට ඉඩමක් නොමැති නම්, ඉඩමක් මිලදී ගත යුතුය. ඉඩම මිලදී ගැනීමේදී පුද්ගලයා සලකා බලන්නේ නගරය ආශ්‍රිතව ඉඩම මිලදී ගැනීමටය. නගරය යනු රත් වූ

මිනිසුන් සැරිසරන කලබලකාරී වූ ඒ නිසාම රත් වූ පරිසරයකි. වායුවද, ජලයද, මහපොළවද දූෂණයට ලක් වූ තැනකි. මිනිසුන්ට පිවත් විමට නොගැලපෙන තැනක් බවට පත්කල නිරෝගිකම විනාශ කරන පරිසරයකි. මේ රත් වූ පරිසරයට අවතීන් පැමිණෙන මිනිසුන්ද අනවශ්‍ය රත් විමකට භාජනය වේ. රත් වීමේ ප්‍රතිඵලය ඝර්ෂණයට ලක්වීමයි. ඝර්ෂණය යනු අනවශ්‍ය ලෙස ක්‍රියාකාරී වීමයි. අනවශ්‍ය ලෙස ලෝකය ඇසුරු කිරීම, ක්‍රියාකාරී වීම යනු සසරට ඇලීමයි.

පුද්ගලයන් නගරයට යන්නේ දියුණුව පතාය. නමුත් මේ ක්‍රියාවලිය තුළ තමා පිඩාවකට පත්වන බවත්, තම පිවිතය පරිහාණියට පත්වන බවත්, සසර ගමන දිගුවන බවත් තේරුම් ගන්නේ නැත. ඉඩම මිලදී ගැනීමෙන් පසු නිවස තැනීමට සැලසුම් කරයි. මිනිසෙකු විසින් නිවසක් සාදා ගැනීම යනු නිසට සෙවනක් සාදා ගැනීමයි. නිවසක් අවශ්‍ය වන්නේ අවිච්ඡේද, වැස්සෙන්, සිතලෙන්, සතුන් සර්පයන්ගෙන් ආරක්ෂා වීම සඳහාය. නමුත් නිවෙස් තනන්නට යන පෘතග්ජන පුද්ගලයාට මේ මූලික අවශ්‍යතාවය ගැන අවබෝධයක් නැත. නිවස තැනීමේදී සලකා බලන කාරණා වන්නේ අලංකාරයයි. වටපිටාවේ ඇති ගෙවල් වලට වඩා විශාල හා උසස් ඔට්ටමේ නිවසක් තනා ගැනීමයි. තම නෑ හිත මිතුරන්ට වඩා උසස්, චෙනස් නිවසක් තනා ගැනීමයි. මෙය තමාටත්, ලෝකයටත් දුක උපදවන වැඩපිළිවෙලකි.

තමාට දුක උරුම වන්නේ නිවස තැනීම සඳහා තමාට ඔරොත්තු නොදෙන තරමේ ගෙවිය නොහැකි තරමේ ණය කන්දරාවක් උරුම කර ගනිමිනි. තැනීමට පටන් ගත් නිවස තනාගැනීමට හැකියාවක් නොමැති වීමෙනි. ලෝකයාට දුක උපදවන්නේ තමන්ට නැති, තැනිය නොහැකි උසස් ඔට්ටමේ නිවසක් තවත් කෙනෙකු තනාගත් නිසාය. එවැනි උසස් නිවසක් තම ඥාතියෙකුට, මිතුරෙකුට, අසල්වාසියෙකුට හිමිම මතසට පිඩාකාරී දෙයකි.

මේ ආකාරයට තමාට ඔරොත්තු නොදෙන නිවසක් තැනීමට යාම නිසා පුද්ගලයා පිවිත කාලයටම ගෙවාගත නොහැකි ණය කාරයෙකු බවට

පත්වෙයි. අවසානයේ ණය කාරයෙකු ලෙස මියගොස් ණය හිමියාට අයිතිව හරක්, කුකුළන්, එළුවන්ව ඉපදීමට සිදු වෙයි. විශ්ව ධර්මතායවය නම් ගත් ණය ගෙවන්නට සිදු වීමයි. පුද්ගලයා තම ගර්ථය සාදා ගන්නේද මාරයාට අයිති වූ ශුද්ධාඡ්ඨක කොටස් ණයට ගැනීමෙනි. එම ණය ගෙවන්නේ මාරයාට ඒවා පවරා දෙමිනි. එසේම පිවත්ව සිටින කාලයේ අනුන්ගෙන් ලබාගන්නා සෑම දෙයකටම ආපසු ණය ගෙවීමක් කල යුතුය. ඒවා නොගෙවා මිය ගියත් සංසාර ගමනේදී ඒවා පොළියත් සමඟ ගෙවන්නට සිදු වේ. ලෝකයේ ඇති සියල්ලම මාරයාට අයත් දේවල්ය. ඒවා ණයට ගැනීමෙන් මාරයාට ණය වේ. මාරයාට ණය වීම නිසා මරනයට පත්වන්නට සිදු වේ. අරහත් තත්වයට පත් වූ විට මාරයාගෙන් හෝ කිසිදු කෙනෙකුගෙන් ණයට ගැනීමක් සිදු නොවේ. රහතන් වහන්සේලා මාරයාට යටත් නොවන්නේ, නොමැරෙන්නේ ඒ නිසාය. උත්වහන්සේලා අමරණීය වේ.

පෘතග්ජන මිනිසුන් අතික් මිනිසුන් රවටමින්, වංචාකරමින්, ඛලහත්කාරයෙන් අනුන්ගේ දේවල් ලබා ගැනීමට උත්සාහ දරති. මේවා වෙනුවෙන් ගෙවිය යුතු වන්දිය හා විපාකය ගැන දන්නේ නම් අනුන්ගේ දේවල් ගැනීමට තබා ඒ ගැන සිහිමටවත් යන්නේ නැත.

ආර්යය මාර්ගයට පැමිණ නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට උත්සාහ දරන පුද්ගලයා ණය වීමට උත්සාහ නොදරයි. මෙතදී ණය යනු මුදලින් ගන්නා ණය පමණක් නොවේ. සෑම ආකාරයෙන්ම සිදුවන්නා වූ ඒක පාර්ශවීය ගැනීමක් ණයක් වේ. නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට උත්සාහ දරන පුද්ගලයා නිතරම උත්සාහ කරන්නේ ණයෙන් වෙන්වීමටයි. ණයෙන් වෙන්වීම යනු වි + ණය ඇතිකර ගැනීමයි. විනයට පත් වීම යනු මාරයාගෙන් නිදහස් වීමයි.

අධ්‍යාපනය, රුකියාව හා නිවස යන ඉලක්කයන් සපුරා ගැනීමෙන් පසුව පුද්ගලයාගේ මිලිභ ඉලක්කය ආවාහ විවාහ කර ගැනීමයි. විවාහය යනු සම්මුතික එකඟතාවයකි. පරමාර්ථ අර්ථයෙන් ගතහොත් ලිංගික අවශ්‍යතා

සංතර්පනය කරගැනීම සඳහා ස්ත්‍රී ලිංගික හා පුරුෂ ලිංගික සත්ත්වයින් අතර ඇති කරගන්නා වූ එකඟතාවයකි.

එය පෘතග්ජන කාම මට්ටමේ තුළ අඩු වැඩි වශයෙන් හටගන්නා වූ ධර්මතාවයකි. මේ ලිංගික සංතර්පන ක්‍රියාවලිය සුන්දර සංකල්ප වලින් වෙස් ගත්වා සමාජමය භාවිතයට ගැනීම සඳහා මිනිසා විසින් ආදරය ප්‍රේමය වැනි සුන්දර සංකල්පයන් ගොඩනඟා ගෙන ඇත. මෙහිදී සත්‍යය වශයෙන්ම සිදු වන්නේ තමාගේ ලිංගික අවශ්‍යතා හා අනෙකුත් අවශ්‍යතා ඉෂ්ඨ කර ගැනීම සඳහා ප්‍රති විරුද්ධ ලිංගිකයෙකුගේ සහය පැතීමයි. මේ තුළ ප්‍රේමය, දයාව, සෙනෙහස ඇතැයි සිතන්නේ නම් එය මුලාවකි.

අන් අයට ආදරය සෙනෙහස දැක්විය හැක්කේ මම කියා පුද්ගලයෙකු සිටින නිසාය. මම කියන්නේ ක්‍රියා ජාලයක් තුළ මැවෙන්නා වූ මායාවකි. එය දිය පහරක ඇතිවෙන පෙනපිඬකට සමානය. පෙනපිඬ දිය පහරේ ක්‍රියාකාරීත්වය නිසා ඇතිවන, පවතින බව පෙනෙන දෙයකි. සත්‍යය වශයෙන් ගත්කල මම කියා කෙනෙකු නොමැත. වෙනත් පුද්ගලයන් කියා කෙනෙකුත්ද නොමැත. එවිට ආදරය සෙනෙහස දැක්විය හැක්කේ කා විසින් කෙසේ කා හටද යන ප්‍රශ්නය පැන නගී. එසේම මේ ආදරය, කරුණාව, දයාව, සෙනෙහස පවතින්නේ අන් පාර්ශවයෙක් තමා බලාපොරොත්තු වන දේවල් ලැබෙන තාක් පමණි. ඒවා තමාට නොලැබී යන විට මේ ආදරයේ, කරුණාවේ, දයාවේ, සෙනෙහසේ තරම බලාගත හැකිවනු ඇත.

උදාහරණයක් ලෙස තමාගේ ආදරවන්තයා හෝ ආදරවන්තිය බිට්ද හෝ සැමියා වෙනත් අයකු සමඟ සම්බන්ධයක් ඇතිකර ගතහොත් මේ ප්‍රේමයේ, ආදරයේ, කරුණාවේ තරම බලාගත හැකිවනු ඇත. තමා බලාපොරොත්තු වන දේ ඔහුගෙන් හෝ ඇයගෙන් නොලැබී ගිය හොත් ආදරයට කරුණාවට සිදුවන දේ දැකගත හැකිවනු ඇත. මේ තත්වයට පත් වුවහොත් ඔහු හෝ ඇය ලෝකයේ සිටින අප්‍රියම සහ වඩාත්ම වෙර කරන පුද්ගලයා බවට පත්විය හැකිය. සමහර විට ඔහුගේ හෝ

ඇයගේ පීචිතය තොරකර දමන මට්ටමට මේ ආදරය, කරුණාව වෙනස් විය හැකිය.

සත්‍යාවබෝධයට පැමිණි පුද්ගලයාගේ හෝ අරභතුන් වහන්සේලාගේ මෙවුය කිසිවිටකත් එක බිඳුවකින් හෝ අඩුවන්නේ නැත. උන්වහන්සේලා ලෝකයෙන් කිසිදු දෙයක් බලාපොරොත්තු නොවෙති. එසේම තමාට හිංසා කලත්, පීචිතය තොර කලත් ඔවුන් කෙරෙහිද වෙර සහගත සිතක් ඇති කර නොගනී. ඒ සත්‍යාවබෝධයට පැමිණි පුද්ගලයා තුළ ඇති මෙවුයේ ස්වභාවයයි. ශාන්තිවාදී තාපසතුමාගේ පීචිතය තොර කල අවස්ථාවේ උන්වහන්සේ හැසිරුණු ආකාරය දැන අවබෝධ කරගන්න.

එසේම මේ සියලු සංකල්ප, සියලුගති ලක්ෂණ පැන නගින්නේ "මම" ත්ව සංකල්පය පදනම් කරගෙනය. සක්කාය දිට්ඨිය පදනම් කරගෙනය. ආදරය, සෙනෙහස, දයාව, කරුණාව, ප්‍රේමය වැනි සංකල්ප පවතින්නේද මමත්ව සංකල්පය නිසාය. සැමියා හා බිරිඳ එකිනෙකාට ඇලී පිවිත්ව සිටිමියගියහොත් වේදනාවට පත්වන්නේ, විලාප දී අඬන්නේ ඔහු හෝ ඇය මිය යාම නිසාම නොව තමාට ඔහුගෙන් හෝ ඇයගෙන් ලැබුණු දේවල් නොලැබී යන නිසාවෙනි. මේ තත්වය කෙනෙකුට අවබෝධ වන්නේ ඉතා සියුම් ලෙස මේ ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කරගත්තෙකුට පමණි. මේ ධර්මතාවයන් සියුම් ලෙස පිරික්සා බැලුවහොත් පමණි.

එසේම මේ ලිංගිකත්වය යන්නද බොරුවකි. එයද විඤ්ඤාණයට ආහාර ගැනීමේ එක් මාධ්‍යයක් පමණි. නිරෝධ නොවුණු විඤ්ඤාණය තම පැවැත්ම සඳහා ශුද්ධාණ්ඩක එකතු කරගෙන ශරීරය සාදා ගනී. මෙහිදී ස්ත්‍රී ලිංග, පුරුෂ ලිංග භාවය තීරණය වන්නේ විඤ්ඤාණයේ ස්වභාවය අනුවයි. ශරීරය නිර්මාණය වුවාට පසුව එහි පැවැත්මට ආහාර හා ලිංගිකත්වය අවශ්‍ය වේ. මිනිසා ආහාර හා ලිංගික අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට යාමේදී සමස්ථ සමාජ ක්‍රියාකාරිත්වයම ඇති වී ඇති බව සියුම් ලෙස පිරික්සා බැලුවහොත් පෙනී යයි.

මේ අවශ්‍යතා දෙක සපුරාලීම යනු, සංතර්පණය කිරීම යනු විඤ්ඤාණයේ වුවමනාවන් සපුරාලීමක් පමණි. මේ ශරීරයේ අවශ්‍යතා ලෙස මතුවන්නේ විඤ්ඤාණයේ අවශ්‍යතාය. මෙය ප්‍රායෝගික උදාහරණයක් මගින් විස්තර කරන්නේ නම් පුද්ගලයා ආහාර ගන්නා විටත්, ලිංගික ක්‍රියාවලියේ යෙදෙන විටත් සිත ඒ සමඟ අරමුණු සහිතව වින්දනය අපේක්‍ෂාවෙන් හැසිරිය යුතුය. නැතිනම් ඒ ක්‍රියාවන් දෙකෙන්ම පුද්ගලයාට වින්දනයක් නොලැබිය හැකිය. එය ශරීර ක්‍රියාවලියක් නම් ක්‍රියාකාරීත්වය තුළ වින්දනය අනිවාර්යයෙන්ම ලැබිය යුතුය. බියකින් හෝ වෙනත් මානසික මට්ටමකින් මේ ක්‍රියාවන් සිදුකල හොත් එහි වින්දනය නොලැබී එය සතර මහා ධාතු ගැටීමක් පමණක් වනු ඇත. ස්පර්ශ විමක් පමණක් වනු ඇත.

ස්ත්‍රී පුරුෂ සම්භෝග ක්‍රියාවලියද මායාවකි. මේ ක්‍රියාවලිය සිදුවන විට සිත මේ ක්‍රියාවලිය තුළ වේගයෙන් වින්දනයක් උපදවා ගනී. මේ සමඟම ශරීරයේ ලේ ධාතුවේ ඇති පරමාණු රත් වන්නටත් ස්‍රමණය වන්නටත් පටන් ගනී. ඒ තුළ ශරීරය තුළ එක්තරා රත්වීමක් හටගනී. මේ ක්‍රියාවලිය තුළ ශරීරයේ ඉන්ද්‍රියන් ආශ්‍රිතව සියුම් සංවේදනාවක් අල්ලාගත හැකි, වින්දනය කල හැකි සියුම් ආරෝපිතයක් හට ගනී. මේ තත්වය යටතේ විශම ලිංගික දෙදෙනාගේ ඉන්ද්‍රියන් ස්පර්ශ විම තුළ මේ වින්දන මට්ටම හට ගනී. සිත හා සිත විසින් සකසා ගත් ඉන්ද්‍රියන් හා භාහිර ස්පර්ශය තුළ මේ වින්දන ක්‍රියාවලිය ඇති වේ.

මෙහිදී සිදුවන්නේ ලේ වල ඇති අනු ස්‍රමණය විමෙන් උෂ්ණත්වයක් නිර්මාණය විමෙන් ශරීරය ඊද්මයානුකූල ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් වින්දනය ඉපදීමයි. මෙය සිත මූලික වී ශරීරය ඇසුරු කරමින් තමා විසින්ම උපදවා ගන්නා වූ වින්දන ක්‍රියාවලියකි. එක්තරා ආකාරයක ස්වයං වින්දන ක්‍රියාවලියකි.

ලිංගිකත්වය තුළ සිදුවන්නේ තමා ප්‍රිය ප්‍රතිවිරුද්ධ ලිංගිකයා තුළ තමාගේ අනන්‍යතාවය සලකුණු කර ඒ ශරීරය හා ආධ්‍යාත්මය තුළ තමාගේ ලිංගික අනන්‍යතාවය නිතර නිතර උපද්දවමින් තමා වෙතම මතසින් හා

ශාරීරිකව ආකර්ශනය කර තබා ගැනීමටයි. තමාවම පුර්වතා කරගෙන සිටින මට්ටමකින් ආකර්ශනය කොට තබා ගැනීමයි. නළු නිළියන් හා වෙනත් ක්ෂේත්‍ර වල සමහර ජනප්‍රිය අය තමා විවාහ වී ඇති බවත්, විවාහ වීමට කෙනෙකු ඇති බවත් සඟවන්නේ මේ නිසාය.

විෂම ලිංගික ක්‍රියාකාරිත්වය තුළ සිදුවන ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කරගත් කෙනෙකුට සමලිංගික ක්‍රියාවලිය තේරුම් ගැනීමටද අපහසු නැත. සමලිංගිකත්වය පිළිබඳ බටහිර විද්‍යාවද, සමාජ විද්‍යාවද, දරන්නා වූ මතය වැරදි සහගතය. සමලිංගික ක්‍රියාවලියේදී සිදුවන්නේද පුද්ගලයාගේ විඤ්ඤාණය භාහිරින් වින්දනය සෙවීමයි. විෂම ලිංගිකත්වය හා සමලිංගිකත්වය යනු දෙකක් නොව එකකි. එය විඤ්ඤාණය විසින් ආහාර ලබාගන්නා වූ ස්වරූපයන් දෙකකි. එහි ඇත්තේ භාවිතා කරන වස්තු වල හැඩයන්ගේ වෙනසක් පමණි. එය ඒ ඒ පුද්ගලයා වින්දනය ලැබීමට භාවිතා කරනා ප්‍රිය මාධ්‍යන් පමණි.

උදාහරණයක් ලෙස කෙනෙකු සිගරට් එකක් බී වින්දනයට පත්විය හැකිය. තවත් කෙනෙකු මේ වින්දනය සුරැට්ටු හෝ බිඩ් බීමෙන් ලබයි. තවත් සමහර කෙනෙකු ඔලන් විට සැපීමෙන් මේ වින්දනය ලබයි. මෙහිදී පවතින්නේ ඒ ඒ පුද්ගලයා වින්දනය ලැබීමට උපයෝගී කරගන්නා මෙවලම් වල වෙනස පමණි.

විකෘති ලිංගිකත්වය ලෙස සමාජයේ හඳුන්වන මේ තත්වය ඇතිවන්නේ මෙසේය. පුද්ගලයා තුළ විරුද්ධ ලිංගිකයන්ට ආශා කරීම හා ඔවුන් ඇසුරු කිරීමේ වුවමනාව නිතැතින්ම පැන නගී. තමාගේ මේ වුවමනාවන් දැඩිව පැන නගින තත්වයක් තුළ තමාට ප්‍රතිවිරුද්ධ ලිංගිකයන් ඇසුරු කිරීමට, ඔවුන්ව අයිති කර ගැනීමට නොහැකි තත්වයක් ඇතිවිය හැකිය. එය තමාගේ සමාජමය නොහැකියාව, ඊට අවශ්‍ය සුදුසුකම් තමාට නොමැති වීම විය හැකිය. විරුද්ධ ලිංගිකයන් තමා ප්‍රතික්ෂේප කිරීම විය හැකිය.

මේ තත්වය තුළ පුද්ගලයාගේ ලිංගික අවශ්‍යතා උත්සන්න වීමත්, ප්‍රතිවිරුද්ධ ලිංගිකයන්ව ඇසුරු කිරීමට නොලැබීමත් නිසා පුද්ගලයා එම වින්දනය ඊට ආසන්න වන්නා වූ වෙනත් දෙයකින් ලැබීමට පුරුදු වේ. මෙහිදී දඬුවම් වලට බිය ගන්‍යතාවය අඩු පුද්ගලයා කරන්නේ ප්‍රතිවිරුද්ධ ලිංගිකයන්ගේ යට ඇඳුම් සොරකම් කිරීමයි. එකතු කිරීමයි. ඒවා උපයෝගී කරගෙන විවිධ ආකාරයේ රංගන කරමින් වින්දනයක් ලබා ගැනීමයි.

තවත් පිරිසක් විෂම ලිංගිකයන් ඇසුරු කිරීමට ඇති නොහැකියාව මත කුඩා වයසේ හෝ සම වයසේ සමලිංගිකයන් ඇසුරු කිරීමට පෙළඹේ. එසේත් නැතිනම් ස්වයං වින්දන ක්‍රියාවලියකට පෙළඹේ.

මේ ආකාරයට පුද්ගලයා විකල්ප ලිංගික තෘප්තියට පෙළඹෙන්නේ තමාට අවශ්‍ය දේ ලබාගත නොහැකි නිසාය. නමුත් මේ විකල්ප ක්‍රම වලට වින්දනය ලබන්නේ ප්‍රතිවිරුද්ධ ලිංගිකත්වය සංකේතමය ආකාරයට මනසේ තබාගෙනය. එසේ මේ ප්‍රතිවිරුද්ධ ලිංගික සංකේතය මානසිකව ඇසුරු නොවේ නම් මේ කිසිම ක්‍රියාවකින් වින්දනයක් නොලැබේ. එය භෞතික වස්තු අතර ඇතිවෙන ස්පර්ශයත්, ස්පර්ශය පමණක් සිදුවනු ඇත.

ඉන්පසුව සිදුවන ක්‍රියාවලිය නම් වින්දනය සඳහා යොදාගත් මාධ්‍යට හුරු වීමයි. එය නැතුව බැටී වීමයි. ආදේශකයට, විකල්පයකට හුරු වූ පසු ප්‍රතිවිරුද්ධ ලිංගිකයන් අමතක වී දිගටම ආදේශකයෙන්, විකල්පයෙන් වින්දනය ලැබීමට හුරුවේ. කාලයක් ගතවන විට ප්‍රතිවිරුද්ධ ලිංගිකයන් ඇසුරු කරන්නට ලැබුණත් ඉන් වින්දනයක් ලැබිය නොහැකි මට්ටමට පුද්ගලයාගේ විඤ්ඤාණ ක්‍රියාකාරිත්වය වෙනස් වෙයි. සමලිංගිකත්වය හා විරුද්ධ ලිංගිකත්වය ඇතිවන්නේ මෙවැනි වූ තත්වයක් තුළය.

පුද්ගලයා හා සමාජය ලිංගිකත්වය හඳුනාගෙන ඇත්තේ වැරදි ආකාරකටය. ලිංගික වින්දනය ලෙස වටහාගෙන ඇත්තේ මෙවුන

ක්‍රියාවලිය පමණකි. එහෙත් එය එසේ නොවේ. පුරුෂ ලිංගික සත්වයින්, ස්ත්‍රී ලිංගික සත්වයින් නෛමික ගැටෙන විමට හඳුනාගැනීම සිදු කරයි. පිරිමියකු ගැහැණියකු දකින විටම ලිංගිකමය සන්නිවේදනයක් ලබා හමාරය. විෂම ලිංගික අය දැකීම, ඔවුන් ගැන සිතීම, ඔවුන් හා කථා බස කිරීම, ඔවුන් ඇසුරු කිරීම, ස්පර්ශ වීමේ සිට මෙවුන ක්‍රියාවලිය දක්වාම මේ ලිංගික තෘප්තිය ලැබීමේ ක්‍රියාවලිය පැතිරී පවතී. ලිංගික ක්‍රියාවලිය මෙවුන ක්‍රියාව පමණක් ලෙස සිතීම වැරදි අවබෝධයකි.

ස්ත්‍රී ලිංගික, පුරුෂ ලිංගික සත්වයින් හඳුනාගන්නේ විඥාණමය විසිනි. සංඥාණමය ඇතිවනවාත් සමඟ අතිත පුරුෂ සමග මිශ්‍ර වී එම රූප රමණය කිරීමක් සිදු වේ. පෘතන්ජන පුද්ගලයෙක් ස්වභාවය සැම රූපයක් සමගම මනසින් රමනය කිරීමයි. හැසිරීමයි. "අබ්බ" කිරීමයි. එනම් උරා බීමයි. ලෝභය ලෝ + අබ්බ යනු ලෝභය උරා බොන්නාය යන අදහස දේ. මේ අනුව ස්ත්‍රී ලිංගික හා පුරුෂ ලිංගික සත්වයින් ප්‍රති විරුද්ධ ලිංගිකයන් දුටු විට එම රූප සමඟ මනසින් රමණය වීමක් සිදු වේ. එම රූප උරා බීමක් සිදු වේ. මනසින් වින්දන ක්‍රියාවලියක තීරණ වේ. මේ ක්‍රියාවලියේ අවසාන අවස්ථාව වන්නේ ශාරීරිකව සිදුවන මෙවුන ක්‍රියාවලියයි. මනසින් කෙරෙන රමන ක්‍රියාවලිය අවසානයේ ගර්භය යන "රොඛ්ඛ" සමඟ භෞතිකව හැසිරෙන බව යථා අවබෝධයෙන් බලන්නෙකුට පෙනී යයි.

ඕනෑම ස්ත්‍රී ලිංගික, පුරුෂ ලිංගික සත්වයෙකුට වටිනාකම ලැබෙන්නේ ලිංගිකමය වටිනාකමට අනුවය. ඔහුට හෝ ඇයට ඇති ලිංගික උපයෝගීතා මට්ටම අනුවය. ශක්‍යතාවය අනුවය. මහලු පුද්ගලයන් හෝ මැහැල්ලක් තරුණ අය විසින් විවාහ කර නොගන්නේ මේ නිසාය. එසේම සැම ලිංගික සත්වයෙකුම ප්‍රති විරුද්ධ ලිංගිකයන් ආකාර්ශනය කර ගැනීම සඳහා අවිඥාණමය ක්‍රියාත්මක වේ. තරුණ වයසේදී අන් අය ආකාර්ශනය වන පරිදි ඇඳුම් පැළඳුම් අඳින්නේත් ප්‍රතිවිරුද්ධ ලිංගිකයන් ආකාර්ශනය වන පරිදි හැසිරෙන්නේත් ඒ නිසාය. විවාහයට පත් වී පුද්ගලයන් ලිංගික ආශාවන් අඩුවන මට්ටම අනුව භාහිර ලිංගිකයන්

ආකර්ශනය කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය අඩු වෙයි. එවිට තමාගේ ඇඳුම් පැලඳුම් ගැන, පිරිසිදුකම ගැන, හැසිරීම ගැන ඇති උනන්දුව අඩු වී යාම දැකිය හැකි වේ.

මේ ලිංගිකත්වය මිනිසාට පිඩාවක් දුකක් ගෙන දේ. සම්මුතිය අනුව ඉහළ ලිංගික වටිනාකමකින් යුතු පුරුෂයන් ඇසුරු කිරීමට නොහැකි වීම ස්ත්‍රියට දුකකි. ඉහළ ලිංගික වටිනාකමක් ඇති ස්ත්‍රීන් ඇසුරු කරන්නට, අයිති කරගන්නට නොහැකි වීම පුරුෂයන්ට පිඩාවකි. ජනප්‍රිය නළුවන්ට හා නිලයන්ට මනසින් ඇඳුම් කොට අයිතිකර ගැනීමට නොහැකිව තරුණ තරුණයින් දුකට පත්වීම පිඩාවට පත්වීම සමාජය දෙස බලා තේරුම් ගත හැකිය.

පුද්ගලයා විවාහයට එළඹෙන්නේ තම ලිංගික වුවමනාවන් හා අනෙකුත් වුවමනාවන් ඉෂ්ඨ කර ගැනීමේ අභිලාශයෙනි. විවාහයට සහකරු හා සහකාරිය තෝරා ගැනීමේදී ධනය, කුලය, නිලය, බලය, උගත්කම, රූපය ආදී සියල්ලම සලකා බලයි. දෙපාර්ශවයෙන්ම කරන්නේ තමාට වඩා උසස් පරම්පරාවකින් උසස් කෙනෙක් අවාහයට විවාහයට ගැනීමට උත්සාහ කිරීමයි. තමාගේ පරම්පරාවේ අයට නැති පැත්තක් මේ විවාහය මගින් පවුලට එකතු කර ගැනීමට බොහෝ විට උත්සාහ කරයි. ධනවත් මනමාලියකුට උගත් මනමාලයකු සොයයි. අළුතින් ධනවත් වූ අය විවාහ වීමට සොයන්නේ පරම්පරාගත වලවිවලිත්ය.

ධනය ඇති අය බලය ඇති පවුල් සොයන අතර, බලය ඇති අය ධනය ඇති පවුල් මේ සඳහා තෝරා ගනී. මේ තත්වයන් තුළ වංචා සහගත ප්‍රෝඩාකාරී ස්වභාවය, එකිනෙකා රුවටීමට ගන්නා උත්සාහය පරික්ෂා කර බලන්න. මේ තුළ පවත්නා බොරුව තේරුම් ගන්න.

විවාහ යෝජනාව ඉදිරිපත් වූ අවස්ථාවේ සිටම දෙපාර්ශවයම විසින් එකිනෙකා රුවටීමට උත්සාහ දරයි. නැති දේවල් ඇතිකර පෙන්වීමට සියලු දේවල් කරනු ඇත. දුබලතාවයන් පවතින්නේ නම් ඒවා සැඟවීමටත්

කටයුතු කරයි. ඉන්පසුව විවාහය තීරණය වූ පසු දෙපාර්ශවයම උත්සවයට ආරාධනා කරනු ලබන්නේ සමාජයේ ඉහළම වර්ග ගොඩ නංවාගෙන සිටින ප්‍රභූ වර්ගයන්ටය. තම පාර්ශවය නියෝජනය කරමින් අනෙක් පාර්ශවයට පෙන්වීම සඳහා ධනයෙන්, බලයෙන්, කුලයෙන්, නිලයෙන් යුතු වූ ප්‍රභූවරු ආනයනය කිරීමට ඒ ඒ පාර්ශව ක්‍රියා කරයි. දෙපාර්ශවයේම අඩු වටිනාකමක් ඇති ඥාතින්ට ආරාධනා කිරීම තම තත්වයට කැළලක් කොට සිතති.

උත්සව දිනට දෙපාර්ශවයම සැරසෙන්නේ උත්සව දිනයේ සිට මුළු පිවිත කාලය පුරාම කිරියෙන් පැතියෙන් උතුරා යන තත්වයක් ඇතිවන බව සිතාගෙනය. පිවිත කාලය පුරාම එකතු කරගත් ධනය පමණක් නොව රටටද ණය වී මේ උත්සවයට වියදම් කිරීමට සැරසේ. මෙහිදී අවශ්‍ය රෙදි පෙරෙදි මිලදි ගන්නේද, වාහන සපයා ගන්නේද, උත්සව ගාලා සපයා ගන්නේද, ජායාරූප පොත් හඳුන්වන්නේද, තමාගේ හැකියාවට අනුව නොවේ. මේ දිනය අවසන් වන්නේ පිවිත කාලයටම ගෙවිය නොහැකි ණය කන්දරාවක් උරුම කර ගනිමිනි.

උත්සවය සඳහා මස් මාංශ දෙන්නේ නම් සතුන් විශාල පිරිසකගේ පිවිතය තොර කිරීමට සිදු වේ. මින් සිදුවන අකුසලය මනාල යුවලට කල්ප ගණනක් ගත වනතුරුත් ගෙවා දැමීමට නොහැකි වනු ඇත. මංගල දිනයේදී ඉතා වටිනා රෙදි, පෙරෙදි වලින්ද, ආභරණ වලින්ද සැරසී ගනී. මෙහිදී සිදුවන හාස්‍ය ජනක ක්‍රියාව නම් පිවිත කාලය පුරාම තනියම රෙදි පෙරෙදි හැඳගත් අයට ලක්‍ෂ ගණනක් ගෙවා ඵදිනට අන්දවා ගැනීමට කෙනෙකු මිළදි ගැනීමයි.

යථා අවබෝධයෙන් බැලුවහොත් මේ විකෘතිතාවයේ තරම වටහාගත හැකිය. ලෝකයේ ඇති වටිනාම සල වලින් සැරසුණත් වටිනාම ආභරණ පැලඳුවත් ශරීරයේ පවතින ස්වභාවයෙන්, යථාර්ථයෙන් වෙන් වීමට කිසිදු සත්වයෙකුට නොහැකිය. ශරීරයේ පවතින ස්වභාවය නම් භාහිරින් ආහාර ගෙන ඒවා මල මුත්‍ර බවට පත්කරන ක්‍රියාවලියයි. ශරීරය යනු මල මුත්‍ර

නිපදවන ජංගම යන්ත්‍රයකි. එම යථාර්ථය කිසි කෙනෙකුටත් වසන් කල නොහැකිය. ශරීරයේ ඇති කැම දොරටුවකින්ම වැගිරෙන්නේ අප්‍රිය, පිළිකුල් සහගත දේවල්ය. කඩ, කෙල, සොටු, කන් කදුරු, මල මුතු ආදී වශයෙන් කිසිදු වැඩකට ඇති ප්‍රිය ජනක දෙයක් මේ කොටස් තිස් දෙකකින් යුතු ශරීරයෙන් පිට නොවේ. මෙවැනි උරුමයක් ඇති ශරීරයකට ලෝකයේ වටිනාම වස්තු ආභරණ පැලැන්දුවත් ඇති ඵලය කුමක්ද යන්න සිතා බැලිය යුතුය.

සියලු දෙනාගේම සභාභාගිත්වයෙන් ප්‍රිය සම්භාෂණය ඇරඹේ. සංභාෂණය යනු රාග, ද්වේශ, මෝහ හවිතා කිරීමයි. ඉන් මත්වීමයි. මෙතැනදී මෙහි සිටින සියලු දෙනාම අමුතු ආරුඩයක් මවා ගනී. සියලු දෙනාම යථාර්ථයෙන් ඇත්ව ප්‍රෝඩාවෙන්, වංචාවෙන් තනාගත් සිහින ලෝකයක සැරිසැරීමට පටන් ගනී. දෙපාර්ශවයේ අය දෙපාර්ශවයටම බොරු කිව්වා සේ දෙපාර්ශවයෙන් පැමිණි හැ තිත්වතුන්ද හැති දේවල් ඇතිකර පෙන්වමින් බොරු කියා ගනිති. තම තමන්ගේ ප්‍රගති වාර්තා සමාජයට ඉදිරිපත් කර සමාජයෙන් අනුමත කරවා ගැනීමට හොඳ අවස්ථාවක් කර ගනිති.

ඉන් පසුව බිම සහ කැම ගන්නා අවස්ථාවේදී, මිනිසුන් අමුතූම තත්වයකට පත් වේ. එතෙක් මවා පෑ බොරු වටිනය මේ අවස්ථාවේදී නැතිකර ගනී. සමහරු මත්පැන් පානය කල විට සත්‍යය තත්වය මතුවන්නට පටන් ගනී. එතෙක් රහ පෑ බොරු වටිනය යටපත් වී සහවාගෙන සිටින සත්‍යය තත්වය හෙළිකරන්නටත් ඒ අනුව ක්‍රියාත්මක වන්නටත් පටන් ගනී. මෙය දැක අන් අය ඔහුව අවබෝධ කරගන්නටත්, ඔහුට සිතාසෙන්නටත්, පටන් ගනී. කැම මේසයට ගිය විට සියල්ලන්ගේම මුහුණු වෙනස් වේ. තමා වැඩිපුර කැමති ආහාර දුටු විට හැන්ද යවන්නේ යටිත්මය. මෙහොතකින් ගොඩ ගොඩවල් ලෙස තම පංගුව මත පතිත වේ. මේ අවස්ථාවේදී නම්බුකාර කම් පිළිබඳව සැලකිලිමත් වීමට තරම් සිහියක් නැත.

ආහාර ගැනීමෙන් අනතුරුව ඇරඹෙන්නේ උත්සව සභාවයි. දෙපාර්ශවයම විසින් ආනයනය කරන ලදුව කැටුව ආ ප්‍රභූ වරැන්ද, කථිකයන්ද තම සංග්‍රහයක කාර්යභාරය කිරීමට පටන් ගනී. මොවුන් විසින් ප්‍රකාශ කරන්නේ මනාලයාගේ හා මනාලියගේ පාරිශුද්ධ භාවයත්, ඔවුන්ගේ හැකියාවන් පරම්පරාවේ වැදගත් කමත්ය. සමහර අවස්ථා වල මේ කථිකයන් මනාල යුවල දකින්නේද ඵදාය. එවන් අය යුවලගේ පිවිතුරු පාරිශුද්ධභාවය ගැන සහතික දෙන්නේ කෙසේද යන්න ප්‍රශ්නයකි. තම තමාගේ පිවිතුරු බව හා පාරිශුද්ධභාවය පිළිබඳව ප්‍රකාශ කිරීමට මනාල යුවලටවත් නොහැකිය. ඒ මක් නිසාද යත් විෂම ලිංගික සත්වයන් දුටු පමණින්ම පිවිතුරු බව නැතිවන නිසාය. අන්ධ භූත ජාතකය කියවා මේ තත්වය අවබෝධ කර ගන්න. එසේම යුවලගේ දක්ෂතා හා පරම්පරාවේ නම්බුව ගැන මහ ඉහළින් වර්වණා කෙරේ. මේ සඳහා කථිකයන් තමාගේ සියලුම ගක්‍ෂතාවයන් ප්‍රයෝජනයට ගනී. එය යුද්ධයකදී තම සියලුම ආයුධ පාවිච්චි කරන්නාක් මෙනි. මේ කථිකයන් උත්සාහ දරන්නේ ලැබුණු අවස්ථාවෙන් උපරිම ප්‍රයෝජන ගෙන තම හැකියාව අනන්‍යතාවය සමාජය ඉදිරියේ සලකුණු කරන්නටය. ජනප්‍රිය කථිකයෙක් ලෙස සමාජයේ ආකර්ශනය දිනාගන්නටය. කථා බලාපොරොත්තුවෙන් එන සමහර අය කථා නොලැබුණු විට උත්සවයට ආරාධනා කල අයගේ ජම්මාන්තර සතුරන් බවට පත්වෙන අවස්ථාද ඇත.

උත්සවයක් යනු යථාර්ථයෙන් ඇත්වීමකි. යථාර්ථය යනු කටුක නිරස දෙයකි. පෘතග්ජනයා කැමති වනුයේ යථාර්ථයෙන් ඇත් වී සිහින ලෝකයක් තුළ සැරිසැරීමටයි. මවාගත් ලෝකයක් තුළ පිවත් වීමටයි. උත්සව ඒ සඳහා හොඳම අවස්ථාවකි. තමා තුළ ඇති කටුක යථාර්ථයෙන් මිදී මත්වීමකින් විසීමට උත්සව අවස්ථාවල හැකිවේ. ඒ නිසා පෘතග්ජන පුද්ගලයා උත්සව වලට බොහෝ ප්‍රිය කරයි. ඒ සඳහා භෞතික වටපිටාව සකසා ගන්නේ විශේෂිත ඇඳුම් ඇඳීමෙනි. මත්පැන් බීමෙනි. සංගීතය සපයා ගැනීමෙනි.

මේ තත්වය තුළ පුද්ගලයා යථාර්ථයෙන් ඇත්ව මත්වීමකින්, රත්වීමකින් යුතුව ක්‍රියා කිරීමට පෙළඹේ. සාමාන්‍ය පිවිතයේදී මිනිසුන් මත්පැන් ගැනීමට පෙළඹෙන්නේ තම පිවිත තුළ පවතින කටුක පිඩාකාරී යථාර්ථයෙන් මොහොතකට හෝ නිදහස් වීමටය. අමතක කර දැමීමටය. මත්පැන් බීමෙන් සිදුවන්නේ ශරීරය රත් වීමයි. ඒ නිසා තමා තුළ මත් වීමක් හටගනී. මේ මත්වීම නිසා යථාර්ථය අමතක වී මුලාවීමකට පත් වේ. සිතේ වේදනාවද, ශරීරයේ වේදනාවද නොදැනෙන නිර්වින්දනය වූ මට්ටමකට පත් වේ. මේ තත්වයට පෘතග්ජන පුද්ගලයා ප්‍රිය කරයි. ඒ නිසා මේ පුරුද්ද දිගටම කරගෙන යාමටද උත්සාහ දරයි.

විවාහය යනු යම් අරමුණු රාශියක් ඉටුකර ගැනීම සඳහා ඇතිකර ගන්නා වූ සම්මුතිමය එකඟතාවයකි. විවාහයේ ප්‍රධානම අරමුණ මෙවුන ක්‍රියාවලියයි. ලෝකය තුළ සම්මුති වශයෙනුත්, පොදුවෙන් අප්‍රිය ලෙස සලකන්නේ මල මුත්‍රයි. ශරීරය යනු මල මුත්‍ර වලින් පිරී ගිය එකකි. මෙවුන ක්‍රියාවලියේදී මේ අප්‍රියම දේවල් පිටකරන තැන් ඇසුරු කිරීමක් සිදු වේ. මිනිසුන් වඩාත්ම ප්‍රිය කරන්නේ අප්‍රිය තැන්වලට වීම පුදුම සහගත දෙයකි. මේ තත්වය ප්‍රකෘති මනසින් විමසා බලන්න.

විවාහයෙන් පසු එකම බලාපොරොත්තුව වන්නේ දරුවන් ලැබීමයි. දරුවාගේ ගැහැණු පිරිමි භාවය, හැඩය, ගති ගුණ ආදිය දෙමව්පියන් කලින්ම අපේක්ෂා කරගෙන සිටියි. නමුත් ලැබෙන දරුවා දෙමව්පියන්ට සම්බන්ධ වන්නේ දරුවාගේ හා දෙමව්පියන්ගේ කර්ම පටි එකට ගැලපීමෙනි. සංසාර ගත සම්බන්ධතාවයෙනි.(මේ පිළිබඳ විග්‍රහයක් ඉහත තැනක දක්වා ඇත.)

දරුවා ලැබීමෙන් පසු දෙමව්පියන් කරන්නේ තම දරුවා තුළ තමන්ට අවශ්‍ය වර්ත ලක්ෂණයකින් යුතු පුද්ගලයෙකු නිර්මාණය කිරීමයි. මෙය ඉතා අසීරු වූත්, අපහසු වූත් ක්‍රියාවලියකි. දරුවා තුළ පැලවන්නේ, වැඩෙන්නේ, විකාශනය වන්නේ ඔහු තුළ ඇති ගති ලක්ෂණයි. දෙමව්පියන් දරුවා වෙනුවෙන් කරන සෑම දෙයකින්ම පෝෂණය වන්නේ දරුවාගේ

ගති සමුදායයි. කෙනෙකු තුළ ඇති ගති වෙනස් කරලීම තව කෙනෙකුට කල නොහැකිය. එම ගති වල පවතින අනර්ථය පෙන්වා දිය හැකිය. තමාට එය වැටහෙන්නේ නම් පමණක් තම ගති ඉවත් කර ගැනීම තමාට කල හැකිය. වෙන කිසිම කෙනෙකුට හෝ කිසිම ක්‍රමයකට තවත් පුද්ගලයෙකු තුළ ඇති ගති වෙනස් කිරීම සිදු කල නොහැකිය.

බොහෝ විට සමාන ගති ඇති ඒවා එකතුවන ධර්මතාවය යටතේ දෙමව්පියන්ගේ හා දරුවන්ගේ අපේක්ෂා බලාපොරොත්තු සමාන වන අවස්ථා වල දෙමව්පියන්ට අවශ්‍ය ලෙස දරුවා නිර්මාණය වීම සිදුවේ. මෙහිදී සත්‍ය වශයෙන් සිදු වන්නේ දරුවාට අවශ්‍ය පරිදි දරුවා ගොඩ නැගීමයි. දෙමාපියන්ගේ අවශ්‍යතාවයන් එයම වන නිසා මතු පිටින් පෙනෙන්නේ දෙමව්පියන්ට අවශ්‍ය පරිදි දරුවා නිර්මාණය වූ බවයි.

මෙසේ මේ දෙමව්පිය දරුවන්ගේ අවශ්‍යතා එකක් නොවන තැන දෙමව්පියන්ට අවශ්‍ය විදියට දරුවා නිර්මාණය කරන්නට යාම විකෘති තත්වයක් ඇති විටට හේතු වේ. මෙය උදාහරනයකින් දැක් වුවහොත් මැටි උපයෝගී කරගෙන යකඩ පිළිරුවක් ඇඹීමට උත්සාහ දැරීමක් හා යකඩ උපයෝගී කරගෙන මැටි ප්‍රතිමාවක් ඇඹීමට උත්සාහ දැරීමක් හා සමානය. මෙය කොතරම් උත්සාහ දැරුවද සාර්ථක කරගත නොහැකි වුවමනාවකි.

දෙමව්පියන් විසින් බොහෝ විට උත්සාහ කරනු ලබන්නේ තමාට පිවිතය තුළ ජයග්‍රහනය කිරීමට නොහැකි වූ දේවල් නොලැබූ දේවල් දරුවන් ලවා ජයග්‍රහනය කරවීමටයි. ලබාගැනීමටයි. තමා කැමති තමන්ට නොලැබුණු තනතුරු වලට දරුවන් පත් කරවීමටයි. මෙසේ වන්නේ මගෙන් පිට මමත්වය පවතින වස්තු මගේ දරුවන් විමයි. මට කරගත නොහැකි වූ දේවල්, ජයගත නොහැකි වූ ඉලක්ක මගේ දරුවන් ලවා ඉෂ්ඨ කරගෙන සතුටට තෘප්තියට පත්වීමේ අභිලාෂයෙන් දෙමව්පියන් පෙළේ. මෙය දරුවන්ට ඇති ආදරයක්ද නැතිනම්, තමාගේ සිතේ ඇතිවන අරමුණු ඉෂ්ඨකර ගැනීමක්ද යන්න විමසා බැලිය යුතුය. මේ තත්වය

ගැන තවදුරටත් විග්‍රහ කිරීමට යාම සිත් පැරීමට හේතු විය හැකි නිසා ඉතිරි ධර්මතාවයන් ප්‍රකෘති මනසින් විශ්ලේෂණය කොට බලා අවබෝධ කර ගන්න.

දෙමව්පියන් දරුවා වෙනුවෙන් මෙනතරම් කාර්යය භාර්යක් කලත් දරුවා තුළ පෝෂණය වන්නේ ඔහු තුළ ඇති ගති ලක්ෂණයන්ය. උදාහරණයක් මගින් මේ තත්වය පැහැදිලි කල හැකිය. එකම තැනක පැලවී ඇති අඹ ගසක්, ගොරක ගසක් හා කන්තේරු වැලක් ඇත. පුද්ගලයෙකු මේ තැනට පොහොර ජලය දමයි. මේ පොහොර හා ජලය වාතය සූර්යාලෝකය උපයෝගී කරගෙන අඹ ගසේ අඹද, ගොරක ගසේ ගොරකද, කන්තේරු වැලේ කන්තේරු ඇටද නිර්මාණය වේ. මේ තුන ආහාරයට ගැනීමෙන් රසයන් තුනක්ද, ප්‍රතිඵල තුනක්ද ඇති වේ. අඹ ආහාරයට ගැනීමෙන් රසය හා ගුණය ලැබෙන අතර කන්තේරු ඇට ආහාරයට ගැනීමෙන් මරණයට පත් වේ. නමුත් මේ විවිද ඵල හට ගැනීමට හේතු වූයේ සමාන දේවල්ය. සමාන උත්සාහයන්ය. මේ සියළු ඵල වලට හේතු වූයේ පොහොර, පඨවිරසය, ජලය, වාතය, සූර්යාලෝකයයි. නමුත් ඒ ඒ ශාකයේ ගති අනුව භාහිර දේ උරාගෙන පරිසරයට ලබා දෙන්නේ තම ගති වලට අනුව වැඩෙන ඵලයකි. එකම මල් පෝච්චියක සමත් පිච්ච වැලක්ද, කහඹ්ලියා වැලක්ද, නියහලා වැලක්ද සිටුවා ඉන් ලැබෙන ඵල පිළිබඳව විමසා බලන්න. එක බත් හැලියේ බත් කා කෙනෙකු නිවන් මගෙහි ගමන් කල හැකිය. තවත් කෙනෙකු ඝාතකයෙකු විය හැකිය. දෙමාපියන් දරුවන් වෙනුවෙන් කරන කටයුතු ලබාදෙන දේවල් නිසා වැඩෙන්නේ දරුවාගේම ගති පමණි. පොල් ගසකින් අඹ බලාපොරොත්තු වීමත්, අඹ ගසකින් දෙල් බලාපොරොත්තු වීමත් දුකට හේතුවකි.

මිනිසාගේ පිච්චය ඒ ඒ කාල සමයන් අනුව කොටස් කිහිපයකට බෙදිය හැකිය. ඒ (1) උත්පාද අවස්ථාව, (2) අභ්‍යවෘත්ත අවස්ථාව, (3) අස්සාද අවස්ථාව, (4) ආදිනව අවස්ථාව, (5) නිස්සරණ අවස්ථාව වශයෙනි.

පෘතග්ජනයෙකු ලෙස පිවත් වූ පුද්ගලයා දැන් ඵලඹ ඇත්තේ ආදිනව සමයටය. දැන් රැකියාවලින්ද, ගෙදර දොර වගකීම් වලින්ද, සමාජ වගකීම් වලින්ද ඉවත් වන සමයයි. මේ තත්වය තුළ පුද්ගලයාට අනිවාර්යෙන්ම කල යුතු ක්‍රියාවන් නොමැත. සමාජයේ පවරා ඇති ක්‍රියාද නොමැත. මේ නිසා පුද්ගලයාට කරන්නට දෙයක් නැත. කරන්නට වැඩක් නැති නිසා පුද්ගලයා සමීති සමාගම් වලට බැඳී සමාජ සේවයට බසී. නැතිනම් ආගමික මධ්‍යස්ථාන මුල්කරගෙන ඒවා වැඩි දියුණු කිරීමේ කාර්යය භාර්යකට මුල පුරයි.

නිවැරදිම ශුද්ධ වූ සමාජ සේවයක් කල හැක්කේත්, ආගමික සේවයක් කල හැක්කේත් බුදුන් වහන්සේලා හා අරහතුන් වහන්සේලාටය. ඉන් මෙපිට කිසිදු පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකුට සමාජ සේවයක් හෝ ආගමික සේවයක් කල නොහැක. එසේ කල හැකි පෘතග්ජන පුද්ගලයෙකු ලෝක ධාතුව තුළ සිටි නම් ඉදිරිපත් වන ලෙසද ඉල්ලා සිටිමි. පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ සියලුම ක්‍රියාවන් පිවමන වන්නේ ආත්ම තෘප්තිය පදනම් කරගෙනය. තමාට තෘප්තියක් නැති කිසිම ක්‍රියාවක් කිරීමට මිනිසා උත්සාහ නොදරයි.

අරහතුන් වහන්සේලා ගොඩනැගිලි තැනීමට හෝ ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට උත්සාහ නොකරති. එසේ කරන්නට යයි අනුන්ට උපදෙස් නොදෙති. උන්වහන්සේලා තුළ එසේ කල යුතු යයි සිතක්ද පහළ නොවේ. උන්වහන්සේලා පෘතග්ජන ලෝකයාගේ පිවිත වලටද සම්බන්ධ නොවෙති. ගිහියන්ගේ පිවිත ලෞකිකව සැපවත් කිරීමට මැදිහත් නොවෙති. ඒ සඳහා උපදෙස් දීමක්ද නොකරති. රට සංවර්ධනය කිරීමටත්, ජාතිය ගොඩනැගීමටත් කල්පනා නොකරති. ඒවා කිරීමට උත්සාහයන්ද නොකරති.

මේ සියලු චුළුමනාවන් ඇතිවන්නේ රාග, ද්වේශ, මෝහ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යාවෙන් පිඩිතව මත් වී ඇති පෘතග්ජන සත්ත්වයාටය. මේවා සිදුකිරීම වැරදි දෙයක් නොවේ. මේ ක්‍රියාවන් සිදු කිරීමෙන් ආගමත්,

සංස්කෘතියත් රැකි පවති. මේ නිසා කිහිපදෙනෙකු අත හෝ බොද්ධ දර්ශනයද රැකි පවති. මේ සියල්ලක්ම කල යුත්තේ යටි අරමුණු වලින් තොරවයි. තමා කරන සමාජ සේවයෙන්, ආගමික සේවයෙන් ප්‍රතිලාභයක්, සමාජ පිළිගැනීමක් හෝ වෙනත් යටි අරමුණක් ඉෂ්ඨ කරගැනීමට උත්සාහ දරන්නේ නම් ඉන් ඇති ප්‍රතිඵලයක් නැත.

පෘතග්ජන මිනිසා සැම ක්‍රියාවක්ම කරන්නේ ඉන් තමාට ආත්ම තෘප්තියක් ලැබේ නම් පමණි. සමාජයෙන් හෝ වෙනත් පුද්ගලයෙකු විසින් අණ කිරීමකින් බලහත්කාරයෙන් කරවනු ලබන ක්‍රියා හැරෙන්නට සැම ක්‍රියාවක්ම පුද්ගලයා තම ආත්ම තෘප්තියක් ලබා ගැනීමේ අරමුණින් සිදු කරයි. සමාජ සේවය හෝ ආගමික සේවය පමණක් නොව රටක් ජාතියක් වෙනුවෙන් මරාගෙන මැරෙන ක්‍රියාවන් වුවත් සිදු කරන්නේ ආත්ම තෘප්තිය පදනම් කරගෙනය. අනුන් වෙනුවෙන් මරාගෙන මැරෙන ක්‍රියාවලියෙන් පසු තමාගේ නමට ලැබෙන කීර්ති ප්‍රශංසා, ගරු සැලකිලි හා විරත්වය, චන්ද්‍රනියත්වය ගැන සිතා එයට ලොල් වී මේ ක්‍රියාවට පුද්ගලයා පෙළඹේ.

කෙනෙකු ආත්ම තෘප්තිය බලාපොරොත්තු නොවී, ජනප්‍රියභාවය බලාපොරොත්තු නොවී, ප්‍රතිලාභ හා යටි අරමුණු ඉටුකර ගැනීමේ බලාපොරොත්තුවෙන් තොරව කරන සේවයක්, සමාජ සේවයක්, ආගමික සේවයක් ලෙස සැලකිය හැකිය. මෙවැනි සේවයක් කල හැක්කේ බුදුන් වහන්සේලාට හා අරහතුන් වහන්සේලාටය. ඒ උන් වහන්සේලා ලෝකයෙන් අඛණ්ඩ රේණුවක තරම්වත් දෙයක් ගැනීමටවත් ලෝකයෙන් කිසිදු වින්දනයක් බලාපොරොත්තු නොවන නිසාත්ය.

ලෝකය තුළ සිටින පෘතග්ජන පුද්ගලයාට සමාජ සේවයක් හෝ ආගමික සේවයක් කල නොහැක්කේ ඔවුන්ගේ කෙලෙස් මට්ටම් නිසාය. සිතේ බලාපොරොත්තු පොදි බැඳගෙන ඇති නිසාය. එක් දෙයක් කරන්නේ අරමුණු සිය ගණනක් ඉෂ්ඨ කරගැනීමේ අදහසින් නිසාය. සියල්ල

කරන්නේ තම සිත තුළ පවතින යටි අරමුණු ඉෂ්ඨ කරගැනීමේ පරමාර්ථයෙන් වන නිසාය.

අරභතූන් වහන්සේලා කරන සේවය නම් ධර්මය අවබෝධ කරගත හැකි ඥාණ මට්ටමක් ඇති කුසල් වැඩු අයට මේ ධර්මය පැහැදිලි කරදීමයි. නිවන් මග පෙන්වා දීමයි. මේ තුළ දෙපාර්ශවයටම දුකක් පිඩාවක් ගැටුමක් ඇති නොවේ.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා කුමක් කරන්නටද ගියද එය අන් අයට දුක උපදවන දෙයක් බවට පත් වේ. ආගමික මධ්‍යස්ථාන ගොඩනැගීම පිණිස සමහරු මුදල් එකතු කිරීමට යති. මේවාට සමහරු මුදල් දෙන්නේ ඉතා අකමැත්තෙනි. සමහරුන්ට දීමට මුදල් නැත. මේ සියලු දෙනාම පත්වන්නේ ඉතා දුකකටය. තවත් සමහරු අහස උසට ප්‍රතිමා තැනීමට ආධාර එකතු කරති. තම ආත්ම තෘප්තියත් යටි අරමුණු ඉෂ්ඨ කර ගැනීමේ බලාපොරොත්තුවත් මත කරන්නා වූ මේ ක්‍රියාවන්ගෙන් ඉතා විශාල පිරිසක් දුකටත්, පිඩාවටත්, අසහනයටත් පත්වේ.

ප්‍රතිමා නෙලීම ගැන බුදු පියාණන්වහන්සේ සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපක සූත්‍රයේ මෙසේ වදාරා ඇත.

"මහණෙනි රත්‍රං සොයාගන්නේ කවදාද එදා සිට සොරු බිහි වේ. තට්ඨාගතයන් වහන්සේගේ ප්‍රතිමාවක් නෙලන්නේ කවදාද එදා සිට බෞද්ධ දර්ශනය අතුරුදහන් වේ." යනුවෙනි.

මින් අදහස් කරන්නේ බුද්ධ ප්‍රතිමා නෙලන කල්හි මිනිසුන් මේ දර්ශනය තේරුම් ගෙන තමා තුළ ඇති කෙලෙස් දවා හැර නිවනට පත්වීම වෙනුවට ප්‍රතිමාවලට වඳිමින් යඳිමින් ඒවාට ඇලී සසර දිගු කරගන්නා බවයි.

එසේම පුද්ගලයා සමාජ සේවය හා ආගමික සේවය කරන විට තමාගේ හැකියාවන් දක්ෂතාවයන් පෙන්නන විට ඒවා කිරීමට බැරි හැකියාවන් නැති පුද්ගලයින් දුකකට, පීඩාවකට, අසහනයකට පත් වේ. පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ ස්වභාවය තමාට නැති දේවල් අනුන්ට තිබේ නම් තමා පීඩාවට දුකට පත්වීමයි. තමාට වඩා ධනයෙන්, තිලයෙන්, කුලයෙන්, බලයෙන්, තත්වයෙන් උසස් වූ අය සිටීම අනෙක් පුද්ගලයන්ට පීඩාවකි, දුකකි. ඉන්පසු එම උසස් තත්වයට පත්වීමට ගොස් තවත් මහා දුකකට පත්වීමද සිදු වේ.

එසේම මේ සමාජ සේවකයන්ගේ ඇති තවත් වරදක් නම් මේවාට උදව් නොදෙන, ආධාර නොකරන අය ගැන ද්වේශයක් ඇතිකර ගැනීමයි. ඔවුන්ට ගැරහීමයි. ඔවුන් පිළිබඳ වැරදි අවබෝධයකට පැමිණීමයි. මේ අනුව අවබෝධ වන්නේ සමාජයට කල හැකි ලොකුම සේවය උපකාරය තමන්ගේ පාඩුවේ සිටීම බවයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා කුමක් කරන්නට ගියද එය තවත් පිරිසකගේ දුකකට හේතු වේ. ප්‍රශ්නයක් ඇති විමට, ගැටුමක් ඇති විමට, සමාජ කැලඹීමක් ඇතිවිමට මේ ක්‍රියාකාරීත්වයන් හේතු වේ.

පුද්ගලයා තව තවත් වයසට යන විට පුද්ගලයාට මරණය පිළිබඳව සසර පිළිබඳව බයක් ඇතිවීමට පටන් ගනී. මේ තත්වය තුළ පුද්ගලයා පවෙත් ඇත් විමටත්, නිවන් දැකීමටත් උත්සාහ කරයි. නමුත් මේ නිවන් දැකීමට උත්සාහ කරන්නේ තමාටම ආවේනික වූ ක්‍රමයකටය. පංචකාමයෙන් ලෝකයට ඇලී සිටින අතර මල් පහන් පූජා කිරීමෙන්, පන්සිල් සමාදන් වීමෙන් නිවන් දැකීමට උත්සාහ ගනී. මෙය කිසිදිනක ඉටුකරගත නොහැකි බලාපෙරොත්තුවකි.

නිවන් දැකීමට පෙර "නිවන" යනු කුමක්ද, නිවන් දකින්නේ කෙසේද යන්න පැහැදිලිව තීරවුල්ව අවබෝධ කරගත යුතුය. එම මූලික අවබෝධය නැතිව නිවන් දැකීමට පවා ඒ ගැන සිතීමටත් නොහැකිය. ඒ අවබෝධය නැති අය බුදු දහම යයි සිතා වැරදි මතවල එල්බ ගනිති.

විවිධ දේශකයන්ගේද, විප්ලවකාරයන්ගේද උගුල් වලට හසුවෙති. "නිවන" හා නිවන් මාර්ගය යනු කුමක්දැයි නිවැරදිව අවබෝධ කරගතහොත් කාගේවත් වැරදි මතයන්ටත්, මුලාවන වැඩපිළිවෙලකටත් හසු නොවී නිවැරදිම මාර්ගයේ ගමන් කිරීමට හැකි වේ.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා විශ්වාස කරන්නේ සම්මුතියේ ඇති පන්සිල් ආරක්ෂා කිරීම නිවන් දැකීමට හේතුවන බවයි. සතුන් සිතා මතා ඝාතනය නොකිරීමෙන් අනුන්ගේ ගෙවල් බිඳ වස්තුව සොරා නොගැනීමත්, අනුන්ගේ බිරිඳවරු හා සැමියන් සමඟ වරදවා නොසැසිරීමත්, සම්මුතියේ බොරු නොකීමත්, මත්පැන් පානය නොකිරීමත් කල විට ශුද්ධවත්තයෙකු වීමටත්, නිවන් දැකීමටත් හැකි බවයි. මෙය මෝහ සහගත විශ්වාසයකි. පව කිරීම ආරම්භ වන්නේ සිතෙනි. කර්මය වන්නේ චේතනාවයි. සිදු විය යුත්තේ චේතනාවෙන් නිදහස් වීම සඳහා ධර්මාවබෝධයට පැමිණීමයි. තමාට ලෝකයට වැරදි කල නොහැක. කරන්නා වූ සියලු වැරදි තමාටම කරගන්නා වූ දේවල්ය.

බුදු පියාණන්වහන්සේ පහළ විමටත් පෙර මේ පන්සිල් හා අටසිල් සමාජයේ පැවතුනි. නමුත් කිසිම කෙනෙකුට සෝවාන් ඵලයටත් පත්වීමට නොහැකි විය. බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් කලේ මේ සම්මත සිලයට නව අර්ථකථනයක් ලබා දීමයි. උන්වහන්සේ විසින් ආර්යය සිලයක් හඳුන්වාදෙනු ලැබීය. සම්මුතියෙන් ඔබ්බට ගොස් බුද්ධ දේශනාව ඇසුරින් පන්සිල් තේරුම් ගැනීම මාර්ග ඵලයකට පත්වීමට හේතු වේ.

"පානාතිපාති වේරමනි" යන්නෙහි අර්ථය සතුන් මැරීමෙන් වැළකීම පමණක් නොවේ. අනුන්ගේ සිතට හෝ කයට යම් කිසි පිඩාවක්, හිංසනයක් ඇතිවන ආකාරයෙන් කටයුතු කිරීම පානාතිපාතය කැඩීමකි. අනුන් දෙස ඔරවා බැලුවත් එය පානාතිපාතයට අයත්ය. මේ ආකාරයට බුද්ධ දේශනාව අනුව පංච සිලය අවබෝධ කරගැනීමට උත්සාහ දරන්න.

වේරමනි සිලය යනු එම වස්තුව, ක්‍රියාව, රමනය කිරීමෙන් වැළකීමේ ශිලයයි. වි + රමනය කිරීමයි.

මේ සම්මුති සිලය ආරක්ෂා කොට තිවන් දැකිය නොහැකිය. ආර්යය මාර්ගයේ ගමන් කරන පුද්ගලයාගේ පංච සිලය වනුයේ වේරමනි සිලය, සංවර සිලය, වේතනා සිලය, ප්‍රභාණ සිලය හා අවිතික්කම සිලයයි. මේ පංච සිලය තිවන් මගට උපකාරී වන නිසා තිවන් දැකීමට උත්සාහ කරන අය මේ ආර්යය පංච සිලය වැඩීමට උත්සාහ කළ යුතුය.

තිවන් දැකීමට නම් ලෝකය පිළිබඳව ඇති අයිතිය ඉවත් කළ යුතුය. ලෝකයෙන් වින්දනය අපේක්ෂා කිරීම, වින්දනය ලැබීම අත්හළ යුතුය. තමාගේ සිත තුළ ලෝකය සම්බන්ධයෙන් පවතින ප්‍රිය අප්‍රිය, මනාප අමනාප, පක්ෂ විරුද්ධ කම් සහමුලින්ම ඉවත්කර ගත යුතුය. තිවන අවබෝධ වන්නේ මේ ක්‍රියාකාරකම් ටික සපුරාලන්නෙකුට පමණි. වෙන ක්‍රමයකින් තිවන් දකින ක්‍රමයක් බුද්ධ ගාසනය තුළ නැත. යම් වෙනත් මාර්ගයකින් තිවන් දකින්නට යන්නේද, අනෙක් අය තිවනට පමුණුවන්නට යන්නේද එය මුලාවකි. ප්‍රෝඩාවකි. බුදු පියාණන්වහන්සේ, ආර්යය සංඝරත්නය හෝ ධර්මය රුවටීමට කිසිවකුට නොහැකිය. රුවටෙන්නේ තමාමය.

මිනිසුන් තිවන් සැප සොයන්නේ පිච්ඡයේ සැදෑ කාලය උදා වූ විටය. එයම මහා රුවටීමකි. තිවන ළඟා කරගත නැක්කේ තමාගේ පිච්ඡයේ හොඳම කාලයේදීය. හැකියාව ඇති කාලයේදීය. ගර්චය දුර්වල වන විට තිවන් අවබෝධ කර ගැනීම අපහසුය. මිනිසුන් තිවන් සැප සොයන්නේද තිවන තුළද සැප ඇතැයි යන අදහසට අනුවය. මිනිසුන්ගේ කල්පනාව තිවනට පත්වී සැප විඳිමින් කාලය ගත කිරීමටයි. එයද මහා මිත්‍යාවකි. තිවන යනු විශේෂ දුකක් හෝ විශේෂ සැපයක් ඇති තැනක් නොවේ. ඒ දෙකින්ම නිදහස් වූ සුන්දර තැනකි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා තම අවසාන කාලයේදී තිවන සෙවීමද බොරුවක් රහස්‍යමක් වන්නේ මේ ආකාරයටය.

දැන් පුද්ගලයා ක්‍රමයෙන් ළඟාවන්නේ නිස්සරණ අවස්ථාවටයි. එනම් සම්මුති මරණය මගින් තම ජීවිතය අවසන් වන අවස්ථාවටයි. මරණය, සම්මුති මරණය හා ඝෂණ මරණය යනුවෙන් හඳුනාගත හැකිය. සම්මුති මරණය යනු භෞතික ශරීරය බිඳී යාමෙන් ශරීරය අපිටී තත්වයට පත් වීමෙන් පසු ඇතිවෙන මරණයයි. ඝෂණ මරණය යනු සිත ඉපිද කයද ඒ අනුව සංඛාර කරගෙන සිත නැතිවීමෙන් පසු එම සිතට අනුව සාදාගත් කයද වෙනස් වී යාමයි.

පුද්ගලයාගේ භෞතික කය නිර්මාණය වී ඇත්තේ පරිසරයේ ඇති ධාතු කොටස් වලිනි. මේ ධාතු කොටස් වලින් ශරීරයේ ඇති අභ්‍යන්තර ඉන්ද්‍රියයන් නිර්මාණය වී ඇත. පෙනහලු හෘදය වස්තුව බඩවැල වකුගඩු අක්මාව ආදී ලෙස ඒ ඒ ශරීර අවයව වෙන වෙනමද ශරීරය හා එක්වද තම ක්‍රියාවලිය සිදුකරගෙන යයි. ශරීරයේ ඇති කුඩා ඉන්ද්‍රියන් වුවද ශරීරයේ පැවැත්මට ඉතා වැදගත් දායකත්වයක් දරයි. ශරීරය යනු අභ්‍යන්තර ක්‍රියාවලියක් නිසා පිවමාන වන වස්තුවකි. ජලය ගලායන යන විට පෙනු පිඬු මැවෙන්නා සේ මේ නොනවතින ක්‍රියාවලිය නිසා ශරීරය නැමති වස්තුව පිවමාන වේ. ශරීරය තුළ ක්‍රියාවලියක් නොවන තැනක් නැත. ක්‍රියාකාරීත්වයක් සිදු නොවන අවයවයක් ද නැත.

විඤ්ඤාණය නවාතැන් ගෙන ඇත්තේ මේ කය නැමති සරය තුළයි. එහි සිටිමින් කය තම චුළුමනාවන් ඉටුකරගැනීමට යොදවා ගැනීම විඤ්ඤාණයේ ස්වභාවයයි. විඤ්ඤාණයත් කයත් අනන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් වෙන්කල නොහැකි වශයෙන් එකිනෙකට බැඳී පවතී. විඤ්ඤාණයේ පැවැත්ම නිසා කයේ පැවැත්මද කයේ පැවැත්ම නිසා විඤ්ඤාණයේ පැවැත්මද සාධනය වේ.

ශරීරයේ ඇති අවයව කිහිපයක් හෝ එකක් හෝ තම ක්‍රියාවලිය නිසි ලෙස ඉටු නොකලහොත් ශරීරයේ සමස්ථ ක්‍රියාකාරීත්වය බිඳ වැටේ. හදිසි අතතුරකින් වන හානියකදී හෝ දිගුකාලීනව ශරීරයේ අවයවයකට ඇතිවන හානියකදී ශරීර ක්‍රියාකාරීත්වය නැවති භෞතික මරණය සිදුවිය

හැකිය. නැතිනම් ඉතා මහලු වියට පත්ව ගරීර අවයව ක්‍රියා නොකරන තත්වයට පැමිණ මරණය සිදුවිය හැකිය. ඛට්ඨි රිදුව මහින් මරනය හඳුන්වන්නේ මොළයේ මරනය වශයෙනි. මොළය සමස්ථ ගරීරයේම ක්‍රියාකාරීත්වය මෙහෙය වන පාලනය කරන මධ්‍යස්ථානයයි. එය පණිවිඩ ලබාගන්නා හා පණිවිඩ යවන අණ දීමේ කරන සම්ප්‍රේෂණ මධ්‍යස්ථානයයි. ගරීරයේ අවයව අක්‍රිය වූ පසු මොළයේ ක්‍රියාකාරීත්වයද අඩපන වනු ඇත. එවිට මරණය සිදුවේ.

ගරීරය පවතින්නේ යම් උෂ්ණත්වයක් පදනම් කරගෙනයි. මේ උෂ්ණත්වය සිතේ ඉපදීම හා පැවැත්ම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වෙයි. ගරීරය බිඳී ගොස් අක්‍රිය වූ විට ගරීරයේ උෂ්ණත්වය අඩු වී ගොස් උෂ්ණත්වය නැතිව යයි. එවිට විඤ්ඤාණය මේ කය තුළින් ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය ලෙස ඉවත්ව තවත් කයක් සාදා ගැනීම සිදුවේ. මේ අනුව සම්මුති මරණයද බොරුවක් බව පෙනී යයි. පුද්ගලයාගේ වැදගත්ම කොටස වන විඤ්ඤාණකාය මෙහිදී නැති වීමකට ලක් නොවේ. එය තවත් ගරීරයක් සාදා ගෙන දිගටම පවත්වාගෙන යයි.

මෙහිදී ගරීරය අඩපන වූ විටම කථාබහ කිරීම හා ගරීරය සෙලවීම නැවතුනු විටම මරණය සිදුවන්නේය යන මතය පිළිගත නොහැකිය. ගරීරය නැවතුනු විගසම ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය කය තුළින් බැහැරව යන්නේය යන්න පිළිගත නොහැකිය. කය තුළ අවම උෂ්ණත්වයක් තුළ පවා සිත ඉපදිය හැකිය. පෙර කාලයේ මිනිසුන්, කෙනෙක් මිය ගිය විගසම කැපීම් කෙටීම් වලට ලක් නොකර ආදාහනය නොකොට කැලයට ගෙන ගොස් දැමුවේ මේ නිසාය.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් උදාහරණයකින් මේ තත්වය පෙන්වා දුන්නේ මෙසේය. මැස්සකු කිහිපයක් මත තබා කුඩා ගෙඩියකින් පහර දුන්නද මැස්සා කෂණිකව මිය නොයයි. වස්ප වී ගිය ගරීරය අවම උෂ්ණත්වය යටතේද මැස්සාගේ සිත උපදින බව උන්වහන්සේ පෙන්වා දී ඇත. මේ

අනුව භෞතික මරණය යනු කුමක්ද කියා අවබෝධ කර ගැනීමට යම් උත්සාහයක් දැරිය යුතුය.

ක්ෂණ මරණය යනු පුද්ගලයා තුළ සිදුවන ක්ෂණික මරණයයි. භාතිර රූප, ගබ්බ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම හේතුවෙන් පුද්ගලයා තුළ සිතක් හටගනී. එම සිත ඊළඟ මොහොත තුළ නැති වී යයි. ඒ වෙනුවට වෙන සිතක් උපදී. උදාහරණයක් ගෙන පැහැදිලි කරන්නේ නම් අයිස්ක්රිම් වලට ප්‍රිය ළමයෙකු සිටී යයි සිතන්න. අයිස්ක්රිම් වාහනයේ නළා ගබ්බදය ඇසුනු විට ළමයා තුළ ඇතිවන සිත වාහනය ළඟට එන විට නැත. ඇත්තේ ඊට වේගවත් වූ සිතකි. අයිස්ක්රිම් ගැනීමට මුදල් ඉල්ලීමේදී ඇත්තේ වෙනත් සිතකි. අයිස්ක්රිම් ගන්නා විට ඇත්තේ තව සිතකි. කනවිට ඇත්තේ තව සිතකි. එය ආහාරයට ගෙන අවසන් වූ විට ඇත්තේ තවත් සිතකි. මේ උපදින සිතට අනුව ක්ෂණිකව තම කයද සංඛාරයට පත්වෙයි. සිතට අනුව ගර්ථය සකස් වෙයි. ඉපදුනු සිත ජරාවට ව්‍යාධියට මරණයට පත්වේ. එම මැරුණු සිතෙහි කොටස් වල සාරයෙන් තවත් සිතක් උපදියි. ඒ සිත මැරෙන විට එම කයද අවසන් වේ. උපදින ඊළඟ සිතට අනුව අලුතින් කයක් සකස් වේ. තවත් උදාහරණයකින් පැහැදිලි කරන්නේ නම් සියඹලා දැකීමෙන් සියඹලා ආහාරයට ගැනීම සඳහා සකස් වූ සිතින් කයින් අයිස්ක්රිම් ආහාරයට ගැනීමට නොහැකිය. සියඹලා කෑමට සකස් වූ සිතත් ඒ අනුව සියඹලා ආහාරයට ගැනීමට සකස් වූ කයත් මරණයට පත්විය යුතුය. නැතිවිය යුතුය. ඒ පුද්ගලයා මරණයට පත්වී අයිස්ක්රිම් කෑම සඳහා අලුත් පුද්ගලයකු ඉපදිය යුතුය. මේ තත්වය ක්ෂණ මරණය ලෙස හැඳින්වේ. ක්ෂණ භංගුරත්ත්වය ලෙස හැඳින්වේ.

පුද්ගලයා සම්මුති වශයෙන් කය බිඳී ගොස් මරණයට පත් වුවත් සත්‍යය වශයෙන් මරණයක් සිදු නොවේ. සම්මුති මරණයේදී සිදුවන්නේ විඤ්ඤාණය විසින් තම පැවැත්ම සඳහා තනාගත් තාවකාලික ගර්ථය බිඳී යාමයි. එම තාවකාලික ගර්ථයෙන් විඤ්ඤාණය, ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය ලෙස පිටව යාමයි. එය සත්‍යය වශයෙන් සිදුවන මරණයක් නොවේ. මන්ද පුද්ගලයාගේ වැදගත්ම කොටස වන විඤ්ඤාණය (සිත)

නැතිවීමට පත් නොවන නිසාය. විඤ්ඤාණය වෙනත් කයක් සාදාගෙන දිගටම පවතින නිසාය.

ක්ෂණික සිදුවීමකින් මරණයට පත් නොවන පිටත්ව සිටියදී විශාල වශයෙන් පවි සිදුකල අයට මරණය අතිශය බියකරු වේදනාකාරී අත්දැකීමක් වනු ඇත. මිය යන්නට මාස ගණනකට හෝ සති ගණනකට පෙර තමා ඊළඟට උපදින ලෝකයෙන් සංඤ්ඤා ලැබේ. යක්ෂ, ප්‍රේත ලෝකවල පිරිස් අවිච්ඡි මහා නිරයේ පිරිස් තමාව කැඳවාගෙන යාමට පැමිණ ඇතිබව තමාට පෙනෙන්නට පටන් ගනී. මේ අවස්ථාවේදී තම ඉන්ද්‍රියන්ගෙන් අරමුණු ගැනීම අඩපන වී සිතින් අරමුණු ගන්නා අවස්ථාවට පැමිණේ.

මේ අවස්ථාව උදා වූ විට පුද්ගලයා බියෙන් කැ ගසන්නටත් විකෘති කැසිරීම් වල යෙදෙන්නටත් පටන් ගනී. එවිට අවට සිටින අය තේරුම් ගන්නේ අව සිතියෙන් කැ ගසනවා යන්නයි. නමුත් සිදුවන්නේ මරණයට ආසන්න පුද්ගලයා ඊළඟට ප්‍රතිසංධි වන ලෝකයේ අය පැමිණෙන විට ඊට හය වී කැ ගැසීමයි. මේ තත්වය පිටරටක සිට පැමිණෙන ඥාතියෙකු පිළිගැනීමට ඥාතින් ගුවන් තොටුපොලට යාමට සමාන දෙයකි. තමා ප්‍රතිසංධි වන ලෝකයේ ඥාතින් තමන්ව කැටුව යාමට කලින්ම පැමිණේ. ඔවුන්ව දකින මරණාසන්න පුද්ගලයා බියට පත්වීම ස්වාභාවික තත්වයකි.

මේ තත්වයට පසු මරණයට පත්වන පුද්ගලයා තමා කල කී දෑ අනුව පවි පිං අනුව චුති චිත්තය අනුව ඊළඟ තැන උපත ලැබීම අනිවාර්යයෙන්ම සිදුවේ.

පුද්ගලයා මරණයට පත්වීමෙන් පසුව ඔහුගේ ඥාතින් හා සමාජය එක්ව තවත් ජවතිකාවකට පන පෙවීමට සුදානම් වීම දැකිය හැකිය. ඥාතින් උත්සාහ දරන්නේ අවමගුල ණය වී හෝ ඉතා ඉහළ මට්ටමකින් ගැනීමටය. මල ගෙදෙරට පැමිණෙන අයටද ඉහළ ආකාරයෙන් සංග්‍රහ

කිරීමටද සැරසිලි කටයුතු ද ඉහළ මට්ටමින් කිරීමට හැකි සෑම උත්සාහයක්ම දරයි. හැකිතාක් ශෝක ප්‍රකාශ බැහැර ගෙනවිත් චල්ලිමද ජයටම සිදුකරයි. මියගොස් සිටින්නේ ඉතා මහලු තත්වයට පත් වූ කෙනෙක් නම් මෙය පවුලේ අයගේ සුභද හමුවක් බවට පත් වීමක් වේ.

උත්සව යනු මිනිසුන් පවතින යථාර්ථයෙන් වෙන්වීමට ගන්නා උත්සාහයකි. සත්‍යය තත්වයෙන් ඇත්වීමට උදාකරගන්නා අවස්ථාවකි. අවමංගල උත්සවයද පිවත්ව සිටින මිනිසුන් තම තමන්ගේ සිතැති ඉටු කරගැනීම පිණිස යොදා ගනී. මෙහි උච්චතම අවස්ථාව වන්නේ අවසන් කටයුතු සිදුකිරීමට සූදානම් වන අවස්ථාවේ ගන්නා උත්සව සභාවයි. මේ අවස්ථාවේදී කවිකයන්ගෙන් නිවසේ ඥාතින්ගෙන් අභිමානය ඉස්මතු කිරීමටත් රැස් වූ ජනතාවට ප්‍රගතිය ඉදිරිපත් කිරීමටත් අවස්ථාවක් කරගනී. ඒ අවස්ථාව ප්‍රගති වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කිරීමට උත්සාහ දරති. ඔවුන්ට මරණය ගැන අමතකව තම තමන්ගේ අභිමානය පිළිබඳව සැලකිලිමත් වීමට පටන් ගනී.

උත්සව සභාව තුළ රැවිපිළි රැවි දෙන්නේ ඥාතින්ගේ තනතුරු, ඔවුන්ගේ උසස්කම් හා ඔවුන් සමාජයට කරනා සේවයයි. ඔවුන්ට සමාජයේ නිමිතැනද පෙන්වා දේ. ඉන් පසුව ඔවුන් තියෝජනය කරමින් මළගෙදරට සහභාගි වූ ප්‍රභූන්ගේ නාම ලේඛනයන් සඳහන් කෙරේ. උදව් කල අයගේ නාම ලේඛනයද ඉදිරිපත් කෙරේ. මේ ක්‍රියාවලිය ඔස්සේ ආදාල පුද්ගලයන්ගේ චරිතය ඉස්මතු කරගැනීමටත් අභිමානය වර්ධනය කරගැනීමටත් උපරිම උත්සාහයක් දරනු ඇත.

එසේම මළගිය පුද්ගලයා ගැනද ඉමහත් වර්ණනා කරනු ලැබේ. ඔහු කල හොඳද, නොකල හොඳද පවසනු විනා ඔහු කල හරක ක්‍රියාවන් ගැන සඳහන් නොකෙරේ. පිවත්ව සිටි කාලයේ ඔහු විසින් කල මනෝ කර්ම, වච් කර්ම, කාය කර්ම නිසා ඔහුට විඳින්නට වෙන විපාක, යන්නට වන දුගතිය පිළිබඳව කිසිවෙකුත් කථා නොකරති.

මලගෙදරකදී කථා කරන්නට ඇත්නම් කථා කිරීමට ඇත්තේ මියගිය පුද්ගලයා පිවත්ව සිටි කාලයේදී කල ක්‍රියාකාරකම් හා ගති ස්වභවයන් අනුව සුදුසු තැන උපත ලබා ඇති බවත් පිවත්ව සිටින අය පවෙත් ගැලවී සත්‍යාවබෝධයට පැමිණ සංසාරයෙන් එතෙර වීමට උත්සාහ ගත යුතු බවයි.

එමෙන්ම මෙහිදී කථිකයන්ද තම කථිකත්වය ප්‍රදර්ශනය කිරීමට උපරිම උත්සාහ දරති. කවි, කථා හා උදාහරණ උපුටා දක්වමින් තම දක්ෂතාවන් ප්‍රදර්ශනය කරති. දක්ෂතාවයන් ඉදිරිපත් කිරීමට අපහසු කථිකයන් මෙහිදී අපහසුතාවයට පත්වෙයි. එසේම කථා බලාපොරොත්තු වන අයට කථා නොලැබීම නිසාද සමහරු සදාතනික වෛරක්කාරයන් බවට පත්වෙති.

මේ සිද්ධියට සම්බන්ධ හැකියාවක් ඇති සියල්ලෝම බලන්නේ ලැබුණු අවස්ථාවෙන් හොඳ ප්‍රයෝජන ගෙන තම තමන්ගේ අනන්‍යතාවය අනිමානය ලෝකයට ප්‍රකාශ කරන්නටත් එය වර්ධනය කර ගන්නටත්ය.

ලෝකයේ සිටින ධනවත්ම, බලවත්ම, උගත්ම පුද්ගලයා මිය ගිය පසු ඔහු කොතරම් වටිනා කෙනෙකු වුවත් ඔහුගේ සිරුර දින කිහිපයකට වඩා තබාගත නොහැකිය. මින් තේරුම් ගත යුතු වන්නේ මේ පිවිතයේත්, සංසාර ගමනේත් ඇති නිශ්චලභාවයයි.

පුද්ගලයකු මිය ගිය විට අවසන් කටයුතු කරන අවස්ථාව දක්වා කරන කාර්යයන් බොහොමයක් සාම්ප්‍රදායිකව ගොඩනඟා ගත් ඒවාය. ඇත අතිතයේ පිවත් වූ මිනිසා විශ්ව ධර්මතාවය පිළිබඳවත් සත්ත්ව ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳවත් නිවැරදිව අවබෝධ කරගෙන ඒ ඒ අවස්ථාවට ගැලපෙන ලෙස ක්‍රියාකාරකම් පද්ධතියක් ගොඩනඟා ගෙන තිබුණි. අතිතයේ විසූ මිනිසුන් ඒවා අවබෝධ කරගත්තේ ඉන්ද්‍රිය සංජානනය ඉක්ම යන්නා වූ අනිත්‍රිය ඥාණ මට්ටම් දියුණු කිරීමෙනි. ධ්‍යාන මට්ටම් දියුණු කර විශ්ව ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ රහස් අවබෝධ කර ගැනීම තුළිනි.

විශ්ව ස්වභාවය හා සත්ත්ව ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ ධර්මතාවයන් අවබෝධ කරගැනීම පුද්ගලයාගේ ඉපදිය සංජානනයෙන් කල නොහැකිය. ඛට්ඨිං විද්‍යාවෙන් හෝ වෙනත් විද්‍යාවකින් කල නොහැකිය. තව අවුරුදු දස දහස් ගණනක් විද්‍යාව දියුණු කලද විශ්ව ස්වභාවය හා සත්ත්ව ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ ධර්මතාවන් අවබෝධ කර ගැනීමට නොහැකිය. උදාහරණයක් ලෙස කෘෂිකර්මාන්තය සම්බන්ධයෙන් හෙළ ජනතාව නිපදවාගෙන තිබූ තාක්ෂණික විධි ක්‍රම හා කෘෂිකර්මාන්ත සම්බන්ධයෙන් අවබෝධ කරගෙන තිබූ දැනුම වර්තමාන ලෝකයේ කිසිදු ජාතියක් සතුව නැත. ආයුර්වේද වෛද්‍ය ක්‍රමය පිළිබඳව තිබූ අවබෝධයද අද පවතින කිසිම වෛද්‍ය විද්‍යාවක් සතුව නොමැත.

අතීතයේ ජීවත් වූ හෙළ ජනතාව අතීන්ද්‍රිය ඥාණයෙන් ලබාගත් දැනුමත්, ධ්‍යාන ශක්තියෙන් ලබා ගන්නා වූ දැනුමත් පදනම් කරගෙන තම ජීවිතය ප්‍රශ්න වලින් තොරව සරලව පවත්වාගෙන යාම සඳහා උපයෝගී කරගත්හ. එසේම මරණින් පසුව මෘත ශරීරය හා සම්බන්ධව කරන ක්‍රියාකාරකම් රාශියක්ද සංස්කෘතිය හා බැඳී වර්තමානය දක්වාම පැමිණ ඇත. නමුත් මිනිසුන් ඒවා භාවිතා කරන්නේ සම්මුතික ලෙස වාරිග්‍රහයක් ලෙසය. උදාහරණයක් ලෙස පාංශුකුලය දීම, දේහය අසල පහන් දැල්වීම, දේහයට තනි රැකීම, දේහය ඉවත් කල පසු ගොම දමා සේදීම, දේහය කපා කොටා හානි නොකොට, ප්‍රචස්සා නොදමා එය කැළයකට ගොස් දැමීම, දේහය ඉවත් කල පසු නිවසේ දොර ජනෙල් නොවසා තැබීම යනාදිය පෙන්වා දිය හැකිය.

අතීතයේ ජීවත් වූ මිනිසා මියගිය පුද්ගලයාගේ ශරීරයට හානි නොකොට ප්‍රචස්සා නොදා කැළයකට ගොස් දැමුවේ මෘත ශරීරයේ අවම උෂ්ණත්වය යටතේද සිත ඉපදිය හැකි බව දන්නා නිසාය. පහන් දල්වා තැබුණේ මෘත ශරීරයෙන් පිටවන විශබීජ විනාශ කර හැරීමටයි. අනෙකුත් ක්‍රියාකාරකම් කරන්නේ මියගිය පුද්ගලයා තාවකාලික භූත ආත්මයක් ලැබ මෘත දේහය, ඥාතීන් හා අවට පරිසරය ඇසුරු කරමින්

සිටීමට හැකි නිසාය. පාංශුකුලය යනු පසට අනුකූල වූ දෙය යන්නයි. මේ ආකාරයට අතිතයේ පැවති චාරිත්‍ර වල ගැඹුරු අර්ථයක් පැවතී. නමුත් පසුකාලීනව එකතු වූ කොඩිවැල් එල්ලීම, තොරන් ගැසීම, කථා පවත්වා ගුණ වර්වණා කිරීම් ආදිය පුහු ආටෝපකාරී දේවල්ය. පෘතග්ජන මරණය අවමංගල්‍යයකි, පිරිණිවණ මංගල්‍යයකි.

මියගිය පුද්ගලයාට මරණ දැන්වීමේදීත්, පැං පැමිනවීමේදීත් නිවන් ප්‍රාර්ථනා කරයි. නිවන යනු මියගිය පසු ලැබෙන එකක් නොවේ. එය පිවත්ව සිටියදී ලබාගත යුතු දෙයකි. පිරි + නිවනට පැමිණෙන්නේ සෝපදිසේස පරිණිව්වාණයෙන් පසු හා අනුපදිසේස පරිණිව්වාණයෙන් පසු ලැබෙන දෙයකි. පෘතග්ජන පුද්ගලයාට මරණින් මතු යන්නට වෙන්නේ රූප, අරූප, කාම වශයෙන් ඇති තල තිස් එකකින් එක් තැනකටය. පිවත්ව සිටියදී තම තමාගේ ක්‍රියාකාරකම් අනුව තමා කල පිං පව්, කුසල අකුසල මට්ටම් අනුව තමාට සුදුසු ගර්ථය ලැබෙනු ඇත. පිවත්ව සිටියදී තමා අත් පුද්ගලයන් හා වස්තූන්ට තිබූ ඇලීමේ ප්‍රමාණය මත ඊළඟ බිහිවීම සිදුවනු ඇත. බාල පණ්ඩිත සූත්‍රය අනුව තමාගේ ගර්ථයට අධික ලෙස ඇලී සිටි පුද්ගලයා තමාගේම ගර්ථය තුළ පනුවෙක්ව උපදින බව පෙන්වා දී ඇත. විශ්ව ධර්මතාවය නම් තමා කැමති තමා ඇලී සිටින දෙය තමාට ලැබීමයි. ඉන් ඉවත්ව යාමට නොහැකි වීමයි. තම ළඟම ඥාතින්ට තදින්ම ඇලීසිටි අය මිය ගිය පසු එම ඥාතින්ගේ ගර්ථයට වැසීම බොහෝ විට සිදු වේ. ඉන්පසු ලෙඩ රෝගද විපත්ද පැමිණේ. මියගිය අය ඥාතින්ට උදව් කරන අවස්ථාද ඇත. වර්තමානයේ අසන්නට ලැබෙන සිදුවීම් ගලපා බලා මේ තත්වය අවබෝධ කරගන්න. තවත් සමහරු නිවසට හෝ දේපළ ඉඩම් වලට ඇලී සිටිය හොත් ඒ ඒ ස්ථාන වල උප්පත්තිය ලබනු ඇත. ගේ දොර ඉඩකඩම් පාඩ වී යන්නේ මේ නිසාය. එවිට විකිණීමට පවා නොහැකි තත්වයක් උදා වේ. එවිට මව පියා කියා නොබලා ඔවුන්ව අල්ලා කටු ගසා ජප කර බෝතල් වලට දමා මහ මුහුදට ගොස් දැමීමට සමහර මිනිසුන් උත්සාහ කරයි. මේ තත්වයට පත් වන්නේ අනවශ්‍ය පරිදි ඇලීමට, ගැටීමට යන නිසාය. මේ තත්වයෙන් මිදීමට කල යුතු එකම කාරණය නම් බුදු ධර්ම අවබෝධ කරගෙන

සත්‍යය අවබෝධයට පැමිණ නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමයි. එසේ නොමැතිව අමනුෂ්‍යයෙකු වි පිවිටෙන ගර්භයක් ලැබුණ හොත් එම තත්වය තුළ සිටගෙන, එම තත්වයෙන් මිදීමට කිසිසේත් නොහැකිය. මිඳෙනවා නම් මිඳිය යුත්තේ මේ අවස්ථාවේදීය.

ලෝකය තුළ පිවත්වන පුද්ගලයා මිය ගොස් තම ඥාතින්ගෙන් පින් බලාපොරොත්තු වීම නොකල යුතුම දෙයකි. ඔහු කල යුත්තේ

"දිට්ඨිකදව අනුපගමමසිල්ලා - දසසතෙන සමපතෙනා කාමෙසු විනෙය්‍ය

ගෙධං - නති ජාතු ගබ්භසෙය්‍යං පුනරෙතිති"

මට්ටමට ළඟා වීමයි. එනම් නිවන සාක්ෂාත් කර ගැනීමයි. තමා තුළ පවතින සියලුම දිට්ඨි වලින් මිදි සං + මා තත්වයකට පත්විය යුතුය. විශ්ව ධර්මතාවයත්, පුද්ගල ධර්මතාවයත් දර්ශනය කරගත යුතුය. කාමය ඉතිරි නොමැතිව ගෙවා දැමිය යුතුය. එසේ කරන්නෙකු මේ විශ්වය තුළ ඇති කිසිම ගැබක නූපදි. භවය සකස් නොවී තිබුණහොත් උපතකට පැමිණෙන්නේ නැත. පිරි + නිවනට පත් වේ. පිවත්ව සිටින පුද්ගලයා මේ තත්වයට පත්වීමට උත්සාහ කල යුතුය. රාගක්ඛය, ද්වේශක්ඛය, මෝහක්ඛය තත්වය ඇතිකර ගත යුතුය. ඒ සඳහා ගමන් කරන මාර්ගය වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය අද ද පිවමානව පවතී. මේ නිසා තමාගේ ගර්භය තුළම පණුවෙකු වීමට හෝ ඥාතින්ගේ ඇඟට වැසීමට හෝ ගෙවල් ඉඩම් පාලු කරන යකුන්, ප්‍රේතයන්, කුම්භාණ්ඩයින් වීමට නොගොස් නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට උපරිම උත්සාහ දැරිය යුතුය. අඩුම වශයෙන් සෝවාන් ඵලයට වත් පත් වී දුගතිවල උප්පත්තිය ලැබීමේ අනතුරින් මිදිය යුතුය. සිත කය යහපත්ව පවතින සියලු දෙනාම මියගොස් අනුන්ගෙන් පින් ලබාගැනීමට බලාපොරොත්තු නොවිය යුතුය. පින් නොදුන් විට ඔවුන්ට හිටිහැර කිරීමට බලාපොරොත්තු නොවිය යුතුය. අනුන් විසින් ලබාදෙන පින් ලබාගත හැකි සහ ලබාගත නොහැකි කොටස්ද සිටිති. දෙන පින් ලබාගත හැක්කේ පරදන්න උපපිටි මට්ටමේ

ඉන්නා කොටස් වලට පමණි. ඔවුන්ට ලබා දෙන පින් අනුමෝදන් කරගෙන පිවිවෙන ස්වභාවයෙන් මිදී දේව මට්ටම් වලට පවා යාමට ඉන් හැකිවේ. ඥාතීන් විසින් ලබාදෙන පින් අනුමෝදන් කරගෙන තමා සිටින දුක්ඛ දායක තත්වයෙන් ඉවත් වීමට නොහැකි භූත කොටස්ද සිටිති. ඔවුන්ට කොතරම් පින් ලබා දුන්නත් අනුමෝදන් කරගත නොහැක. එය ආහාර ගැනීමට නොහැකි දුබල රෝගියෙකුට රසවත් ආහාර පාන ලබාදීම වැනි දෙයකි. දැන් නැති කෙනෙකුට දැන්වලට දමනා ආහාරණු ලබාදීම වැනි දෙයකි. ඒවා පරිහරණය කිරීමට නොහැකි විම දුකක් වන අතර ඒවා දැකීමද දුකක් බවට පත්වේ. තමා පිවිත්ව සිටියදී රාගයෙන්, ද්වේශයෙන්, මෝහයෙන් මත් වී කරන ක්‍රියාකාරකම් වල විපාක වශයෙන් අවිච්ඡි, නිර, නිරිසන්, ප්‍රේත, අපාවල උප්පත්තිය ලැබුවහොත් කල්ප ගණනක් ගතවනතෙක් නැවත සුගතියකට ඒමට නොහැකි වනු ඇත.

පුද්ගලයාගේ උපතේ සිට මරණය දක්වා සිදුවන ක්‍රියාවලිය තුළ වැදගත් අවස්ථා කිහිපයක් ගෙන එම අවස්ථා වල සිදුවන සැබෑ ක්‍රියාකාරීත්වය කුමක්ද යන්න පැහැදිලි කිරීමක් කරන ලදී. එම අවස්ථාවල පවා පවතින තත්වය යථා පරිදිම පෙන්විය නොහැක්කේ පෘතග්ජන ලෝකයා එය කියවා ඒ පිළිබඳ ද්වේශයක් ඇතිකර ගන්නා නිසාය. මිනිසුන් සත්‍යයට අකමැතිය. ලෝකයන්, තම පිවිතයන් අනර්ථකාරී දෙයක් බව පිළිගන්නට අකමැතිය. බොරුවක් ලෙස තේරුම් ගන්නට අකමැතිය. මිනිසුන් කැමති වන්නේ ලෝකයේත්, තම පිවිතයන් ගොඩ නඟාගෙන හොඳින් පවත්වාගෙන යාමටයි. පිවිතය භෞතික වශයෙන් සුවපත් කල හැකි හොඳින් පවත්වන්නට හැකි දෙයක් ලෙස දැකීම විශ්වාස කිරීම පෘතග්ජන ලෝකයාගේ ස්වභාවයයි. ලෝකය, පිවිතය ගොඩනඟන්නට උපදෙස් දෙන පුද්ගලයන්ට, ධනාත්මක චින්තනයන්ට මේ තරම් ප්‍රිය කරන්නේ මේ නිසාය. පෘතග්ජන භාවයේ පදනම වන්නේද පිවිතය භෞතිකව ගොඩනැගිය හැකි සුවපත් කල හැකි දෙයක් යන විශ්වාසයයි.

බුදු පියාණන්වහන්සේ විසින් පිවිතය තුළ පවතින යථාර්ථය ඒ ආකාරයෙන්ම විස්තර කරමින් අග්නි කන්දෝපම සූත්‍රය දේශනා කල

අවස්ථාවේදී, හිතූන් වහන්සේලා විශාල පිරිසක් ලේ වමනය දාන්නට පටන් ගත්හ. තවත් විශාල පිරිසක් ශාසනය හැර යන්නට විය. පවතින යථාර්ථයේ ස්වභාවය නම් එයයි.

මෙතැන් සිට පෘතග්ජන ලෝකයාගේ පිවිතය තුළ පවතින බැලූ බැල්මට නොපෙනෙන ධර්මතා කිහිපයක් කෙටියෙන් පෙන්නුම් කිරීමට සූදානම් වෙමි. උදාර පරමාර්ථ තුළ සැඟව ඇති උදර පරමාර්ථයනුත් ප්‍රකෘතිය තුළ සැඟව ඇති විකෘති ධර්මතාත් හෙළි කිරීමට උත්සාහ දරමි.

පෘතග්ජන ලෝකයා භාහිර ලෝකය සංජානනය කරන්නේ සංඤ්ඤා පොඳියක් ලෙසයි. පුද්ගල වස්තු සිද්ධි සියල්ල හඳුනාගන්නේ අතිත සංඤ්ඤා චලිති. යම් රූපයක් දුටු විට එම රූපයේ යථා ස්වභාවයෙන් හඳුනාගැනීමක් නොකොට අතිත සංඤ්ඤාවෙන්ම එය හඳුනාගැනීම පෘතග්ජන ස්වභාවයයි. උදාහරනයක් ගෙන පැහැදිලි කරන්නේ නම් යම් සොරකමකට අසු වූ පුද්ගලයෙකු දුටු විට ඔහු පෘතග්ජන භාවයට පෙනෙන්නේ සොරකු වශයෙනි. වෙන අයෙකු නැවත සොරකමක් කළද එය කලින් කල පුද්ගලයා කෙරෙහි සැක කිරීමට හේතු වේ. අතිතයේ අපට සතුරුකමක් කල පුද්ගලයෙකු අපට උදව්වක් කිරීමට පැමිණියද අප සිතන්නේ ඔහු පැමිණෙන්නේ අපට අනතුරක් කිරීමේ අදහසින් බවයි. අතිත සංඤ්ඤාවෙන් ලෝකය හඳුනාගැනීම හා ඉන් සංඛාරයට පත්වීම පව දියුණු විමටත් සංසාරය දිගු විමටත් හේතුවයි.

සපිටි සත්ත්වයා ගතහොත් ඔහුගේ ශරීරයේ සැබෑ ස්වභාවය භාහිරයට නොපෙන්වයි. ශරීරය තුළ ඇතිවන ක්‍රියාවලිය නම් භාහිරින් ආහාර ගෙන ඒවා මල මුත්‍ර බවට පෙරලන ක්‍රියාවලියයි. ශරීරය යනු මල මුත්‍ර නිපදවන ජංගම යන්ත්‍රයකි. ගන්නා ආහාර වලින් ශක්තිය උරා ගෙන එය ශරීරයේ පැවැත්මටත්, ශරීරයේ සංඛාරයටත් උපයෝගී කර ගනී. එසේම අවයව රාශියකින් නිර්මාණය වී ඇති භෞතික ශරීරය රෙදි පෙරෙදි වලින් වසාගෙන ආහරණ වලින් අලංකාර වී ඇත. මේ තත්වය තුළ අපිට

යථාර්ථය නොපෙනේ. මෙතැනදී දර්ශනය වන්නේ යථාර්ථයෙන් ඔබ්බට ගිය අවස්ථාවකි.

යම් පුද්ගලයෙකු අප ප්‍රථම වරට දකින අවස්ථාවේ ඔහුගේ රූපය දකින පුද්ගලයාගේ විඤ්ඤාණ ගබ්බාවේ තැන්පත් වේ. ඉන් පසුව එම රූපය දකින අවස්ථාවල ඔහුට පෙනෙන්නේ භාහිරයේ සිටින පුද්ගලයා නොව මුල්වරට දුටු පුද්ගලයාගේ රූපයයි. මෙතැන සිදුවන්නේ තමා තුළ තැන්පත්ව ඇති ජායාව ඉස්මතු වීම පමණි. කාලයත් සමග ඔහුගේ රූපය වෙනස් වුවත් ඒ වෙනස් වීම අනෙක් පුද්ගලයාට නොපෙනේ. මන්ද අතීත සංඤ්ඤාවෙන්ම භාහිර පුද්ගලයා හඳුනන නිසාය. අවුරුදු කිහිපයක් නොදැක සිට යළිත් දකින විට ගර්ථයේ වෙස්කම් හඳුනාගැනීමට පුළුවන් වේ. නැතිනම් අතීත සංඤ්ඤාවම නැවත නැවත මතුවීමක් පමණක් සිදුවේ.

එසේම මිනිසා තම සිතට හැඟෙන දේවල් සියල්ල කීමටත්, කිරීමටත් නොයයි. සිතෙන දෑ කීමටත් කිරීමටත් ගියහොත් සමාජය පවත්වාගෙන යාමට නොහැකිය. මිනිසා කරන්නේ සිතෙන දේවල් වලින් තෝරා බේරා ගත් සමාජයට ගැලපිය හැකි අදහස් කිහිපයක් පමණක් ක්‍රියාවට නැංවීමටයි. එම සීමිත වුවමනාවන් කිහිපයක් පවා සපුරා ගැනීමට යන්නේ වක්‍ර වූ ක්‍රියාකාරකම් සමූහයක් ඔස්සේය. මිනිසාගේ ස්වභාවය නැති දේ ඇති දෙයක් ලෙස පෙන්වීමට යාමත් තිබෙන දේ සැඟවීමට යාමත්ය.

මිනිසාගේ සෑම ක්‍රියාවක්ම තවත් මහා ක්‍රියාවක අන්තර් ක්‍රියාවකි. දරුවාට උගන්වන්නේ දෙමව්පියන්ට ලබාගත නොහැකි වූ ජයග්‍රහණ දරුවා ලවා ලබා ගැනීමටයි. ළමයා ඉගෙන ගන්නේ හොඳ රුකියාවක් බලාපොරොත්තු වෙනි. රුකියාව කරන්නේ මුදල් උපයාගැනීමේ බලාපොරොත්තු වෙනි. මුදල් උපයන්නේ තම අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීමටය. විවාහ වන්නේ ලිංගික අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීමටය. මේ ආකාරයට සෑම ක්‍රියාවක්ම තවත් මහා ක්‍රියාවකම අන්තර් ක්‍රියාවක් බව පෙනී යයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ සියලු ක්‍රියාකාරිත්වය රඳා පවතින්නේ විඤ්ඥාණමය චුළුමනාවන් මතය. විඤ්ඥාණයට සෘජුවම ආහාර ගත නොහැකි නිසා විඤ්ඥාණය කරන්නේ ගර්ථය හරහා ආහාර ලබාගැනීමේ ක්‍රියාවලියයි. ගර්ථයට තම පැවැත්ම සඳහා ආහාර අවශ්‍ය වේ. ආහාර තේරීම, ඉන් රස වින්දනය ලැබීම විඤ්ඥාණයේ කාර්යයභාරයයි. ලිංගිකත්වය සපුරාගන්නේද ගර්ථයේ අවයව වලිනි. නමුත් එය වින්දනය කරන්නේ විඤ්ඥාණයයි. මිනිසාගේ ක්‍රියාකාරිත්වය දල ලෙස වටහා ගන්නේ නම් ආහාර චුළුමනාව හා ලිංගික චුළුමනාව මත මිනිසාගේ සෑම ක්‍රියාවක්ම සෘජු හා වක්‍ර ලෙස බැඳී පවතින බවයි. බැඳු බැල්මට නොපෙනුනත් ක්‍රියාකාරිත්වය විශ්ලේශනය කර බැලීමේදී සෑම දෙයක්ම එකට එකක් සම්බන්ධ මේ චුළුමනාවන් දෙකට වක්‍රව හා සෘජුව සම්බන්ධව තිබෙන බව අවබෝධ කරගත හැකිය. පෘතග්ජන මිනිසාගේ ක්‍රියාකාරිත්වය සියුම් ලෙස විශ්ලේශනය කර මේ තත්වය හඳුනාගන්න.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ ක්‍රියාකලාපය මහා රංගනයකි. එක් එක් පුද්ගලයාට ඒ ඒ වර්ගයට රහස්‍යමට සිදු වී තිබේ. පිවන ක්‍රියාවලියේදී මේ රහස්‍යම කිරීමට පුද්ගලයාට සිදු වී ඇත. සෑම ක්‍රියාවක්ම යටි අරමුණු ඉටුකර ගැනීමේ පරමාර්ථයෙන් සිදු කෙරේ. වෙළඳ සැල් හිමියකු පාරිභෝගිකයන් දුටු විට සිතාසෙන්නේ තමාගේ වෙළඳ සැලෙන් බඩු මිලදී ගනී යන සිතුවිල්ලෙනි. ව්‍යාපාරිකයන් තම අලෙවිය වැඩිකර ගැනීම සඳහා යොදාගන්නා උපක්‍රම විශ්ලේෂනය කර බලන්න. දේශපාලඥයකුගේ ක්‍රියාකලාපය විමසා බලන්න. මල ගෙවල් වලට සහභාගි වීම, ආධාර බෙදා දීම ආදී සියලුම දේවල් කරන්නේ යටි අරමුණකිනි. ව්‍යාපාරිකයා ව්‍යාපාරයෙන් ඉවත් වූ විටද දේශපාලනඥයා දේශපාලනයෙන් ඉවත් වූ විටද එම සේවය කරන්නේ නම් එය අවංක සේවයක් යයි කිව හැකිය.

පුද්ගලයාට සිදුවන්නේ තම හැකියාවන් දක්ෂතාවයන් පෙන්වීම සඳහා පවතින සමාජ යාන්ත්‍රණයට එකතු වීමට සිදු වීමයි. යුද්ධ පවතින සමාජයක එයට එකතු වීමටත්, ධනය සොයන සමාජයක ධනවතෙකු වීමටත් උත්සාහ කරයි. නැතිනම් උගතෙකු වී ප්‍රාසංගික පුද්ගලයෙකු වී

තම දක්ෂතා ප්‍රදර්ශනය කිරීමට පුද්ගලයා පෙළඹේ. තමාට අළුත් ආකෘති කාදාගෙන තම හැකියාවන් පෙන්නන්නට පුද්ගලයාට ඇති හැකියාව අඩුය.

ජනප්‍රියත්වය පසුපස හඹායාම මහා පිපාසයකි. දරාගත නොහැකි ලෙස ජනප්‍රියත්වයට පත් වුවහොත් ඇතිවන ප්‍රතිඵලය සාමාන්‍ය පිවිතය පවත්වාගෙන යාමට නොහැකි විකෘති තත්වයකට පිවිතය පත් වීමයි. තමා ගොඩ නඟාගත් ජනප්‍රියත්වය එක දිගට පවත්වාගෙන යාමට නොහැකිව මහා පිඩාවකට පත් වීමට සිදුවේ. ඉන් පසුව නින්ද නොයාමේ රෝගයටද ගොදුරු වේ. මින් පසුව මරණය සිදුවන්නේද මේ රෝග වලට ගන්නා ප්‍රතිකාර නිසාය.

මිනිසා සියලු ක්‍රියාකාරකම් කරන්නේ අයිතියකින් අල්ලාගෙනය. මනසින් ග්‍රහනය කරගෙනය. දුක හටගැනීමටත්, සසර තුළ නැවත නැවත ඉපදේද වීමටත් හේතුව වන්නේ මේ අල්ලා ගැනීම හා ග්‍රහනය කර ගැනීමයි.

යම් තනතුරකට කෙනෙකු පත්වන්නේත් දේශපාලනඥයෙකු තනතුරක් ලබා ගන්නේත් තනතුරට ආශාවෙන් නොව තනතුර නිසා තමන්ට ලැබෙන නම්බුව අභිමානය හා වරප්‍රසාද නිසාය. මේ අනුව පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ ස්වභාවය නිතරම රංගනයක යෙදීමටත් තම යටි අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට උත්සාහ දැරීමත් බව හඳුනාගත හැකිය.

එසේම පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ ස්වභාවය ලෝකය රවටා තම කාර්ය ඉටුකර ගැනීමට උත්සාහ දැරීමයි. තමා සිතහවෙන්නේ අනුන්ගේ සිතහවක් බලාපොරොත්තුවෙනි. අන් අයට උදව් කරන්නේ තමාටද උදව් ලැබීමේ චේතනාවෙනි. චේතනාවකින් තොරව යම් පුද්ගලයෙකු වෙනුවෙන් කැපකිරීමක් කිරීමට යමෙකු ඉදිරිපත් වන්නේ නම් ඔහු උසස් පුද්ගලයෙකි. පුද්ගලයා කැපකිරීම් හා පරිත්‍යාගයන් කිරීමට ඉදිරිපත් වන්නේ මගේ යන සංකල්පය ඇති තමාගේ ළඟම ඥාතීන් වෙනුවෙන් පමණි. පුද්ගලයා අනුන් රවටා අවසානයේ තමාද රවටා ගන්නට උත්සාහ ගනී. ඒ පෘතග්ජන භාවයේ ස්වභාවයයි.

මෙය තවත් උදාහරණයක් මගින් පැහැදිලි කළ හැකිය. බල්ලෙකු මස් කට්ටක් සපන විට එම මස් කට්ටට උගේ මුඛය කැපී ලේ ගැල්ම සිදුවෙයි. එවිට බල්ලාට ලේ රසය දැනෙන්නට පටන් ගනී. උෟ එම රසය අත්විඳී. බල්ලා සිතන්නේ මේ මස් කට්ටේ රසය තමා විඳින බවයි. නමුත් සත්‍යය වශයෙන්ම සිදුවන්නේ තමාගේම ලේවල රසය තමාම විඳීමයි. පෘතග්ජන පුද්ගලයා රූප, ගබ්ඳ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන භාහිර අරමුණු ගෙන තම ඉන්ද්‍රියයන් හා සිත ඇසුරු කොට වින්දනයට පත්වීම සිදුවේ. මෙයද පුද්ගලයා රාවටෙන තැනකි. සත්‍යය වශයෙන් සිදුවන්නේ එම භාහිර අරමුණු ප්‍රත්‍ය කොටගෙන තම අතීත සංඥාඥාව අවධිව ඒ තුළ මත් වී තමාගේම සිත ඇසුරු කොටගෙන තමාම වින්දනයට පත්වීමයි. එය ස්වයං වින්දන මට්ටමකි. අලියා අන්දර කටු ආහාරයට ගැනීමට ප්‍රිය වේ. උෟ අන්දර කටු ආහාරයට ගන්නා විට එහි ඇති කටු වලට උගේ මුඛය තුවාල වී කටට ලේ ඉනීම සිදුවේ. උෟ ඒ ලේ රසය උරා බොයි. අලියාට සිතෙන්නේ මේ අන්දර කටුවල රසය කියාය. පාතග්ජන පුද්ගලයා භාහිර ලෝකය රස විඳින්නේද මේ ආකාරයටමය. පෘතග්ජන පුද්ගලයා ලෝකය ඇසුරු කර වින්දනයට පත්වන්නේ මේ ආකාරයටය.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාට රූප, ගබ්ඳ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම යන අරමුණු තම ආයතන මගින් ස්පර්ශ කරන විට වින්දන මට්ටමක් උපඳි. පෘතග්ජන ස්වභාවය වින්දනය සෙවීමයි. අරහතුන් වහන්සේ කෙනෙකු හෝ මාර්ග ඵල ලාභියෙකු හැරෙන්නට වින්දනය නොසොයන කෙනෙක් මේ ලෝක ධාතුව තුළ නොමැත. පුද්ගලයා දුකට වැටෙන්නේද, විපාකවලට ගොදුරු වන්නේද, සංසාරයෙහි අනාවයෙකු බවට පත්වන්නේද මේ වින්දනය සෙවීම නිසාය. මේ වින්දනය රූප, ගබ්ඳ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම යන අරමුණු නිසා හටගනියි. මේ වින්දනය හටගත් විට පුද්ගලයා එම වින්දනයට ඇලීමක් ඇති වේ. තදින් ඇලීමක් ඇති වේ. නැවත නැවත එම වින්දනය සෙවීමට ඔහු නිතැතින්ම යොමු වේ. මේ තුළ ඇතිවෙන නියත ප්‍රතිඵලය නම් ඔහු හෝ ඇය ලෝකයට අයිතිවාසිකම්

කියන්නට යෑමයි. ලෝකය තමාගේ කරගන්නට යාමයි. ලෝකය අයිති කරගන්නට යෑමයි. දරුවන් විසින් දේපළ ආශාවෙන් දෙමව්පියන් සහෝදර සහෝදරියන් මරවන්නේ මේ නිසාය. බිරිඳ විසින් වෙනත් ඇසුරක් පතා සැමියා හා දරුවන් මරවන්නේ මේ නිසාය. සැමියා විසින් වෙනත් ඇසුරක් පතා බිරිඳ හා දරුවන් මරවන්නේ මේ නිසාය. තමාට සුවය ලබාදෙන වින්දනය ලබාදෙන වස්තුව කුමක්ද එය ලබාගෙන අයිතිකරගෙන දිගටම පවත්වාගෙන යාමට පෘතග්ජන පුද්ගලයා නොකරන දෙයක් නැත. තම සිතට ආ අරමුණ කෙසේ හෝ ඉෂ්ඨ කරගැනීමට පුද්ගලයා සැම දෙයක්ම කරයි. ඉන් තමා ලැජ්ජාවට පත් වන්නේය. ආත්ම ගෞරවය නැති වන්නේය, දඬුවමකට යටත් වන්නේය. සසරෙහි අනාවයෙකු වන්නේය යන තත්වයන් ඔහුට හෝ ඇයට කිසිදු විටක සිහිපත් නොවේ.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාට ප්‍රශ්නය වන්නේ තම භෞතික ශරීරය පවත්වාගෙන යෑම නොවේ. භෞතික ශරීරය පවත්වාගෙන යාමට අවම මුදලකින් හෝ මුදල් නොමැතිවද පුළුවන් වේ. යම් සත්ත්වයෙකු මෙළොවට බිහිවන විට ඔහුගේ පැවැත්මට අවශ්‍ය වන දේවල් ස්වභාව ධර්මයා විසින් ස්වාභාවිකව නිපදවා දෙයි. නමුත් පෘතග්ජන සත්ත්වයාට එය ප්‍රමාණවත් නැත. ඉන් සැහිමකටද පත් නොවේ. ඔවුන් කරන්නේ මේවා රැස්කරගෙන අයිතිකරගෙන පවත්වාගෙන යාමටයි. මිනිසා සොයන්නේ අභිමානයයි, වින්දනයයි. සිව්පසයට වඩා වැඩි සැලකිල්ලක් දක්වන්නේ අභිමානයටයි, වින්දනයටයි. අභිමානය ඇතිකර ගැනීමටත් අභිමානය පවත්වාගෙන යාමටත් පුද්ගලයා මහත් වෙහෙසක් දුකක් පීඩාවක් දැරිය යුතුය. ධනයෙන්, බලයෙන්, කුලයෙන්, නිලයෙන්, උගත්කමින් අභිමානය ඇතිකර ගත් පුද්ගලයාට සරල අල්පේව්ව පිචිතයක් ගත කල නොහැකිය.

ගොඩනඟාගත් අභිමානය ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා අතිමහත් කැපකිරීමක් කල හැකිවේ. මේ අභිමානය තරම් මිනිසා නොමහ යවන දුකට ඇඳ දමන තවත් දෙයක් නැත. අභිමානය යනු මිනිසා අවිච්ඡයට ඇඳගෙන යන අධිවේගී මාර්ගයකි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ ස්වභාවය ප්‍රශ්න වලින් මුළු පිවිතයම වෙලි පැවතීමයි. ප්‍රශ්න යනු කුමක්ද? ප්‍රශ්න යනු වුවමනායි. වුවමනාවන් වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට ප්‍රශ්නද වැඩිවේ. වුවමනාවන් අඩු වී සරල අල්පේවීව වූ තරමට ප්‍රශ්නද අඩුවනු ඇත. මේ වුවමනාවන් වැඩිවන්නේ වින්දනය සොයන විඤ්ඤාණයටයි. ගර්භයට සිව්පසය ලබා දී සුවපත් කල හැකිය. නමුත් විඤ්ඤාණයට මුළු ලෝකයම ලබා දුන්නත් සැහිමකට පත් නොවේ. උෟතතාවය සංනොසිඳේ. පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ ප්‍රශ්න විසඳා අවසන් කල නොහැකිය. එක ප්‍රශ්නයක් විසඳුනු විට තවත් ප්‍රශ්න සිය ගණනක් එක වැලට එනු ඇත. මින් අවබෝධ කරගත යුතු වන්නේ ප්‍රශ්න යනු භාහිරයේ පවතින දෙයක් නොව මනස තුළ පවතින අවිද්‍යා සහගත තත්වයක් බවයි. යම් ප්‍රශ්නයකින් පෙළෙන පුද්ගලයෙකුට ඊට වඩා විශාල ප්‍රශ්නයක් පැමිණි විට කලින් පැවති ප්‍රශ්නය අමතක වී යයි.

පුද්ගලයෙකුට දරුවකු පාසළට දමා ගැනීමට බැරිවීම, අලුතින් නිවසක් සාදා ගැනීමට නොහැකි වීම, වාහනයක් නැතිවීම ප්‍රශ්න විය හැකිය. නමුත් නිට්ටනට තමාට හෝ පවුලේ කෙනෙකුට පිළිකා රෝගයක් හෝ දරුණු රෝගයක් වැලඳීමෙන් අර මුලින් තිබූ ප්‍රශ්න සියල්ලම අමතක වී රෝගය ප්‍රශ්නයක් බවට පත් වේ. කලින් ප්‍රශ්න තවදුරටත් ප්‍රශ්න නොවනු ඇත. ගර්භයේ වේදනාවද මෙසේය. ලොකු වේදනාවක් ඇති වූ විට සුළු අසනිප නොදැනී යයි. මේ අනුව ප්‍රශ්න යනු බොරුවක් බව අවබෝධ කරගත යුතුය.

ප්‍රශ්න විසඳා අවසන් කල නොහැකිය. ප්‍රශ්න අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පමණක් සමටියකට පත්කර ගත හැකිය. එසේම කෙනෙකු විසින් තවත් අයට සැලකීම, ප්‍රශ්න විසඳීම, ආරක්ෂා කිරීම, ඔවුන් සුවපත් කිරීමට උත්සාහ දැරීම සිදුකරයි. කෙනෙකුට තවත් කෙනෙකුගේ සිව්පසය සපුරා දීම කල හැකිය. නමුත් ඔහුගේ උෟතතාවය අසහනය දුක නිවිය නොහැකිය. භෞතික ක්‍රම මගින් නිවන ලබාදිය නොහැකිය. නිවනට පත් කිරීමටද තවත් කෙනෙකුට කල නොහැකි දෙයකි. නිවන තමා විසින්ම

සාක්ෂාත් කරගත යුතු දෙයකි. නිවනට ඇති ඒකායන මාර්ගය බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීම පමණකි.

මානසික රෝග ලෙස මිනිසුන්ට වැළඳෙන රෝගයක් ඇතැයි ලෝකයා විශ්වාස කරයි. බුදු පියාණන්වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ සියලුම පාතග්ජන සත්ත්වයින් මානසික උත්මත්තකයින් බවයි. "සබ්බේ පෘතග්ජනා උත්මත්තකා" වශයෙනි. ලෝකයා මානසික රෝග ලෙස සම්මුතිය තුළ වටහාගෙන ඇත්තේ සිත පාලනයකින් තොරව සමබරතාවයකින් තොරව පවත්වාගෙන යාමට නොහැකි වීමයි.

සිත හා කය එකිනෙකින් වෙන්කල නොහැකි ලෙස අවියෝජනයව බැඳී ඇත. මානසික රෝග මතසේ ඇතිවන ඇදවැටීමක් තුළින් ඇතිවිය හැකිය. එසේම ගර්ථයේ ප්‍රශ්නයක් නිසාද ඇතිවිය හැකිය. යම් පුද්ගලයෙකු තුළ අධික වුවමනාවක් බලාපොරොත්තු ඇතිකර ගෙන ඒවා ඉෂ්ට සිද්ධ නොවීම නිසා මානසික ඇදවැටීමක් ඇතිවිය හැකිය. එසේම තමාට දැනට තිබෙන දේවල් නැතිවීම නිසාද මේ කම්පනය හටගත හැකිය. පවුලේ ඥාතින් නැතිවීම, ගේ දොර රැකියාව නැතිවීම තුළද මේ මානසික සමබරතාවය බිඳවැටිය හැකිය. තමා තැබූ අධික බලාපොරොත්තු ඉටු නොවීම නිසා, බලාපොරොත්තු වන දෙය නොලැබීම නිසා මේ තත්වයට පත්විය හැකිය. එසේත් නැතිනම් හිසට භෞතිකව තදබල පහරක් හෝ කම්මයක් ඇතිවීමෙන් මොළය හා සම්බන්ධ ස්නායු පද්ධතිය හානිවීමෙන් ද මේ මානසික රෝග තත්වය ඇතිවිය හැකිය. සම්මුතික වශයෙන් ලෝකය හඳුන්වන මානසික රෝග ඇතිවන්නේ මේ ආකාරයටයි.

මානසික රෝග වල ස්වභාවය වන්නේ සිත තුළ ඇතිවන සිතුවිලි පාලනයකින් තොරව ප්‍රකාශ කිරීමය. සිතෙහි දේ විචාරිමකින් තොරව ක්‍රියාවට නැංවීමයි. මෙහිදී සත්‍යය වශයෙන්ම සිදු වී ඇත්තේ සිත විකෘති තත්වයකට පත්වීම නොව සිතේ ස්වභාවය පාලනයකින් තොරව විචාරිමකින් තොරව ක්‍රියාවට නැංවීමයි. මෙය බොහෝ විට මොළය නැමති සම්ප්‍රේෂණ මධ්‍යස්ථානයට හානි වීමෙන් ඇතිවන තත්වයකි. සාමාන්‍ය

පිවිතයක් ගත කරන මිනිසා සිතේ ඇතිවන හැඟීම් ලෝකයට ප්‍රකාශ නොකරති. ක්‍රියාවට නැංවීමක්ද නොකරති. මොළය හා මනස විසින් මේවා පාලනය කරගෙන තෝරා බේරා ගෙන ලෝකයට ගැලපෙන සරිලන සිතුවිලි පමණක් ප්‍රකාශ කිරීමට ක්‍රියාවට නැංවීමට උත්සාහ දරයි. මේ පාලනය කිරීම නැති වූ විට සිතේ ස්වභාවය මතුපිටට ඒ ආකාරයෙන්ම ප්‍රකාශ වීම සිදුවෙයි. එවිට ලෝකයා ඔහු මානසික රෝගියෙකු ලෙස නම් කරයි. මානසික රෝග කියා දෙයක් ඇත්නම් ඒවා සුවපත් කිරීමටද නොහැකි වේ. මන්ද භෞතික ප්‍රතිකාර වලින් මානසික රෝග සුවපත් කළ නොහැකි නිසාය. මේ අනුව මානසික රෝග යනු ප්‍රකෘතිය හා විකෘතිය අතර ඇතිවන සංකලනයමය අවස්ථාවක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

භෞතිකව ලබාදෙන ප්‍රතිකාර මගින් ශරීරයේ ඇතිවන ආතතියන් සංඛාරයන් පාලනය කිරීමක් කළ හැකිය. ස්නායු පද්ධතිය ප්‍රකෘතිමත් කළ හැකිය. නමුත් සිතේ පවතින දුක පිඩාව අසහනය කනස්සල්ල ඉවිඟා හංගත්වය නැතිකළ නොහැකිය. සිතේ පවතින මේ තත්වය වෙනස් කිරීමට විවිධ භෞතික හෝ මානසික උපක්‍රම යොදා අමතක කිරීමක් කළ හැකිය. සිත වෙනත් පැත්තකට හරවා ඒවා මත අලුත් බලාපොරොත්තු ඇතිකර තාවකාලික යටපත් කිරීමක් පමණක් කළ හැකිය. සම්මුතික වශයෙන් හටගන්නා මානසික රෝගත්, පෘතග්ජන මිනිසාගේ උත්මත්තක ස්වභාවය නම් රෝගයන් නිට්ටාවටම සුව කළ හැක්කේ බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පමණි. ඒ සඳහා ඇති ඒකායන මාර්ගයද මේ මානසික ව්‍යාධියට ඇති එකම ඔසුවද වයයි.

මානසික රෝග හැරුණු විට කයටද රෝග වැළඳේ. කයට වැළඳෙන රෝග ක්‍රම දෙකකට සැඟිය හැකිය. මනසේ ඇතිවන දුක පිඩාව කනස්සල්ල කළකිරීම සිතේ හටගන්නා ද්වේශය වෛරය ක්‍රෝධය නිසා සිතේ රත්වීම් සහගත තත්වයක් උපදී. මේ සිතේ ඇතිවන අනවශ්‍ය ආකරයේ රත්වීම ගිනි ගැනීම නිසා ශරීරයේ ලේ ධතුවද අනවශ්‍ය ලෙස රත්වීමට පටන් ගනී. විකෘති වීමට පටන් ගනී. මේ නිසා ලේවල ඇති රසායන මට්ටම් වෙනස් වීමට පටන් ගනී. නිරෝගි පැවැත්ම නසන විෂ

රසායන නිෂ්පාදනය වීම ගරීරය තුළ සිදුවේ. ලේ වල සංයුතිය වෙනස් වේ. ජලය තෙල් හා විවිධ රසායන සංයෝග වී නිර්මාණය වී ඇති ලේ ධාතුව රත්වීම නිසා ජලය වෙනමද, තෙල් වෙනමද, රසායන වෙන වෙනමද වෙන් වන්නට පටන් ගනී. රාග, ද්වේශ, මෝහ නිසා වා පිත් සෙමි කෝප වේ. ලෙඩ රෝග හටගන්නේ මේ තත්වය තුළයි. සිතේ පවතින දුක පිඩාව වෛරය ක්‍රෝධ ඊර්ෂ්‍යා තත්වයන් සෘජුවම තම ගරීර සෞඛ්‍ය පිරිහීමට බලපායි.

එසේම දුක පිඩාව හා ද්වේශය වෛරය ක්‍රෝධයෙන් පිවත්වන මිනිසුන්ගේ ගරීරයෙන් පිටවන කළු කිරණ නිසා පරිසරය රත්වීම දුෂණය වීම සිදුවේ. ගරීරය රත්වන විට පරිසරයද රත්වේ. එය ගහකොළටද, අනෙකුත් පිටින්නටද බලපායි. වායුගෝලය රත්වෙයි. පරිසරය විකෘති වෙයි. කාලගුණික වෙනස්කම් ඇතිවීමට පවා මේ තත්වය බලපායි. මොවුන් ඉන්නා පරිසරයද දැවී පිලිස්සියාම ස්වභාවිකය. මොවුන්ගෙන් පිටවන කළු විත්ත තරංග නිසා අනෙක් සත්වයන්ගේද ද්වේශය අවුස්සා ඔවුන්ද ආවේශ කොට දමයි.

මේ ද්වේශය හෝ මෛත්‍රිය පවතින්නේ භාහිර වස්තුවේ නොව තමාගේ සිත තුළයි. ද්වේශය ඇත්තාට භාහිරයේ සෑම දෙයක්ම ද්වේශයට ආභාරයක් වේ. මෛත්‍රිය ඇත්තාට ඒවා මෛත්‍රියට ආභාරයක් වේ. දරුවෙකු හැඬීම, තමාගෙන් වෙන කෙනෙකු උදව් ඉල්ලීම ද්වේශය ඇත්තාට ද්වේශය උත්සන්න වීමට හේතුවකි. මෛත්‍රිය ඇත්තාට මෛත්‍රිය පැතිරවීමට හේතුවක් වේ.

ලෝකය තුළ පිවත් වන කෙලෙස් සහිත පුද්ගලයාගෙන් පරිසරයට කළු කිරණ සමුදායක් නිරන්තරයෙන් ගමන් කරයි. මේ කළු කිරණ වලින් විශ්වයට හානි වීමක් සිදුවේ. මාර්ග ඵල ලාභි උතුමන්ගෙන් පිටවන්නේ මෛත්‍රි කිරණයන්ය. මේ ලෝකය ආරක්‍ෂා වී පවතින්නේ මේ මෛත්‍රි කිරණ වල ශක්තියෙනි. කාමයෙන්, ද්වේශයෙන් පිරී මිනිසුන් වැඩිවන්නට වැඩිවන්නට ලෝක විනාශයද ඉක්මන් වෙයි.

ඕනෑම පුද්ගලයෙකුගේ ශරීරය තුළ ඕනෑම රෝගයක් ඇතිවීමේ අවදානම පවතී. ශරීරය තුළ එම රෝග බීජයන් තැන්පත්ව පවතී. පුද්ගලයාගේ ක්‍රියා කලාපය මත මෙම රෝග බීජ පැළවීමත්, වර්ධනය වීමත් සිදුවේ. උතුරන වතුර භාෂනයකට වස බිංදුවක් දැමූ විට එය ජලය පුරා වේගයෙන් පැතිර යයි. අයිස් කුට්ටියක් මතට වස බිංදුවක් දැමූවිට එහි කිසිම පැතිරීමක් සිදු නොවේ. එලෙසම දැකින් පිඩාවෙන් වෛරයෙන් ක්‍රෝධයෙන් ද්වේශයෙන් පසුවන පුද්ගලයා තුළද ලෙඩ රෝග වේගයෙන් පැතිර යයි. ශරීරය රත්වන්නට රත්වන්නට රෝගය ව්‍යාප්ත වීම වේගවත් වේ. සෛල විකෘති වීම තුළ රෝග හටගැනීමටත්, පැතිරීමටත් මූලික වන ධර්මතාවය මෙයයි. දුක පිඩාව ද්වේශය වෛරය වැඩි අයට ලෙඩ රෝග බහුල වන්නේත්, මෛත්‍රිය පතුරුවන පුද්ගලයාට ලෙඩ රෝග අඩුවන්නේත් මේ නිසාය.

ලෙඩ රෝග නිර්මාණය වන අනෙක් ක්‍රමය වන්නේ භෞතික ශරීරය තුළ ඇතිවන ක්‍රියාකාරකම්ය. සමහරෙකුට පරම්පරාවෙන් එන රෝග වැළඳිය හැකිය. ඒ තම තමන්ගේ කර්ම ශක්තියට අනුව එම පවුල්වලට සම්බන්ධ වී එම රෝග වලට ගොදුරු වීම සිදුවේ. එසේම පුද්ගලයා වාසය කරන පරිසරය ගන්නා ආහාර පාන මත රෝග තත්වයන් ඇති වීම, වර්ධනය වීම සිදුවේ. තම තමන්ගේ ණැත පමණින් මේ තත්වය පාලනය කරගත යුතුය. ලෙඩ රෝග වලට එකම හේතුව පුද්ගලයා තණ්හාවෙන් කාමයෙන් රාගයෙන් ලෝකය ඇසුරු කිරීමයි. සිත තුළ ද්වේශය වෛරය පවත්වාගෙන යාමයි.

මේ ආකාරයෙන් සාදාගන්නා වූ ලෙඩ රෝග සඳහා මිනිසා ප්‍රතිකාරද නිර්මාණය කරගෙන ඇත. ආයුර්වේද ක්‍රමයට අනුව කරන්නේ රෝග ඇතිවීමට හේතු වූ තත්වයන් ශරීරයෙන් ඉවත් කිරීමෙන් හා ප්‍රතිකාර මගින් රෝගී තත්වය ඉවත් කිරීමක් කරනු ලබයි. හෝමියෝපති ප්‍රතිකාර ක්‍රමයෙන් කරනු ලබන්නේ රෝගයට විරුද්ධව ශරීරයේ ප්‍රතිශක්තිකරණය ඉහළ නැංවීමයි. ඛටතිර ප්‍රතිකාර ක්‍රමය මගින් කරනු ලබන්නේ රෝගය

මර්ධනය කිරීමයි. මෙම මර්ධනය කිරීම මඟින් රෝගය මෙන්ම සමස්ථ ශරීරයම මර්ධනය වීම සිදුවේ. රෝගය සුවපත් වීම සේම ශරීරයට හානි වීමද සිදුවේ. මෙම ප්‍රතිකාර ක්‍රමයේදී පුද්ගලයා මිය යන්නේ වැළඳුනු රෝගයෙන් නොවේ. ප්‍රතිකාර නිසා ශරීරයේ අවයව විනාශ වීමෙහි.

මිනිසා විසින් ගොඩ නඟාගත් සම්මුතිය තුළ ප්‍රකෘතියක් නිර්මාණය වී ඇත. ප්‍රකෘතිය යනු සම්මතය තුළ ගොඩනඟා ගත් හැඩයයි. ස්වභාවයයි. ඒ තුළ උපදවා ගන්නා වූ සංඥාදාවයි. විකෘතිය යනු සම්මුතියෙන් ඇති වූ සම්මත හැඩයෙන් වෙනස් වූ තත්වයකි. කාලයකදී ප්‍රකෘතිය විකෘතිමය තත්වයකට පත්වන අතර විකෘතිමය තත්වය ප්‍රකෘතියට පත්වීම සිදුවේ. සමාජ විලාසිතා ඇසුරින් මේ තත්වය වටහා ගන්න.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා සෑම ක්‍රියාවක්ම කරන්නේ ඉන් තමාට ලැබෙන වින්දන මට්ටම හා ඉන් තමාට ලැබෙන ප්‍රතිලාභ මතයි. එය එසේ නොවේ නම් තම දරුවන්ට දෙමව්පියන් සලකන ආකාරයෙන් ලෝකයේ සිටින සියලුම දරුවන්ට එක සේ සැලකිය යුතුය. නමුත් එය එසේ නොවනු ඇත. අනුන් වෙනුවෙන් මරාගෙන මැරෙන ක්‍රියාවද ආත්ම තෘප්තිය හා ප්‍රතිලාභය මත සිදුවේ.

එසේම පෘතග්ජන ලෝකය ප්‍රාසංගික ලෝකයකි. එය ජනප්‍රිය සංස්කෘතියකි. එහි ක්‍රියාත්මක වන්නේ අධිපති මතවාදයකි. උපාධි නැති තනතුරු නැති සමාජ තත්වයක් ගොඩ නඟාගෙන නැති පුද්ගලයෙකු පරම සත්‍යය ප්‍රකාශ කළද, එය ඔප්පු කර පෙන්නුවද සමාජය එය පිළිනොගනියි. උපාධි ඇති ඉහළ තනතුරක් දරන පුද්ගලයෙකු පුද්ගලයෙකු මෝඩ බොරු කථාවක් කිව්වද, එය දිවිනිමියෙන් පිළිගෙන ඒ අනුව ක්‍රියාකිරීමට සමාජය ක්‍රියා කරයි. ප්‍රකාශ කරන දෙයට වඩා වැදගත් වන්නේ ප්‍රකාශ කරන පුද්ගලයා හා ප්‍රකාශ කරන ආකාරයයි. ඉදිරිපත් කරන ආකාරයයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ ස්වභාවය නම් උපයාගත් ධනය, බලය, නිලය, අභිමානය, නම්බුව සමාජයට ඉදිරිපත් කර සමාජයෙන් අනුමත කරවා ගැනීමට උත්සාහ දැරීමයි. තම ප්‍රගතිය පිළිබඳ සමාජයට වාර්තා කිරීමට පියවර ගැනීමයි. අලුතින් නිවසක් තනා උත්සව පවත්වන්නේත්, උපහාර උත්සව පවත්වන්නේත් මේ සඳහාය. අලුතින් නිවසක් සාදාගත් විට තමා සපුරාගත් ඉලක්ක පිළිබඳ වාර්තාවක් සමාජයට ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා දානයක් හෝ වෙනයම් ආකාරයේ උත්සවයක් සංවිධානය කිරීම සාමාන්‍ය දෙයකි. උත්සවය වෙනුවෙන් සහභාගි වන ඥාතින්ට හා හිතමිතුරන්ට තම තමන් උපයාගත් නිලතල හා නම්බුව පිළිබඳ දැනුවත් කිරීමක්, වාර්තා කිරීමක් වක්‍රාකාරයෙන් හා ව්‍යංගාර්ථයෙන් සිදු කෙරේ. සමහර මිනිසුන් ගේ ස්වභාවය නම් තමා මේ තරම් සැප සම්පත් විඳිනා බවත්, තමා උසස් සමාජයක් ඇසුරු කරනා බවත් සමාජයට ඒත්තු ගැන්වීමටයි. ඒ සඳහා සෘජු උපක්‍රමද, වක්‍ර උපක්‍රමද භාවිතා කරනු ලබයි.

මිනිසාගේ ස්වභාවය තමා තුළ ඇති නොහොඳ දේවල් සභවමින් නොපෙන්වමින් නැති හොඳ දේවල් පෙන්නන්නට යාමයි. තමා හොඳ නම් ඒවා සමාජයට පෙන්නන්නටවත් ඒවා පෙන්වා ජනප්‍රිය වන්නටවත් අවශ්‍යතාවයක් නැත. පෘතග්ජන ස්වභාවය නම් සැම දෙයකින්ම, සැම පුද්ගලයෙකුගෙන්ම, සැම සිද්ධියකින්ම තමාට ගත හැකි දේ කුමක්ද යන්න සොයා බැලීමයි.

පෘතග්ජන පුද්ගලයා සාධාරණ අසාධාරණකම් තීරණය කරන්නේ මම යන සංකල්පය මත පදනම්වය. මට හෝ මගේ කෙනෙකුට හොඳක් වේ නම් ඒ සියල්ල සාධාරණ ලෙස පෙනී යයි. එය ඒකමානිය. මට සම්බන්ධ නැති අය ගත් විට පුද්ගලයාට සාධාරණ අසාධාරණ කම ටිකක් වැටහේ. ඒ ද්විමානිය. සාධාරණත්වය යයි විශ්වාස කරන්නේ නිතරම තමාට වාසිදායක තත්වයයි.

පුද්ගලයාට අගය කිරීම්, වටිනාකම් ලැබෙන්නේ තමාගේ හැකියාව හා ශක්‍යතාවය අනුවය. ශාරීරිකව, මානසිකව, සාමාජිකව ඔහු බෙලහිත නම්

අඩු වටිනාකමක් ඇති දෙයක් තුළින්ද ඔහුට සැහිමකට පත් විය හැකිය. විවාහයට සමාජ සුදුසුකම් අඩු කෙනෙක් රූපයෙන්, ධනයෙන් අඩු කෙනෙකුත් සමඟ විවාහ වීමට සූදානම් වන්නේ මේ නිසාය.

පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ ස්වභාවය නම් අවශ්‍යතාවය ඉටුකර ගැනීමට වැඩ කිරීම නොව වැඩ පෙන්වීමට වැඩ කිරීමයි. ලෝකයේ ඇත්තේ වැඩ කිරීමේ කලාව නොව ප්‍රසාංගිකත්වයට බර වූ වැඩ පෙන්වීමේ කලාවයි. පුද්ගලයා උත්සාහ දරන්නේ අවශ්‍යතාවය සපුරා ගැනීමට වැඩ කිරීම නොව තමා කරන වැඩ තුළින් කැපී පෙනීමට, ඉස්මතු වීමට උත්සාහ දැරීමයි. තමා කරනා ක්‍රියාව තුළින් සමාජ අනන්‍යතාවයක් ගොඩ නගා ගැනීමට උත්සාහ දැරීමයි. ඒ තුළ වින්දනයක් ලැබීමට උත්සාහ දැරීමයි.

ලෝකයේ ස්වභාවය නම් සමජාතිය ඒවා එකට ආකර්ශනය වීමයි. බුන්ම ගති ඇත්තෝ බුන්ම ජාලයට සම්බන්ධ වෙති. දේව ගති ඇත්තෝ දේව සමාගමයට ඇතුළත් වෙති. බුන්ම දේව ගති ඇති මනුෂ්‍යයන්ට බුන්ම, දේව උත්තමයන් ඇසුරු වන්නේ අදෘෂ්‍යමානවය. නමුත් අවශ්‍ය ආධාර උපකාර පිහිටද නොඅඩුව ලැබේ. අමනුෂ්‍ය ගති පවත්වාගෙන යන්නන්ට අමනුෂ්‍ය බලපෑමිද නොඅඩුව ලැබේ. කාමයට ලොල් වූ අයට ඒ සමාන අයද මත්පැනට, සුදුවට ලොල් වූ අයට එවැනි අයද, ඝාතකයන්ට ඝාතකයන්ද හමුවේ. කොතේ සිටියත් ඔවුනොවුන්ට ඔවුනොවුන් ආකර්ශණය වීම සිදුවේ.

පුද්ගලයාගේ සිතේ ස්වභාවය සකස් වීමට කර්මය බලපානු ලබයි. සිතේ ස්වභාවයට අනුව තමා අවට පරිසරය පහළ වීම සිදුවේ. පුද්ගලයාගේ සිතේ ස්වභාවය දැකින් පිඩාවෙන් පිරී ඇත්නම් ඔහුට උදාවන්නේ එවැනිම පරිසරයකි. ද්වේශයට බර වූ පුද්ගලයෙකුට හමුවන්නේම එවැනිම ද්වේශ සහගත පුද්ගලයන්ය. එවිට ගැටුම් සුලභ වෙයි.

එකෙකුගේ අදහස වන්නේ තමාගේ තත්වය අහිමානය අනෙක් අය විසින් අගය කොට පිළිගත යුතු බවයි. එසේ පිළිගනු නොලැබුවහොත් ඔහුට

අන් අය රැස්සත්තේ නැත. සියලු දෙනාගේම බලාපොරොත්තුව වන්නේ පොදු සමාජයේදී අන් අය හා සම හෝ ඉහළ තත්වයකින් සමාජය විසින් පිළිගත යුතුය යන්නයි. සමාජය තුළ පුද්ගලයෙකු හෝ පිරිසක් පහත් කොට සැලකීමේදී ඔවුන් සමාජයට වෙර කරන්නන් පිරිසක් බවට පත් වේ. සමාජ ගැටුම්ද, ත්‍රස්තවාදයද, පැන නගින්නේ මෙවැනි පසුබිමක් තුළයි.

පුද්ගලයෙකු විසින් තවත් පුද්ගලයෙකු ඇසුරු වීමේදී ඇතිවන ස්වභාවය නම් එක් අයෙකුට අනෙක් පුද්ගලයාට යටත් වීමට සිදුවීමයි. එක් පුද්ගලයෙකු කියන කරන දෙයට අනෙක් පුද්ගලයා ඇහුන්කන් දීම සහ එය පිළිගැනීමට සූදානම් විය යුතුය. දෙදෙනෙකු සිටින තැන එක් අයෙකු කුමන හෝ පැත්තකින් නායකත්වයක් දරයි. එසේ එකෙකුට එකෙක් යටත් නොවුනහොත් එතැන ඇතිවන්නේ ගැටුමකි. නුරැස්සන ස්වභාවයකි. කුල වශයෙනුත්, ප්‍රාදේශීය වශයෙනුත්, ජාති වශයෙනුත්, ධනපති නිර්දේශ වශයෙනුත්, රටවල් රටවල් අතරත් ගැටුම් හටගන්නේ මේ තත්වය නිසාය. බලවතාට හිස නොනැමීමට අනෙකා අකමැති වීම නිසාය. බලවතා කියන දේට එකඟ වීමට පිළිගැනීමට සූදානම් නොවීම නිසාය. මේ ලක්ෂණ පෘතග්ජන මිනිසා අතර පමණක් නොව මුළු මහත් සත්වයා තුළම පවතින ස්වභාවයකි.

පෘතග්ජන ලෝකය නිර්මාණය වී ඇත්තේ එකෙක් ගොදුරු කරගෙන අනෙකාගේ පැවැත්ම සාධනය කර ගැනීමේ ස්වභාවයෙනි. කුඩා මාලුවා ලොකු මාලුවා විසින් ගොදුරු කරගනී. කුඩා ව්‍යාපාරිකයා මහා ව්‍යාපාරිකයා විසින් ගිල ගනී. බලවතා විසින් දුබලයා ගිල ගනී. මෙය සත්ත්ව සමාජය තුළ පවතින පොදු ධර්මතාවයකි.

මිනිසාට ඇති ප්‍රශ්නය වන්නේ තමා දුක නැතිකර ගැනීමට ගන්නා අනාර්යය උත්සාහය අසාර්ථක වීමයි. තමා තුළ ඇති දුක අතෘප්තිය කනස්සල්ල නැතිකර ගැනීමට භාහිරයේ පිළිසරණ පැතීමට යාම මේ මෝහ සහගත උත්සාහයයි. මෙය හිස මුදුණේ ඇති තුවාලයකට කකුළට

බෙහෙත් බැඳීමට සමානය. උඩු දුවා ඇති තුවාලය සුව කිරීමට නම් තුවාලය හොඳින් ශුද්ද කළ යුතුය. ඒ වේදනාකාරී පියවරකි, අත්දැකීමකි. මිනිසුන් ඒ වේදනාවට අකමැතිය. මේ නිසා තුවාලයට පිටින් බෙහෙත් බඳිමින් සංසාර ගමන පවත්වාගෙන යයි.

ස්වභාව ධර්මයාගේ ධර්ම ස්වභාවය පිළිබඳවත්, සත්ත්ව ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳවත් මේ විග්‍රහය කරන ලද්දේ සමස්ථය පිළිබඳ යථා අවබෝධයක් ලබා දීම පිණිසය. මේ යථා ස්වභාවය අවබෝධ නොකරගෙන කිසිදු කෙනෙකුට දුකෙන් පීඩාවෙන් ගැලවිය නොහැකිය. අනර්ථකාරී සංසාර ගමනින් එතෙර විය නොහැකිය.

මැරෙමින් ඉපෙදෙමින් ගමන් කරන සංසාර ගමන සාරයයි සිතාගෙන මේ පිවිතය තුළ සැපය ගොඩනඟා ගෙන සුවපත් විය හැකියයි සිතීම මායාවකි. එසේ විශ්වාස කරමින් පිවිතය භෞතික වශයෙන් පමණක් සුවපත් කිරීමට යාම සසර දිගු වන ක්‍රියාවලියකි. සැපය අපේක්ෂාවෙන් ලෝකය දෙසට හඹායාම විපත ගෙන දෙන අපාගත වන ක්‍රියාවලියකි.

මේ දීර්ඝ සටහන ඔබට ඉදිරිපත් කළේ පිවිතයත්, ලෝකයත් මායාවක් බව අවබෝධ කර ගැනීමටය. මෙය සාධක සහිතව ඔප්පු කර පෙන්වා ඇත. ලෝකය අල්ලා ගෙන පවත්වමින් සැප සොයමින් නිවන් දැකීම කළ නොහැකිය. තම පිවිතය දුක් ගොඩක් බව පිරිසිඳු අවබෝධ කරගත යුතුය. බොරුව ඇත්තක් ලෙස පවත්වන්නට දරන උත්සාහය අත්හැරිය යුතුය.

පෘතග්ජන මිනිසාට සිදුවන එකම දෙය නම් භාහිර රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම යන අරමුණු ඇසුරු කරගෙන උපදින සිතට යටත්ව එය අයිති කරගෙන ඉන් මත් වී උන්මත්තකයින් ලෙස හැසිරීමයි. මෙසේ ක්‍රියාකරනා සියලුදෙනාම සත්ත්ව නම් වේ. ඔවුන්ට නිවන දර්ශනය නොවේ. උපදින සිත, සිතක් ලෙස අවබෝධ කරගෙන එයට යටත් නොවී

බැල මෙහෙවර කමි නොකොට සිත අවබෝධ කර ගැනීම නිවන් මාර්ගයයි.

මේ ග්‍රන්ථය අවසන් කිරීමට පෙර පෘතුගීසි පුද්ගලයා නිවන් අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස කල යුත්තේ කුමක්ද යන්න ගැන දල වශයෙන් විග්‍රහ කල යුතුය. මේ ග්‍රන්ථය තුළින් කර ඇත්තේ නිවන සොයා ගැනීම සඳහා පදනමක් දැමීමයි. නිවන සොයා ගැනීමට නම් පිටිතය පිළිබඳව යථා අවබෝධයකට පැමිණිය යුතුමය. විශ්වය හා සත්ත්ව ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව දස්සනේන සම්පන්න තත්වයකට පත්විය යුතුය. එසේ නොකොට නිවන ගැන සිතීමටවත් නොහැකිය. මේ ග්‍රන්ථයෙන් කර ඇත්තේ එම කාර්යයයි. මෙය හොඳට කියවා බලා පිටිතයට ගලපා බලා දස්සනේන සම්පන්න තත්වයකට පැමිණෙන ලෙස ඔබ සැමගෙන් ඉල්ලා සිටිමි.

සමස්ථය පිළිබඳව පිරිසිදු අවබෝධ කරගත් පුද්ගලයාට නිවන සාක්‍ෂාත් කර ගැනීම සඳහා කල යුතු කාර්යය කොටසක්ද ඇත. අළුතින් ගති රුස් කිරීම නවතා දැමුවද අතිතයේ රුස් කල ගති තවදුරටත් ශේෂව පවති. ඒවා සෝදා ඉවත් කිරීම සඳහා ප්‍රභාණ ක්‍රියාවලියක තිරත විය යුතුය. එය නම් තදංග ප්‍රභාණය - වික්කමිහනප්‍රභාණය - සමුප්පේද ප්‍රභාණය - පටිපස්සද්ධි ප්‍රභාණය ලෙස විස්තර වේ.

මේ කොටස සම්පූර්ණ කර ගැනීම සඳහා භාවනා ක්‍රම අනුගමනය කිරීමටද සිදුවේ. බුදු ධනමේ විස්තර වන භාවනා ක්‍රම නම් සමථ - විදුර්ගනා - විපස්සනා - අනුපස්සනා භාවනා ක්‍රමයන්ය. සති පට්ඨාන සූත්‍රයේ මෙය විග්‍රහ කර ඇත්තේ මෙසේය.

"ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු අනුපපනනානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදය ජදං ජනෙති වායමති විරියං ආරහති චිතතං පගගණකාති පදහති, උපපනනානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය -පෙ- අනුපපනනානං කුසලානං ධම්මානං උපපාදය -පෙ- උපපනනානං කුසලානං

ධම්මානං ධීනියා අසමෙමාසාය නියෙක්ඛාමාය වේසුලලාය භාවනාය පාරිසුරියා"

- මහා සති පට්ඨාන සූත්‍රය

බුදු ධහමෙහි භාවනාව පිළිබඳව විග්‍රහ කර ඇත්තේ ඉහත ආකාරයටයි. බුදු ධහමෙහි ඉගැන්වෙන භාවනා ක්‍රමවල දී සමථය ගැනද කියවේ. මින් අදහස් වන්නේ සිතේ පවතින ආතතිය, විඤ්ඡිත ස්වභාවය, මුරණ්ඩු ස්වභාවය පාලනය කරගෙන සමථයකට පත්කර ගැනීමයි. මේ සඳහා ආනාපාන සතිය, මෙත්‍රී භාවනාව ආදිය යොදා ගත හැකිය. මේ භාවනා ක්‍රමය දිගින් දිගටම යොදා ගත යුතු ක්‍රමයක් නොවේ. සිත සමථයකට පත් වූ විට මින් විදර්ශනාවට මාරු විය යුතුය. සමථ භාවනා ක්‍රම වලදී ලැබෙන ධ්‍යාන හා සමාධි නිසා බොහෝ දෙනෙක් ඒවාට ඇලී දිගින් දිගටම ඒ භාවනාවේ රැඳීමට උත්සාහ දරයි. මේ අරුප ධ්‍යාන වලට ඇලීමෙන් අසංඤ්ඤා තත්වයට පත් විය හැකිය. බුදු ධහම නොතේරී යා හැකිය. දිගු කාලයක් ආයුෂ ඇති අසංඤ්ඤා තලවල උපත ලැබීමට හේතු විය හැකිය.

බුදු ධහමෙහි වැදගත් තැනක් හිමි වන්නේ විදර්ශනා භාවනාවටය. විදර්ශනය යනු වි - දර්ශනය කර දැකීමයි. දර්ශනය වෙන් කොට දැකීමයි. විශේෂ දර්ශනයකින් දැකීමයි. මේ ගුණ්ථය පුරාම පදනම දමා ඇත්තේ එම තත්වයටයි. වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි දෙස තමාගේ පවතින අදහසින් නොබලා ඒවායේ පිට පොත්ත දෙස නොබලා එහි ඇති යථා ස්වභාවය ගැන, අභ්‍යන්තර භරය ගැන අවබෝධ කර ගැනීම විදර්ශනාවයි. මෙය ඥාණ දර්ශනයකි. පවතින මායාව අවබෝධ කර ගැනීමකි. සියල්ලම ක්‍රියාවලියකින් හට ගන්නා ඵලයන් සමූහයක් බව අවබෝධ කර ගැනීමකි. සමස්ථයෙහි ඇති යථා ස්වභාවය වටහා ගැනීමකි. විපස්සනා අනුපස්සනා වෙන් කෙරෙන්නේ විදර්ශනාවෙන් අවබෝධ කරගෙන පහ කල යුතු යයි තේරුම් ගත් දේවල් පහ කර හැරීමයි. ඒ සඳහා තදංග ප්‍රභාණය - වික්කම්භන ප්‍රභාණය - සමුප්පේද ප්‍රභාණය - පටිපස්සද්ධි ප්‍රභාණය යොදා ගත හැකිය. භූමන නම් වලින්

හැඳින් වුවද බෞද්ධ භාවනාවෙන් කෙරෙන්නේ ගති රුස් කිරීම අත් හැරීමයි. රුස්කල ගති සෝදා ඉවත් කිරීමයි. සසර පවත්වන්නට හේතුවන රාග, ද්වේශ, මෝහ, තණ්හා, මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන තත්වයන් තම විත්ත සන්නාහය තුළින් ඉවත් කර දැමීමයි.

භාවනාවේදී කල යුතු වන්නේ සියල්ලම සිත මූලිකව හටගන්නා බව අවබෝධ කර ගැනීමයි. මෙහිදී යෝනිසෝමනසිකාරය ඇතිකර ගත යුතුය. යෝනිය යනු උපදින තැනයි. සිත උපදින තැනම හඳුනාගෙන විදර්ශනා කල යුතුය. සිතක් හට ගැනීමට හේතු සමුදායක් ඇත. ඒවා පිළිබඳව සියුම්ව අධ්‍යනය කල යුතුය. විවිධ හේතු නිසා සිත හටගෙන එය පියවරෙන් පියවරට වැඩි තමා ග්‍රහණය කර ගන්නා ආකාරය අවබෝධ කරගත යුතුය. සිත ඉපදී පරිත්ත ස්වභාවයට පැමිණ මහත්තාරම්මන, අති මහත්තාරම්මන තත්වයට උත්සන්න වන ආකාරය වටහා ගත යුතුය. මෙය කල යුතු වන්නේ විදර්ශනාව වැඩිමෙහි. උපදින සිත අයිති කරගෙන ඊට අනුරූපව ලෝකය ඇසුරු කරන පුද්ගලයාට මේ තත්වය තේරුම් ගත නොහැකිය. නැට්ටුවෙකුට තම රංගනය නැරඹිය නොහැකිය. නැටුම බැලීමට නම් රංගනයෙන් ඉවත්ව ප්‍රේක්ෂකයෙකු විය යුතුය. උපදින සිත අයිතිකර ගත්තෙකුට සිදු වන්නේ සිත ඉල්ලන දේ දීමටය. කියන දේ කිරීමටය. එවිට කාය කර්ම, මනෝ කර්ම, වච්ඡි කර්ම සිදුවේ. එම තත්වය තුළ දඬුවම් වලට ලක් වීමට නින්දා අපහාස වලට ලක්වීමට දුගතියන්ති ඉපදීමට සිදුවේ. සිතේ වේගය වැඩි වන්නේ රාගය, මෝහය උත්සන්න වන නිසාය. අවිද්‍යාව නිසාය. මේ තත්වය තුළ සිත කියන දේ කරන්නට යෑමෙන් අන් අය මරා දැමීමට, වස්තුව උදුරා ගැනීමට සිදුවේ. අන් අයට දුක දීමට සිදුවේ. මේ තමාට උපදින සිත අවබෝධ කර ගැනීමට, හඳුනාගැනීමට නොහැකි විම නිසා උපදින තත්වයකි.

සිත ඉල්ලන දේ ලබා දුන්නත් ඉන් තමාට සුවයක් සැනසීමක් ලබාගත නොහැකි වනු ඇත. එය මහා ගින්නක් වනු ඇත. දුකක් වනු ඇත. පෘතග්ජන පුද්ගලයා වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි පසුපස හඹා යන්නේ මේ දැනීම නොමැති නිසාය. මේ තත්වය නිසා පුද්ගලයාට මෙළොව වශයෙන්

දඬුවම් වලට ලක් වීමටත් අපහාස උපහාස වලට ලක් වීමටත් සිදුවේ. වම තත්වයට පත් වූ පසු තමාගේ සිතේ වරදින් මේ තත්වයට පත් වූ බව අවබෝධ කර නොගනී. සිතේ වරද තේරුම් නොගනී. අනාගතයට පාඩමක් කර නොගනී. මේ පෘතග්ජන සත්ත්වයාගේ ස්වභාවයයි.

ආර්යය මාර්ගයේ ගමන් කරන පුද්ගලයා කරන්නේ උපදින සිත සිතක් බව අවබෝධ කරගෙන එය අයිති කර නොගැනීමයි. ඒ තුළ අයිතිවාසිකමකින් හැසිරෙන්නට නොයාමයි. ඒ තුළ කාය කර්ම, මනෝ කර්ම, වචි කර්ම සිදු වන්නේ අඩුවෙනි. ඔහු සංවර තත්වයකට පත් වේ. සංවර විම යනු සං - වාරණය කිරීමයි. ආර්යය මාර්ගයේ ගමන් කරන පුද්ගලයාට සත්‍යාවබෝධය ඇති නිසා සිත වේගවත් වන්නේ නැත. මත්වීමක්, රත්වීමක් හට නොගනී. භාහිර වස්තු, පුද්ගල, සිද්ධි ඇසුරු කළද ඉන් සුවයක් වින්දනයක් නිවනක් ලැබිය නොහැකි බව අවබෝධ කරගෙන ඇත. සසර ගමන සිදුවන්නේ මේ සැපය සොයන නිසා බව අවබෝධ කරගෙන ඇත. මේ නිසා ඔහු තුළ සිල, සමාධි, ප්‍රඥ්‍යා වැඩේ. රාග, ද්වේශ, මෝහ රුක් කරන සං ක්‍රියාවලියෙන් මිදේ. සං වලින් මිදුණු සං + මා සම්මා තත්වයට පත් වේ.

මේ ග්‍රන්ථය අවසන් කිරීමට පෙර සමස්ථ දර්ශනයේම හරය පෙන්වා දෙන සිදුවීමක් ඉදිරිපත් කරමින් මෙම ග්‍රන්ථය අවසන් කිරීමට කැමැත්තෙමි.

නිගන්ධනාට් පුත්තතුමා වාදයෙහි දක්ෂ තම ශ්‍රාවකයෙකු වූ උපාලි නම් ගෘහපතියා බුදුන්වහන්සේ සමඟ වාද කිරීම සඳහා පිටත් කර හැරියේය. බුදුන්වහන්සේගෙන් බණ අසා වාදය පසෙක තබා ඔහු බුදුන්වහන්සේගේ පාමුළු තෙරුවන් සරණ ගියේය. බුදුන්වහන්සේගේ අවවාදය වූයේ ක්ෂණික තීරණ නොගෙන නැවත නැවතත් නුවණින් කල්පණා කර බලා තීරණ ගන්නා ලෙසයි.

"සිටුවරය ඔබගේ නිවස කාලාන්තරයක් තිස්සේ අන්‍ය තිර්ථකයන්ට දන් පැන් සපයන දන්සැලක්ව පැවතුණි. අද ඔබ මේ තිරණය ගත්තත් ඒ අන්‍ය තිර්ථකයන්ට දෙනු ලබන දාන මාන ආදිය ඒ ආකාරයෙන්ම ඔවුන්ට පිරිනමන්න. ඔබ මේ ධර්මය අනුව පිවිතය ගෙන යන්න. හැඩගස්සවා ගන්න."

- උපාලි සූත්‍රය

මා සසර පුරා රැස් කල සියලු පුන්‍ය සම්භාරය ඔබගේ සත්‍යාවබෝධය පිණිසම උපනිශ්‍රය වේවා ! සියලු සත්ත්වයන් තුළ පවතින මෝහය අන්ධකාරය දුරු වේවා ! තමා උපමා කොට අන් අයට ඵරෙහි නොවෙත්වා! ධර්මාවබෝධයෙන් නිවන් අවබෝධයට පැමිණෙත්වා !

: - අති පුජ්‍ය මිච්චපලානේ සිටි ධර්මාලංකාර නිමියන් විසින් මතුකරන ලද ධර්ම කරුණු කිහිපයක් මේ ග්‍රන්ථය තුළ තැන් කිහිපයක උපුටා දක්වා ඇත.

"ලෝ වැඩි ජනතාවෙහි, මා විසින් මෙසේ ඉතා සුරක්ෂිත වූ සුවසේ ප්‍රීතියෙන් පිවත් විය හැකි පිවන මාර්ගයක් ලොවට විවෘත කොට දී තිබේ. දුකට පමුණුවන කාවද්‍ය පිවන මාර්ගය වසා දමා ඇත."

(ද්විතාවිතක්ක සූත්‍රය)

"ශ්‍රාවකයිනි, වඩන ලද්දා වූ ඛනුල වශයෙන් පුනුණු කරන ලද්දා වූ මේ ධර්ම සතර ප්‍රඥාව ලැබීම පිණිස පවතී. ඒ කවර ධර්ම සතරෙක්දයත්, සත්පුරුෂ සේවනය (කලුකාණ මිත්‍ර සම්පත්තිය), සද්ධර්ම ශ්‍රවනය, යෝනිකෝමනසිකාරය හෙවත් ඇසු ධර්මය නුවණින් විමසා බැලීම, එම ධර්මතා වල හැසිරෙන ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තිය වෙති. ශ්‍රාවකයිනි, මේ ධර්ම සතර ප්‍රඥාව ලැබීම පිණිස පවතී.

(කෝතාපත්ති සංයුක්තය)

"ශ්‍රාවකයිනි, ධර්ම ශ්‍රවනයට පැමිණෙන විටම රහත් විමට නොකියමි. එහෙත් අනුපූර්ව ශික්ෂනයෙන්, එම අනුපූර්ව ක්‍රියාමාර්ගයෙන්, එම අනුපූර්ව ප්‍රතිපදා මාර්ගයෙන් අර්හත්වය හෙවත් නිර්වාණාවබෝධයට හා ප්‍රාප්තිය සිදුවේ "

(කිට්ඨි සූත්‍රය)

- බුදු පියාණන්වහන්සේ